STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 09381

ALE VERK

Isaac Leib Peretz

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation

AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

252

פינף מגילות
אקדמות און חד גדיא

פאַרייִדישט פון י. ל. פרץ

צונויפגעשטעלט מיט אַלע וואַריאַנטן
פון א. פרידקין און ז. רייזען

מיט 3 פאַקסימילעס

תרפו — 1926
ווילנער פאַרלאַג פון ב. קלעצקין

PRINTED IN POLAND

I. L. Perec. „Finf mgiłojs“

Drukarnia „Wydawn. Wileńskie“ B. Kleckina.
Wilno, Mało-Stefańska 23.

אינהאַלט

	זייט
פון די צונויפשטעלער	V
שיר השירים	1
1-טער וואַריאַנט פון שיר השירים	33
2-טער וואַריאַנט פון שיר השירים	69
א וואַריאַנט אויף קאַפּ. 12 פון ענדגילטיקן טעקסט און קאַפּ. 16 פון 1-טן און 2-טן וואַריאַנט	103
רות	1
איכה	1
וואַריאַנט פון איכה	31
קהלת	1
הויפּט-וואַריאַנט	52
פאַרשיידענע וואַריאַנטן	99
צוגאָב-וואַריאַנטן	131
אסתר	1
אַקדמות	1
1-טער וואַריאַנט פון אַקדמות	13
2-טער וואַריאַנט פון אַקדמות	23
חד-גדיא	1

פון די צוזאַמענשטעלער

איינער פון די באַוואוסטע קריטיקער אונזערע האָט אָנגערופן פּרצן דער פּראָבנמייסטער. ער, דער געניאַלער עקספּערימענטאַטאָר, וועלכער האָט אונז געגעבן מוסטערן פון אַלע ליטעראַטור=פאָרמען כמעט, פון עפּאָס, ליריק, דראַמע, פון פעליעטאָן, פּובליציסטיק און קריטיק, האָט אין די פאַרשיידנסטע פּעריאָדן פון זיין ליטעראַרישן שאַפן געפּרובט זיינע כוחות אויך אַלס איבערזעצער. און דער אייגענער חוש, וואָס האָט אים געפירט צו אַנטפּלעקן נייע טאַלאַנטן פאַר דער יידישער ליטעראַטור, האָט אים אויך אָפּט געמאַכט פאַר דעם אַנטדעקער פון אַזעלכע פרעמדע קינסטלער, וועלכע זיינען נאָך דעם ברייטן עולם גאָר ניט באַקאַנט געוועזן. שוין אין זיינע „יום=טוב=בלעטלעך", למשל, געפינען מיר אַ איבערזעצונג פון קנוט האַמסון, אַ שריפטשטעלער, וועלכער איז דאַן נאָך געוועזן אַ פּנים=חדשות אין דער אייראָפּעאישער ליטעראַטור און איז ערשט אין יאָרן אַרום באַרימט געוואָרן אין ברייטערע קרייזן. און נאָך אַט וואָס: אַלס איבערזעצער איז ער אויך שטענדיק טריי געבליבן דעם אייגענעם סטיל זיינעם, און איז דען,

למשל, זיין איבערזעצונג פון מולטאַטולים „טינגאַטעער" ניט עכט פּרציש? און האָט ער ניט אַריינגעבראַכט זיין אייגענעם ריטם אין דער איבערזעצונג פון ח. נ. ביאַליקס „משא נמירוב" (געדרוקט, איידער ביאַליק האָט די פּאָעמע אַליין איבערגעדיכט אין יידיש)?

איבערזעצנדיק ניט אויף באַשטעלונג, נייערט דאָס, וואָס האָט סטימולירט זיין דיכטערישן גייסט אין דעם אָדער יענעם פּעריאָד פון זיין שאַפן, האָט פּרץ שטענדיק אַרויסגעוויזן אַ גרויסן אינטערעס צו דעם תנך, צו די עטישע און פילאָסאָפישע אידעען פון דעם בוך איבער אַלע ביכער. דעמדאָזיקן אינטערעס גע־פינען מיר ביי אים שוין אין דעם ערשטן פּעריאָד פון זיין ליטעראַרישער טעטיקייט אין יידיש — אין זיינע שירים אויף די מאָטיוון פון די נביאים, פון ישעיה, ירמיה, יחזקאל. אָבער, ווייזט אויס, ערשט אין לעצטן פּעריאָד פון זיין לעבן האָט דער אינטע־רעס צו דעם תנך אָנגענומען די געשטאַלט פון יענער גרויסער אידעע, וועלכע איז צייטיק געוואָרן זינט דער יידישער שפּראַך־קאָנפערענץ אין טשערנאָוויץ אין יאָר 1908 — דער אידעע אַריבערצוטראָגן אין יידיש די אוצרות פון דער אַלטער יידישער קולטור. דידאָזיקע אידעע, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן מיט שלום אַשס איבערזעצונג פון „רות" (1908), האָט איצט שוין דערגרייכט צו דעם גראַנדיאָזן ווערק פון יהואש אין זיין איבערזעצונג פון גאַנץ תנך אויף יידיש. און ווי אין אַלע גרויסע אויפטוען פון אונזער קולטור־רענע־

סאַנס, האָט אויך דאָ פּרץ ניט געקענט בלייבן אָן אַ זייט, און אין רעזולטאַט פון דעם האָבן מיר פון אים איבערזעצונגען פון אַלע מגילות *).

אָבער פּרץ איז געווען אַ צו בולט אויסגע־שפּראָכענע דיכטערישע אינדיווידואַליטעט מיט אַ צו אינדיווידועלן סטיל, אַז ער זאָל זיך קענען באַנוגענען מיט דער ראָלע פון אַ איבערזעצער בלויז, מעג זיין אַפילו פון אַזאַ בוך, ווי דער תנך איז. און אין זיינע איבערזעצונגען פון די מגילות האָבן מיר ווערק, וואו דער ביבלישער עלעמענט האָט זיך אָנגעקליידט אין דעם אייגנאַרטיקן לבוש פון דער ספּעציפישער פּרצי־שער פאָרם.

*
* *

עס איז אונז שווער צו באַשטימען פון די מאַ־טעריאַלן, וואָס מיר האָבן אין אונזער רשות, ווען אייגנטלעך האָט פּרץ זיך אָנגעהויבן ערנסט און סי־סטעמאַטיש אָפּצוגעבן מיט דידאַקטיקע תנך־איבער־דיכטונגען. אפשר ווען דאָס געגאנגען פעסטשטעלן די נאָענטע מענטשן פון זיין קרייז און משפחה. מיר קענען אָבער משער זיין, אַז דאָס איז געשען אין די

---

*) פון מאַנכע נאָטיצן און פראַגן, וואָס זיינען פאַרבליבן אין כתב־יד ביי פּרצן, איז צו זען, אַז ער האָט זיך ניט באַנוגנט נאָר מיט דער איבערדיכטונג פון די מגילות. עס קען זייער זיין, אַז ער האָט געהאַט בדעה ביסלעכווייז איבערצוטראָגן אין יידיש גאַנץ תנך. אַזוי, למשל, זיינען פאַרבליבן פון פּרצן אָפּגעריסענע קורצע פראַגמענטן פון „אז ישיר“ א. אַנד.

לעצטע דריי יאָר פון זיין לעבן, אין יענע יאָרן, ווען דער דיכטער האָט מיט אַזאַ פלאַמענדיקן אימפעט זיך פאַרטיפט אין די העברע פּראָבלעמען פון יידישקייט און זיך אַזוי באַגייסטערט מיט די אייביקע ווערטן פון תנך.

פאַרעפנטלעכן זיינע ביבלישע איבערדיכטונגען האָט פרץ אָנגעהויבן אין יאָר 1913 אין אַ ריי נומערן פון דער טעגלעכער צייטונג „דאָס לעבען" (געוועזענער „דער פריינד"). פון דעמדאָזיקן יאָרגאַנג געפינען מיר פראַגמענטן פון פּרצעס קהלת־איבערזעצונג. אין דעם אייגענעם יאָר האָט ער אויך אָפּגעדרוקט אין דעם סעפּטעמבער־בוך פון דער ניו־יאָרקער „צוקונפט" (און אין אַ יאָר אַרום איבערגעדרוקט אין „דאָס לע־בען") זיין איבערזעצונג פון „שיר השירים". פון די איבעריקע מגילות איז משמעות קיינע ניט געדרוקט געוואָרן ביי דעם דיכטערס לעבן, ניט גאַנצערהייט, ניט פראַגמענטנווייז (בלויז „חד־גדיא" און „אקדמות", וואָס מיר שליסן איין אין דעם ציקל איבערזעצונגען פון אונזער אַלטער ליטעראַטור, האָט פרץ פאַרעפנט־לעכט אין פסח־ און שבועות־נומער פון „היינט" 1913, וואו ער איז צו יענער צייט געווען אַ שטענדי־קער מיטאַרבעטער). און באמת זיינען די איבעריקע מגילות (אַחוץ „רות") נאָך געווען ניט גענוג באַאַר־בעט צום דרוקן, ווי דאָס ווייזן די איבערגעבליבענע כתב־ידן פון דידאָזיקע איבערזעצונגען. אָבער אַפילו

די שוין פֿאַרעפֿנטלעכטע איבערדיכטונגען פֿון „שיר
השירים“ און „קהלת“ האָבן פּרצן ניט באַפֿרידיקט,
און ער האָט ניט אויפֿגעהערט צו אַרבעטן איבער זיי.
ס׳איז גענוג צו פֿאַרגלייכן דעם טעקסט פֿון זיין „שיר
השירים“ אין „דער צוקונפֿט“ מיט דעם נוסח, וואָס
איז מיט אַ האַלב יאָר שפּעטער ערשינען אין „לע=
בען“, כּדי זיך צו איבערצייגן, ווי שטאַרק ער האָט
פֿאַרענדערט די ערשטע געשטאַלט פֿון זיין איבערזע=
צונג (אויב רעכענען דעם טעקסט אין „דער צוקונפֿט“
פֿאַר דעם ערשטן). באַזונדערס אָבער האָט ער זיך
אָפּגעגעבן מיט דער איבערדיכטונג פֿון „קהלת“. נאָך
זיין טויט האָט מען אין די ליטעראַרישע קרייזן אי=
בערגעגעבן, אַז ער האָט 67 מאָל איבערגעאַרבעט די=
דאָזיקע איבערדיכטונג, און אויב דידאָזיקע ציפֿער
איז אַפֿילו אַ שטיקל גוזמא (לויט די פֿאַרבליבענע
וואַריאַנטן, וואָס זייער צאָל דערגרייכט אויף מאַנכע
שטעלן העכסטנס 10—12), איז אָבער דאָך ניט אי=
בערטריבן דער עצם פֿאַקט פֿון דער אויסערגעוויינלע=
כער אָנגעשטרענגטער אַרבעט, וואָס ער האָט אַריינ=
געלייגט אין פֿאַריידישן דאָס דאָזיקע ליבלינגסווערק
זיינס אין די לעצטע יאָ״ן פֿון זיין לעבן.

ביי דער געלעגנהייט האַלטן מיר פֿאַר אינטע=
רעסאַנט צו ברענגען די זכרונות פֿון פּרצעס פֿריינד,
ש. אַנ—סקי און אַלטער קאַציזנע, וועגן זיין אַרבעט
איבער קהלת. אַנ—סקי דערציילט (אין דעם פּרץ=
בוך פֿון „דער יידישער וועלט“, 1915):

„... אַז איך בין שפּעט ביינאַכט צו אים ווידער געקומען, האָב איך אים געפונען ביים שרייבטיש מיט דער פּען אין דער האַנט. ניט אויפהייבנדיק דעם קאָפּ, האָט ער צו מיר געזאָגט:

— „זעץ זיך, איך וועל דיר לעזן מיין איבער־זעצונג פון „קהלת", איך אַרבעט אויף דעם די לעצטע חדשים.

„און ער האָט מיר געלייענט דאָס, נאָך מיין מיינונג, מוזיקאַלישסטע ווערק, וואָס ער האָט געשאַפן: זיין קהלת. און איך האָב געפילט, אַז זיין געבראָ־כענער גייסט האָט זיך ניט צופעליק פאַרטיפט אין קהלת, וואו צוגלייך מיט דעם „הבל הבלים" זיינען דאָ שטאַרקע און זיכערע יסודות — „דור הולך ודור בא, והארץ לעולם עומדת". איך האָב געפילט, אַז דאָ זוכט ער אַן ענטפער אויף דער שרעקלעכער פראַגע פון היינטיקן טאָג.

„איך האָב זיך אומישנע געפרעגט, אויב ער רעכנט איבערזעצן „איכה". ער האָט זיך אַ קרים געטאָן:

— „ניין, אַ קלאָג און בילדער, אָן אַ געדאַנק וועגן צוקונפט"....*)

„און אויף מאָרגן האָט ער מיר געזאָגט:

---

*) דידאַקטישע שטעל פון אַן — סקים זכרונות איז אַ שטיקל רעטעניש: צווישן פרצעס תנך־איבערזעצונגען איז אויך דאָ „איכה".

— „איך בין זייער צופרידן, וואָס דו ביסט געקומען. דו וועסט מיך אָפּרייסן פון דער אַרבעט, איך דאַרף עטלעכע טעג פאַרגעסן אָן איר, כדי איך זאָל זי קענען נאָכאַמאָל איבעראַרבעטן".

און אַלטער קאַציזנע דערציילט (אין דעמזועלבן פרק־בוך פון „דער יידישער וועלט"):

„— וואָס שרייבט איר איצט? פרעגט קאַציזנע פּרצן.

„— איך אַרבעט א'בער קהלת. ע, וואָלט איר וויסן, וואָסערע עמי־הארצים מיר זיינען! ווי מיר פאַרשטייען נישט, וואָס מיר לייענען אין אונזערע ספרים! אָט האָב איך שוין געהאַט איינמאָל קהלת אָנגעשריבן, געדרוקט. זע איך איצט איין, ווי שלעכט דאָס איז געווען געמאַכט. מיר פאַרשטייען נישט דעם ריכטיקן טייטש... און ווייסט איר וואָס? לעבן זאָל יידיש. מאַנכעס מאָל ראַטעוועט עס מיך אַרויס. איך זאָל קיין יידיש ניט געווען קענען, וואָלטן פאַר מיר פיל העברעאישע אויסדרוקן פאַרבליבן נישט קלאָר! נעמט, צום ביישפּיל, דאָס וואָרט חכמה, אַזוי ווי דאָס טרעפט זיך אין קהלת. קלוגשאַפט? — טויג נישט. ווימנשאַפט? נישט צוגעפּאַסט. איך דערמאַן מיך אָבער, ווי דער ייד זאָגט: — איז וואָס איז די חכמה דערפון? — איר פאַרשטייט? דער ייד, וואָס האָט, דאַכט זיך, ניט פונאַנדערגעקליבן, וואו, אין וואָסער שפּראַך צו נעמען אַ וואָרט, האָט דאָך דאָס העברע־אישע וואָרט אויף זיין פּאַסיקן אָרט געלאָזט, ווייל

ער האָט געפילט זיין אַלטע שאַטירונג. מיינען מיינט ער דעם אויפטו, די מעכאַניק.

„פרץ רעדט וועגן זיין אַרבעט מיט גרויס חשק און באַגייסטערונג.... ער רעדט וועגן שלמה המלך. אין אַ דויערנדיקן שאַפונגס־עקסטאַז האָט ער אויפ־געדיכטעט שלמהן מיט זיין גאַנצער עפּאָכע און איצט לאָזט אים דער קלוגער עגאָאיסטישער מלך צו רו נישט.

„— איי, איז דאָס אַ שלמה! איי, אַ שלמה, זאָל ער!

„מיין באַמערקונג, אַז שלמה איז ווי נישט פון יידישער מאָראַל אַרויס, ווענדט ער אָפּ.

„— פאַרקערט, ער איז זייער מאָראַליש. זיין גאַנ־צע טיראַנישע טעטיקייט מיט דער פּילפּרעסעריי, מיט די פילע ווייבער, מיטן גאַנצן וואוילטאָג, וואָס איז גע־לעגן ווי אַ שווערע לאַסט אויפן פאָלק, זיין גאַנצן דאָזיקן אַרט לעבן פאַרטיידיקט ער פון מאָראַלישן שטאַנדפּונקט.

„פרץ שטעלט זיך פאָר, אַז די זקנים פון פאָלק פלעגן זיך פאַרזאַמלען צום מלכס הויף מיט טענות, אַז דער מלך מיט זיין אַרט לעבן איז צו לאַסט פאַרן פאָלק און קעגן דעם ווילן פון באַשעפער. און שלמה פלעגט אין קורצע אַפאָריזמען אָפּווענדן זייערע טענות, דערווייזנדיק, אַז ער, דער מלך, האָט דאָס רעכט צו פאָרשן דאָס לעבן אויף אַלע געביטן און דורכדעם

געדענקען אָן זיין שעפער. אַזוי אַרום איז ערטערווייז אויסגעוואַקסן קהלת.

„די שפּעטערדיקע רעדאַקטאָרן פון דעמדאָזיקן ספר האָבן זיך דערשראָקן פאַר זיין אינהאַלט און ערטערווייז איבערגעדרייט די פּסוקים.

„האָט איצט פּרק די אַרבעט צו שיפרירן.

„— איי, איי, שלמה! אַיי, שלמה!... איז ער אַנטציקט.

„אין שאָטן פון זילבער, אין שאָטן פון וויסן
„ווי גוט איז דיין וואוילהייט געניסן!״ —

פּאַרלירט ער אַ פּרעכטיקע ציטאַטע פון זיין איבער־דיכטונג. ווי ניט ענלעך איז די שפּראַך צו יענעם האַרטן מאַרמאָר, פון וועלכן פּרק פלעגט אויסהאַקן זיין גראַם.

„מיר האָבן זיך געקריגט שוין ניט צום ערשטן מאָל איבער דער פראַגע. איך האָב מיך געהאַלטן ביי דער מיינונג, אַז דער דיכטער, ווען ער דרינגט אַריין אין אַ געוויסער עפּאָכע, דאַרף ער זי געבן אין אַ זעלב־שטענדיקער פאָרעם, ניט איבערזעצן די אַלטע ספרים. פּרק ווידער האַלט זיך אָן דער מיינונג, אַז די העכסטע פאָרם איז דער אַלטער פּרימיטיוו. קהלת אָבער איז ניט אַ ווערק צום איבערזעצן, נאָר צו שיפ־רירן. פּרק פאָרשט אַ שורה נאָך אַ שורה, אַ פּסוק נאָך אַ פּסוק, און פאַנגט דעם פאָדעם און פאַרלירט אים צוריק.

„און במילא וואַקסט אונטער זיין פעדער אַ זעלבשטענדיקע גלענצנדע זאַך, וואָס אויב דאָס איז קהלת, איז עס קהלת אין פּרצעס אָפּשפּיגלונג".

*

* *

ביי דער באַציאונג, וואָס הערשט ביי דאָס רוב פאַרלעגער אונזערע צו די אויסגאַבן אַפילו פון אונזערע גרויסע קלאַסיקער, איז גאָר קיין וואונדער ניט, וואָס די מאַנוסקריפּטן פון אַלע פּרצעס געדרוקטע ווערק זיינען מסתמא פאַרלאָרן געגאַנגען, ווי די אומניצלעכע בלעטלעך פון צייטונגס-שורות, און מיר קענען ניט פעסטשטעלן, ווי אַזוי האָט פּרץ געשריבן זיינע וויכטיקסטע זאַכן, צי גלייך פון פעדער אַרויס, אָדער אין איבעראַרבעטונגען און אין פאַרענדערונגען; מיר האָבן ניט קיין וואַריאַנטן פון אַזעלכע זאַכן זיינע, ווי די פאָלקסטימלעכע געשיכטן, די חסידישע מעשיות א. אַז. וו. בלויז פון זיינע דראַמען „די גאָלדענע קייט", „ביינאַכט אויפן אַלטן מאַרק" און פון דער פּאָעמע „מאָניש" האָבן מיר געדרוקטע וואַריאַנטן,*) וואָס גיבן אונז אַ אַריינבליק אין דעם שאַפונגס-פּראָצעס פון אונזער גרויסן דיכטער. אין דעם פּרט איז זייער וויכטיק דאָס שטודיום פון די פאַרשיידענע וואַ-

---

*) אַ ספּעציעלע אויספאָרשונג איבער די וואַריאַנטן פון „דער גאָלדענער קייט" און „ביינאַכט אויפן אַלטן מאַרק" האָט פאַרעפנטלעכט מאַקס עריק אין זיין בוך „קאָנסטרוקציע-שטודיען", וואַרשע 1924.

דיאַנטן פון פּרצעס תּנך־איבערזעצונגען. אמת, דאָ האָבן מיר צו טאָן ניט מיט קיין אָריגינעלע שאַפונגען פון דיכטער, נאָר מיט אַרבעטן, וועלכע זיינען אין אַ געוויסער מאָס, אויך וויפיל זיי זיינען פאַרבונדן מיט אַ פרעמדן טעקסט, מעכאַניש און טעכניש. ביי דער געלעגנהייט איז אויך כּדאי אָנצומערקן דעם באַזונדערן סטיל פון דידאַקטישע איבערזעצונגען. וואָס פאַר אַ תּהום עס ליגט צווישן דעם געליטערטן, שטאַרק העברעאיזירטן יידיש פון „די פאָלקסטימלעכע געשיכטן" אין דעם שווערן, עפּעס מאָדנע פאַרדייטשטן לשון פון פּרצעס „שיר השירים" אָדער „קהלת", וואו ס'איז דאָ אַזוי ווייניק פאָלקסטימלעכע שפּראַך־עלעמענטן. דאָס איז ווייטער כאַראַקטעריסטיש פאַר די קאַפּריזן פון פּרצעס שאַפונגס־פּראָצעס—די דאָזיקע טענדענץ דווקא אין די איבערזעצונגען פון תּנך אויסצומיידן יעדן העברעאיזם אין דער שפּראַך. אָבער אין אונזער אויפגאַבע גייט ניט אַריין קיין גענויערער אַנאַליז פון פּרצעס סטיל אַלס תּנך־איבערזעצער, און מיר לאָזן עס איבער פאַר אונזערע ליטעראַטור־פאָרשער און פילאָלאָגן. דאָ וועלן מיר זיך נאָר באַגנוגענען מיט באַשרייבן אַלע מאַטעריאַלן, וואָס מיר האָבן געהאַט אין אונזער רשות, ביים אַרויסגעבן די מגילות, ווי אויך דעם פּלאַן פון אונזער אַרבעט.

שיר השירים.

פון שיר השירים האָבן מיר געפונען דריי נוסחאות: איין נוסח אין מאַנוסקריפּט און די איבע־

ריקע צוויי געדרוקטע; איינער — דער טעקסט, וואָס האָט זיך געדרוקט אין ניו=יאָרקער „צוקונפט“ אין 1913, און דער צווייטער — וואָס האָט זיך געדרוקט אין „דאָס לעבען“ נומ. 75 און 79 פון 1914. דער מאַנוסקריפט איז דער אַוטאָגראַף פון פרצן און שטעלט מיט זיך פאָר אַ גרויס ברייט העפט גמרא=פאָרמאַט פון 22 בלעטער. געשריבן איז ער אויף איין זייט; מאַנכע שטעלן זיינען געשריבן אויף אַ קוים קענטיקן פריערדיקן טעקסט, מיט וועלכן פרץ איז, ווייזט אויס, ניט געווען צופרידן און האָט אים אָפגעמעקט. געשריבן איז ער מיט אַ בלייפעדער און איז, לויט אַלע וואָרשיינלעכקייטן, דער אורטעקסט פון שיר=השירים; יעדנפאַלס שיינט ער דאָס צו זיין לגבי אַלע איבעריקע נוסחאות פון שיר=השירים, וואָס מיר פאַרמאָגן.

אין דעם 1=טן קאַפיטל האָט פרץ פאַראַלעל מיט דער יידישער איבערזעצונג געגעבן אויך דעם העברעאישן טעקסט. די קאַפּיטלען זיינען דאָ ניט גענוי אָפגעשטעלט, און די ציפערן, וואָס באַצייכענען די קאַפיטלען, זיינען געמישטע, רוימישע מיט אַראַבישע. אייניקע באַצייכענונגען פון די קאַפיטלען פעלן לגמרי. איינגעטיילט איז דערדאָזיקער טעקסט אין 18 קאַפיטלען.

אַלס יסוד און אַלס פלאַן צו דער גאַנצער איבערזעצונג האָט פרצן געדינט אַ קאָנספעקט פון שיר השירים, וואו ער האָט אויף איינצלנע בלעטלעך פאַרצייכנט און קלאַסיפיצירט, מיט אַ תוכן — די

נעמען פון שטעט, ערטער און פלעצער, געגנטן, נעמען פון בנינים, קליידער, ליבע־צערטלעכ־קייטן, פירות, צירונג, חיות, מענער־שיינהייט, פרויען־שיינהייט, — מיט איין וואָרט, דעם גאַנצן מאַטעריאַל פון שיר השירים.

דערדאָזיקער קאָנספּעקט האָט אויך, משמעות, געדינט פּרצן אַלס מאַטעריאַל פאַר די פאָררעדעס און פאַר זיינע הערות צום טעקסט.

פאָררעדעס אָדער אינהאַלטן פאַרמאָגט דער אורטעקסט 2: איינע, פון וועלכער מיר האָבן בלויז אַ טייל, זעט אויס צו זיין אַ באַריכותדיקע; זי גיט איבער דעם תוכן פון שיר השירים און באַלייכט אים ביבל־קריטיש. די צווייטע איז אַ קיצור פון דער ערשטער, נאָר איבערגעגעבן מיט אַ וואַריאירטן נוסח. די פאָררעדעס זיינען געשריבן מיט בלייפעדער. דער מאַטעריאַל פון דידאָזיקע פאָררעדעס האָט פּרצן געדינט אין די ווייטערדיקע טעקסטן—אַ טייל אַלס רעמאַרקן, אַ טייל—אַלס הערות, און אַ טייל—פאַר אַ פאָרוואָרט.

מיר גיבן אַפריער דעם פאַרענדיקטן פאָרוואָרט, נאָכהער דעם פראַגמענט פון דעם באַריכותדיקן.

דער צווייטער טעקסט, וואָס איז געווען געדרוקט אין „צוקונפט", איז אַ ווייטערדיקע אַנטוויקלונג פון דעם 1־טן נוסח, הגם ער ווייכט ניט אָפּ קיין סך פון אים. צום באַדויערן, האָבן מיר בלויז געפונען די בלעטלעך פון איין נומער „צוקונפט", וואו עס האָט זיך געדרוקט אַ העלפט טעקסט פון שיר השירים, ביז

קאַפּ. 11, און די צווייטע העלפט האָבן מיר גענומען פון פּרצעס ווערק, וואָס זיינען אַרויס אין ניו־יאָרק אין 1920 אונטער דוד פּינסקיס רעדאַקציע, און מיר קענען דעריבער ניט ערב זיין פאַר דער פּינקטלעכקייט און גענויקייט פון גאַנצן טעקסט, ווי ער האָט אויסגעזען אין „צוקונפט"; דען, פאַרגלייכנדיק דעם טייל טעקסט שיר השירים פון „צוקונפט", וואָס מיר פאַרמאָגן, מיט דעם, וואָס איז געדרוקט אונטער פּינסקיס רעדאַקציע, האָבן מיר געפונען געוויסע אָפּווייכונגען, ווי דאָס פאַרריכטן מאַנכע פּרצעס דייטשמעריזמען, אַ שטייגער: פריינד אָנשטאָט פריינדע; כלה אָנשטאָט ברויט און אַנד.

דער צווייטער טעקסט פאַרמאָגט אויך אַ קורצע פאָררעדע — אַ וואַריאַנט אויף די פריערדיקע פאָררעדעס. אויסער די טעקסטועלע אונטערשיידן לגבי דעם ערשטן נוסח, שיידט זיך דערדאָזיקער טעקסט אויך אונטער מיט דער איינשטעלונג פון די סטראָפן: מאַנכע פערזן קומען אויס אין אורטעקסט אין איין סטראָפע, אָדער געהערן צו איין קאַפּיטל (לויט פּרצעס איינטיילונג), און אין 2־טן טעקסט — אין אַן אַנדער סטראָפע און צו אַן אַנדער קאַפּיטל.

דער דריטער טעקסט, וואָס איז געווען געדרוקט אין „דאָס לעבען", איז אינגאַנצן אַן איבערגעאַרבעטער נוסח, וואָס שיידט זיך שטאַרק אונטער פון די ערשטע צוויי. אויף דעמדאָזיקן טעקסט, וואָס שטעלט מיט זיך פאָר אַ שמאָל לאַנג אויפגענייט העפט מיט די

אריינגעקלעפּטע אויסשניטן פון „דאָס לעבען", איז אויפגעשריבן, אויסער דעם טיטל, ווי אויף אַלע פרי־ערדיקע נוסחאות, אויך: „1914". ד. ה. דאָס יאָר, ווען עס האָט זיך געדרוקט אין „לעבען".

סיי אין דעם ענדגילטיקן טעקסט, סיי אין אַלע וואַריאַנטן האָבן מיר געגעבן אַלע וואַריאַנטן פון די טיטלען, מיט וועלכע שיר השירים האָט זיך בשעתו געדרוקט אין די פאַרשיידענע אויסגאַבעס.

אויף דעם שער־בלאַט פון דעמדאָזיקן טעקסט איז געווען משמעות אָנגעקלעפּט דער טיטל פון „דאָס לעבען": „אין ווייסן פערז מיט צוגעגעבענע רעמאַרקן און באַמערקונגען", וואָס ס'איז נאָכהער אַראָפּגעפאַלן, און מיר האָבן עס רעסטאַווירט. דער טעקסט אַנטהאַלט אויך אַ פאָררעדע מיטן נאָמען „דער קורצער אינהאַלט" — אַ קורצע וואַריאַציע אויף די פריערדיקע פאָררעדעס. די פאָרבאַמערקונג באַציט זיך אויפן ערשטן פסוק, וואָס איז אָנגעגעבן אַלס טיטל אויף אַלע דריי נוסחאות.

כדי טריי צו בלייבן דעם אַוטאָרס כוונה, האָבן מיר אומעטום געגעבן צום ערשטן די ענדגילטיקע און פולקום באַאַרבעטע טעקסטן, דערנאָך די וואַריאַנטן און די אַנטוואורף־טעקסטן, און אַזוי האָבן מיר זיך אויך נוהג געווען ביי שיר השירים: פאַר דעם ענדגילטיקן טעקסט האָבן מיר גענומען דעם נוסח פון „לעבען", פאַר אַן ערשטן וואַריאַנט — דעם טעקסט פון „צו־קונפט", און צולעצט — דעם אורטעקסט, הגם כראָ־נאָלאָגיש האָט געדאַרפט זיין פאַרקערט.

דורכדעם זיינען מיר אויסן געווען צו געבן דעם לעזער אַ בולטע השגה פון פּרצעס שאַפונגס־פּראָצעס, פון זיין אומדערמידלעכן פליים צו אַרבעטן און איבער־אַרבעטן, צו שלייפן און פּאָלירן זיינע ווערק, פון דעם טיפן ערנסט, מיט וועלכן ער האָט זיך באַצויגן צו זיין אַרבעט. מחמת דעמדאָזיקן טעם האָבן מיר אויך אַלע דריי טעקסטן געגעבן באַזונדער, אַלס גאַנצע זאַכן, און ניט צעברעקלט זיי אַלס שטיקלעך וואַריאַנטן צו דעם גרונד־טעקסט. די שטעלן, וואו זיי גלייכן זיך, האָבן מיר באַצייכנט מיט שטערנדלעך ניט איינגעקלאַמערט, להיפּך צו די הערות, וואָס גייען אַריינגערינגלט אין חצי־לבנות.

אַ באַזונדער וואַריאַנט אויף די פּסוקים 5—8 פון קאַפּ. ח׳ האָבן מיר געפונען אויף אַ באַזונדער בלעטעלע, געשריבן מיט טינט, און לויט דער נומע־ראַציע פון די ציפערן, וואָס באַצייכענען די באַמער־קונגען, איז קענטיק, אַז עס איז געווען נאָך אַ פערטער טעקסט פון שיר השירים, וואָס איז, משמעות, פאַר־לאָרן געגאַנגען.

דער אורטעקסט און דער טעקסט פון „צוקונפט" זיינען איינגעטיילט אין 18 קאַפּ., און דער לעצטער, ענדגילטיקער טעקסט — אין 14.

ר ו ת.

פון רות האָבן מיר געפונען 1 טעקסט, דעם אויטאָגראַף, פון וועלכן עס זיינען געמאַכט געוואָרן

דורך אַן איבערשרייבער 2 קאָפיעס, און פרץ האָט אין זיי אַריינגעטראָגן קליינע שינויים, אַזוי אַז די דאָזיקע קאָפיעס זיינען אַן ענדגילטיקער טעקסט. דער אַווטאָגראַף שטעלט מיט זיך פאָר אַ לאַנג שמאָל העפט פון 12 זייטן, געשריבן מיט אַ בלייפעדער, און אין פיל ערטער, כמעט אין דעם גרעסטן טייל, איז דער טעקסט געשריבן אויף אַן אָפגעמעקטן און קוים קענטיקן פריערדיקן טעקסט.

אין דעמדאָזיקן אַווטאָגראַף געפינט זיך אויף דער 2=טער זייט פון שער=בלאַט פאָלגנדיקע פאַרשטראָכענע באַמערקונג, באַצייכנט מיט אַ ציפער 1, בנוגע וועלכער ס׳איז ניט באַוואוסט, צו וואָס זי באַציט זיך: „בנות צלפחד איז קענטיק הוראת שעה, — זיי צוליב אַ ספעציעלער באַשייד פון גאָט". —

די פאָר קליינע וואַריאַנטן זיינען אַראָפגעטראָגן אויף אַן אָרט און באַצייכנט מיט שטערנדלעך.

א י כ ה.

דער אַווטאָגראַף פון איכה באַשטייט פון איין גאַנצן טעקסט און אַ וואַריאַנט אויף דעם 1=טן קאַפיטל. דער פאָרמאַט פון מאַנוסקריפט איז ווי פון רות, געשריבן מיט בלייפעדער און אַנטהאַלט 15 בלעטער. מאַנכע סטראָפן זיינען געשריבן אויף אַ פריערדיקן טעקסט. ביז קאַפ. ג׳ איז דער טעקסט מער=וויניקער באַאַרבעט, פון קאַפ. ג׳, דערהויפט פון קאַפ. ד׳, איז דער טעקסט בלויז אַן אָנוואָרף, אַ ניט באַאַרבעטער

מאַטעריאַל, די פּסוקים זיינען ניט באַצייכנט, אייניקע פּסוקים קומען בלויז מיט זייער העברעאישן טעקסט, ביי אייניקע טייטשן ווערט געבראַכט דער העברעאישער אָריגינאַל; משמעות, פּרץ האָט נאָך פאַר זיי ניט געפונען דעם פּאַסיקן אָדער ענדגילטיקן אויסדרוק אין יידיש; פיל פּסוקים קומען צוזאַמענגעפלאָכטן, און ס׳ווערט ניט אָפּגעהיט די פערז־מאָס פון די שורות. בכלל מאַכט דער גאַנצער מאַנוסקריפּט אַן איינדרוק פון אַ מאַטעריאַל, וואָס איז אַרויס פון דער ערשטער פּעדער.

דער וואַריאַנט פון איכה באַשטייט פון 2 בלעטלעך. מעגלעך, אַז ס׳איז בלויז אַ טייל פון אַ וואַריאַנט אויף גאַנץ איכה, וועלכער איז פאַרלאָרן געגאַנגען. ניט קענענדיק אין געוויסע פאַלן פעסטשטעלן דעם אמתן טייטש פון אַ געוויסן וואָרט, ניט פּרץ אַלע מעגלעכע טייטשן צוזאַמען. אַזוי איז דער פאַל מיט די ווערטער „תנין״ (פּסוק 3, קאַפּ. ד׳); „תשתפכנה״, (פּסוק 1, קאַפּ. ד׳); „סכות״ (פּסוק 43, קאַפּ. ג׳) און אַנד. דיזאָזיקע אַלע טייטשן האָבן מיר אַראָפּגעטראָגן אונטן, אַלס פאַרטייטשונגען, פון וועלכע פּרץ אַליין האָט נאָך ניט אויסגעקליבן די ענדגילטיקע. מיר האָבן אויך אַראָפּגעטראָגן אונטן, אַלס באַמערקונגען פון פּרצן, די יעניקע פאַרקלאַמערטע באַמערקונגען אין טעקסט, וואָס דינען אַלס עקזעגעטישע קאָמענטאַרן און געהערן ניט צו דעם עצם טעקסט. דערקעגן האָבן מיר געלאָזן די פאַרקלאַמערטע באַמער-

קונגען אין טעקסט, וואָס דינען ווי אַ דערגאַנצונג און אַ דערפּילונג צום פּסוק.

די קליינע וואַריאַנטן זיינען אַראָפּגעטראָגן אויף אַן אָרט גופא.

ק ה ל ת.

פון קהלת האָבן מיר געפונען צוויי פולקומע גרונד=טעקסטן און דריי איבערגעשריבענע (ניט דורך פּרצן) קאָפּיעס פון איינעם פון זיי.

דער ערשטער טעקסט איז געווען אָפּגעדרוקט פראַגמענטנווייז ביז קאַפּ. ח אין „דאָס לעבען" (דער אָנהייב אומבאַוואוסט אין וואָסער נומער) אין די נומערן 3, 15, 23, 30, 57 און 91 (אין לעצטן נומער— אונטער דעם קעפל: „אוים קהלת") פון יאָר 1914. דעמדאָזיקן טעקסט האָט פּרץ פונדאָסניי באַאַרבעט און ס'איז אַרויסגעקומען אַ צווייטער אורטעקסט. ער שליסט אין זיך איין דעם גאַנצן געדרוקטן טעקסט, נאָר שטאַרק באַאַרבעט. נאָך דעם געדרוקטן טעקסט קומט מאַנוסקריפּט ביז סוף פון קהלת.

דערדאָזיקער אורטעקסט איז זייער אַן אָריגינע=לער הן לויט זיין אויסערלעכן אויסזען, הן לויט די אָן אַ שיעור וואַריאַציעס, וואָס ער פאַרמאָגט. זען זעט ער אויס, ווי אַ ברייט לאַנג העפט גמרא=פאָרמאַט און איז כמעט ווי איבערגעריסן אויף דער העלפט, חוץ דעם זיינען אויך ביי די זייטן אין איניקע ערטער אויסגעריסן גאַנצע שטיקער. ווי עס ניט איבער ה' ב. קלעצקין אין דינעזאָנס נאָמען, ביי ווען

ער האָט איבערגענומען נאָך פּרצעס טויט (אין 1915) אַלע כּתבים פון י. ל. פּרץ, צווישן זיי אויך די מגילות, איז פּרץ געווען שטאַרק ניט צופרידן מיט דעמדראָזיקן טעקסט און איינמאָל אין אַן אויפגערעגטן צושטאַנד האָט ער אים שיר ניט צעריסן, ווען ניט דינעזאָן, וואָס איז געווען דערביי און האָט ביי אים באַצייטנס אַרויסגעכאַפּט דעם מאַנוסקריפּט און אַזוי־אַרום אים געראַטעוועט.

באַטראַכטנדיק דעמדאָזיקן טעקסט, איז ווירק־לעך נשתומם צו ווערן פון דער אייזערנער געדולד, מיט וועלכער פּרץ האָט באַאַרבעט יעדן פּערז, יעדן זאַץ, יעדעס וואָרט, איבערגעשטעלט און איבערגעדרייט, פאַרמעקט און ווידער אויפגעשריבן אויף דעם פאַר־מעקטן, געטאָקט און געשניצט און פאַרריכט ביז אין דער אומענדלעכקייט אַריין.

ביז העלפט גייט זיך דער טעקסט מער־ווייני־קער נאָרמאַל, נאָר וואָס ווייטער, פאַרלירט ער דעם אָנבליק פון אַ טעקסט, און זעט אויס, ווי אַ קליין אינזעלע, אַרומגערינגלט מיט אַ ים פון פאַרשיידענע וואַריאַנטן ביי דער זייט און אינמיטן, אויבן און אונטן, נעמעקט און געשריבן, אָנגעהויבן אַ פּערז און ניט פאַרענדיקט, געבליבן שטיין אינמיטן אַ פראַזע, אַמאָל — אינמיטן אַ וואָרט; ביי דער אַרבעט פלוצלונג דערמאָנט זיך פאַרשיידענע גראַמען און ווערטלעך און סינאָני־מען און טייטשן פון העברעאישן אָריגינאַל — און גלייך פאַרצייכנט אויף דער ברייטער זייט פון העפט.

גענומען זיך באַארבעטן אַ פּסוק, וואָס איז מיט עטלע־כע פּסוקים שפּעטער פאַר דעם דערבייאיקן טעקסט. כמעט יעדער פּערז ווערט וואַריאירט; פאַרהאַן פּסוקים, וואָס פאַרמאָגן איבער 10 וואַריאַנטן. און ניט נאָר פּסוקים; אויף איינצלנע ווערטער זיינען ביי אים פאַרהאַן צו עטלעכע וואַריאַנטן.

דער צווייטער טעקסט (כראָנאָלאָגיש, דער דריי־טער) פון קהלת איז אַ ווייטערדיקע באַארבעטונג פון דעם פריערדיקן. דערדאָזיקער אוטאָגראַף האָט דעם אויסזען פון אַ לאַנג שמאָל העפט פון 31 בלעט־לעך, געשריבן דורכאויס מיט בלייפעדער אויף אַ קוים קענטיקן פריערדיקן טעקסט, און אין פיל שטעלן מישן זיך אוים ביידע טעקסטן און מחמת דעם איז שווער צו לייענען. אין דעמדאָזיקן 2־טן טעקסט האָט שוין פּרץ די פּסוקים באַצייכנט מיט ציפערן און איינ־געטיילט די קאַפּיטלען לויטן תּנכישן אָריגינאַל.

קיין הערות פון פּרצן זיינען צו דעם אַוטאָ־גראַף ניטאָ; הערות זיינען פאַרהאַן אויף באַזונ־דערע 5 בלעטלעך פון אַלאַנגן און שמאָלן פאָרמאַט פון אַ טונקעלער פאַרב, געשריבן מיט אַ בלייפעדער פון פּרצן אַליין. דערדאָזיקער טעקסט איז אויך פול ביי די זייטן מיט פּרצעס תּיקונים, אויסמעקענישן און צושרייבענישן, מיט צוגעקלעפּטע און אַריינגעשטעלטע בלעטלעך. דאָך איז ער, לפי־ערך, לגבי דעם פריער־דיקן נוסח, אַרוים ריין און פולשטענדיק.

אין די קאַפּיטלען האָט פּרץ אַריינגעטראָגן געווי־

סע קלײנע תּיקונים מיט זײַן האַנט, נאָר ניט אין אַלע, און דעריבער שײדן זיך די קאָפּיעס אונטער בלויז אײן קלײניקײטן.

פון דער הערה 4 (זײַט 5) איז צו זען, אַז צו קהלת איז אויך געװען אַ פאָררעדע. מיר האָבן זי אָבער צװישן די פּרצעם כּתבים פון די מגילות ניט געפונען.

די קאָפּיעס האָבן מיר אָנגענומען פאַר אַ גרונד־טעקסט און די איבעריקע — פאַר װאַריאַנטן, װי מיר האָבן זיך נוהג געװען בײַ די איבעריקע מגילות. די פּאָר קלײנע װאַריאַנטעלעך פון די קאָפּיעס האָבן מיר אַראָפּגעטראָגן אויף אַן אָרט גופא; דעם באַאַר־בעטן טעקסט פון „דאָס לעבען" האָבן מיר גענומען אַלס הױפּט־װאַריאַנט, און די אַלע גרעסערע און קלענערע װאַריאַנטן, סײַ פון דעם הױפּט־װאַריאַנט, סײַ פון דעם 2־טן טעקסט, װאָס באַשטײען פון גאַנצע סטראָפן, אָפּגעריסענע ניט פאַרענדיקטע פערזן, פראַזן, זאָגאַר אײנצלנע װערטער, אויב זײ האָבן נאָר אַ צו־זאַמענהאַנג און בילדן װירקלעכע װאַריאַנטן, האָבן מיר זײ געגעבן צום סוף אונטערן נאָמען „פאַרשײדענע װאַ־ריאַנטן". איבערגעלאָזן האָבן מיר בלויז אַזעלכע פראַזן אָדער װערטער, װאָס האָבן קײן שום צוזאַמענהאַנג ניט. דידאָזיקע פאַרשײדענע װאַריאַנטן זײַנען באַצײכנט מיט ציפערן, אַנטשפּרעכנדיק די ציפערן פון הױפּט־װאַריאַנט, אויף װעלכע זײ באַציען זיך; די פאַר־שײדענע װאַריאַנטן בילדן אויך אונטער־װאַריאַנטן,

וואָס זיינען אַראָפּגעטראָגן געוואָרן אויף אַן אָרט און בּאַצייכנט מיט ציפערן. די שטעלן, וואָס גלייכן זיך, האָבּן מיר, ווי אין אַלע וואַריאַנטן, בּאַצייכנט מיט שטערנדלעך. גלייך אויף אַן אָרט האָבּן מיר אויך געגעבּן פּרצעם הערות, וואָס האָבּן אַ דירעקטע שייכות צום טעקסט, אויך בּאַמערקונגען פון רעדאַקציע, וועלכע בּאַציען זיך אויף אַ געוויסן צושטאַנד פון מאַנוסקריפּט, אָדער זיינען אויסן פעסטצושטעלן אָדער מתקן צו זיין אַ געוויסן טעות, וואָס איז אַריינגעפאַלן אין טעקסט. די בּאַמערקונגען פון דער רעדאַקציע זיינען בּאַצייכנט מיט שטערנדלעך, און פּרצעם הערות — מיט ציפערלעך. אויך די קליינע וואַריאַנטן, וואָס זיינען אַראָפּגעטראָגן אויף אַן אָרט, זיינען בּאַצייכנט מיט שטערנדלעך.

כּדי מ׳זאָל קענען פאַרגלייכן דעם הויפּט־וואַריאַנט מיטן ענדגילטיקן טעקסט, האָבּן מיר אים אויך איינגעטיילט אין פּסוקים און קאַפּיטלען, אַנטשפּרעכנדיק דעם ענדגילטיקן טעקסט.

דער אופן פון אַראָפּטראָגן די וואַריאַנטן איז בּיי אונז פאָלגנדיקער: אומעטום, וואו עס זיינען דאָ וואַריאירטע פערזן, זאַצן אָדער איינצעלנע ווערטער, ווערט אַראָפּגעטראָגן, אַלס וואַריאַנט, דער פריערדיקער טעקסט ווייערער, און דער אויסגעבּעסערטער טעקסט ווערט אָנגענומען אַלס ענדגילטיקער טעקסט. אויבּ דער פריערדיקער טעקסט איז אויסגעמעקט, ווערט ער אַראָפּגעטראָגן אַלס וואַריאַנט מיט דער

באַמערקונג: אויסגעמעקט, אָדער פאַרקירצט: אויסג. אויב דער אויסגעמעקטער טעקסט איז אַ מיטן פערז אָדער אַ מיטן פראַזע — ווערט ער איינגערינגלט. אויב אָנשטאָט דעם אויסגעמעקטן טעקסט איז קיין אַנדער טעקסט ניטאָ, ווערט ער אָנגענומען אַלס גרונד־טעקסט, נאָר ער ווערט איינגעקלאַמערט און באַצייכנט: אויס־געמעקט.

איייניקע פסוקים זיינען ביי פרצן, צוליבן גראַם, אַזוי פערפלאָכטן צוזאַמען, אַז ס'איז זיי אוממעגלעך פונאַנדערצוטיילן; דידאָזיקע פסוקים האָבן מיר באַצייכנט מיט זייערע געהעריקע ציפערן. דאָ, וואו עס זיינען פאַרהאַן אַ סך וואַריאַנטן, האָבן מיר באַצייכנט זייער נומעראַציע מיט לאַטיינישע ציפערן.

אויסער די 2 גרונד־טעקסטן און דעם הויפּט־וואַריאַנט, האָבן מיר נאָך אויף איינצלנע קליינע בלעט־לעך, פון וועלכע איינס שטעלט מיט זיך פאָר אַ שער־בלאַט, געפונען נאָך אַ וואַריאַנט אויף איייניקע פסוקים. מעגלעך, אַז דאָס איז געווען אַ גאַנצער וואַריאַנט אויף קהלת, וואָס איז פאַרלאָרן געגאַנגען. מיר האָבן עס אַראָפּגעטראָגן צום סוף מיט אַ געהעריקער באַמערקונג דערצו.

אַלע אונזערע באַמיאונגען צו באַקומען די עקזעמפּלאַרן פון „דאָס לעבען", וואו עס האָבן זיך געדרוקט די קאַפּיטלען פון קהלת, כדי צו קענען פאַרגלייכן מיט דעם געשריבענעם טעקסט, האָט צו קיין רעזולטאַטן ניט געבראַכט; עס האָבן אויך ניט גע־

האָלפֿן אונזערע ווענדונגען אין דער פֿרעסע וועגן דעם אונזערע פֿריוואַטע זוכענישן אין ווילנע און אַפֿילו אין וואַרשע, וואו „דאָס לעבען" איז ערשינען — אין ערגעץ האָבן מיר דיזיקע עקזעמפּלאַרן ניט גע־קענט קריגן. איצט, נאָכן אויסזעצן קהלת, האָט, על פּי־צופֿאַל, ווילנער „שטראַשון־ביבליאָטעק" געקראָגן דעם יאָרגאַנג פֿון „דאָס לעבען", וואו עס האָט זיך גע־דרוקט קהלת (אי דאָס — מיט חסרים), און מיר האָבן איצט די מעגלעכקייט צוצוגעבן אייניקע וואַריאַנטן אויף אייניקע פּסוקים פֿון הויפּט־וואַריאַנט, וואָס פּרץ האָט זיי איבערגעאַרבעט און ניט גענומען דירעקט פֿון „דאָס לעבען". דיזיקע וואַריאַנטן האָבן מיר געגעבן נאָך די „פֿאַרשיידענע וואַריאַנטן", אונטערן טיטל „צו־גאָב־וואַריאַנטן".

אַגב, לויט דיזיקע עקזעמפּלאַרן פֿון "דאָס לעבען", האָבן מיר אויך די מעגלעכקייט פֿעסטצו־שטעלן די שטערנדלעך, אויף וועלכע עס באַציען זיך פּרצעס הערות אויף ז. 70 פֿון הויפּט־וואַריאַנט: דאָס ערשטע שטערנדל דאַרף קומען נאָך: „און אַ זייל אין דרייען געפֿלאָכטן" (פּ. 12); דאָס צווייטע: שוין „בע־סער דעם אָרעמסטן קינד" (פּ. 13). אין דעם ערשטן טעקסט פֿון „דאָס לעבען", וואָס מיר האָבן געהאַט, זיינען די שטערנדלעך געווען מטושטש און מיר זיינען דעריבער געווען געצוואונגען צו שרייבן אַ באַמערקונג, וואָס פֿעלט, נאַטירלעך, איצט אַראָפּ.

אסתר.

אסתר באַשטייט פון איין טעקסט, וואָס שטעלט מיט זיך פאָר אַן אָנגעהויבענעם מאַנוסקריפּט, געשריבן מיט בלייפעדער, סך=הכל פון 2 בלעטלעך, ביז פּסוק 12 פון קאַפּ. א׳. קיין וואַריאַנטן זיינען ניטאָ. ס׳איז ניט באַוואוסט, צי איז דאָס אַן אָנהייב פון אַן ענדגילטיקן טעקסט, אָדער דער 1=טער אַנטוואורף פון דער איבערזעצונג. אגב, דאַרף דער טיטל הייסן בלויז: אסתר, און ניט, ווי עס האָט זיך על=פּי=טעות אָפּגעדרוקט: „אסתר, אין ריימען פאַריידישט״.

אקדמות און חד=גדיא.

פון אקדמות האָבן מיר געפונען צוויי אַוטאָגראַפן, פון וועלכע איינער שטעלט מיט זיך פאָר אַ ווייטערע באַאַרבעטונג פון דעם נוסח, וואָס איז געווען געדרוקט אין „היינט״ אין שבועות=נומער פון 1913; אין „היינט״ האָט זיך געדרוקט אַ גלאַטער טעקסט, ניט איינגעטיילט אין קאַפּיטלען, און דאָ איז שוין געמאַכט געוואָרן אַ פּרוב איינטיילן דאָס ווערק אין קאַפּיטלען; דער 2=טער אַוטאָגראַף איז, הגם ניט קיין סך אַוועק ווייטער פון דעם ערשטן, איז אָבער אַן ענדגילטיקער, איינגעטיילט אין קאַפּיטלען און איבערגעשריבן אויף ריין. ביידע אַוטאָגראַפן זיינען פון אַ קליינעם פאָרמאַט פון 13 בלעטלעך יעדערער.

די מאַנכע אָפּווייכונגען, וואָס מיר האָבן געפו=

נען אין דעם טעקסט פון אקדמות אונטער פינסקים רעדאַקציע, קען מען ניט אָננעמען אַלס וואַריאַנטן, נאָר אַלס פשוטע דרוקפעלערן. דאָס זעט מען אַרויס נאָך אַ גענויער פאַרגלייכונג מיטן טעקסט פון „היינט", פון וואַנען פינסקי האָט דעם טעקסט גענומען, און פון דער אומהאַפּטיקייט פון די אָפּווייכונגען; בלויז אַ פּאָר ווערטער, וואָס קענען על־פּי ספק יאָ זיין וואַריאַנטן, האָבן מיר אַראָפּגעטראָגן אין אונזער טעקסט און באַ־צייכנט מיט אַ פראַגע־צייכן.

דאָסזעלבע האָבן מיר אויך געטאָן מיט

ח ד ־ ג ד י א,

פון וועלכן מיר האָבן בלויז דעם טעקסט פון „היינט", וואו עס האָט זיך געדרוקט אין דעם פסח־נומער פון 1913. פאַרגלייכנדיק מיט פינסקים טעקסט האָבן מיר געפונען, אַז דאָרטן זיינען די אָפּווייכונגען דרוקפעלערן.

דער סך־הכל.

מיר האָבן אין פרצעס טעקסטן קיין זאַך ניט געענדערט, נאָר אויפגעשטעלט אַלע צעוואָר־פענע, פאַרדרייטע און פאַרמעקטע וואַריאַנטן, צו־נויפגעצויגן און פאַרבונדן אַלע שטיקלעך און ברעקלעך, געמאַכט די געהעריקע באַמערקונגען, אויס־געשטעלט זיי לויט אַ געוויסן סדר, אויסגעשיידט די

וואַריאַנטן פון זייער פלאָנטער און צוגעגעבן זיי צו די באַטרעפנדיקע טעקסטן, געמאַכט פראַגע=צייכנס, וואו אונז האָט זיך ניט געשיקט, וואו עס האָט געפעלט אַן אות, אַ וואָרט וכדומה — אויסער דער אָרטאָגראַפיע, וועלכע מיר האָבן פאַראייניטלעכט לויט דער מאָדערניזירטער אויסלייגונג *).

זיסט זיינען מיר געבליבן געטריי צו פרצעס טעקסטן אין אַלע זייערע וואַריאַנטן, ניט ענדערנדיק אַפילו די אומגעריכטסטע דייטשמעריזמען, אַזוי אַז דידאָזיקע אויסגאַבע פון פרצעס תנך=איבערזעצונגען קען גילטן דערוויילע אַלס ערשטער און דער וויילע לײדער אײנציקער פרוב פון אַ פולקומער אויסגאַבע פון אַ יידישן קלאַסיקער, וועלכער וועט, לאָמיר האָפן, דינען אַלס אָנרעגונג פאַר ווייטערדיקע אַרבעטן אויף דעמדאָזיקן געביט.

---

*) אגב, זיינען אַפילו די ביי פרצעס לעבן פאַרעפנטלעכטע וואַריאַנטן געדרוקט לויט דער אָרטאָגראַפיע פון די אויסגאַבן, וואו זיי זיינען פאַרעפנטלעכט געוואָרן;

דאס ליד דער לידער שלמהס

שיר השירים אשר לשלמה

(אין ווייסן פערז פאַריידישט, מיט צוגעגעבענע רעמאַרקן
און באַמערקונגען)

פֿאָרבּאַמערקונג.

„אשר לשלמה“ — ווערטלעך: וואָס צו שלמה. קאָן זיין „שלמהס“, פון שלמה פאַרפאַסט, אָדער, ווי „מזמור לדוד“, איז נאָך נישט „מזמורו של דוד“, אים צו ערן געדיכטעט. ווי־עס־איז, עס איז אַ ליד, פון איינצלנע לידער צוזאַמענגעשטעלט און פון „אַ גאָרטן־זיצערין“ — אַ גאָרטן־זינגערין, אַלס ווייַ און ליבעס־פּאָעמאַט געזונגען. אינגאַנצן — אַ פּאָעמאַט וועגן שלמה און שולמית־ליבע.

דער קורצער אינהאַלט.

שלמה האָט ווײַנבערג אין דער געגנט פון בעל־המתן, מיט ווײַן־הײַזער אין די ווײַנבערג. ער קומט אין מענער־ און פרויען־באַגלײַטונג (בנות ירושלים) אַהין, צו פאַרווײַלונג, און באַגעגנט זיך מיט שולמית — אַ ווײַנבערג־היטערין. זי דערציילט, אַז זי איז נישט קיין אײַנפאַכע היטערין פון ווײַנבערג. דאָס האָבן די ברידער איר געצערנט, און פאַר אַ היטערין צום ווײַנבערג געשטעלט. — נײַען ליבעס־געוואַנגען. דערנאָך — שולמיתעס טרוימערײַען וועגן שלמה בײַ זיך אין מוטער־הויז. זי באַזוכט אויך שלמהן אין ירושלים, טאַנצט פאַר אים אין ניסן־גערטל. ער פאַרלאַנגט זי, זי רופט אים צו זיך אין דאָרף אַרײַן. ער קומט און פאַרלאַנגט זי פון די ברידער. די ברידער, וואָס האָבן זי פאַרטריבן אַ קליינע, ווייסן נישט, צי זי איז רײַף און איז צום פאַרגעבן אַלס בתולה פאַר אַ ווײַב, פאַר וועלכער מען באַקומט „מוהר״ (אויסקויף־געלט) און זי באַקומט „מתן״ (כלה־מתנות), און וואָס גייט צו חופה, צו וועלכער דער חתן קומט אין אַ קרוין, ווי אַ קעניג, מיט אַ זילבערנעם טורעם איבערן קאָפּ, אָדער

מען קאָן זי נאָר פֿאַרקויפֿן אַלס מאַגד; זי איז דאָך אַזוי לאַנג אויסער שוץ געווען. זי ערקלערט זיך רייף און אַלס מעדכען, זאָגט זיך דערבײַ אָפּ פון כלה־געשענק, הייסט נאָר געבן די ברידער מוהר — 200 זילבער־שטיק.

I.

(די באַגעגענונג אין ווייַנבערג).

שולמית.

מיט קושן פון זיין מויל
זאָל ער לאָבן מיך!

(דרייסטער געוואָרן).

דען בעסער אַלס דער וויין,
שמעקט דיין צערטלעכקייט!
צום גערוך די איילן דיין
ווי אַנגענעם!
דיין נאָמען [1] שיין — אַ תורק=אייל!
ליבט די יונגפרוי דיך דאַרום!
אָ, צי מיך, צי,
מיר [2] איילן דיר נאָך!

---

1) שלמה, דער קעניג פון פרידן; ווי שפעטער שולמית — די געהעריקע צו שלמה. דער נאָמען אין היינטיקן זין איז נאָך אומבאַקאַנט. ער איז נאָר געבורטס- אָדער ערן-טיטל.

2) זי און אירע פריינד'נען.

פּירט דער קעניג מיך
אין זיינע קאַמערן, —
וועל'מיר לוסטיק זיין,
פרייען זיך מיט דיר!

און דערמאַנען אויך [3],
נישט אַזוי דעם ווייַן [4],
ווי דיין צערטלעכקייט!
געטרייע ליבן דיך!

(צו ירושלימס טעכטער),

שוואַרץ בין איך, דאָך שיין,
ירושלימס טעכטער!
ווי די קדר=געלטן,
ווי די פאָרהענג שלמהס.

קוקט נישט, וואָס איך שוואַרצלעך בין;
מיך האָט אָפּגעברענט די זון.
עס האָבן מיר געצירנט
מיינע מוטער=זין; [5]
פאַר אַ וויינבערג=היטערין
מיך געמאַכט!

---

3) מיט דאַנקבאַרקייט.

4) די אויפנאַמע, ווי ביי אונז דער טיי; ווי „לחם" — דאָס מאָלצייט.

5) ביי דער פּאָליגאַמישער אָרדענונג הערשן די ברידער אין מוטער-הויז איבער מוטער און טעכטער.

און איך האָב מיין אייגענעם
ווייגבערג 6) נישט געהיט!

(צו שלמה) 7).

זאָג מיר דו,
וואָס מיין זעלע ליבט, —
וואו פיטערסט דו,
וואו לאַגערסט דו
צו מיטאָג-צייט?
נאָך וואָס זאָלן מיינען לייט,
דאָס איך לויף 8) די הירטן נאָך
פון דיינע קאַמעראַדן?

שלמה.

ווייסט עס נישט,
שענסטע צווישן פרויען?
גיי די צייכן נאָך
פון די שעפּלעך-טריט!
און פיטער דיינע ציקעלעך
ביי די שעפער-געלטן!

אין וואָגן פרעהס
צום פערדל קליין

---

6) איר געזיכט; אָפטער פאַרגלייך אין דער פּאָעמע.
7) אַ ביטע אום באַגעגענונג אין דער פאָרם פון אַ שעפער-
ליד; אין דערזעלבער פאָרם דער ענטפער.
8) עוֹטְיָה; פון עָטָה אל השלל.

גלייך איך דיך,
דו, ליבסטע מיין!
ווי שיין עם זענען
דיינע באַקן אין געהענגען
און דיין האַלז אין די שנירן·
גאָלד-געהענגען מאַכ'מיר דיר
מיט זילבערנע פליטערלעך.

II.

(שולמית מאַכט איר לייב-רייניקונג, שלמה וואַרט זי אָפּ; דערנאָך באַגעגנט).

שולמית.

אין זיין באַגלייט דער קעניג וואַרט,
און אויפגעדופט האָט שוין מיין נאַרד!
אַ בינטל מיראַ איז ער מיר, מיין פריינד,
וואָס צווישן מיינע בריסטן רוט!
אַ באַלזאַם-שטענגל איז ער מיר,
פון עין-גדים וויינבערג!

שלמה.

(צו שולמית, אַז זי באַווייזט זיך).

שיין ביסט דו, פריינדין מיין,
שיין!
די אויגן דיינע — טויבן!

שולמית.

שיין ביסט דו, פריינד דו מיין,
און זיס!

(זעצן זיך אין פרייעם),

פריש און גרין איז אונזער לאַ:ער [9],
פון צעדערן דאָס הויז געבאַלקט!
די גאַלעריע — ציפּרעסן!

(דועט).

שולמית.

איך בין די ליליע פון שרון!
איך בין די רויז פון טאָל!

שלמה.

וואָס די רויז איז צווישן דערנער,
איז מיין פריינדין צווישן טעכטער!

שולמית.

וואָס דער עפּלבוים אין וואַלד,
איז צווישן זין מיין ליבער!
זיץ איך גליסטיק אין זיין שאָטן,
איז זיין פּרוכט [10] דעם גומען זיס!

(ליבעס-ליד).

ר'האָט צום וויינבערג מיך געפירט,
און איבער מיר זיין ליבעס=פאָן [11])
אויפגעפלאַנצט!

---

9) עֶרֶשׂ; נישט „שלאָף-בעט", נאָר ווי די מטות אין „מגלת אסתר" — טרינק-לאַגער.

10) דער מאַן — דער בוים, זיין צערטלען — די פּריכט. אויך אָפטע פאַרגלייכונג.

11) ווערטלעך, אַלס צייכן פון אויסוואַל. דאָס טוך, ייאָס ווערט אין האַרעם. געוואָרפן דער גערופענער פרוי, איז די פאָן שוין אָן דעם שטאָק.

מינטערט מיך מיט טרויבן־זאַפט
און מיט עפּל לענט מיך אונטער, —
איך בין ליבעס־קראַנק.

*

זיין לינקע האַנט איז אונטער מיין קאָפּ:
און זיין רעכטע האַלט מיך אַרום..
באַשווער איך אייך, ירושלימס טעכטער,
ביי דעם יונגן הירש,
ביי דעם רעה אין פעלד: 12)
וועקט זי נישט,
וועקט די ליבע נישט,
ביז זי בליט נישט אויף אַליין! 13).

III.

(שולמית ביי זיך אינדערהיים, אין מוטער-הויז אויפן פעלז, טרוימט).

שולמית.

די שטים!
עס קומט מיין פריינד!
שפרינגט שוין איבער בערג,
היפּט שוין איבער היגל!
דעם רעה צוגלייך,

---

12) דערמאָנט „חולדה ובור".
13) אָפּטער רעפרען

דעם יונגן הירש!
און שטייט שוין אונטער דער וואַנט!
דורך די פענסטער קוקט ער,
דורך די גראַטן 14) בליקט ער!

— — — — — — — — — —

רופט זיך אָן מיין פריינד
און זאָגט צו מיר:
שטיי-אויף, פריינדין מיין,
ליבסטע מיין,
קום אַרויס!
דען דער ווינטער איז פאַרביי,
און די רעגן-צייט געוויכן!
און מיט גרינסן שפּראָצט די ערד!
געקומען איז די שניטער-צייט, —
אין אונזער לאַנד
לאָזט די טורקל-טויב זיך הערן!
און בליטן טרייבט דער פייגנבוים,
און דער וויינבערג גרינט און דופט!
אָ, שטיי-אויף, געליבטע מיין,
שיינע מיין,
און קום אַרויס!

*

טויב דו מיין אין פעלזן-שפּאַלט,
אין פאַרבאָרגענעם געשטאַפּל,

---

14) פרויען-הייזער זענען אינם אָריענט פאַרגיטערט.

אָ, באַווייז מיר דיין געשטאַלט,
לאָז דיין שטימע הערן!
דען דיין שטים איז אַנגענעם;
הערלעך דיין געשטאַלט!

*

„כאַפּט אונז די פּיקסלעך"
די פּיקסלעך די קליינע,
די ווייַנשטאָק־פאַרדערבער, —
אונזער ווייַנשטאָק גרינט"! 15)

מיין פריינד איז מיין
און איך בין זיין, —
דעמס, וואָס פּיטערט צווישן רויזן!

*

ביז עס קילט נישט אָפּ דער טאָג 16),
און עס ווייכן נישט די שאָטן, — 17)
גיין, פריינד!
זיי גלייך דעם רעה,
דעם יונגן הירש
אין די שפּאַלטן פון געבירג.

---

15) ברוך־שטיק פון אַ פאָלקס־ליד ביים גאָרטן־שפּיל.

16) רעפרען־אָפּשיד פאַרטאָג ביז צום אָוונט. ביי טאָג מוז מען בלייבן צו הויז אָדער שיצן זיך פאַר דער זון אין שפּאַלטן פון געבירג.

17) וואָס זעען זיך נאָר אויף דער זון.

.IV

(ווייטערדיקע טרוימערייען).

שולמית.

אין די נעכט,
אויף מיין געלעגער,
זוך איך דעם, וואָס מיין זעלע ליבט;
זוך איך און געפין אים נישט!
שטיי איך אויף,
און גיי אין שטאָט אַרום;
אויף מערק און אויף גאַסן זוך איך דעם,
וואָס מיין זעלע ליבט...

*

באַגעגענען די היטער מיך,
די, וואָס קרייזלען אין דער שטאָט, —
„האָט איר נישט געזען דעם,
וואָס מיין זעלע ליבט?"

קוים פאַרביי, — טרעף איך אים,
טרעף איך דעם, וואָס מיין זעלע ליבט!
האַלט איך אים, נישט אָפּגעלאָזט!
פיר איך אים צום מוטער־הויז,

צור געבערערין אין קאַמער!
באַשווער איך אייך, ירושלימס טעכטער!
ביים יונגן רעה,
ביים הירש אין פעלד, —

וועקט זי נישט,
וועקט די ליבע נישט,
ביז זי בליט נישט אויף אַליין!

V.

(שולמית טרויסט זיך אָלס ברויט, אין באַזוך ביי שלמה).

שלמה.

(באַגעגנט זי).

ווער שטייגט פון וויסטעניי?
גלייך אין רויכיקע זיילן!
מיט ווייררויך און מירראַ געדעמפּפט,
מיט טענדלער־געווירצן אַלערליי!

שולמית.

(באַטראַכטנדיק).

אָט, שלמהס בעט,
זעכציק העלדן אַרום,
פון די שטאַרקסטע אין ישראל!
אַלע זענען שווערד־געגורטע,
און באַהאַוונטע אין קריג!
מענער — שווערדן ביי די לענדן,
פאַר די שרעקן פון דער נאַכט!
און אַ זענפט 18) האָט קעניג שלמה
פון לבנון־האָלץ געבויט!

18) אַפּריון — טראָג־שטול.

מאַכט די ויילן ער פון זילבער,
און דעם אָנלען — גאָלד!
און דער זיץ, דער איז פון פורפור,
מיט דער ליבע אויסגעבעטט
פון ירושלימס טעכטער! [19]

קומט, ציונס טעכטער, זעט,
אין דער קרוין דעם קעניג שלמה,
וואָס זיין מוטער האָט געקרוינט אים,
צו זיין האָכצייטס=טאָג [20],
צו זיין האַרציקער פרייד!

VI.

שלמה.

(באַגעגנט זי).

שיין, ביסט דו, פריינדין מיין,
שיין!
פון אונטערן שלייער [21] ד׳אויגן דיין —
טויבן גלייך!
דיינע האָר — די געמזן=הערט,
פונם גלעד=באַרג געגליטשט!

---

19) די פּאַליגאַמישע פרוי קאָן זיין שטאָלץ דערויף.

20) חתנים אונטער דער חופה טראָגן קרוינען, כּלות — זילבערנע טורעמס.

21) צַמה. צום—זאַמלען, צַמָה — האָר־זאַמלער; קענטיק, אַ שלייער, וואָס פאַרדעקט די אויערן, ווייל נאָר זיי ווערן, צווישן אַלע אַנדערע גלידער, נישט געשילדערט.

דיינע ציין — ווי נוטע הערט,
אָקאָרשט פון דער וואַש אַרויס, —
גאַנץ און פּאַסיק, אָן אַ פעל!

דיינע ליפּן — פּורפּור־פעדים,
ווי אַנגענעם — דיין רעדנס־אַרט!
און פון אונטערן שלייער קוקט
אַ גראַנאַטן־שטיק—די שלייף!

און דיין האַלז—דידס טורעם,
שמאָלק געבויט און באַהאַנגען —
טויזנט שילדן,
אַלע טויזנט העלדן־שילדן!

אַ רעהען־פּאָר — דיין בריסטן־פּאָר;
אַ יונג־הירשן־צווילינג־פּאָר,
וואָס עס פּיטערט זיך אין רויזן!

(אָפּשיר).

ביז עס קילט זיך אָפּ דער טאָג
און ס'צעפּליסן זיך די שאָטן, —
גיי איך צו די מירה־בערג,
צו די באַלזאַם־היגל.

———

VII.

שלמה.

שיין ביסט דו, ליבסטע מיין,
אינגאַנצן שיין, אָן אַ פעל!
און מיט מיר פון לבנון, כלה,
מיט מיר פון לבנון קומסט דו!
פון די שניר= און חרמון=שפיצן,
לייבן=היים און טיגער=בערג!
און באַהאַרצט מיך, שוועסטער=כלה,
באַהאַרצט האָסט דו מיך
מיט איין אויג פון אויגן=פאָר,
פון דיין האַלז=באַנד מיט אַ שנירל!
און ווי שיין, שוועסטער=כלה,
צערטלסט דו, —
בעסער שמעקט דיין צערטלעכקייט,
אַלס דער וויין!
און איבער די געווירצן אַלע
איז דיין איילן=דופט!
זיסקייט טריפן דיינע ליפן, כלה,
מילך און האָניק — פון דיין צונג,
און דער דופט פון די געווענדער —
דער לבנון=דופט!

אַ גאָרטן, אַ פאַרשלאָסענער,
איז מיין שוועסטער כלה!
אַ קוואַלן, אַ פאַרשלאָסענער,

אַ באָרן, אַ פאַרזיגלטער!
אין ד׳אָרעם דיין — דער פאַראַדיז.
גראַנאַטן־דופט און זיסע פרוכט!
באַלזאַם און נאַרד!
נאַרד און קראָקוס, און צינאַמאָן,
ווייראויך און אַלאָע
און די בעסטע פון געווירצן!

אַ גאָרטן־קוואַל,
אַ לעבעדיקער וואַסער־קוואַל,
וואָס פון לבנון פליסט!

ש ו ל מ י ת.

וועק דיך, נאָרד!
קום, זיד! 22)
בלאָז מיין גערטל אויף!
זאָלן מיינע דופטן פליסן,
זאָל מיין פריינד
אין זיין גערטל קומען
און זיין זיסע פרוכט געניסן!

ש ל מ ה.

כ׳בין געוועזן אין מיין גערטל,
שוועסטער־כלה,
האָב מיין האָניק־מילך גענאָסן —

---

22) די ווינטן פון נאָרד און זיד.

(צו טרינק-געזעלן).

עסט, פריינד!
טרינקט, באַרוישט אייך, קאַמעראַדן!

VIII[23].

שולמית.

(טרוימט).

איך שלאָף,
וואַך איז מיין האַרץ, —
אָ, די שטים!
קלאַפּט מיין פריינד:
„עפן מיר, שוועסטער ליבע,
ריינע טויב!
דען מיין קאָפּ איז פול מיט טוי,
די לאָקן פייכט
פון די טראָפּן פון דער נאַכט!"
— — — — — — — — —
— איך האָב אויסגעטאָן מיין קלייד,
זאָל איך מיך צוריק באַקליידן?
— כ'האָב מיינע פיס געוואַשן ריין,
זאָל איך ווידער זיי באַשמוצן!
— — — — — — — — —

---

23) אויספֿירלעכער וואָר. צו IV.

דורך אַ קראַפּן־שטאַלט
שטרעקט מיין פריינד די האַנט צו מיר,
ברומט צו אים מיין איינגעווייד!
— — — — — — — — —
שטיי איך אויף און עפן אים,
מיראַ טריפט פון מיינע הענט,
מיראַ טריפן מיינע פינגער
אויפן ריגל־גריף!
האָב געעפנט איך מיין ליבסטן,
און ער איז אַוועקגעגאַנגען,
אַוועקגעשליכן האָט ער זיך, מיין ליבסטער!

און מיין זעל איז דאָך פאַרגאַנגען
פון זיין שטים!
זוך איך אים, געפין אים נישט;
רוף איך אים, ער ענטפערט נישט!
באַגעגענען די היטער מיך,
די, וואָס קרייזלען אין דער שטאָט,
ז׳שלאָגן מיך און ביילן מיך,
רויבן מיר דעם שלייער צו,
אָ, די היטער פון די מויערן!

באַשווער איך אייך, ירושלימס טעכטער,
איר טרעפט מיין פריינד,
וואָס זאָגט איר אים?
— איך בין ליבעס־קראַנק!
———

— ווער איז דיין פריינד צווישן פריינד,
אָ, דו שענסטע צווישן פרויען!
וואָס באַשווערסט דו אונז אַזוי?
— לויטער ראָז איז מיין פריינד,
צווישן טויזנטער — די פּאָן!
און זיין קאָפּ — אַ קרוינען=גאָלד!
לאָקן קרויזע — ראָבן שוואַרצע!
און די אויגן זיינע — טויבן,
טויבן ביי דעם וואַסער=קוואַלן, —
אַפּעל באָדן זיך אין מילך!
און די באַקן — ווייררויך=בייטן,
היגל=קליין, געווירציקע!
און די ליפּן זענען רויזן, —
מיראַ טריפן זיינע ליפּן!
וואַלצן גאָלדענע די אָרעם,
מיט טורקוסן אויסגעפילט, —
און דער לייב — איין עלפן=ביין,
מיט סאַפּירן אויסגעזעצט;
און די ביינער — מאַרמאָר=זיילן,
אויף גינגאָלדענעם נעשטעל!
דער לבנון איז דער אָנבליק,
און פון צעדערן — דער וואוקס!
און ווי זיס דער גומען זיינער,
און אינגאַנצן — אַ געליסטונג!
אָט דאָס איז מיין ליבסטער פריינד,
אָ, ירושלימס טעכטער!
— — — — — — — — —

וואוהין געגאַנגען איז דיין פריינד,
אָ, דו שענסטע צווישן פרויען!
וואוהין געגאַנגען איז דיין ליבסטער,
וועל'מיר זוכן אים מיט דיר!

— צו זיין גערטל האָט מיין פריינד געניִדערט,
אין די גערטנער וועט ער ווייִדן,
און ער וועט זיך רויזן קלייבן!
— — — — — — — — — —

איך בין מיין פריינדס, —
מיין פריינד איז מיין!
דער, וואָס פיטערט צווישן רויזן!

IX [24].

ש ל מ ה.

שיין ביסט דו, ליבסטע מיין,
תרצה גלייך!
ליבלעך ווי ירושלים,
נישט צוטריטלעך, ווי געפאָנטע! [25]
ווענד נאָר אָפּ דיין אויג פון מיר, —
עס איבערוועלטיקט מיך דיין אויג!

---

24) אויספירלעכער וואַר. צו VI.
25) אויסדערוויילטע; זע באַמערקונג 11 צו II.

און דיינע האָר — די געמזן־הערט,
פונם גלעד־באַרג געגליטשט!
און די ציין — די ווייסע שאָף,
אָקערשט־ערשט פון וואַש אַרויס,
פּאַסיק אַלע, אָן אַ פעל!
און פון אונטערן שלייער די שלייף —
דאָס גראַנאַטן־שטיק!

זעכציק זיי'ן די קעניגינס,
אַכציק — די ביישלעפעריננס,
יונגפער — אָן אַ צאָל!
איינע איז מיין קלאָרע טויב,
ביי'ן איר מוטער איין־און־איינציק,
ביי דער געבערערין דער ליבלינג!
ווען טעכטער — לויבן זי!
קעניגינס, ביישלעפעריננס,
באַוואונדערן:
ווער איז זי,
וואָס ווי דער מאָרגן בליט,
וואָס איז ליבלעך, ווי דער מאָנד,
וואָס איז לויטער ווי די זון,
גישט צוטריטלעך, ווי דערוויילטע?

X.

שלמה.

(דער פאַרליבטער, באַוועגטער שלמה גייט צום ניסן-גערטל; טרעפט שולמית, וואָס טאַנצט פאַר אים).

— צום ניסן-גערטל נידער איך,
איך וויל זען דאָס גרינס אין טאָל,
האָט דער וויינשטאָק אויפגעבליט?
צי עס שפּראָצן די גראַנאַטן?
וואונדערבאַר,
וואָס מיין זעלע מאַכט פון מיר,
ווי די וועגן עמינדבס! 26)

(צו דער טאַנצנדיקער שולמית).

קער זיך, ווענד זיך, אָ, שולמית!
קער זיך, ווענד זיך, לאָז דיך זען!

שולמית.

וואָס זעט איר אין שולמית דען,
אינם „צוויי-אַרמייען-טאַנץ“? 27)

שלמה.

ווי שיין עס זענען, נדיבס טאָכטער,
אין די שיכלעך דיינע טריט!

---

26) דאָס שענסטע און עלעגאַנטסטע איז פערד- און וואָגן; די געליבטע ווערט פאַרגלייכט צום ראָס אין וואָגן, די דאַרציקע באַוועגונג—צו רעסאָרן אין (קענפּיק, באַרימטן) עמי-נדיבס וואָגן.

27) קריגס-טאַנץ.

און די לענדן,
שפּאַנגען פון אַ מייסטער=האַנט!
דער נאָפּל — ווי דער פּולער מאָנד,
ווי דער גאַנצער, אָן אַ פּעל!
און דער לייב — אַ ווייצן=גאַרב,
מיט אַ רויזן=שנור געגורט!
די בריסטן=פּאָר — אַ ריעהען=פּאָר,
אַ יונג=הירשן=צווילינג=פּאָר,
און אַ טורעם פון עלפן=ביין
דער האַלז!
ד'אויגן — קוואַלן, וואָס ביי חשבון,
וואָס אין טויער פון בת=רבים;
די נאָז ווי דער לבנון=טורעם,
דער, וואָס אויף דמשק קוקט!
דער קאָפּ אויף דיר — דעם כרמל גלייך!
די פּריזור אין פּורפּור=באַנד —
אַ קעניג אין רעגאַליען!
ווי שיין דו ביסט, ווי זיס דו ביסט,
אָ, דו ליבסטע און דו זיסטע!

(אומאַרמונג).

און איז דיין וואוקס — דער פּאַלמען=בוים,
און די בריסטן — טרויבן=בינטן,
טראַכט איך שטייגן אויף די פּאַלמען,
אירע צווייגן צו דערגרייכן!
און זאָלן מיר די בריסטן זיין,

זוי די ווייַנשטאָק=שטראַנגען!
דיין אָטעם שמעקט מיט עפּל=דופט,
פון גומען פליסט ווי זיסער וויין,
וואָס שווייציק מאַכט
די פאַרשלומערט=מידע ליפּן!

שולמית.

(ענטפערט):

קום, פריינד דו מיין.
צו די פעלדער לאָמיר גיין,
אין די דערפער וועל'מיר נאַכטן!
פעדערן צום וויינבערג זיך,
זעען, צי דער ווייַנשטאָק בליט,
צי עפענען די קנאָספּן זיך
און עס שפּראָצן די גראַנאַטן!
דאָרטן, ליבסטער, גיב איך דיר
מיין פריינדשאַפט גאַנץ!
דאָרטן דופט דער ליבעס=אַפּעל!
און די איינגענג — פרוכט באַהאַנגען,
פרישע אַלטע — אויפבאַוואַרטע,
אַלץ פאַר דיר!

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

———

.XI

וואָלט מיר דיך ווער
פאַר אַ ברודער געמאַכט,
וואָס האָט מיין מוטערס ברוסט געזויגן!
טרעף אין גאַס איך דיך,
קוש איך דיך,
קיינער האָט מיר נישט פאַראיבל!
פיר איך דיך,
ברענג איך דיך,
צו מוטער=הויז,
לערנט זי מיך
לאָבן דיך
מיט געקאָכטן וויין,
און מיט מיין
גראַנאַטן=זאַפט!

— — — — — — — — — —

זיין לינקע האַנט איז אונטער מיין קאָפּ
און זיין רעכטע האַלזט מיך אַרום, —
באַשווער איך אייך, ירושלימס טעכטער,
וועקט זי נישט,
וועקט די ליבע נישט,
ביז זי בליט נישט אויף אַליין!

XII.

(שולמית-ליד)

„ווער שטייגט פון וויסטעניי
אויף איר ליבסטן אָנגעלענט?"

— — — — — — — — — — —,

אונטערן אַפּעל-בוים [28]
האָב איך דיך געוועקט,
וואו דיין מוטער האָט ווייען באַקומען
און דיך געהאַט!
דריק מיך ווי אַ זיגל צו דיין האַרץ!
ווי אַ זיגל צו דיין אָרעם צו, —
שטאַרקער איז די ליבע אַלס דער טויט,
האַרבער פאַרן אָפּגרונד איז איר אייפער!
אירע פונקען — פייער-פונקען, —
אַ געטלעכע פלאַם!
וואַסערן פיל
וועלן ליבע נישט פאַרלעשן!
טייכן —
נישט פאַרפלייצן זי!
און ביט אַ מאַן
זיין הויז-פאַרמעג פאַר ליבע, —
מען שפּאָט אים אויס!

---

28) „הודאים" — אַ סימפּאַטיש מיטל צו ליבע, קינדער צו האָבן א. ד. ג.

XIII.

(ברוים-ליד) [29].

אַ שוועסטער האָבן מיר אַ קליינע
און קיין בריסטן האָט זי נישט!
וואָס טוען מיט דער שוועסטער מיר,
אַז מען קומט פאַרלאַנגען זי?
ווען אַ מויער [30], בויען מיר
אויף איר אַ זילבערנעם טורעם,
ווען אַ טיר [31],
הענגען מיר
אויף איר אַ צעדער-טאָוול אויף! [32])
— איך בין אַ מויער!
בריסטן, ווי די טורמען האָב איך!
זע איך אין זיינע אויגן אויס,
ווי די שטיפטערין פון פרידן!

*

אין בעל-המון האָט שלמה
אַ וויינבערג געהאַט,
האָט ער אים היטער
איבערגעגעבן;
טויזנט זילבער-שטיק

---

29) זע פאַרבאַמערקונג.
30) גאַנץ יונגפרויליכע.
31) דער געגנזאַץ.
32) מיטן פרייז אַלס מאַנד.

ברענגט אים יעדער מאַן
פאַר דער פרוכט!
מיין ווייַנבערג איז פאַר מיר [33],
די טויזנט, שלמה, זענען דיין!
און צוויי הונדערט — פאַר די היטער
פון זיין פרוכט!

.XIV

— אַ, דו, גערטן־זיצערין! [34]
דיך פאַרנעמען קאַמעראַדן!
לאָז דיין שטימע הערן!
— אַנטלויף, פריינד! [35]
דעם רעה צוגלייך,
דעם יונגן הירש
אויפן ווירציקן געבירג.

---

33) מיין אייגנס; די ברידער, זי פאַרטרייבנדיק, האָבן פאַרלוירן זייער רעכט אויף איר.

34) גאָרטן־זינגערין.

35) זי געזעגנט זיך אָפּ; עס טאָגט.

ערשטער וואַריאַנט

דאָס ליד דער לידער שלמהס
(שיר השירים אשר לשלמה)

פאריידישט פון י. ל. פרץ

פאָרוואָרט.

איז דאָס בוך ווירקלעך שלמהס?

„אשר לשלמה" איז נאָך נישט שלמהס, ווי „מזמור לדוד" איז נאָך נישט „מזמורו של דוד", נישט „מזמור־דוד". עס קאָן זיין, פון שלמה נאָר געזאַמלט (ער איז דאָך דער „זאַמלער"—קהלת), זאָגאַר — נאָר אים דערלאַנגט, אים, צו זיין ערן, געווידמעט. „אשר לשלמה" וואָלט באַרעכטיקט אויך— וועגן אים און זיינע ליבשאַפטן געוונגען, — און גראָד האָבן מיר פאַר זיך לידער פון וויינהויז...

וועל׳ מיר לאָזן די פראַגע אָפן פאַר די ווייטערע פאָרשער; דאָס ביז אַהער געשריבענע איז נישט איבערצייגנד,—וויניקסטנס פאַרן איבערזעצער.

ווי עס זאָל נישט זיין, דאָס בוך—אַ זאַמלונג פון שעפער־טאַנץ־וויין־ און האָכצייטס־לידער, — וואַרפט אַ רעטראָספעקטיווע פלאַם אויף איין אַלט־העברעאיש ווינקל, פון אַ גאַנץ אומבאַקאַנט לעבן, וואָס באַווייזט זיך ערשט, ווען מע נעמט אַראָפּ דערפון דעם שלייער פון רעליגיעזער סימבאָליק: עס בלאַנקט אויף אַ נאַ־

טור נישט אין „ברכי־נפשי״־סטיל געשילדערט; זי רעדט צו אונז אויסשליסלעך פון — ליבע! פון דער ליבע, וואָס וועקט זיך צוזאַמען מיט דער נאַטור. און באַזונגען ווערט מיט ליבשאַפט דער פרויען־לייב, דער גאַנץ אָדער האַלב־נאַקעטער, אָדער נאָר, ווי ביי דער טענ־צערין שולמית, — מיט אַ רויזן־שנור אַרום די לענדן געגורט. דער פרויען־, ווי אויך דער מענער־לייב, אָריענטאַליש „געריינינקט״ (פאַרגלייך מיט דער יונג־פרויען־רייניקונג אין מגלת אסתר), פערפיומירט מיט היימישע און פון הענדלער, טענדלער אימפּאָרטירטע איילן — וויין, ווייב, טאַנץ און געזאַנג...

די געגנט: ביי בעל־המון, וואו שלמה האָט זיינע ווייגערטנער און זיין וויינהויז, וואו די גע־מישטע יוגנט זאַמלט זיך, קיים „ווייכן די שאָטן, וואָס לייגן זיך אויף דער זון, און עס קילט זיך דער טאָג״.

אויסער שעפער־לידער, דעם שולמית־טאַנץ און זיין רעזולטאַט די שולמית־ליבע, גייט דורך, אַלס אַ גאַנצע פאַבולאַ, די ליבשאַפט צווישן שלמה און אַ ווייגבערג־היטערין, וועלכע ער באַגעגנט, פירט אין וויין־הויז אַריין, „פלאַנצט איבער איר זיין ליבעס־פאָן״ און זי ערקלערט זיך אים אין ליבע.

עס ווערט „געשמויסט״ — „סיעסטאַ״ געפירט אין וויינהויז, אויך אין דעם פרייען, אויף פריש־גרינע לאַגער... וואָס איז, גלייך אונזערן טיי, די אויפנאַמע. דער קעניג בלייבט אַ ווײלע מיט זיין באַגלייט, זי

מאַכט איר „רייניקונג״, פּערפיומירט זיך און קומען זיך צוזאַמען בּיים ווייַן.

דער ווינטער צעשיידט. דער פרילינג קומט, מיט אים וועקט זיך די ליבּע אויפ׳ס ניי. ער רופט זי אַראָפּ פון דער פעלזן־הייך, וואו זי וואוינט איבּער די ווייַנבּערג — די ליבּשאַפט גייט אויפ׳ס ניי.

צו־הויז בּענקט זי נאָך אים. טרוימט וועגן זיין קומען. עס געשיט. ער ווערבּט וועגן איר בּיי די בּרי־דער. זיי צווייפלען אָבּער וועגן איר רייפקייט און יונגפרוילעכקייט. זיי האָבּן זי דאָך אין צאָרן פאַר אַ היטערין צום ווייַנבּערג געשטעלט, אויסן אויג געלאָזט. זי פאַרזיכערט, אַז זי איז רייף און יונג־פרוילעך. זי בּאַגליקט אים! זי זאָגט זיך אָפּ פון כלה־גאָבּ, נאָר „צוויי הונדערט״ פאַר די בּרידער אויסקויפ־געלט.

דאָס ווערט געזונגען פון איין אַלט־העבּרעאי־שער „געישאַ״ אין ווייַן־הויז; זעט אויס—אין שלמהס געגנוואַרט. קאַמעראַדן הערן צו. ער פאַרלאַנגט אין זיין און זייער נאָמען—נאָך; זי געזעגנט זיך אָפּ, דער הייסער טאָג קומט —

„בּרח דודי״...

באַמערקונגען:

1) לויט דעם טעקסט רעדט „זיי" צו אים אין דער דריטער פּערזאָן און גייט באַלד אַריבער, ערמוטיקט, צו דער צווייטער.

2) דער פּערזמאָס פון דער איבערזעצונג איז אונטערגעוואָרן דעם אינהאַלט, צוליב דעקלאַמאַציאָן.

3) וואָס אָנבאַלאַנגט פאַרגלייכונגען מיט „ראָס" (פערד) און רייטוואָגן, מוז מען זיך פאַרזעצן אין דעם פּרימיטיוון אָריענט, ווען דער רייטוואָגן איז געווען דאָס נייסטע און דאָס שענסטע, צו דער צייט פון איין: „אָבי, אָבי, רכב ישראל ופרשיו".

.1

זאָל ער קושן מיך,
קושן מיט זיין מויל, — [1]
דיין דיין פריינדלעכקייט
ליבער שמעקט אַלם וויין.

צום גערוך ווי פיין
דיינע איילן זענען; [2]
און דיין נאָמען שוין (שיין? — רעד.) [3]
איז אַ תורק=אייל!

די יונגפרויען אַלע
ליבן דיך דאַרום!

* אָ, צי מיך, צי,
מיר לויפן דיר נאָך;
ברענגט דער קעניג מיך

---

1) אין טעקסט: פון די קושן (מנשיקות), ביי פּאָלינאָמי איז אָן רעכט אויפן גאַנצן מאַן, אייף זיין גאַנצער צערטלעכקייט.

2) די הויפּט-זאַך אין הייסן אָריענט, ביים קנאַפּ-גע-קליידטן לייב.

3) דיין לויב, דיין רום.

* אין זיינע קאַמערן! [1]
* וועל׳מיר לוסטיק זיין,
פרייען זיך מיט דיר!

און דערמאָנען וועל׳מיר [2].
* נישט אַזוי דעם ווייַן,
ווי דיין פריינדלעכקייט!
ווי טריי מיר ליבן דיך!

---

* שוואַרץ בין איך, דאָך שיין,
* ירושלימס טעכטער, —
* ווי די קדר=צעלטן,
* ווי די פאָרהענג שלמהס!
נישט קוקט, וואָס ברוין איך בין,
מיך האָט די זון געברוינט!
ס׳האָבן מיינע ברידער מיר,
מיינע מוטער=זין [3] געצירנט,
און צום וויינבערג מיך
אַלם היטערין געשטעלט, —
האָב איך דעם וויינבערג=מיין
נישט געהיט!

---

1) אין וויין־הויז.
2) געדענקען, דאַנקבאַר דערמאַנען.
3) אין פאָליגאַמישן מוטער־הויז הערשן די ברידער.

2 [1].

— אַך, זאָג מיר דו,
* וואָס מיין זעלע ליבט,
* וואו פיטערסט דו,
* וואו לאַגערסט דו —
* צו מיטאָג־צייט?
נאָך וואָס אויסזען זאָל בײַ לײַט,
דאָס איך לויף [2] די הערדן נאָך
* פון דיינע קאַמעראַדן?
* — ווייסט עס נישט,
דו שענסטע פרוי?
גיי נאָך די טריט
פון שעפעלעך, —
* און פיטער דיינע ציקעלעך
* בײַ די שעפער־געצעלטן.

צו דעם ראָס אין פרעהס וואָגן
גלייך איך דיך, אָ, ליבסטע מיין! [3]
אַך, ווי שיין עס זענען דיינע
באַקן אין די קייטאַלעך
און דיין האַלז אין שנירן!

גאָלדענע קייטאַלעך מאַכן מיר דיר
* מיט זילבערנע פליטערלעך.

---

1) שעפער־ליד, דועט.
2) „עטה״ — עטה אל השלל, יאָגן, לויפן נאָך וואָס.
3) רעיה — שעפערין, פריינדין, געליבטע!

3.

עָס ווײלט דער קעניג נאָך
מיט זײַן באַגלײט 1)
און מײַן נאַרד
האָט אױפגעדופט!

אַ בינטל מיראַ
איז ער, מײַן געליבטער, מיר, —
צװישן מײַנע בריסטן רוט ער —
אַ באַלזאַם־שטענגל איבער מיר,
פון עין־גדיס גאָרטן...
— שײן ביסטו, געליבטע מײַן 2),
* שײן!
אױגן — טױבן גלײַך!
— שײן ביסטו, געליבטער מײַן,
* און זיס!
און פריש און גרין
איז אונזער בעט! 3)
אונזערע הײַזער
פון צעדער געבאַלקט 4),
* די גאַלעריע — ציפּרעסן!

---

1) אָפּװאַרטנדיק איר פּערפיומירונג.
2) געזאַנג בײַם װײַן — שעפּער־ליד.
3) זיך־בעט בײַם טרינקען (בײַ אַחשורוש מטות זהב וכסף).
4) אין פרײַען — אין שאָטן פון צעדערן.

.4

* איך בין די ליליע פון שרון,
* איך בין די רויז פון טאָל!

* וואָס די רויז איז צווישן דערנער —
מיין געליבטער צווישן מענער!

— וואָס דער אַפּעל=בוים אין וואַלד איז —
מיין געליבטע צווישן מענער!

גלוסט זיך רוען אין זיין שאָטן,
שמעקן זים די פּרוכטן=זיין [1].

האָט צום וויינהויז מיין געליבטער
מיך געפירט!
און איבער מיר אויפגעפלאַנצט
זיין ליבעס=פאָן [2]!
אָ, קרעפּטיקט מיך מיט טרויבן=זאַפט!
* און מיט עפּל לענט מיך אונטער!
* איך בין ליבעס=קראַנק!
אונטער מיין קאָפּ
זיין לינקע האַנט
און זיין רעכטע
האַלזט אַרום...

---

1) ער—דעם בוים; די פּרוכט—זיינע ליבקאָזונגען.
2) וואַל·סימבאָל, לעבט זיך איבער אין האַרעם אין איינפאַכער פאָרם; עס ווערט צוגעוואָרפן דאָס טוך אַליין.

איך באַשווער אייך,
אָ, ירושלימס טעכטער,
ביי דעם הירש
און רעה אין פעלד —
וועקט די ליבע נישט!
וועקט זי נישט,
* ביז זי בליט נישט אויף אַליין!

.5

א, די שטים!
מיין געליבטער קומט!
שפּרינגט שוין איבער די בערג,
* היפּט שוין איבער היגל, —
דעם רעה,
דעם יונגן הירש צוגלייך!
אָט שטייט ער שוין הינטער דער וואַנט!
דורך די פענסטער קוקט ער,
* דורך די גראַטן בליקט ער!

רופט זיך מיין געליבטער אָן,
זאָגט צו מיר:
שטיי, — מיין געליבטע, אויף!
לאָז דיך גייען! (1
* דען דער ווינטער איז פאַרביי,
געוויכן איז די רעגנציים,

---

1) איבער די געדפּנער.

שפּראָצן האָבן זיך באַוויזן
איבער דער ערד!

און די צייט איז געקומען
פֿאַר געזאַנג!
עס לאָזט די טורקל-טויב זיך הערן
אין אונזער לאַנד!

דער פייגנבוים
ער טרייבט די קנאָספּן!
דער וויינשטאָק גרינט,
און לאָזט זיין דופט, —

אָ, שטיי אויף, געליבטע, און גיי,
שיינע פריינדין, לאָז זיך גייען!

אָ, טויב דו-מיין
אין פעלזן-שפּאַלט,
אין פאַרבאָרגנהייט פון שטאַפּל, —
אָ, באַווייז מיר דיין געשטאַלט,
און מיך לאָז דיין שטימע הערן!
דען דיין שטים איז אָנגענעם;
הערלעך — דיין געשטאַלט! *)

---

*) אין דעמדאָזיקן וואר. זיינען פארפעלט די פסוקים 15, 16 און 17.
יאָס דארפן דא קומען אין 2-טן וואר. זיינען זיי אריין.—רעד.

.6

אויף מיין נעלעגער,
אין די נעכט,
זוך איך דעם,
וואָס מיין זעלע ליבט, —
זוך איך אים; געפין אים נישט!

וועל איך אויפשטייען,
גיין אין שטאָט,
אויף מאַרק און גאַס זוכן דעם,
וואָס מיין זעלע ליבט, —
זוך איך און געפין אים נישט!

---

* באַגעגענען די היטער מיך,
* די, וואָס קרייזלען אין דער שטאָט,
— האָט איר, פיליכט, געזען דעם,
* וואָס מיין זעלע ליבט?

* קוים פאָרביי, טרעף איך אים,
דעם, וואָס מיין זעלע ליבט!
כאַפּ איך אים
און לאָז נישט אָפּ!

פיר איך אים
צום מוטער־הויז,
אין מוטער־צימער

ברענג איך אים [1]!
באַשוווער איך אייך,
ירושלימס טעכטער!
ביי דעם הירש
און רעה אין פעלד!
* וועקט זי נישט [2],
* וועקט די ליבע נישט,
* ביז זי בליט נישט אויף אַליין! [3]

---

7 [4].

אַך, ווער שטייגט
פון וויסטעניי
אין די רויכיקע זיילן,
מיט מיראַ און ווייררויך געדעמפט,
און אַלע טענדלער=פולווערס?!

— — — — — — — — — —

אָט דאָס איז שלמהס בעט,
* זעכציק העלדן — אַרום,
* פון די שטאַרקסטע אין ישראל!

---

1) טרוימערייי.
2) מיט לידער, געשפּרעכן; רעד נישט!
3) לידער-רעפרען.
4) ברוך-שטיקער פון שלמהס אַ האָכצייט-ליד, כלה-עמפּ־פאַנג, קאַמערן-שוי, — שלמה פון דער מוטער, לויט צייט-געברויך, אַלס חתן געקרוינט.

אַלע זענען שווערט=געגורט,
אַלע זענען שטרייט באַהאַוונט!
מענער — שווערטער ביי די לענדן
* פאַר די שרעקן פון דער נאַכט!

* און אַ זענפט האָט קעניג שלמה
זיך געמאַכט פון צעדער=האָלץ!
און די זיילן מאַכט ער — זילבער,
און די אָנלען 1) גאָלד=געטריבן!
און פון פורפור איז דער זיץ,
* מיט דער ליבע אויסגעבעט
* פון ירושלימס טעכטער!

קומט אַרויס, ציונס טעכטער,
קומט, דעם קעניג שלמה זעט
אין דער קרוין, מיט וואָס די מוטער
האָט צום האָכצייטס=טאָג געקרוינט אים,
צום טאָג פון זיין האַרצנס=פרייד!

8.

* שיין ביסטו, פריינדין מיין,
* שיין!
דיינע אויגן דורכן שלייער —
* טויבן גלייך!

1) רפד—אונטערלעגען.

און די האָר —
די געמזן־הערד
פון דעם גלעד־בערג געגליטשט!

און די ציין —
לעמער ווייסע רייען צוויי,
אָקאָרשט פון דער וואַש אַרויס,
גאַנצע, און אַ פעל!

און די ליפּן — פּורפּור־פּעדים!
דיין רעדנס־אָרט ווי אַנגענעם!
די שלייף, וואָס קוקט
פון אונטער דער הויב —
אַ גראַנאַטן־שניט!

דער האַלז, דער ריינער דוד־טורעם,
שטאָלץ געהויכט, און באַהאַנגען —
טויזנט שילדן!
גאַנצע טויזנט קריגער־שילדן!

די ברוסטן־פּאָר — אַ רעהען־פּאָר —
אַ יונגע הירשן־צווילינג־פּאָר,
וואָס פּיטערט זיך אין רויזן!

---

9 [1].

ביז עס קילט נישט אָפּ דער טאָג
און די שאָטן וויכן,
גיי איך מיר צום מירא=בערג,
צו די ווייראויך-היגל!
אַך, דו ביסט אינגאַנצן שיין,
פריינדין מיין,
און אָן אַ פעל!

---

10 [2].

מיט מיר,
מיט מיר פון לבנון, כלה,
* מיט מיר פון לבנון קומסט דו!

קוקסט פון אַמנה=הייך,
פון דעם שניר=און חרמון=שפּיץ!
פון דער לייבן=היים,
פון די טיגער=בערג!

האָסט באַהאַרצט מיך:
שוועסטער כלה,

---

1) אָפּשיידס-ליד.
2) ברויט-גאַנג-אויפנאַמע.

מיט איין אויג פון דיינע אויגן,
* פון דיין האַלזבאַנד מיט אַ שנירל!

און ווי שיין דיין ליבשאַפט איז,
שוועסטער כלה!
ווי שמעקנדיקער פאַרן ווייַן
דיין ליבשאַפט איז!
און דיינע איילן —
שטייגן אַלע איילן איבער!
זיסקייט=טראָפּן
דיינע ליפּן, כלה!
האָניק און מילך איז אונטער דיין צונג!
און דער דופט פון דיינע קליידער —
* דער לבנון=דופט!

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

און אַ גאָרטן אַ געשלאָסענער
* איז מיין שוועסטער=כלה!
* אַ קוואַל'ן אַ פאַרשלאָסענער,
אַ ברונען אַ פאַרזיגלטער!

די אָרעם דיין — דער פּאַראַדיז!
גראַנאַטן און די זיסטע פרוכט!
* ציפּער=בליט און נאַרד!

נאַרד און קראָקוס, און די קאַנאַ,
שאַפראַן, וויירויך און אַלאָע,
מירטן און די אַלע פיינסטע
פון געווירצן!

אַ גאָרטן=קוואַל ביסטו מיר,
אַ קוועלנדיקער וואַסער=ברונען [1]
פון לבנון אָנגעפלאָסן!

(די ברויט:)

— וועק דיך, נאָרד,
פלי אָן, זיד! [2]
בלאָזט מיין גערטל אויף, —
זאָלן פליסן זיינע געווירצן, —
און זאָל מיין געליבטער קומען
צו זיין גערטל און זיך לאָבן
מיט זיין פרוכט!

כ'בין געווען, שוועסטער כלה,
אין מיין גערטל!
און מיין מיראַ דאָרט געקליבן
און די דופטיקע געווירצן!
* און געלאָבט זיך מיט מיין האָניק,
און מיין זיסן וויין געטרונקען!

---

1) וואַסער-האַלטער, רעזערוואַר.
2) נאָרד- און זיד-ווינט.

עסט, קאַמעראַדן,
טרינקט, באַרוישט אייך,
ליבע פריינדע!

---

11 [1].

שלומער איך,
מיין האַרץ איז וואַך, —
אַ שטים!
מיין געליבטער קלאַפּט!

— עפן מיר,
שוועסטער ליבע,
זיסע טויב!
* דען מיין קאָפּ איז פול מיט טוי,
און די לאָקן —
מיט די טראָפּן פון דער נאַכט!

— איך האָב מיין קלייד שוין אויסגעטאָן,
ווי זאָל איך אָנטאָן עס?
ריין געוואַשן מיר די פיס,
ווי באַשמוץ איך זיי?

דורך די גראַטן שטעקט מיין ליבער
אוים זיין האַנט, —
* ברומט צו אים מיין אינגעווייד!

---

1) ראָמאַנצע, אַן אַנדערע באַאַרבעטונג פון מאָטיוו.

* שטיי איך אויף און עפן אים!
מיראַ טריפן מיינע הענט,
פון די פינגער טריפט מיר מיראַ
אויף די קעפּלעך פון די ריגל.

כ'האָב געעפנט מיין געליבטן, —
אַוועקגעשליכן און פאַרשוואונדן, —
מיין געליבטער!
* און מיין זעל איז דאָך פאַרגאַנגען
ביי זיין שטים!
זוך איך אים, געפין אים נישט!
* רוף איך אים, ער ענטפערט נישט!

באַגעגענען די וועכטער מיך,
* די, וואָס קרייזלען אין די גאַסן!
שלאָגן מיך, ביילן מיך!
* רויבן מיר דעם שלייער צו,
די היטער פון די מויערן!

באַשווער איך אייך,
ירושלימס טעכטער!
טרעפט איר אים,
דעם געליבטן מיין,
* וואָס זאָגט איר אים? 1)
* — איך בין ליבעס=קראַנק!

---

1) (זאָגט אים:

— וואָס איז דיין פריינד
צווישן פריינד,
דו שענסטע פרוי,
וואָס באַשווערסט דו
אונז אַזוי?
— לויטער איז, מיין פריינד, און ראָז,
אונטער טויזנטער די פּאָן! [1])
לויטער גינגאָלד איז זיין קאָפּ,
און די לאָקן — ראָבן שוואַרצע!

די אויגן־זיין — טויבן ביי די וואַסער־קוואַלן,
פולע, באָדן זיך אין מילך!
* און די באַקן — ווייררויך־בייטן,
דופטנדיקע ווייררויך־היגל,
און די ליפּן, ווי די רויזן;
מירא פליסן זיינע ליפּן!

זיינע הענט — גאָלדן־וואַלצן,
מיט טאָפּאַזן אויסגעפילט!
די שטאַטור — אַן עלפנביין,
מיט סאַפירן אויסגעדעקט!
און די שענקל — מאַרמאָר־ניילן,
* אויף גינגאָלדענעם געשטעל!

די געשטאַלט פון אַ לבנון,
און די וואוקס איז פון אַ צעדער!

---

1) דער העכסטער, שענסטער.

און זיין גומען — זיסיקייטן
און אַ גליסטונג ער אינגאַנצן!

אָ, דאָס איז מיין פריינד,
דאָס איז ער,
מיין געליבטער,
אָ, איר טעכטער ירושלימס!

— און וואו איז דיין פריינד געגאַנגען,
שענסטע צווישן פרויען?
וואו האָט זיך געווענדט דיין פריינד, —
זוכן וועל'מיר אים מיט דיר!

— צו זיין גערטל האָט גענידערט,
דער געליבטער=מיין,
צו די ווייררויך=בייטן, —
ווײדן וועט ער אין די גערטן,
און זיך קלייבן וועט ער רויזן,
* איך בין מיין פריינדס,
* מיין פריינד איז מיין, —
דער, וואָס פיטערט צווישן רויזן [1].

---

1) רעפרען.

12.

שיין ביסט דו,
פריינדין מיינע,
* תרצה=גלייך!
ווי ירושלים ליבלעך,
און אָפּשרעקיק [1] ווי באַפּאָנטע! [2]

ווענד אָפּ פון מיר די אויגן דיינע,
זיי איבערוועלטיקן מיך!
אַך, די האָר — די געמזן=הערד,
וואָס גליטשט אַראָפּ פון גלעד=בערג!

און די ציין, די לעמער=הערד,
* אָקאָרשט=ערשט פון וואַש אַרויס,
ווי צוגעפּאַסט און אָן אַ פעל!
און פון אונטער. דער הויב די שלייף —
אַ גראַנאַטן=שניט!

---

1) נישט צוגענגלעך, נישט צוטריטלעך, שמאַליע, אָפּ-
ווייזנדיק.
2) פלעצער, באַנער-פלעצער, וואו צו גיין איז נישט
ערלויבט.

13 [1].

זעכציק זענ׳ן די קעניגינס,
די קעבס=ווייבער — אַכציק!
יונגפרויען — אָן אַ צאָל!

איינע נאָר מיין ציכטי׳קע טויב,
איינע ביי איר מוטער אויך,
ביי איר געבערערין — אַ קלאָרע!

די יונגפרויען זעען
און לויבן זי!
די קעניגינס, ביישלעפערינס
באַוואונדערן:

— ווער איז די,
וואָס שטראַלט, ווי מאָרגנגלאַנק,
און איז ליבלעך, ווי דער מאָנד.
און איז לויטער, ווי די זון?

14.

* צום ניסן=גערטל נידער איך,
איך וויל דאָס גרינס אין טאָל באַזען!

---

1) צווישן דער און דער שפּעטערער סטראָף וואָלט געפּאַסט די ערשטע פון זיבן.

צי האָט דער וויינשטאָק אויפגעבליט
און די מילגרוים קנאָספּט?

ווײַס איך דען,
* וואָס מיין זעלע מאַכט פון מיר,
ווי די וואָגנס עמינדיבס! [1]

———

15 [2] *).

קער זיך אום,
ווענד זיך אום,
אָ, שולמית! [3]

קער דיך, ווענד דיך,
לאָז דיך זען!

— וואָס זעט איר דען,
וואָס געפעלט אייך אין שולמית,
ווען זי גייט דעם קריגער=טאַנץ? [4]

— ווי שיין עס זענען דיינע טריט,
נדיבס טאָכטער [5], אין די שיך!

---

1) אַזוי לייכט און באַוועגט.

*) די באמערקונגען 2, 3 און 4 זיינען אין דער אויסגאבע פון שיר השירים אונטער פינסקיס רעדאקציע, דורך א דרוק-פעלער ארויסגעפאלן — רעד.

5) מעגלעך: פירסטן-טאָכטער.

די רונדן פון די היפּטן=ביין —
רינגען פון אַ מייסטער=האַנט!
און דער נאָפּל גלייך דעם בעקן
פון מאָנד, דעם פולן, אָן אַ פעל!
און דער לייב — אַ ווייצן=גאַרב! *
מיט דער רויזן=שנור געגורט! *

די בריסטן=דיין, אַ רעהען=פּאָר,
אַ יונגער הירשן=צווילינג=פּאָר!
און די אויגן, ווי די קוואַלן
וואָס ביי חשבון! —
ביי דעם טויער פון בת רבים!
די נאָז—דער טורעם פון לבנון,
דער, וואָס אויף דמשק קוקט! *

און אַ כרמל=באַרג דער קאָפּ,
די פּריזור אין פּורפּור=בענדער —
אַ קעניג,
אין רענאַליען געשנירט!

אַך, ווי שיין,
ווי זים די ביסט,
די פאַראייניקונג
פון ליבשאַפט און געניס! (1

---

1) קונסט-געניס.

דיין געשטאַלט — דער פּאַלמען־בוים,
און די בריסטן — טרויבן־גינטער!
גליסט מיך שטייגן אויף מיין פּאַלמע,
זאָלן דיינע בריסטן זיין,
ווי די טרויבן־שטראַנגען!
דיין אָטעם־דופט — עפּל־דופט!

(שולמית:)

איך געהער מיין פריינד,
און איך בין זיין באַגער!

אָ, קום, פריינד,
לאָמיר גיין אין פעלד אַריין!
נאַכטן אין די דערפער!

און זיך פעדערן באַגינען
צו די וויינבערג.
זען, צי דער וויינשטאָק בליט,
און דאָס גרינס האָט אויפגעשפּראָצט
און עס קנאָספּן די גראַנאַטן, —

דאָרט גיב איך מיין
ליבשאַפט דיר!

אויפגעדופט דער ליבעס=עפל[1]
אויף אַלע טירן — זיסע פרוכטן,
אַלט און ניי; פאַר דיר, מיין פריינד,
אויפבאַוואַרט!

---

16 [2].

* וואָלט מיר דיך ווער
* פאַר אַ ברודער געמאַכט,
וואָס געזויגן האָט
פון מיין מוטערס ברוסט!

און באַגעגן איך דיך אין גאַס,
קוש איך דיך, —
מען שענדט מיך נישט!

* פיר איך דיך,
* ברענג איך דיך
אין מיין (מוטערס)*) הויז,
לערנט די מוטער מיך,
ווי צו לאָבן דיך
מיט וויין געקאָכטן
מיט מיין מילגרוים=זאַפט!

---

1) דודאים — מזלדיק צו ליבע, ווי אויך צו קינדער, ווי וויימער.
2) יונגפרוילעכע בענקשאַפט, טרוימען, גלוסט־נגען.
*) די קלאמערן פון פרצן—רעד.

און אונטער מיין קאָפּ
איז זיין לינקע האַנט, —
מיט זיין רעכטער האַנט
האַלט ער מיך אַרום!

איך באַשווער אייך,
ירושלימס טעכטער,
* וועקט זי נישט,
* וועקט די ליבע נישט,
ביז זי בליט נישט
אויף אַליין!

אַך, ווער שטייגט עס
אויף פון מדבר
און זי שמיגט זיך
צו איר ליבסטן?

„אונטערן עפּל האָב איך דיך געוועקט,
וואו דיין מוטער האָט אין ווייען
דיך געהאַט"...

נעם מיך צו דיין האַרצן צו,
ווי אַ זיגל!
ווי אַ זיגל צו דיין אָרעם דריק!
דען שטאַרקער ווי דער טויט איז די ליבע,
ווי דער אָפּגרונט איז איר אייפער!

* וואַסערן פּיל
וועלן די ליבע נישט פאַרגיסן,
טייכן נישט פאַרפלייצן!
און זאָל אַ מאַן
זיין גאַנץ פאַרמעג פון הייז
פאַר ליבע ביטן, —
מען לאַכט אים אויס!

---

17 [1].

„אַ שוועסטער אַ קליינע האָבן מיר
* און קיין בריסטן האָט זי נישט! [2]
וואָס טו׳מיר מיט דער שוועסטער, דאַן
ווען עס ווע(ר)ט פון איר גערעדט? [3]

איז זי אַ מויער [4], בוי׳מיר אויף איר
פון זילבער אַ טורעם! [5] —
אויב אַ טיר — אַן אָפּענע [6]

---

1) שפּאַס־קער ווערבונגס־ליד.
2) דאָס טראַכטן אירע ברידער, וואָס צירנען איר.
3) מע וועט פאַרלאַנגען זי.
4) גאַנץ — נאָך יונגפרוי, די „וויינבערג־היטערין״.
5) כלה־שמוק אויפן קאָפּ, ווי די קרוין חתן־שמיק.
6) „דלת״ — די פיר־עפענונג.

פאַרקלאַפּ'מיר זי
מיט אַ צעדער=טאָוול! 1)

* — איך בין אַ מויער,
בריסטן האָב איך,
ווי די טורמען!

* זע איך אין זיינע אויגן אוים
* ווי די שטיפ(ט)ערין פון פרידן! 2)

אַ וויינבערג אין בעל=המון האָט
שלמה געהאַט!
דעם וויינבערג=היטער אָפּגעגעבן!
ברענגט אים יעדער פאַר זיין פרוכט
* טויזנט זילבער=שטיק!

דער וויינבערג מיין איז מיר פריי!
און די טויזנט, שלמה — דיין!
הונדערטער צוויי —
פאַר די היטער פון זיין פרוכט! 3)

---

1) שליסן מיר זי אָפּ, פיליכט אויך ווירקלעכער גע-
פרויך אין אַזאַ פאַל, אַלס שאַנד-סימבאָל.

2) גליק-אָנזאָגנדיקע.

3) פאַראַבאָל. זי זאָגט זיך אָפּ פון איר כלה-אָפּצאָל,
נאָר צוויי הונדערט פאַר די ברידער, אויסקויף-געלט.

18 [1]).

— אַ, דו, וואָס אין די גערטנער וויגנסט,
קאַמעראַדן הערן זיך צו,
לאָז דיך הערן!

— אַנטלויף, פריינד!
זיי די רעה,
דער יונגער הירש
איבער די ווײַרויך-בערג.

---

1) עפּילאָג.

צווייטער וואַריאַנט.

שיר השירים אשר לשלמה
שלמהס ליד דער לידער.

פאַרוואָרט.

דאָס בוך, ווי די לעגענדע פאַרציילט, האָט געזאָלט „באַהאַלטן“—פאַרניכטעט ווערן. אין געפאַנגענשאַפט אַריין דאַרף דאָס פאָלק מיטנעמען זיינע הייליקע ביכער, זיין ביבל; דאָס ווערק פאַסט אין דער ביבל נישט אַריין...

איז אָבער אַרויס אַ בת-קול:

— אַל תגעו במשיחי!

„רירט נישט מיינע געזאַלבטע!“

האָט מען דאָס ווערק געלאָזט; די פאַרשידענע טעקסטן רעדאַגירט, פיליכט דאָך עפּעס געמינדערט, געשטראָכן דאָס גאַנץ, פון רעליגיעזן שטאַנדפונקט, אוממעגלעכע, און מיר האָבן דאָס בוך.

מען האָט עס נאָר פאַרשלייערט אין רעליגיעז-סימבאָלישן שלייער: — מיר נעמען אים אַראָפּ און עס פאַלט אַ רעטראָספּעקטיווע פלאַם אויף אַ גאַנץ אונז אומבאַקאַנט ווינקל פון אַלט-העברעאישן לעבן.

אַ לעבן פון נאַטור, און די נאַטור ווערט נישט געשילדערט מיטן ברכי-נפשי-סטיל, אַלס אַ לויב פאַר גאָט און אַ דאַנק פאַר זיינע וואונדער. די נאַטור—„אַן און פאַר זיך“! אָבער אויך נישט געצנדינעריש-אונטערטעניק, נישט פאַרגעטערט—דער מענטש שטייט איבער דער נאַטור און געניסט זי, אירע שיינהייטן, אירע טיערע אין פעלד, בלומען אין גאָרטן, דעם וויין פון איר וויינבערג, און די זיסע פרוכט פון איר גערטנער. און עס איז די געגנט פון

חרמון. איבער נערטנער — די וויינבערג, איבער די וויינבערג — דער נאַקעטער פעלז (דער מדבר). די געגנט פון בעל־המון, וואו שלמה האָט זיינע וויינבערג, וועלכע ער באַזוכט און וואו ער טרעפט שולמית...

דאָס איז אַ לעבן פון וויין, ווייב, געזאַנג און טאַנץ: שולמית זינגט, שולמית טאַנצט. אַנטציקט רופט שלמה: ווי שיין די ביסט, ווי זיס דו ביסט, דו ליבע מיט פאַרוויילונג...

און די ליבע וועקט זיך גלייך מיט דער נאַטור, מיטן פרילינג, ווען דאָס גרינס שפּראָצט, דער פייגנבוים קנאָספּט, דער וויינשטאָק גרינט, די טורקלטויב לאָזט זיך הערן — די „צייט פון געזאַנג", שפּיל (די שטעלע: כאַפּט אונז די פיקסלעך איז אָן צווייפל אַ ברוך פון אַ גאָרטן־שפּיל) און — ליבע.

און געליבט ווערט דער לייב. דער מענער־לייב אין זיין שיינקייט, געזונטקייט, ליבלעכקייט און ריינקייט. אין דעם לעצטן זין איז זי די טויב — „יונתי תמתי". —

דער לייב איז קנאַפּ באַקליידט; דערמאָנט ווערט נאָר: כתונת — דאָס קלייד, פּילייכט נאַכט־קלייד, און שמלות — די טיכער; דער קאָפּ ווערט געצירט און דער האַלז מיט שפּאַנגען, געהענגען און בענדער מיט שנירלעך. דער גאַנצער לייב גערייניקט מיט אייַלן און געווירצן, די תמרוקי הנשים, וואָס שפּילן אין מגלת־אסתר אַזאַ גרויסע ראָלע; די מענער זאַלבן זיך — דאָס פּאַרלאַנגט דער אָריענט מיט זיינע היצן. —

און די יוגנט (פּילייכט נאָר די קעניגלעכע?) ווײַלט זיך יעדן אָוונט אין געשלעכטלעך־געמישטער געזעלשאַפט, „זין", „טעכטער" און אַזוי י ו נ ג פ ר ו י ע ן. יעדער יונגער־העלד קלייבט זיך זיין געזעלשאַפטערין; אַלס צייכן, אַז ער ווײַלט זי, פלאַנצט ער איבער איר זיין פאָן, מיט דער אויפשריפט „ליבע", ווערט צוזאַמען זיך געווײַלט, געשפּילט, געטאַנצט, געזונגען.

עס איז דאָך נאָר פריינדשאַפטלעכקייט, דער אָריענטאַלישער פלירט. מען באַשווערט ביי רעהען און הירשן אין פעלד, (ליבעס־פּראָטעקטאָרן, ווי חולדה ובור, די היטער פון טרייהייט),

מען זאָל די ליבע פּריציייטיק נישט וועקן... און אַזוי גייט עס ביז שפּעט, ביז מען געזעגנט זיך אויף איבערן טאָג, וואָס טרייבט מיט זיין זון די יונגפרויען אין די פאַרגיטערטע הייזער אַריין, און די הערן צו די שאָטן פון די בערג, דער אָפּשיד-רעפרען: „עד שיפוח היום"... ביז דער טאָג וועט (צומאָרגנס) נישט קילן.

די פּאָעמע לאָזט זיך טיילן אין 9 טייל מיט אַ צוויי-סטראָפיקן עפּילאָג.

די פאַבולאַ: שולמית, נדיבס טאָכטער, (פּילייכט עמי נדיבס, דער קינסטלער פון וועגן) ברענגט אויף זיך דעם צאָרן פון אירע ברידער, וואָס הערשן, אין דער פּאַליגאַמישער אָרדנונג, אין מוטערהויז און זיי „מאַכן זי" פאַר אַ היטערין פון וויינבערג. זי פאַרלאָזט זיך און איר שיינקייט, די זון ברוינט זי. זי איז דאָך נאַטור-שיין, און שלמה, קומענדיק אין איינעם פון זיינע וויינבערג, אין באַגלייט פון הערן און „ירושלימס טעכטער", וואַרפט אויף איר אַן אויג. ערדרייסט ערקלערט זי אים איר פריינדשאַפט. בעט, ער זאָל זי נעמען צו זיך, אין זיינע קאַמערן. עס געשיט. וויין-אויפנאַמע ביי שלמה, אין די וויינבערג-קאַמערן, פאַר שולמית און אירע געזעלינען, אין געגנוואַרט פון שלמהס באַגלייט. שולמית גייט אָפּ זיך שיין מאַכן, איילן און ווירצן מיט „תמרוקי הנשים" און קומט זיך צוזאַמען מיט שלמה ביים וויין-טיש, אויפן טרינק-לאַגער. נייע ערקלערונגען; — דאַן קומט ווינטער. שולמית אין פאַרגיטערטן מוטערהויז בענקט, טרוימט פון שלמה, באַזוכט אים אין ירושלים, טאַנצט פאַר אים; שלמה קריגט זי ווירקלעך ליב. ער פאַרלאַנגט זי. זי רופט אים צו זיך אין די דערפער אַריין, דאָרט קען ערפילט ווערן זיין פאַרלאַנג. איר איינלאַדונג ווערט אָנגענומען. זיי טרעפן זיך, הייסע ערקלערונג אין ליבע, — שלמה קומט זי אָפּקויפן ביי די ברידער. די ברידער, וואָס האָבן זי פאַר אַ היטערין געמאַכט, ווייסן נישט, צי זי איז רייף צו ליבע און צי זי איז ריין; צי קען מען זי געבן אַלס „טאָכטער" פאַר אַ פרוי אָדער ווען זי (איז) שוין נישט אומשולדיק, פאַרקויפן פאַר אַ שקלאַפין. שולמית רופט אויס: „איך בין רייף און איך בין ריין!" — און

זאָגט זיך אָפּ פון כּלה־גאָבּ, פאַרלאַנגענדיק נאָר אויסקויף־געלט בּיי די בּרידער.

דאָס אַלץ אָבּער ווערט געזונגען אין וויינהויז, פון דער „גאָרטן־זיצערין״—פון איין אַרט אַלט־העבּרעאישער „געישאַ״. דער עפּילאָג: מען פאַרלאַנגט פון איר נאָך לידער, זי זאָגט זיך אָפּ, געזעגנט מיט דער פּאָעטישער פ אָרם: בּרח דודי ודמה לך לצבי,

פראַגמענט פון אַ צווייטן פאַרברייטערטן פאָרוואָרט.

דאָס בוך האָט געזאָלט, ווי אין תּלמוד ווערט פאַרציילט—„באַהאַלטן", אייגנטלעך — פאַרניכטעט ווערן. דאָס פאָלק דאַרף מיטנעמען מיט זיך אין גיזפאַנגענשאַפט די הייליקע ספרים — די ביבל; דאָס ווערק פּאַסט נישט דערצו, עס פּאַסט אויך נישט פאַר דער עקסטערמינענטער טראַגישער שטימונג — עס האָט געהאַלטן ביי פאַרשווערן זיך קעגן געשלעכטלעכע באַציאונג. אָן ציון און זיינע הייליקייט, נאָך וואָס לעבן, נאָך וואָס מערן און פרוכפּערן זיך? קען פּאַסן צו דער שטימונג דאָס בוך פון ליבע?

האָט אָבער געזאָלט אַרויס אַ בת-קול:

„ווירט נישט מיינע געזאַלבטע" — אַל תּגעו במשיחי...

עס איז דאָך שיר-השירים אשר לשלמה!

איז נאָר געקומען די הייליקייט און האָט דאָס קיים גערע-טעטע בוך פאַרהילט מיט אַ סימבאָליש-רעליגיעזן שלייער; עס איז אַ משל צו דער ליבע פון כּנסת ישראל צום רבונו-של-עולם; צווישן זיי אַ דועט. די קירכע האָט עס איבערגעמאַכט אויף קרי-סטוס-ליבע.

נעמט אָבער אויף אַ ווײַלע דעם שלייער אַראָפּ, באַווייזט זיך אַ פלאַמיק ליכט, אַ רעטראָספּעקטיווע פלאַם-ליכט אויף אַ גאַנץ פאַרגעסן ווינקל פון אַלט-העברעאישן לעבן... פיליכט נאָר פון לעבן אין הויף, אין שלמהס הויף, וואָס איז באַרימט מיט זיין רייכטום, „טויזנט" ווייבער און פאַרשווענדערישן הויף. דער טעקסט דערמאַנט אָן „זעכציק קעניגינס, אַכציק קעפּס-ווייבער און „יונג-פרויען" אָן אַ צאָל... אָן „ווײַנהויז", וויין-אויפנאַמען: וויין, עפּל און

זיסע, געטריקנטע, ווי פרישע זיסע פרוכטן... 1) פון געמישטער געזעלשאַפט אין וויינהויז 2), טרינק-לאַגער, 3), געזאַנג 4), שפּיל 5) און טאַנץ 6)...

דאָס איז אַ בּיך: „שיר השירים" — דאָס געזאַנג פון געזאַנגען, ליד דער לידער... און געזונגען ווערט עס, קענטיק, פון אַיין אַלט-העבּרעאישער „געישאַ" — פון דער גאָרטן-זיצערין, וואָס שלמה מיט זיינע קאַמעראַדן ווערן ניט מיד הערנדיק אין פאַרלאַנגען נאָך... עס טאָגט אָבּער, דער הייסער אָריענט-טאָג צעטרייבּט די פריילעכע געסט אין די שאָטן אַריין, אין צעלטן אָדער בּערג... די געישאַ געזעגנט זיי אָפּ: „קער דיך אום, פריינד, זיי גלייך דעם הירש, אָדער דעם יונגן רעה אויף די קליפּן אין די בּערג"...

די זון-צייט, וואָס ווערט בּאַצייכנט מיט די אָנזעווערדיקע שאָטן, וואָס לייגן זיך אויף דער זון, איז ניט די ליבּע-צייט... די געליבּטע געזעגענען זיך —

בּיז דער טאָג ווערט אָפּגעקילט
אין די שאָטן ווען וויכן...

בּיז דער אָוונט קומט, וואָס זויגט די שאָטן איין און קילט דעם טאָג...

עס איז אַ פריילעך נאַטור-לעבּן...

---

1) תּפּוחים: פּרי מגדים; חדשים, גם ישָׁנים, צזוי ווי „לחם" — בּרויט, איז אין דער בּיבל די בּאַצייכענונג פון דער מאָלצייט, איז יַיִן—וויין, ענלעך צו אונזער טיי, די בּאַצייכענונג פאַר דער גאַנצער אויפנאַמע בּיים וויין. 2) עד שהמלך במסבו... עלמות את בּנות ירושלים... 3) אין פרייעם. אף עַרְשֵׂנוּ רעננה. — דאָ איז ערש דאָס זעלבּע, ווי מטות אין מגלת-אסתּר— טרינק-לאַגער; הסבה-בּעטן—„העסע-בּעטן"... 4) שעפּ:רי-לידער, ווי „אני חבצלת השרון", א. ד. ג. 5) אחוז לנו שועלים... 6) שולמית-טאַנץ.

און די נאַטור ווערט געשילדערט מילד, ליבלעך אין פאַר זיך אַליין, פאַר איר שיינקייט און ליבלעכקייט, ניט אין סטיל פון „ברכי נפשי" אין אַנדערע תהילים־שטעלן, אַלס אַנטפּלעקונג פון גאָטס וואונדער אָדער זיין גוואַלטיקער הערשאַפט... אָבער אויך נישט גריביש, געצנדינעריש־אינטערטעניק. דער מענטש איז איבער דער נאַטור, געניסט זי, איר שיינקייט, אירע פרוכטן...

מיט דער נאַטור צוזאַמען וועקט זיך די ליבע; מיטן פרילינג, ווען דאָס גרינס הייבט אָן צו שפּראָצן, קנאָספּן — דער פייגנבוים; ווען דער וויינשטאָק גרינט און די טורקלטויב לאָזט זיך הערן איבערן לאַנד...

און די ליבע איז די געזונטע, ערלעכע, די ליבע פון שיינעם געזונטן לייב. — ער ווערט געליבט פאַר זיין שיינקייט און מעגלעכער קראַפט, זי — פאַר איר געזונטער ריינער שיינקייט פון לייב און אַלע זיינע גלידער...

עס איז דאָך דער קנאָפּ־באַקליידעטער, היים־זוניקער אַיעֵנט... מענער־קליידונג ווערט גאָרניט דערמאַנט, נאַקעט ווערט ער געמאָלט: פון פרויען־קליידער — דאָס קלייד (וואַרשיינלעך נאַכט־קלייד — כתונת) און די טיכער (שמלות)... אַלס שמיק־בענידער, געהענגען, קייטעלעך און שנירן און „צמה" — וואַרשיינלעך פון „צום", זאַמלען - דער האָרזאַמלער, קענטיק אַ שלייער, וואָס פאַרדעקט די אויגן, ווייל פון אַלע גלידער ווערן נאָר די אויערן ניט געשילדערט; ביין אַזויפיל פאַרב פאַר די אויגן אין זאָגאַר פאַר דער נאָז...

וויכטיקער פאַר קליידער זענען די זאַלבן, די אייל, אַזוי ביים „געליבטן", וואָס זיין נאָמען — זיין לויב, צעגייט זיך ווי אַ תורק־אייל, קענטיק דער דעמאָלטיק בעסטער, און וואָס זיינע איילן זענען אַזוי אָנגענעם צום גערוך... ווי און נאָך מער ביי דער געליבטער; פאַרגלייכט מיט די תמרוקי הנשים פון מגלת אסתר... פיל געווירצן זענען פאַרהאַן היימישע, און אימפּאָרטירטע דורכן טענדלער. און צום לויב פאַר דער געליבטער ווערט פאַרצייכנט, אַז אירע היימישע זענען בעסער, פיינער...

I.

באגעגענונג.

ישקני מנשיקות	* זאָל ער קושן מיך
פיהו	* קושן מיט זיין מויל!
כי טובים דודיך	דען בעסער פאַרן ווײ,
מיין!	איז דיין ליבלעבקייט!
לריח	און די אײלן־דיין,
שמניך טובים.	צום גערוך ווי ליב!
שמן תורק —	* און דיין נאָמען 1) שיין
שמיך!	אייטל תורק־אייל! 2)
על כן	דעריבער האָבן דיך
עלמות אהבוך.	די יונגפרויען 3) ליב!

1) נאָמען—לויב: „שם משמן טוב”. אויסערן צופעליקן, פון דער מוטער געגעבענעם נאָמען, קומט דערנאָך מיט די יאָרן דער פארדינטער אדער פאסיקער צום לעבן (נָעמי—מָרה). שלמה—פרידן־קעניג; שפעטער: — קהלת — דער זאמלער. שולמית — די געהעריקע צו שלמה און די שטיפטערין פון פרידן (צווישן איר און אירע ברידער) און שלמה—צופרידנהייט (מוצאת שלום).

2) אָדער צעגאָסענער.

3) יונגפרוי—עַלְמָה. עֶלֶם, עלמה—מענלעכע און ווייב־לעכע יוגנט, נאָך (בהעלם) אָן א נאָמען, ער—גאָרנישט בעשאפן; זי נעהער צו קיינעם.

משכני * אַ, צי מיך, צי 1),
אַחריך נרוצה! * מיר לויפן דיר נאָך!

(איר פאַרלאַנג געשיט. שלמה פירט זי און אירע געזעלינען אין זיינע קאַמערן. ווײַן־אויפנאַמע אין געגנוואַרט פֿון קעניגלעכן באַגלייט פון הערן און ירושלימס טעכטער).

שולמית.

הביאַני * ברענגט דער קעניג מיך
המלך חדריו * אין זיינע קאַמערן, —
נגילה * וועל׳ מיר לוסטיק זיין,
ונשמך בך! * פרייען זיך מיט דיר.
נזכירה דערמאָנען 2) וועלן מיר,
דודיך מיין * נישט אַזוי דעם וויין, 3)
מישרים ווי דיין ליבלעכקייט, —
אַהבוך; טרייע ליבן דיך;

(צו ירושלימס טעכטער געווענדט).

שחורה אַני ונאוה * שוואַרץ בין איך, דאָך שיין,
בנות ירושלים * ירושלימס טעכטער!
כאהלי קדר * ווי די קדר־צעלטן,
כיריעות שלמה; * ווי די פאָרהענג שלמה(ס).

(טאָן־ענדערונג — שטאָלצער).

אַל תראוני שאַני שחרחורת * קוקט נישט, וואָס איך שוואַרצלעך בין,
שזפתני השמש. * מיך האָט אָפּגעבּרענט די זון!

---

1) ציען—נעמען, „משיכה״.

2) מיט דאַנקבאַרקייט.

3) ווי „לחם״—עסן, אַזוי וויין, ענלעך צו אונזער טײ—די אויפנאַמע. וויין און זיסיקייטן. —

בני אמי	געצירנט האָבן מיר
נחרו בי	* מייגער מוטער־זין 1),
שמוני	פאַר אַ היטערין
נוטרה את הכרמים !	צום וויינבערג מיך געשטעלט!
כרמי שלי	און איך האָב מיין אייגענעם
לא נטרתי !	וויינבערג 2) נישט געהיט !

(צו שלמה סימבאָליש : וואו, ליבער, טרעפט מען דיך ?).

הגידה לי	* — אַך זאָג מיר, דו,
שאהבה נפשי	* וואָס מיין זעלע ליבט !
איכה תרעה,	* וואו פיטערסט דו,
איכה תרביץ	וואָס (וואו?—רעד.) לאַגערסט דו
בצהרים ?	* צו מיטאָג־צייט ?
שלמה	עס זעט ביי לייטן אויס,
אהיה כעוטיה	איך לויף 3) די הערטן נאָך
על עדרי חבריך ?	* פון דיינע קאַמעראַדן !

ש ל מ ה

(אין זעלבן טאָן).

אם לא תדעי לך	— אויב דו ווייסט עס נישט,
היפה בנשים	* שענסטע צווישן פרויען !
צאי לך בעקבי	* גיי די צייכן נאָך
הצאן	* פון די שעפּלעך־טריט,

---

1) עכטע ברידער און שוועסטער זענען ביי פּאָליגאַמיע נאָר די פון איין מאַמען. צווישן אמנון און תמר קען זיין ליבע. אזעלכע ברידער הערשן אין מוטער־הויז אויפן אָרט אָדער אינגם נאָמען פון פאָטער, איבער מוטער און שוועסטער. זיי ציכטיקן, זיי גיבן אויס די שוועסטער, באַקומענדיק אויסקויף־געלט.

2) איר פרויען־שיינהייט.

3) עוטיה—עטה אל השלל.

ורעי את גדותיך	פיר דיינע ציקעלעך
על משכנות הרועים!	צו די שעפער-צעלטן!

(טאָן-ענדערונג).

לסוסתי	צום פערדל מיין
ברכבי פרעה	ז'וואָגן פרעהס 1),
דמיתיך	* גלייך איך דיך,
רעיתי!	אָ, פריינדין מיין! 2)
נאוו לחייך	שיין זענען די באַקן דיין *)
בתורים	אין די קייטאַלעך,
צוארך בחרוזים.	* און דיין האַלז אין שנירן.
תורי זהב נעשה לך	* גאָלדענע קייטאַלעך מאַכן מיר דיר
עם נקודות הכסף.	* מיט זילבערנע פליטערלעך!

(ביי די שעפער-צעלטן. אין פרייעם. שולמית ווארט דעם קעניג. נאָך דער ריניקונג פון לייב (תמרוקי הנשים אין מגילת אסתר))

**)

שולמית.

עד	ווילט דער קעניג נאָך
שהמלך במסבו	* מיט זיין באַגלייט,

---

1) דאָס עלעגאַנטסטע שענסטע איז דאָן פערד- און װאָגן. שלמה ברענגט זיך פרעהס וועגן פון מצרים. בארימט זענען עמינדיבס וועגן (ווי שפּעטער), פיליכט שולמית'ס פאָטער (בת נדיב). מען מוז זיך דערמאַנען אָן „אָבי אָבי רכב ישראל ופרשיו".

2) רעיה — שעפערין, פריינדין; ווי רועה — שעפער, פריינד, געליבטער. פארגלייכונג פון שעפער-ליבע, וואָס האָבן קענטיק דיזעלבע ראָלע געשפילט און מוסטער געווען, ווי ביי אונז אין מיטלאלטער.

*) (ווי—אזיכנ.) שיין די באַקן דיינע (זענען—אויסנ.).

**) דאָ קומט אין מאנוסקריפט א פארמעקטער לאטיין. ציפער II, וואָס באַצייכנט דעם קאפ.—רעד.

נרדי
נתן ריחו,

אין אויפגעדופט
האָט מיין מיראָ שוין!

צרור המור
דודי לי —
בין שדי ילין,

אַ בינטל מיראָ איז ער מיר
דער געליבטער מיין,
* וואָס צווישן מיינע בריסטן רוט! 1)

אשכול הכופר דודי לי
בכרמי עין־גדי,

* אַ באַלזאַם־שטענגל איז ער מיר
* פון עין־גדים וויינבערג,

שלמה,

(אַנגעקומען).

הנך יפה, רעיתי,
הנך יפה!
עיניך — יונים!

* שיין ביסט׳ו, פריינדין מיין,
* שיין!
די אויגן — טויבן! *)

שולמית.

הנך יפה, דודי
אף נעים
אף ערשנו רעננה,

* שיין ביסט׳ו, פריינד דו מיין,
* און זיס!
פריש־גרין איז אונזער בעט 2) **)

---

1) דאָס מירא־בינטל!

*) די אויגן—טויבן (גלייך—אויסג.).

2) טרינק־לאַגער, ווי די מטות זהב וכסף פון מגילת אסתר.

**) און פריש־גרין איז אונזער בעט.

קורות בתינו — | און די באַלקן פון געהויז
אַרזים, | זענען צעדער,
רהיטנו ברותים! | גאַלעריען פון ציפּרעסן! 1)

*).

(אין ווייַנהויז).

שולמית — שלמה.

(טיש־ליעד; דועט).

שולמית.

אַני חבצלת השרון | * — איך בין די ליליע פון שרון!
שושנת העמקים. | * איך בין די רויז פון טאַל!

שלמה.

כשושנה בין החוחים | * — וואָס די רויז איז צווישן דערנער,
כן רעיתי בין הבנות. | * איז מיין פריינדין צווישן טעכטער 2).

כתפוח בעצי היער | * — וואָס דער אַפּעלבוים 3) אין וואַלד,
כן דודי בין הבנים. | איז דער פריינד־מיין צווישן די זין! 4)

1) דאָס פרייע.

*) דאָ קומט אין מאַנוסקריפּט א פאַרמעקטער לאַטייניש[ע]ר ציפער III, אלס באַצייכענונג פון קאַפּיטל.—רעד.

2) די „יונגפרוי" איז די ליידיקע, די „טאָכטער"—די אדעליקע, פּאַטריציערין, „א טאַטנס א קינד".

3) פרויען־שיינהייט געגליכנט צום ווייַנבערג, דעם מאַן צום בוים, דער אַפּעל—דער סימבאָל פון ליבע. אַפּעל־בוים—דער ליבער מאַן.

4) אין דערזעלבער באַדייטונג, וואָס טעכטער, גוט געבוירענע. דער בעגנזאַץ: „בן בלי שם" — אָן א נאָמען, מען ווייסט נישט פון וואַנען ער שטאַמט. אין דער מיט שטייט „עלם", נאָך זיך קיין נאָמען נישט ערוואָרבן.

בצלו חמדתי וישבתי
ופריו מתוק לחכי!

* גליסט זיך רוען אין זיין שאָטן,
שמעקן זים די פרוכטן 1) זיינע!

שולמית.

(ליד).

הביאני
אל בית היין
ודגלו עלי אהבה.

האָט צום וויינהויז
ער געפירט מיך,
זיין ליבשאַפט איבער מיר געפאָנט 2).

סמכוני באשישות
רפדוני בתפוחים
כי חולת אהבה אני.

* אָ, קרעפטיקט מיך מיט טרויבן-זאַפט
* און מיט עפל לענט מיך אונטער,—
* איך בין ליבעס-קראַנק!

שמאלו תחת לראשי
ימינו תחבקני!

אונטער מיין קאָפּ זיין לינקע האַנט,
און מיך האַלזט אַרום זיין רעכטע.

השבעתי אתכם, בנות ירושלים
בצבאות או באילות השדה
אם תעירו,

* באַשווער איך אייך, ירושלימס טעכטער!
* ביי דעם הירש
* און רעה אין פעלד 3),
זייט נאָר שטיל,

---

1) דער מאַן — דעם בוים, זיין ליבלעכקייט, זיין ליבקויזן (לאַסקע). זיין פרוכט.

2) קענטיק, אַלס סימבאָלישע אויסצייכענונג פלאַנצט אויף דער הער זיין פאָן „ליבע" איבער דער געוויילטער. דערפון קען שטאַמען דאַס צוזאַרפן פון טוך אין הארעם—די פאָן אָן דעם שטאָק. דגל איז דעריבער הייכן, ווילן, אויסצייכענען.

3) פאַרגלייכט מיט „חולדה ובור".

אם תעוררו את האהבה — * וועקט די ליבע נישט,
עד שתחפץ. — ביז זי וואַקסט זיך אויף אַליין 1)

(אויף דער פעלזן-הייך, איבער די ווײַנבערג, געבאָרגן צווישן בערג-געשטאַלט, ווינטערט שולמית אין מוטער-הויז, אונטער פענסטער מיט קראַטן, פון פרילינג, פון גאָרטן-שפּילן, פון געליבטן...)

2.

שולמית.

(בענקשאַפט).

(פון פרילינג געוועקט).

קול דודי	די שטים פון מיין פריינד!
הנה זה בא	אַט קומט ער דאָך,
מדלג על ההרים,	שפּרינגענדיק איבער בערג,
מקפץ על הגבעות!	איבער היגל היפּפּענדיק!

געגליכנט איז מיין פריינד צום רעה,
צום יונגן הירש!
אַט שטייט ער שוין
אונטער דער וואַנט!

* דורך די פענסטער קוקט ער אַריין,
* דורך די גראַטן בליקט ער!

* רופט זיך אָן מיין פריינד
און זאָגט מיר:
שטיי אויף!

---

1) עָרה—אַנטדעקן, אויסזאָגן, עָרוֹר—וועקן. חָפֵץ — אויפשטייען (יחפוץ (זנבו) אויפשטעלן).

מיין פריינדין, מיין שיינע,
* קום אַרויס!
* דען דער ווינטער איז פאַרביי,
* און די רעגן-צייט געוויכן!
ס'שפּראָצט דאָס גרינס, און געקומע.
פון געזאַנגען איז די צייט,
די טורקלטויב,
זי לאָזט זיך הערן
* אין אונזער לאַנד!

אין עם קנאָספּט דער פייגנבוים!
און דער ווײַנשטאָק גרינט און גיסט
זיין דופט אַרום!

שטיי אויף, מיין פריינדין,
* שיינע-מיין
אינ'ם פרייע גיי.

אָ, דו טויב אין פעלזן-שפּאַלטן,
* אין פאַרבאָרגענעם געשטאַפּל!
קום, באַווייז מיר דיין געשטאַלט,
* לאָז דיין שטימע הערן,
דען דיין שטים איז זיס,
* הערלעך דיין געשטאַלט!

(ארויסגעקומען).

* כאַפּט אונז די פיקסלעך,
* די פיקסלעך די קליינע,
די ווייַנבערג-פאַרדערבער,
אונזער ווייַנבערג גרינט!

מיין פריינד צו מיר!
איך — צו מיין פריינד!
צו דעם, וואָס פּיטערט צווישן רויזן:

ביז עס קילט זיך אָפּ דער טאָג 1),
און די שאָטן וויכן 2),
גיי דיך אום, גלייך דיר, פריינד,
צום הירש, צום יונגן רעה
איבער קליפן פון געבירג!

V *).

(בענקשאַפט).

* אויף מיין געלעגער
* אין די נעכט
* זוך איך דעם, —
* וואָס מיין זעלע ליבט, —
זוך איך און געפין אים נישט!

שטיי איך מיר אויף
און וואַנדער אין שטאָט,
אין מערק און אין גאַסן,
זוך איך דעם,
וואָס מיין זעלע ליבט, —
און געפין אים נישט!

---

1) דער טאָג איז צו הייס, מען באַהאַלט זיך אין צי־מער, אָדער אין שאָטן פון בערג־שפּאַלטן.

2) די שאָטן אויף דער זון.

*) די באַצייכענונג פון די קאַפּיטלען III און IV—פעלן אינגאַנצן.— רעד.

* באַגעגענען די היטער מיד,
* די וואָס קרייזלען אין דער שטאָט, —
— האָט איר געטראָפן דעם,
* וואָס מיין זעלע ליבט?

קוים אַוועק פון זיי,
טרעף איך אים,
* דעם, וואָס מיין זעלע ליבט!

האַלט איך אים און לאָז נישט אָפּ,
צום מוטער־הויז ברענג איך אים,
אין מוטער־צימער פיר איך אים!

* באַשווער איך אייך,
* ירושלימס טעכטער,
* ביי דעם הירש
* און ריה אין פעלד!
זייט נאָר שטיל,
* וועקט די ליבע נישט,
ביז זי וואַכט נישט אויף אַליין!

.VI

(טרוימערייען)

(זעט זיך אַלס ברויט, פון פעלזן־הייך, פון וויסטן,
צו שלמה שטייגנדיק).

* אַך, ווער שטייגט פון וויסטעניי,
* גלייך אין רויכיקע זיילן,
אַרומגעדאַמפט ווייררויך און מירא

און אַלע פּולווערס
פונעם טענדלער?! 1)

און אָט איז שלמהס בעט!
* זעכציק העלדן. אַרום,
* פון די שטאַרקסטע אין ישראל!
* אַלע זענען שווערט-געגורטע
און באַהאַוונטע אין שטרייט:
מאַן און — שווערט ביי די לענדן,
* פאַר די שרעקן פון דער נאַכט!

* און אַ זענפט 2) האָט קעניג שלמה,
זיך פון צעדערהאָלץ געמאַכט!
* און די זיילן מאַכט ער זילבער!
* און די אָנלען 3) מאַכט ער גאָלד!
און פון פורפור — דאָס געזעס,
* מיט דער ליבע אויסגעבעט
* פון ירושלימס טעכטער!

(שלמה — נעמט זי).

קומט, נאָר קומט, ציונס טעכטער,
קומט און זעט'ן קעניג שלמה,
אין דער קרוין, וואָס די מוטער
האָט געקריינט אים,
* צו זיין האָכצייטס-טאָג.
צום טאָג —
פון זיין האַרציקער לוסט!

---

1) וואָס אימפּאָרטירט אויסלענדיש שמוק, געווירצן און איילן.
2) טראָג-שטול.
3) רפידה — רפדוני.

.VII

(ער ליבט זי),

* — „שיין ביסט'ו, פריינדין מיין
* שיין!
די אויגן — טויבן צוגלייך,
פון אונטער דער באַנד 1)",

„דיינע האָר — די געמזן-הערט,
פונעם גלעד-בערג געגליטשט!"

„דיינע ציין — די לעמער-הערט,
פון דער וואַש ערשט אויפגעשטיגן;
צווילינגער און אָן אַ פעל!"

* „דיינע ליפן — פורפור-פעדים,
* דיין רעדנס-אַרט, ווי אָנגענעם!
און דיין שלייף פון אונטער דער באַנד —
* אַ גראַנאַטן-שטיק!"

„דער דוד-טורעם — דיין הויך און פעסט
געבויטער האַלז,
און באַהאַנגען מיט די טויזנט,
אַלע טויזנט העלדן-שילדן!"

„דיין בריסטן-פאָר — אַ רעהען-פאָר,
אַ יונגער הירשן- צווילינג-פאָר,
וואָס פיטערט צווישן רויזן!"

---

1) „צמה" — צום — זצמלונג; צמה — די באַנד, וואָס זצמלט די האָר.

(ער גייט).

* ביז עס קילט זיך אָפּ דער טאָג
אין עס ווייכן אָפּ די שאָטן,
* גיי איך מיר צום מיראַ-בערג,
אין צום ווייערוויך-היגל!"

.VIII

(אוונט-צייט — צוריק).

— שיין ביסט'ו, פריינדין מיין,
אָן אַ פעל!

מיט מיר פון לבנון, כלה,
* מיט מיר פון לבנון קומסט דו,
* קוקסט פון אַמנה-שפּיץ,
* פון דעם שניר- און חרמון-שפּיץ,
* פון דעם לייבן-היים,
פון לעמפּערט-געבירג!

* באַהאַרצט האָסט דו מיך,
* שוועסטער כלה,
* מיט איין אויג פון דיינע אויגן,
פון דיין האַלזבאַנד מיט אַ שנור!

* און ווי שיין דיין ליבשאַפט איז,
* שוועסטער כלה!
ווי זי בעסער שמעקט אַלס וויין,
און איבער די געווירצן אַל' —
דיינע אייל!

זיסקייט טריפן דיינע ליפּן,
כלה!

האַניק-מילך איז אונטער דיין צונג,
* און דער דופט פון דיינע קליידער —
* דער לבנון-דופט!

(איר ריינקייט).

* אַ גאָרטן אַ פאַרשלאָסענער
איז מיין שוועסטער כלה!
אַ ברונען אַ געשלאָסענער,
אַ קוואַלן אַ פאַרזיגלטער!

אַפּאַראַדים — די אָרים דיין!
גראַנאַטן-דופט, פרוכטן זיסע,
* ציפּער-בליט און נאַרד!

נאַרד, קראָקוס, קאַנאַ, שאַפראַן,
ווייררויך אַלאָע און מירטן,
און די פיינסטע פון געווירצן!

אַ גאָרטן-ברון,
* אַ לעבעדיקער 1) וואַסער-קוואַל
פון לבנון!

* — וועק דיך, נאָרד!
* קום, זיד! 2)
* בלאָז מיין גערטל אויף,
זאָלן זיינע געווירצן פליסן!
זאָל מיין פריינד צו זיין גערטל קומען,
* און זיין זיסע פרוכט געניסן!

---

1) מים חיים — גישט אנגעזאמלט רעגן-וואסער.
2) די ווינטן פון נאָרד און זיד.

(ער וועט דערנאָך צום טיש זיך זעצן
און זאָגן אין באַגלייט:)

— איך בין געוועזן אין מיין גערטל,
* שוועסטער כּלה!
האָב מיין מירא דאָרט געקליבן!
און די דופטיקע געווירצן!
* און געלאָכט זיך מיט מיין האָניק,
* אין מיין זיסן וויין געטרונקען!

* עסט, קאַמעראַדן,
* טרינקט, באַרוישט אַייך,
* ליבע פריינד!

.IX

* שלומער איך,
* מיין האַרץ איז וואַך;
די שטים,
עס קלאַפּט מיין פריינד:
* — עפן מיר,
* שוועסטער ליבע,
* ריינע טויב!
* דען מיין קאָפּ איז פול מיט טוי,
אין די פלעכטן פול מיט טראָפּן
פון די נאַכט!

— כ'האָב אַראָפּגעצויגן מיין געוואַנד,
ווי קלייד איך מיך?
* ריין געוואַשן מיר די פיס,
* ווי באַשמוץ איך זיי?

דורך אַ קראַטן-לאָך
שטעקט מיין ליבער דורך די האַנט, —
* ברומט צו אים מיין אינגעווייד! 1)

שטיי איך אויף
און עפן מיין פריינד,
טריפן מיראַ מיינע הענט,
טריפן פון מיינע פינגער מיראַ
איבער גריפן פונעם ריגל!

אין אַז איך האָב מיין פריינד געעפנט,
מיין פריינד איז שוין אַוועקגעשליכן,
פאַרביי געגאַנגען!
* און מיין זעלע איז דאָך פאַרגאַנגען
* פון זיין שטים!

* זיך איך אים, געפין אים נישט!
* רוף איך אים, ער ענטפערט נישט!

* באַגעגענען די וועכטער מיך,
* די וואָס קרייזלען אין דער שטאָט,
ז'שלאָגן מיך, זיי ביילן מיך,
* רויבן מיר דעם שלייער צו, —
* די היטער פון די מויערן.

* באַשווער איך אייך,
* ירושלימס טעכטער,

---

1) מיין אינערפלוס.

טרעפט איר מיין פריינד,
* וואָס זאָגט איר אים?
(זאָגט אים:)

* — איך בין ליבעס־קראַנק!

— וואָס איז דיין פריינד צווישן פריינד 1)?
* וואָס באַשווערסט דו אונז אַזוי?

* — לויטער איז מיין פריינד און ראָז,
* אונטער טויזנטער — די פאָן!
און דער קאָפּ — לויטער גאָלד!
* און די לאָקן — ראָבן שוואַרצע!

די אויגן־זיין —
טויבן ביי דעם וואַסערקוואַל
* פולע 2) *) באָדן זיך אין מילך!

* און די באַקן — ווירוויך־בייטן!
* דופטנדיקע ווירוויך־היגל!
* און די ליפּן, ווי די רויזן!
* מירה פליסן זיינע ליפּן!

און די הענט — וואַלצן, גאָלד
* מיט טאַפּאַזן אויסגעפּילט!
* די שטאַטור — איין עלפנביין,
* מיט סאַפּירן אויסגעזעצט!

* און די שענקל מאַרמאָר־זיילן,
* אויף גינאָלדענעם געשטעלט! (געשטעל?—רעד.)

---

*) די ציפערלעך 1 און 2, וואָס קומען דאָ אין מאנוסקריפּט, האָבן, משמעות, געזאָלט דינען אלס באמערקונגען; די באמערקונגען זיינען אָבער ניטאָ.—רעד.

אוּן דאָס אויסזען — אַ לבנון!
אוּן דער העכסטער צווישן צעדער!

אוּן דער גומען — זיסקייטן!
* אוּן אַ גלוסטונג ער אין גאַנצן!
דאָס איז מיין פריינד, דאָס (איז—אויסג.) מיין ליבער,
* אָ, ירושלימס טעכטער!

אוּן וואו איז דיין (פריינד?—רעד.) געגאַנגען,
* שענסטע צווישן פרויען?
* וואו האָט זיך געווענדט דיין פריינד,
מ'זאָל'מיר זוכן אים מיט דיר?

— צו זיין גערטל האָט מיין פריינד
געני‍דערט,
* צו די ווייררויך-בייטן,
* אין די גערטנער וועט ער ווידן,
רויזן וועט ער קלויבן!

---

* איך בין מיין פריינדס,
ער איז מיין,
* דער, וואָס פיטערט צווישן רויזן!

---

10 *).

שיין ביסטו, פריינדין מיינע,
* תרצה גלייך!

---

*) פון דאנען ביזן סוף וואריאנט נײַט באצייכענונג פון די קאפיטלען לויט פרצעס איינטיילונג, מיט אראבישע ציפער.—רעד.

* ווי ירושלים ליבלעך,
* און אָפּשרעקיק ווי באַפּאַנטע 1)

די אויגן-דיין ווענד אָפּ פון מיר,
דאָס האָבן מיך איבערוועלטיקט:
און די האָר — די געמזן-הערט,
וואָס גליטשט זיך אַראָפּ פון גלעד-בערג!

* און די ציין — די לעמער-הערט,
ערשט פון וואַש, און אַלע גאַנץ
אין אָן אַ פּעל!

און דיין שלייף פון אונטער דער באַנד
* דאָס מילגרוים-שטיק!

.11

זעכציק זענען קעניגינס
און די קעבס-ווייבער אַכציק,
יונגפרויען אָן אַ שיעור:

איינע איז מיין ריינע טויב,
איינע ביי דער מוטער אויך,

---

1) מען טייטשט—באַפּאַנטע—פלעץ, וואו די קריגס-באַנער שטייען, וואו מען לאָזט נישט צו. געקומען דערויף: דגל—פאַן, און נאָך ירושלים און תרצה. קומט אָבער דער פאַר-גלייך אויך שפּעטער פאַר, נאָך פאַרגלייכונגען מיט מאָרגנגלאַנץ, זונען-שיין און מאָנדליבלעכקייט.—עס איז ריכטיקער אָנצונעמען—די געפּאַנטע פרויען, די געליבטע טעכטער, די עדעלע, ערהאַ-בענע. (אויסגעטעקסט: זע זייטע.. באַמערקונג...).

בײַ דער געבערערין די ליבסטע! 1) *)
* זעען טעכטער לױבן זי,
* קעניגינס, בײַשלעפערינס
* באַװאונדערן:

* — װער איז זי,
װאָס זי שטראַלט, װי מאָרגנגלאַנץ,
* און איז ליבלעך װי דער מאָנד
* און איז לױטער װי די זון?
און אָפּשרעקיק, װי געפּאַנטע?

* צום ניסן־גערטל נידער איך 2)
קוקן אױפֿן גרינס אין טאָל,
זען, צי דער װײַנשטאָק בליט
* און די מילגרױם קנאָספּט?
נישט צו פֿאַרשטײן,
װאָס עס מאַכט פֿון מיר מײַן זעל,
* װי די װעגן עמי נדיבם! 3)

(שולמית טאַנצט).

**)
* — קער זיך אום,
* װענד דיך איב,
* — אָ, שולמית!

---

*) דאָס ציפֿערל 1, װאָס קומט דאָ אין מאַנוסקריפּט, „האָט משמעות, געװאָלט באַצײכענען א באַמערקונג, װעלכע איז אָבער ניטאָ. — רעד.

**) דאָ קומט אין מאַנוסקריפּט נאָכאמאָל די באַצײכענונג פֿון קאַפּ. 11.

2) אַחשורוש גײט אַרױס צום גינת הביתן, ערערגט פֿון װײַן, שלמה — פֿון ליבע.

3) אַזױ באַװעגט!

* קער דיך, ווענד דיך,
* לאָז דיך זען! 1)
— וואָס אַנטציקסט 1) אייך
אין שולמית
* אינם „צוויי־אַרמעען"־טאַנץ?! 2)

— שיין זענען דיינע טריט,
* נדיבס טאָכטער, אין די שיך!

דער נאָפּל דיין — דער בעכער*)־רונד,
פון פעלן מאָנד אָן אַ פעל!

* און דער לייב—אַ ווייצן־גאַרב
* מיט אַ רויזן־שנור געגורט!

* די בריסטן־פּאָר—אַ רעהען־פּאָר,
* אַ יונגער הירשן־צווילינג־פּאָר.

דער האַלז אַ טורעם פון עלפן־ביין
* אין די אויגן, ווי די קוואַלן
* וואָס ביי חשבון
אינם בת־רבים־טויער!

די נאָז — דער לבנון־טורעם,
* דער וואָס אויף דמשק קוקט!

1/1) העברעאיש חָזה: זעען און געהויבן, און אנט־ציקט זיין. חוזה—איז דער אנטציקטער זעער, דער נביא, חָזֶה—די געהויבענע שטעל—די ברוסט.

2) דער קריגער־טאנץ, דער אנהייב פון אלע טענץ.

*) בעקן.

און דער קאָפּ דיין ווי דער כּרמל 1)
און זיין הייך 2) *) אינם פּורפּור
ווי אַ קעניג אין די שפּאָנגען.

12

שלמה.

ווי שיין דו ביסט,
ווי זיס דו ביסט,
ליבשאַפט מיט פאַרווײלונג!

* דיין געשטאַלט — דער פּאַלמען־בוים,
* און די בריסטן — טרויבן־בינדן...

וויל איך שטייגן אויף מיין פּאַלמען,
זאָלן מיר ווי טרויבן־שטראַנגען
די בריסטן זיין!
* דיין אָטעם־דופט — אַפּעל־דופט!

דער גומען דיין — דער גוטער וויין,
גראַדע פליסט ער מיר צום מויל 3) **)

---

1) די שטאָט אויף חרמון־בארג??:

2) דלת ראש, די הויכע האָרל־זאמלונג איבער קאָפּ, מיט באנד ארומגעבונדן.

*) I (און אויפן.
II און איבער אים—אויסג.)

**) אין מאנוסקריפּט קומט דאָ א ציפער, אלס אָנווייזונג אויף א הערה; די הערה פעלט אָבער.

.13

ש ו ל מ י ת.

(צו זיך — אויסג.).

איך בין מיין פריינדס,
מיין פריינדס באַגער בין איך!

(צו שלמה — אויסג.) *)

קום, מיין פריינד 1),
אין די פעלדער וועל מיר גייען,
אין די ד ע ר פ ע ר נאַכטן!

גאַנץ באַגינען וועל'מיר אויפשטיין
און זיך פעדערן צום וויינבערג,
* זען, צי דער וויינשטאָק בליט *),
צי דאָס גרינס האָט אויפגעשפּראָצט,
צי עס קנאָכפּן די גראַנאַטן!
דאָרט באַקומסט דו מיך!

* דאָרטן דופט דער ליבעס־אַפּל
איבער טירן 2) זיסע פרוכט(ן),

---

*) אין מאנוסקריפּט קומט דאָ אן אויסגעמעקטע ציפער 14, אלס באַצייכענונג פון דעם קאפיטל. — רעד.

1) אָנגעהויבן אין דער דריטער און איבערגעגאנגען צו דער צווייטער פּערזאָן, ווי גאָר אין אָנהייב (ישקני... דודיך)...

**) זען, צי דער וויינשטאָק גרינט — אויסג.

2) עפענונגען, געגנ.

פרישע און אויך אַלטע
פאַר דיר, מיין פריינד,
אויפבאַוואַרטע!

14.

* וואָלט מיר דיך ווער
* פאַר אַ ברודער געמאַכט,
* וואָס געזויגן האָט
* פון מיין מוטער בריסט!
טרעף איך דיך אין גאַס,
* קוש איך דיך,
* קיינער האָט מיר ניט פאַראיבל!

דאַן פיר איך דיך,
* ברענג איך דיך
* אין מיין מוטער־הויז. —
* לערנט זי מיך,
* ווי צו לאָבן דיך
מיט ווײַן געקאָכטע,
* מיט מיין מילגרוים־זאַפט!

15.

אונטער מיין קאָפּ
זיין לינקע האַנט,
מיט זיין רעכטער
האַלזט ער מיך.

באַשווער איך אייך,
* ירושלים־טעכטער,
* וועקט זי נישט,
* וועקט די ליבע נישט,
* ביז זי בליט נישט אויף אַליין;

.16

אַך ווער שטייגט פון מדבר אויף,
זיך שמיגענד צוין אי איהר פריינד?

* — אונטערן אַפּעל האָב איך דיך געוועקט,
וואו דיין מוטער
האָט אירע ווייען,
דיין געבערערין
דיך געהאַט!

טו מיך ווי אַ זיגל צו דיין האַרץ,
* ווי אַ זיגל צו דיין אָרים דריק!
דען שטאַרקער פאַרן טויט
איז די ליבע,
ווי דער אָפּגרונד טיף
איר אייפער;

* וואַסערן פיל
* וועלן די ליבע נישט פאַרגיסן,
* טייכן נישט פאַרפלייצן.
* און זאָל אַ מאַן
* זיין גאַנץ פאַרמעגן פון הויז
* פאַר ליבע ביטן,
פאַראַכט מען אים!

17.

(ברויט־וואַרב).

די בריד ער.

„אַ שוועסטער האָבן מיר אַ קליינע,
קיין בריסטן האָט זי נישט,
וואָס וועל'מיר טיט דער שוועסטער טון,
ווען מען רעדט פון איר? *) 1)

— ווען אַ מויער,
בויען מיר
* אויף איר אַ זילבערנעם טורעם; 2)
אויב אַ טיר,
* הענגען מיר
אויף איר אַ צעדער־טאָוול! 3)

שולמית.

— איך בין אַ מויער,
בריסטן האָב איך, ווי די טירמען! 4)
בין אין זיינע אויגן איך
די שטיפטערין פון פרידן! 5)

---

*) ווען עס ווערט פון איר גערעדט?

1) מען פארלאַנגט זי.

2) ברויט־שמוק, שפעטער — שטעט — ירושלים = גיב מיר זי אלס כלה.

3) „צום פארקויפן" אלס מאגד.

4) ריין און אנטוויקלט.

5) (פון גליק—אויסג.), האָב איך אים באַרואיקט.
דאַפון: שולמית, אויך מיט דער באַזייטונג—שלמהס.

* אַ ווייַנבערג אין בעל־המון האָט
* שלמה געהאַט,
ז׳ ווייַנבערג־היטער איבערגעגעבן!
גיט אים יעדער פאַר דער פרוכט
* טויזנט זילבער־שטיק!

* מיין ווייַנבערג איז פאַר מיר: 1)
שלמה,
די טויזנט 2) — דיר!
* און צוויי הונדערט פאַר די היטער! 3)

.18

שלמה?

אָ, דו, וואָס אין די גערטן ווייַלסט,
* קאַמעראַדן הערן זיך צו,
גיב עפּעס נאָך!

די גאָרטן־זינגערין.

(אָבשיד).

* אַנטלויף, פריינד,
זיי גלייך דעם רעה,
* דעם יונגן הירש
אויף די באַלזאַם־בערג:

---

1) פריי?
2) פאַר מיין פרוכט (כלה־גאָב) די טויזנט זילבערשטיק.
2) פאַר די ברידער אויסקויף־געלט.

אַ וואַריאַנט, באַציט זיך בלויז אויף דעם קאַפּ. 12 פון ענדגילטיקן טעקסט און אויף קאַפּ. 16 פון 1=טן און 2=טן וואַריאַנט.

(ווער שטייגט עס אויף פון וויסטעניי,
אויף איר פריינד געלענט?

* אונטערן אַפּעל-בוים 34).
דאָרטן האָב איך דיך געוועקט,
דאָרט האָט דיין מוטער
אירע ווייען באַקומען,
* דיין געבערערין
* דיך געהאַט. — אויסג.).

* דריק מיך, ווי אַ זיגל צו דיין האַרץ,
* ווי אַ זיגל צו דיין אָרים דריק!
ליב׳ איז שטאַרקער, ווי דער טויט.
* ווי דער אָפּגרונד איז איר אייפער!
* אירע פונקען — פייער-פונקען,
די געטלעכע פלאַם!

* וואַסערן פיל
* וועלן ליבע נישט פאַרלעשן,
טייכער — נישט פאַרפלייצן זי!
* און בוט אַ מאַן
זיין גאַנץ הויז-פאַרמעג פאַר ליבע, —
מען לאַכט אים אויס!

---

34) זע דודאים, 17.

רות

אין ווייסן פערז פאַרײדישט

א.

ס'איז געווען אין די צייטן,
ווען געריכט'ט די ריכטן האָבן.

ג'וואָרן איז אין לאַנד אַ הונגער. —
איז אַ מאַן אַרויסגעגאַנגען
פון בית=לחם [1] אין יהודה
צו שדה=מאב; דאָרט צו וואוינען, —
ער, די פרוי אוןביידע זין.

איז זיין נאָמען—אלימלך,
נעמי האָט זיין פרוי געהייסן;
די זין זיי הייסן: איינער—מחלון,
כליון איז דעם צווייטנס נאָמען, —
אַלע זענען זיי אפרתער [2],
פון בית=לחם אין יהודה.

---

1) „בית-לחם״ — ברויט-הויז — קענטיק, אַ טאָל גוטע ערד.

2) דער נאָמען פון דער אָרטשאַפט, ווי שפּעטער: „יעשה חיל באפרתה״.

און זיי זענען אָנגעקומען,
און פאַרבליבן אין שדה־מאב;
איז געשטאָרבן אלימלך,
נעמים מאַן, און איז געבליבן
זי מיט אירע ביידע זין.

און זיי נעמען זיך דאָרט ווייבער
מאב׳ס טעכטער; איינע — ערפּה
און די צווייטע — רות געהייסן!

זיצן זיי אַ צענדלינג יאָרן,
שטאַרבט אויך מחלון, נאָך אים — כליון;
איז די פרוי אַליין געבליבן,
אָן דעם מאַן און אָן די זין!

און הייבט זיך אויף מיט ביידע שנירן
צוריק צו גייען פון שדה־מאב.
דען פאַרנומען אין שדה־מאב
האָט די פרוי שוין, דאָס דערמאַנט זיך
האָט דער אייביקער זיין פאָלק, —
און ער האָט אים ברויט געגעבן!

און — פון אָרט אַרויסגעגאַנגען,
וואו זי האָט זיך אויפגעהאַלטן, —
זי באַגלייטן ביידע שנירן —
אויפן וועג צום לאַנד יהודה, —
שטעלט זיך נעמי אָפּ און זאָגט:

„—גייט צוריק אייך, שנירן מיינע,
צון איר מוטער־הויז איעדע!
זאָל דער אייביקער גענעדיק
זיין צו אייך, ווי איר—געוועזן
צו די טויטע און צו מיר!
זאָל דער אייביקער באַשערן
יעדערער פון אייך אַ רואונג
ביין איר מאַן אין הויז!"

און זי קושט זיי. און זיי הייבן
אויף די שטימען, און זיי וויינען,
און זיי זאָגן: ניין, מיר גייען
צו דיין פאָלק צוריק מיט דיר!

נעמי זאָגט זיי: טעכטער מיינע,
נאָך וואָס זאָלט איר מיט מיר גייען?
טראָג איך דען אין לייב נאָך קינדער,
איך זאָל געבן אייך פאַר מענער?

קערט צוריק אייך, טעכטער מיינע,
אַלט *) איז נעמי פאַר אַ מאַן!

און לאָמיך זאָגן, דאָס איך האָב נאָך,
וואָס צו האָפן, און די נאַכט נאָך
וועל איך צון אַ מאַן געהערן,
און איך וועל אים זין געבערן,

*) צו אַלט.

וועט איר אויף זיי וואַרטן קענען
ביז זיי ווערן אויפגעוואַקסן?
און פאַרבינדן זיך, ביז דאַן
נישט צו געהערן צון אַ מאַן?

און אויך וויינט נישט, טעכטער מיינע,
דען ביטערער איז מיר פאַר אייך, —
אויף מיר האָט זיך אויסגעגאָסן
פון דעם אייביקן דער צאָרן!

האָבן ווידער אויפגעהויבן
זיי די שטימען און זיי וויינען,
און דאַן ערפּה קושט די שוויגער,
רות דאָך בלייבט אָן איר באַהעפט!

נעמי זאָגט איר: „טאָכטער מיינע,
ס'איז דיין שוועגערין געגאַנגען
צון איר פאָלק און גאָט צוריק, —
גיי נאָך איר!” און רות איר ענטפערט:
דרינג מיך נישט, דיך אָפּצוטרעטן!
וואו דו גייסט, איך גיי מיט דיר!
און איך נעכטיק, וואו דו נעכטיקסט,
דען דיין פאָלק איז אויך דאָס מיינע,
און דיין גאָט איז אויך מיין גאָט,
און וואו דו, וועל איך אויך שטאַרבן
און באַגראָבן זיין, וואו דו!
אַזוי דער אייביקער מיר העלפט,

אונז צעשיידן וועט דער טויט!
און זי זעט, דאָס פעסט באַשלאָסן
האָט זיך רות מיט איר צו גייען,
הערט זי אויף זי אָפּצורייידן!
גייען ביידע קיין בית־לחם. —

קיין בית־לחם אָנגעקומען,
די גאַנצע שטאָט ווערט אויפגעטומלט!
פרעגן ווייבער: איז דאָס נעמי?

און זי זאָגט זיי: נאָך וואָס רופט איר
מיך נאָך נעמי? רופט מיך מרא,
דען פאַרביטערט האָט מיך גאָט!
פול בין איך פון אייך געגאַנגען,
און אַ ליידיקע געקומען!
קעגן מיר האָט גאָט געצייגט
און דער מעכטיקער—געשטראָפט!

אַזוי איז נעמי קריק געקומען
מיט איר שנור, די רות פון מאב, —
און זיי זענען אָנגעקומען
קיין בית־לחם אינם אָנהייב
פונם גערשטן־שניט. —

ב.

געהאַט האָט נעמי אַ פֿאַרוואַנדטן
נאָכן מאַן, אַ העלדיש־מאַן,
פֿון פֿאַרוואַנדשאַפֿט אלימלכס, —
בועז איז געווען זיין נאָמען.

איינמאָל זאָגט איר רות פֿון מאב:
לאָז מיך גייען צו די פֿעלדער
זאַנגען קלויבן נאָך אַזוינעם, [1]
וואָס ער וועט מיר זיין געפֿעליק.
ענטפֿערט נעמי: גיי, מיין טאָכטער!

איז זי, רות, אַרויסגעגאַנגען,
אין אַ פֿעלד אַריינגעקומען
און געקליבן נאָך די שניטער.

און אַ צופֿאַל צו פֿאַרדאַנקען,
האָט זי צו דעם פֿעלד געטראָפֿן,
וואָס איז געווען דאָס טייל פֿון בועז,
פֿון פֿאַרוואַנדשאַפֿט אלימלכס.

---

1) דער שניטער (מעגלעך, ווי עס זעט אוים פֿון טעקסט— די שניטערין) גייט פֿאָראויס, דערנאָך דער בינדער, הינטער ביידע דער קלייבער פֿון „לקט״ — פֿון די זאַנגען, וואָס דער בינדער לאָזט אויפֿן פֿעלד. דאָס דאַרף זיין פֿריי פֿאַר אַלע אָרימע. דאָך, זעט אוים, האָט מען געמוזט געפֿינען „לייטזעליקייט אין די אויגן״ פֿון באַזיצער, ער זאָל לאָזן קלויבן. פֿאָרצוג האָבן, זעט אוים, געהאַט היימישע אָרימעלייט. —

און ס׳איז בועז אָנגעקומען
פון בית־לחם; גריסט די שניטער,
זאָגט: דער אייביקער מיט אײַך!
און אים ענטפערן די שניטער:
זיי פון אייביקן געבענטשט!

און עס האָט געפרעגט דאַן בועז
ביי זיין קנעכט, וואָס אויף די שניטער:
— און די יונגפרוי וועמעס איז?

און דער שניטער־היטער זאָגט אים:
אַ מאָאַביטערין, געקומען
צוריק מיט נעמי פון שדה־מאב.

און געמאָלדן, קלויבן וויל זי
ביי די גאַרבן, נאָך די שניטער...
אַזוי שטייט זי פון באַגינען,
יעצט ערשט קלויבט זי זיך אַהיים!

זאָגט איר בועז: טאָכטער מיינע,
האָסט געהערט דאָך, אַלזאָ גיי נישט
אין קיין פרעמדע פעלדער קלויבן,
און אויך דאָ זיך נישט דערווייטער!
האַלט זיך אויף ביי מיינע מעגדן,
מיט די אויגן אויפן אַקער,
וואו זיי גייען, נאָכגעגאַנגען!

איך האָב שוין אָנגעזאָגט די קנעכט,
ס׳זאָל דיך קיינער נישט באַרירן!
און ווען דורשטיק דו וועסט ווערן,
זיך געגעבן צו די געפעסן,
טרינק דיך, וואו די יונגען שעפּן!

אויפן אָנגעזיכט געפאַלן
און געבוקט זיך צו דער ערד,
זאָגט אים רות: מיט וואָס געפינען
האָב איך גונסט אין דיינע אויגן,
דאָס דו מיר דיין גוטס באַוויזן, —
בינען בין איך דאָך אַ פרעמדע!

און דערויף איר ענטפערט בועז:
— אָנגעזאָגט איז מיר געוואָרן,
וואָס דו האָסט געטאָן דיין שוויגער,
ווען שוין טויט געווען דיין מאַן!

האָסט דיין פאָטער און דיין מוטער,
און דיין היים—דיין לאַנד פאַרלאָזן,
און צון אַ פאָלק אַ פרעמדס געגאַנגען,
וואָס דיר אומבאַקאַנט געווען!

זאָל דער אייביקער דיר צאָלן
פאַר דיין גוטס, און פיל באַלוינען
זאָל דיך דער, וואָס אייביק לעבט,
דער גאָט דער מעכטיקער ישראלס,
וואָס דו ביסט געקומען זוכן
אונטער זיינע פליגל שוץ!

רות אים ענטפערט: הער, געפינען
זאָל איך גונסט אין דיינע אויגן!
דען דו האָסט מיר טרייסט געגעבן,
גוטע רייד גערעדט צום האַרץ
פון דיין מאַגד, אויבוואָל איך בין נישט
צו איינער גלייך פון דיינע מעגד!

און עס האָט געזאָגט איר בועז:
אַהער דאָ קום צום צייט פון עסן
און דו וועסט פון ברויט באַקומען
און וועסט עס דיר אין עסיק טונקען!

ז'איז געקומען, און געזעצט זיך
ביי די שניטער, אָן אַ זייט,
נעמט ער, בועז, און דערלאַנגט איר
אַ הויפן אָנגעברענטע זאַנגען, —
ז'האָט געגעסן, זאַט געוואָרן
און עס איז איר נאָך געבליבן!
און אויפגעשטאַנען ווייטער קלייבן!
און צו זיינע קנעכט זאָגט בועז:
אויך פון צווישן גאַרבן קלויבן
לאָזט זי און פאַרשעמט זי נישט.

לאָזט אויך פאַלן פון די בינטן,
און פאַרלאָזט, און לאָזט זי קלייבן,
און איר זאָלט זי נישט פאַרשעמען!

און זי איז *) אין פעלד געקליבן
ביז ס'איז פֿאַרנאַכט געוואָרן,
דאָס געקליבענע—געדראָשן,
ס'איז אַ מעסטל גערשט געווען!

אויפגעהויבן און געטראָגן,
און אין שטאָט אַריין געקומען,
און דער שוויגער עס געוויזן
און נעמט אַרויס נאָך און דערלאַנגט,
וואָס פון עסן איר געבליבן.

און עס זאָגט צון איר די שוויגער:
וואו האָסט דו היינט צו טאָג געקליבן?
ביי וועמען האָסט דו זיך פֿאַרנומען
און—געבענטשט זאָל (זיין? — רעד.) דיין געניער

און זי האָט פֿאַרציילט דער שוויגער
וואָס עס האָט מיט איר פּאַסירט
און זי זאָגט איר: און דער נאָמען
פונעם מאַן, אויף וועמעס אַקער
כ'האָב געקליבן, בועז איז!
צו דער שנור דאַן זאָגט די שוויגער:
זאָל דער אייביקער אים בענטשן
פֿאַר זיין גוטס, וואָס ער באַווייזט
די לעבעדיקע ווי די טויטע!

---

*) און זי האָט.

רות פון מאב זאָגט דער שוויגער:
וואָס נאָך דער מאַן האָט מיר געזאָגט:
זיי צו מיינע קנעכט באַהאָפטן,
ביז זיי האָבן נישט געענדיקט
ביי מיר אין פעלד דעם גאַנצן שניט!

צו רות דער שנור דאַן נעמי זאָגט:
איז געשייט דיר, טאָכטער מיינע,
מיט זיינע מעגדן אויסצוגייען,
דאָס עס זאָל דיך קיינער האָבן
אויף אַ פרעמדן פעלד געטראָפן.

און ביי בועזס מעגדן האַלט זיך
רות ביים קלייבן, ביז געענדיקט
ס'איז דער גאַנצער שניט געוואָרן
פונם גערשטן און פון ווייצן, —
און געזעסן—ביי דער שוויגער!

ג.

איינמאָל זאָגט צו רות די שוויגער:
דאָך איך מוז פאַר דיר אַ רואונג
אויסגעפינען, ס'זאָל דיר גוט זיין!

אָט, דער אונז באַקאַנטער בועז,
וואָס דו ביסט צו זיינע מעגדן
באַהעפט געווען, אינם שייער
לופטערט היינט צו נאַכט זיין געראשט.

און דו וואַש דיך אָפּ און זאַלב דיך,
און באַקלייד דיך, און אַרונטער
גיי צום שייער. גיי, עס זאָל דיך
קיינער מערקן ביז ער האָט נישט
אָפּגעגעסן און געטרונקען...

און אַז ער וועט זיך לייגן גייען,
וועסט די רעכט דאָס אָרט באַמערקן,
און וועסט צוגיין, און אַנטפּלעקן
זיין צופוסנס און זיך לייגן.

דיר וועט דאַן דער מאַן שוין זאָגן
וואָס צו טון. און רות איר ענטפערט:
ווי דו הייסט מיך, וועל איך פאָלגן.

רות צום שייער האָט גענידערט
און אויסגעפירט דער שוויגערס רייד.

אָפּגעגעסן און געטרונקען
האָט זיך בועז און געמיטלעך
זיך געווײַלט, און גייט, און לייגט זיך
ביין אַ סטירטע אָן אַן עק...

און זי שטילערהייט גענענט זיך,
און אַנטפּלעקט אים זיין צופּוסנס,
און זי האָט זיך צוגעלייגט.

האַלבער נאַכט, און אויפגעציטערט
ווערט דער מאַן, און בויגט זיך איבער, —
אים צופוסנס ליגט אַ פרוי!

פרעגט: ווער ביסטו? און זי ענטפערט:
— רות דיין מאַגד! און דו פאַרשפּרייט
אויף דיין מאַגד די פליגל דיינע,
דען דו ביסט דאָך איר דערלייזער!

און ער זאָגט איר: טאָכטער מיינע,
זיי דעם אייביקן געבענטשט,
דען די גנאָד, די לעצטע דיינע
איז נאָך גרעסער אַלס די ערשטע!
דען דו ביסט נישט נאָך די יונגען
אָרעם אָדער רייך געגאַנגען!
אַלזאָ יעצונד נישט געפאָרכט זיך,
איך וועל דיין פאַרלאַנג געווערן,
דען אין טויער ווייסן אַלע,
דאָס אַ בראַווע פרוי דו ביסט!
און וואָרהאַפטיק, כ׳בין אַ לייזער, —
דאָך פאַרהאַנען איז נאָך איינער
און אַ נענטערער פון מיר!

און די נאַכט דאָ נעבטיק איבער,
און אַנטשיידן וועט דער מאָרגן!
און פאַרלאַנגט ער, זאָל ער לייזן
און אַז נישט, וועל איך עס טוען, —
ביי דעם אייביקן געשוואָרן!
ליגט דאָ אַלזאָ ביז באַגינען!

איז זי צופיסנס אים געלעגן
ביז צו מאָרגן. גאַנץ באַגינען,
איידער איינער זעט'ם צווייטן,
אויפגעשטאַנען, דען ער זאָגט איר,
עס דאַרף קיינער גאָרנישט וויסן,
דאָס געווען אַ פרוי אין שייער!

און ער זאָגט: דערלאַנג דיין מאַנטל,
שפּרייט אים אויס און האַלט פאַר מיר.
זי טוט אַזוי, און אָנגעמאָסטן
זעקס מעסטלעך גערשטן האָט ער
און אַרויפגעלייגט אויף איר,
און איז אין שטאָט אַריין געגאַנגען.

צו דער שוויגער — רות געגאַנגען,
און זי פרעגט זי: טאָכטער מיינע,
צונד ווער ביסטו? און זי האָט איר
וואָס דער מאַן געטון פאַרציילט...

און זי זאָגט איר: אָט דעם גערשטן,
מעסטלעך זעקס מיר אָפּגעמאָסטן,
דען ער האָט צו מיר געשפּראָכן:
צו דיין שוויגער קום נישט ליידיק!

נעמי זאָגט איר: אַלזאָ רואיק
קענסט דו, טאָכטער מיינע, וואַרטן,
ביז עס ווערט דיר קונד געגעבן,
ווי די זאַך איז אויסגעפאַלן, —
דען עס וועט דער מאַן נישט רוען,
היינט נאָך ענדיקט זיך די זאַך!

ד.

און בועז הייבט זיך אויף צום טויער,
און עס גייט פאַרביי דער לייזער,
וואָס דערמאַנט ער האָט פאַר רות.
און ער זאָגט אים: קום אַריין נאָר
און דאָ זעצט דיך, דער און דער.
פאָלגט דער מאַן און טרעט אַריין,
און זעצט זיך צו. און בועז נעמט
צען פון ד'אַלטע לייט אין שטאָט,
זאָגט זיי: זעצט אייך! און זיי פאָלגן.
און ער זאָגט דאַן צום דערלייזער:

אונזער ברודערס, אלימלכס,
טייל פון אַקער, דאָס האָט נעמי,
וואָס געקומען פון שדה מאב
אָפּגעגע׳ן אין פרעמדע הענט;
יעצונד האָב איך מיך אַנטשלאָסן,
דיר צו זאָגן, זאָלסט עס קויפן
פאַר די אַלע, וואָס דאָ זיצן
און די אַלטע לייט אין שטאָט.
און ווילסטו לייזן, זאָלסטו לייזן!
אויב דו ווילסט נישט, זאָלסטו זאָגן!
כ׳דאַרף עס וויסן, דען קיין לייזער
דיר צופאָר איז נישט פאַרהאַנען, —
קומען קום איך ערשט נאָך דיר!
יענער ענטפערט: איך וועל לייזן!
בועז זאָגט: אין טאָג, אין זעלבן,
וואָס דו האָסט געקויפט דעם אַקער
ביי דער נעמי און דער וויטווע,
פונם טויטן — רות פון מאב,
האָסטו אויך געקויפט דעם נאָמען
פון פאַרשטאָרבענעם צו שטעלן
אויף זיין אַקער־טייל!

זאָגט דער לייזער: כ׳קען נישט לייזן!
איך וויל מיין אַרב מיר נישט פאַרדאַרבן!
קויף דאָ אַליין מיין דערלייזונג,
כ׳קען נישט לייזן!

און פֿאַרציטן
אין ישראל איז געווען
אַ געברויך אַזאַ:
ביים דערלייזן און פֿאַרטוישן,
זיכער יעדע זאַך צו שטעלן,
ציט אַ מאַן אַרויס דעם שליסל
און דעם צווייטן אים דערלאַנגט.
און דאָס געווען די צייגעניש.

און דער לייזער זאָגט צו בועז:
קויף און צי אַרויס דעם שליסל.

צו די אַלטע ווענדט זיך בועז
און צום גאַנצן פֿאָלק דערביי:
זייט איר אַלע היינט די צייגן,
דאָס ערוואָרבן האָב איך אַלעס,
וואָס געהערט צו אלימלך
און צו כליון און צו מחלון, —
אָפּגעקויפֿט פֿון נעמים האַנט!

און — אַלס ווייב די רות פֿון מאב,
מחלונס ווייב; דעם טויטנס נאָמען
אויף זיין ערבטייל אויפֿצושטעלן!
דאָס ער זאָל נישט זיין פֿאַרשניטן
פֿון צעווישן זיינע ברידער
און פֿון טויער פֿון זיין אָרטשאַפֿט.
און איר אַלע זייט די צייגן!

און זיי זאָגן: ס'פֿאָלק אין טויער
און די אַלטע זענען צייגן!

און דער אייבּיקער זאָל געבּן,
דאָס די פרוי וואָס קומט יעצונדער
צו דיר אין הויז אַריין, געבּענטשט *)
זאָל זיין ווי רחל און ווי לאה, **)
וואָס אויפגעבּויט עס האָבּן בּיידע
ס׳הויז ישראל; אין אפרתה
זאָלסט דו שטאַרקן זיך, און רופן ***)
אָן אַ נאָמען 1) אין בּית־לחם!

זאָל זיין דיין הויז ווי ס׳הויז פּרץ, ****)
דעם זון יהודהס, וואָס פון תמר
פון דעם זאָמען, וואָס בּאַשערן
ס׳וועט דיר גאָט פון דיזער פרוי!

און בּועז האָט זיך רות גענומען
פאַר אַ פרוי, בּיין איר געוועזן,
און דער אייבּיקער געבּענטשט
האָט זי מיט אַ שוואַנגערשאַפט, —

און צו נעמי ווייבּער זאָגן:
געלויבּט דער אייבּיקער, וואָס האָט דיר
דיין דערלייזער נישט צעשטערט!..

---

*) צו דיר אין הויז אַריין, זאָל ווערן
**) דיר ווי רחל און ווי לאה;
***) שטאַרקן זאָלסטו דיך און רופן.
1) אַ קינד האָבּן און אים אַ נאָמען געבּן.
****) I ואָל זיין דייז הויז, ווי ס׳הויז פון פּרץ.
II און דיין הויז, ווי ס׳הויז פּרץ; — אויסג.

און זיין נאָמען אָנגערופן
וועט שוין זיין דאָ אין ישראל!

און וועט דיין זעלע דיר דערקוויקן,
אויף דער עלטער דיך פאַרזאָרגן,
דען דיין ליבע שנור געבערט אים
וואָס בעסער איז אַלס זיבן זין!

און דאָס קינד, אַז ס'איז געבוירן,
נעמי נעמט אין שויס צו זיך,
און איז זיין ווערטערין געוואָרן!

און די נאַכבאַרינען זאָגן:
נָעמין איז אַ זון געבערן!
און זיי גיבן אים דעם נאָמען,
האָבן עובד אים גערופן!

עובד איז דער פאָטער ישים
און דעם ישים זון איז דוד!
און זיי שטאַמען אָפּ פון פרץ:
פרץ האָט געבוירן חצרון,
חצרון האָט געבוירן רם, —
דער זון פון רם איז עמינדב,
דער זון פון עמינדב — נחשון, —
נחשון האָט געבוירן שַלמה,

שלמה האָט געבוירן בועז,
דערנאָכטן: עובד, ישי, דוד!

איכה

אין ווייסן פערז פאַריידישט

א.

1 ווי עלנד איז זיצן געבליבן די שטאָט,
די פיל־באַפעלקערטע!
ווי אַ וויטווע וויסט געוואָרן!

די גרויסע צווישן פעלקער,
צווישן לענדער די הערשערין,—
צו צינז איז זי געוואָרן!

2 וויינען וויינט זי ביי דער נאַכט,
אויף די באַקן אירע טרערן
און קיין טרייסטער 1) פון די אַלע,
וואָס זי האָט ליב געהאַט!
דען עס האָבן געפעלשט אָן איר
די פריינד אירע, אַלע!
זיי זענען איר צו פיינד געוואָרן!

---

1) „מנחם“ — דער טרייסטער, דאָס איז דער נאָנטער, וואָס קומט צו הילף און זיך צו רעכן אָן זיין פריינדס באַדרעני־גער. דערמיט ווערט מען געטרייסט, פאַרגעסט מען דאָס געשעענע אומגליק. דערפון — ניִנָחֵם על הרעה. דער „מנחם“ איז נאָנט צום „גואֵל“ — צום דערלייזער.

3 וואַנדערט אוים יהודה
פאַר פיין און פאַר אַרבעט שווערע...
צווישן פעלקער זיך באַזעצט,
און קיין רואיקונג געפונען!
צווישן די גרעניצן דעריאָגן
אַלע זיינע יעגער אים!

4 ציונס וועגן ליגן אין טרויער,
קיין פעסט=טעג=וואַנדערער נישט דאָ!
אַלע טויערן אירע — וויסט, —
זיפצן אירע פריסטער,
די יונגפרויען — אין אומעט
און זי אַליין — פאַרביטערט!

5 אירע באַדרענגער — גרוים געוואָרן!
און באַרואיקט 1) אירע פיינד!
זי האָט אָפגערוימט 2) דער אייביקער
פאַר אירע גרויסע זינד!
אין געפאַנגענשאַפט געגאַנגען איז איר יוגנט
פאַרן באַדרענגער! 3)

---

2) „שליה” דער פועל עומד — אויפן אָרט — רואיק בלייבן. דער פועל יוצא (שול תשולו) אַרויסוואַרפן.

1) הוגה ווי „הָגה מן המסלה”, אָפטרייבן, אויסרוימען פון וועג, — פאַרטרייבן, פאַריאָגן.—

3) = פון באַדרענגער געטריבן.

6 אַרוים פון ציון איז איר פראַכט!
אירע הערן — ווידער אָן אַ ווייד [1],
וואָס גייען מאַכטלאָז פאַרן יעגער [2]!

7 און ירושלים טראַכט
אין די טעג פון פיין און ווי
אַלע אירע גליסטיקייטן [3] פון אַמאָל...

אין באַדרענגער־האַנט געפאַלן
איז איר פאָלק און קיינער קומט צו הילף, —
קומען די באַדרענגער אויף איר
און לאַכן פון איר אונטערגאַנג!

8 זינד באַגאַנגען — ירושלים, —
ווי פון אַ פרוי, פון נישט קיין ריינער

טרעטן אַלע אָפּ פון איר!
די פאַרערער אַלע שענדן, —
זיי האָבן אירע שאַנד געזעען!
זי זיפצט אויך אָפּ און טרעט צוריק!

9 דאָס אומריינע — אין די זוימען [4],
האָט אָן פאָלגן נישט געדאַכט!

---

1) פאַרהונגערטע.
2) ווי 3) (פסוק 5—רעד.) ; פון יעגער געטריבן.
3) קאָסטבאַרקייטן, טייערע זאַכן. געמיינט: די בעסטע און שענסטע פון פאָלק.
4) פון קלייד.

און איז וואונדערלעך געפֿאַלן
און קיין טרייסטער נישט פֿאַרהאַנען!

זע, דו אייביקער, מיין פּיין, —
צו גרויס איז שוין דער פֿיינד!

10 אויף אַלע אירע גליסטיקייט לייגט
דער באַדרענגער זיין האַנט!
זי האָט אויך געזען אין טעמפּל אירן קומען
די פֿעלקער, וואָס פֿאַרזאָגט האָסט דו זיי
אין דיין געמיינדע אַריין צו קומען [1]!

11 פֿאַרזיפֿצט — די גאַנצע פֿעלקערשאַפֿט,
עסן זוכן זיי!
די גליסטיקייט אָפּגעגעבן פֿאַר עסנוואַרג
דאָס לעבן צו דערהאַלטן!
זע און קוק, דו אייביקער —
איך [2] בין אַ פֿרעסערין געוואָרן!

12 נישט אויף אייך געדאַכט, וועג־פֿאַסאַנטן!
זעט און קוקט, צי איז פֿאַרהאַנען
נאָך אַ ווייטאָג, ווי מיין ווייטאָג,
וואָס מיר איז געטון געוואָרן,

---

1) עמון ומואב.
2) די שטאָט ציון.

און וואָס עס האָט פאַר מיר
אויס־געטראַכט דער אייביקער
אין טאָג פון גרימיקן צאָרן!

13 פון דער הייך אַ פייער געשיקט
אין מיין געביין!
צעדריקט האָט ער עס!
אַ נעץ פאַר מיינע פיס געשפּרייט
און צוריק געצווינגן!
פון מיר איין עלנדע געמאַכט,
אַ צעווייטאָגטע אויף אימער!

14 מיט איינענע הענט דעם זינדיקן יאָך
לייגט ער אויף מיר!
פאַרצווייגט געוואָרן איבער מיין נאַקן
[זענען די שטריק!]
אָפּגעמאַטערט האָט ער מיך, —
און אין הענט געגעבן,
וואָס נישט אויסצושטיין!

15 אַלץ, וואָס שטאַרק אין מיר, צעטרעטן
האָט מיין הער!
אַ פאַרזאַמלונג [פון פיינד] גערופן
האָט ער אויף מיר!
וואָס יונג און קרעפטיק צו צערברעכן!
אַ קעלטער האָט מיין הער געטרעטן
פאַר דער יונגפרוי ציונס־טאָכטער [1]!

1) פון אי״ר דעם זאַפט אויסגעדריקט.

16 אויף דעם אַלעם איז מיין געוויין!
מיין אויג, — מיין אויג וואַסער רינט!
דערוויייטערט האָט זיך מיין טרייסטער פון מיר,
דער, וואָס מיין זעעלע דערקוויקט!
עלנד זענען מיינע זין געוואָרן;
דער פיינד האָט זיך געשטאַרקט!

17 שפרייט ציון אויס די הענט,
און קיין טרייסטער האָט זי נישט!
אַרום יעקב האָט דער אייביקער
אַלע זיינע באַדרענגער באַשטעלט!
צווישן זיי ירושלים —
איין אומריינע פרוי געבליבן 1)!

18 גערעכט איז ער, דער אייביקער,
ווידערגעשפּעניסטיקט האָב איך זיין מויל 2)!
הערט, איר פעלקער אַלע, זעט מיין וויי!
מיינע יונגען, מיינע יונגפער —
אין געפאַנגענשאַפט געגאַנגען!

19 צו ליבהאָבער מיינע גערופן, —
גענאַרט האָבן זיי מיך!
מיינע פּריסטער, מיינע אַלטע—
גייען אין די גאַסן אויס!

1) פון וועלכער עס טרעט יעדער אָפּ מיט אָפּשיי.
2) זיין געבאָט. (פי מלך שמור).

אַרויסגעגאַנגען עסן זוכן,
דאָס לעבן צו דערהאַלטן!

20 זע, אייביקער, ווי מיר איז ענג!
עס ברענט אין מיר מיין איינגעווייד!
איבערגעדרייט מיין האַרץ אין מיר
אוים לויטער ביטערקייט!
פון דערראויסן טרייבט די שווערט
און אין שטוב איז ווי דער טויט!

21 זיי האָבן געהערט, דאָס איך — פאַרזיפצט, —
קיין טרייסטער נישט דאָ!
פון מיין בייז — אַלע מיינע פיינד געהערט —
אַ פרייד אויף זיי!
דען עס איז דיין ווערק!
דאָס האָבט דו אַזוי געמאַכט!
וואָלסט דו [אויף זיי] געבראַכט דעם טאָג [1],
וואָס דו האָסט [אויף מיר] גערופן,
וואָלטן זיי געווען ווי איך!

(22) *) זאָל זייער בייז קומען פאַר דיר [2]
און טוט (טו?—רעד.) זיי, וואָס דו מיר געטון
פאַר מיינע זינד!
צו שטאַרק זענען מיינע זיפצן,
צו פאַרוויטאָגט איז מיין האַרץ!

---

1) אַלץ איז אָן דער צייט. גאָט ענדערט די צייטן און בייט די טערמינען. טעג ווערן געבענטשט און געשאָלטן. —

*) אין מאנוסקריפט פעלט דער ציפער פון פסוק 22, וואָס דארף דאָ קומען.

2) דערמאָן דיך אָן זיי.

ב.

ווי האָט, מיין הער, אין זיין צאָרן 1
ציונס טאָכטער פאַרוואָלקנט!
פון הימל צו דער ערד געוואָרפן
ישראלם פראַכט!
אָן דעם שעמל[1] פון זיינע פים
נישט געדאַכט אין טאָג פון צאָרן!

פאַרדאָרבן, נישט געשוינט דער הער 2
יעקבם שיינע שטעט
און אין גרימיקן צאָרן צערשטערט
די פעסטונגען פון יהודה,
צו דער ערד געשטרעקט
און פאַרשוועכט
דאָם קעניגרייך און זיינע פערשטן.

אויפגעבראַכט און אונטערגעהאַקט 3
יהודהם מאַכט; די רעכטע האַנט[2]
פון קעגן פיינד צוריקגעצויגן,
און אין יעקב אָנגעצונדן
ווי אַ פייער=פלאַם,
וואָם האָט אַלץ אַרום פאַרצערט!

---

1) בענקל.
2) וואָם שפּאַנט דעם בויגן צום שיסן.

4 זיין בויגן האָט ער גלייך דעם פיינד געטרעטן,
גלייך דעם באַדרענגנער פעסט געשטרעקט זיין
האַנט.
און אויסגעטייט דאָס גליסטיקע פון אויג
אין ציונס טאָכטערס געצלט!
ווי אַ פייער זיין גרים זיך שפרייט!

5 דער הער געוואָרן גלייך צום פיינד!
פאַרדאָרבן ישראל,
פאַרדאָרבן זיינע פּאַלאַצן,
זיינע פעסטונגען צעריסן,
אין יהודה אָנגעמערט
קלאָג און ווייגעשריי.

6 דאָס אַרומגעצוימטע באַרויבט ער,
גלייך אַ גאָרטן [אַ פרייעם]!
זיינע פעסט־שטעט פאַרדאַרבט ער...
פאַרגעסן מאַכט דער אייביקער אין ציון
פעסט־ און רוע־טעג און צו שאַנד
און גרימיקן צאָרן פּריסטער און קעניג.

7 מיין הער האָט פאַרלאָזט זיין אַלטאַר,
זיין הייליקטום געשענדט,
אין פיינדלעכע (הענט?—יער.) איבערגעענפערט
האָט ער די מויערן פון זיינע פּאַלאַצן...
אַ געשריי אין אייביקנס הויז געמאַכט
ווי'ן אַ פעסטטאָג האָבן זיי!

8 בּאַשלאָסן האָט דער עווינער צו פֿאַרדאַרבּן
די מויערן פֿון ציונס טאָכטער,
אַ שנור גענייגט,
די האַנט ניט צוריקגעצויגן פֿון פֿאַרדאַרבּן
און געבּויגן פֿאָרוועד און מויער.

9 אין דער ערד געזונקען — אירע טויערן,
איבּערגעפּירט און צעבּראָכן אירע ריגלען.
איר קעניג און אירע הערן — צווישן פֿעלקער,
אָן לערע,
אויך אירע פּראָפֿעטן
האָבּן פֿון עווינן קיין זעונג בּאַקומען.

10 צו דער ערד זיך געזעצט און פֿאַרשוויגן געוואָרן
די אַלטע פֿון ציונס טאָכטער,
אַש אויף זייערע קעפּ געשטרייט,
זיך מיט זעק אַרומגעגורט, —
די קעפּ צו דער ערד בּייגן
די יונגפֿרויען ירושלימס.

11 מיינע אויגן האָבּ איך אין טרערן אויסגעווייִנט,
עס בּרענט מיין אינגעווייד,
עס גיסט זיך מיין לעבּער צו דער ערד
אויפֿן בּרוך פֿון מיין פֿאָלקס טאָכטער —
קינד און זייגלינג פֿאַרשמאַכטן אין די גאַסן
פֿון שטאָט.

12 מוטער[1]) פרעגן זיי: וואו איז ברויט און וויין?
זיך וואַלגערנדיק ווי דערשלאָגענע אין די גאַסן
פון שטאָט,
אויסהויכנדיק זייער זעעל אין דער שויס פון
דער מוטער.

13 וואָס זאָל צייגן ווענן[2]) דיר
און צו וועמען ענלעך[3]) מאַכן ירושלימס טאָכטער?
צו וועמען גלייכן אום צו טרייסטן דיך,
יונגפרוי ציונס טאָכטער!
דען גרויס ווי דאָס מעער איז דיין וואונד[4]),
ווער וועט דיר לייכטער מאַכן?[5])

14 דיינע פראָפעטן האָבן דיר פאַלש און טרוג(עריש?)*)
אויף דיינע זינד דיר נישט אָנגעוויזן
דיינע געפאַנגענשאַפט אָפצווענדן,
פאַלשע זעונגען האָבן זיי דיר פראָפעצייט
און פאַרפירערישע.

15 אַלע פאַרבייגייער שלאָגן צוזאַמען די הענט
ווענן דיר,
זיי שמוצירן און שאָקלען מיט די קעפּ
אויף ציונס טאָכטער!:

1) (די—אויסג.) מוטער.
2) אויף.—אויסג.
3) פארגלייכן.—אויסג.
4) בראָך.—אויסג.
5) (היילן).
*) די קלאמערן מיטן פראגע-צייכן—פון פרצן.

איז דאָס די שטאָט, וואָס מען [1]
זאָגט: [2] פאָלקאָמענע שיינהייט, די פרייד פון
גאַנצן לאַנד? [3]

16 די מיילער עפענען אויף דיר אַלע דיינע פיינד,
פייפן און קריצן מיט די ציין.
זאָגן: פאַרדאָרבן האָבן מיר זי!
אָט דער טאָג, וואָס מיר האָבן געהאָפן,
דערגרייכט, [4] דערזועען!

17 געטון האָט דער אייביקער, וואָס ער האָט פאַר־
טראַכט [5]
אויסגעפירט זיין וואָרט, זיין אָנזאָג פון אַלטע צייטן.
צעשטערט און נישט דערבאַרמט.
פרייד [6] געמאַכט מיט דיין אומגליק' דיינע פיינד,
געהויבן דעם האָרן פון דיינע באַדרענגער!

18 געשריען האָט זייער הערץ צו גאָט,
ציונס מויער, גיס טרערן ווי אַ טייך
טאָג ווי נאַכט!
געב דיר נישט קיין אויפהער,
דיין אויגאַפּל זאָל נישט שווייגן.

---

1) איז דאָס די שטאָט, וואָס מען (האָט אויף איר.—אויסג.)
2) געזאָגט.—אויסג.
3) די פרייד פון (לאַנד.—אויסג.)
4) דערלעבט.—אויסג.
5) צוגעדאַכט.
6) פריילעך.—אויסג.

19 שטיי אויף און רוף ביי דער נאַכט
צום באַגין פון די וואַכן,
גיס דיין האַרץ ווי וואַסער אויס קעגן גאָט,
הייב צו אים די הענט
בעט פאַר דער זעל פון דיינע קליינע קינדער,
וואָס חלשן פאַר הונגער אין אַלע גאַסן.

20 זע, עוויגער, קוק זיך צו,
וועמען האָסט דו דאָס געטון (עוללת).
אַז פרויען עסן זייער פרוכט,
זייער קליינע קינדער [1],
אַז אין טעמפל ווערט געטייט פריסטער און
פראָפעט.

21 צו ערד אויסגעצויגן
אויף די גאַסן יונג און אַלט,
מיינע מעדכען און יונגען דורך דער שווערט געפאַלן
האָסט אין דיין צאָרן=טאָג געטייט,
קיין ערבאַרמען געהאַט.

22 האָסט צוזאַמענגערופן ווי אויף אַ פעסט=טאָג
אַלע מיינע שרעקן אַרום.
אין טאָג פון דיין צאָרן קיין איבערגעבליבענער,
קיין אַנטרונענער.
וואָס איך האָב געצויגן און געגרויסט
האָט דער פיינד פאַרלענדט!

1) I קינדער קליינע.
II אירע קינדער — אוי״פג.

ג. *)

איך בין דער מאַן, וואָס האָט די פיין פאַר־
זוכט
פון זיין צאָרניקע רוט.

מיך האָט ער געטריבן, אין פינסטערניש, אָן ליכט
געפירט.

אויף מיר ווענד זיין האַנט און קערט זי אום
צו מיר נישט אויפגעהערט.

צעפוילט מיר מיין לייב און מיין הויט;
מיינע ביינער צעבראָכן.

אַרום מיך געבויט, אַרומגערינגלט
מיט ביטערקייט [1] און מאַטערניש.

אין פינסטערקייטן מיך אַריינגעשטעלט
ווי וועלט־געשטאָרבענע.

אַרומגעצוימט, נישט אַרויסצוגיין,
שווערע קעטע אויפגעזעצט.

---

*) פון קאפ. ג ביז סוף פון איכה זיינען די פסוקים אין מאנוסקריפט
נים באצייכנט מיט ציפער.—רעד.

1) גיפט.

און לאָמיך שרייען און געוואַלדן,
מיין געבעט נישט צוגעלאָזט! (שתם) [1]

מיינע וועגן מיט קוואָדערן פאַרצוימט,
מיינע שטעגן אויסגעקרימט.

אַ לויער [2]=בער איז ער פאַר מיר
אַ לייב אַ באַהאַלטענער.

דרייט אוים מיינע וועגן, און ליימט מיך,
מאַכט מיך דול!

ער שפאַנט זיין בויגן און צו דער פייל
מיך אַלס ציל געשטעלט.

אין מיינע נירן צילט ער [3]
זיינע פיילן.

בין, מיין פאָלק, צום געלעכטער געוואָרן,
זיי זינגען פון מיר אומאויפגעהערט.

מיט ביטערקרויט [4] שטאָפּט ער מיך,
זעטיקט מיך מיט ווערמוט [5],

---

1) פארהאלטן.—אויסג.
2) א לאָקער.—אויסג.
3) אין מיינע (אינגעווייד טרעפן).—אויסג.
4) ביטערפילן.—אויסג.
5) זעטיקט מיך מיט (גאל און גיפט.—אויסג.)

מיט שאַבער ברעכט ער מיר די ציין,
אין אַש וועלגערט ער מיך!

מיין זעעל האָט שוין די רו פאַרגעסן,
איך געדענק שוין נישט קיין גוטס.

און געטראַכט 1): פאַרלוירן מיין לעבן (נצחי)
און מיין האָפנונג אָן אייביקן.

דורכנעניטען פון מיין אומגליק
ווערמוט און גיפט.

דאָס אַלץ געדענקען געדענקט מיין זעעל
און בויגט זיך איבער מיר.

דאָך אָט דאָס טראַכט איך איבער
און פאַרוואָס איך האָף:

גאָטס גענאָד ווערט נישט פאַרניכטעט.
זיין באַרמהערציקייט לאָזט זיך נישט אויס.

טאָג אויף טאָג באַנייערט,
גרויס איז זיין טריישאַפט.

---

1) I זאָל איך זאָגן.
II כ׳קלער.—און סג.

דיר, עווינער, איז מיין טייל, זאָגט מיין זעעל,
דאַרום האָף איך צו אים.

געגעדיק איז דער עווינער
צו די וואָס טרויען אים,
צו דער זעעל, וואָס פאָרשט נאָך אים.

גוט און ציטעריק און שווייגנדיק
צו דער הילף פון אייביקן.

טוב דעם מאַן, וואָס טראָגט די יאָך
אין זיין יוגנדשאַפט.

זיצט ער איינזאַם שווייגנדיק,
אויף אים די לאַסט געלייגט.

צום שטויב צוגעלייגט דאָס מויל,
פיליכט האָפענונג פאַרהאַן.

שטעלט אויף די באַק צום שלעגער,
זעטיקט זיך אָן מיט שאַנד.

דען נישט אויף אייביק דער הער פאַרלאָזט.

צעוואַרפט ער, דערבאַרמט ער זיך אין זיין גענאָד*)

נישט אויס גוטן ווילן פייניקט ע־ און טרייבט
די מענטשן־קינדער, ער זאָל מיט די פיס צו־

1) דען טרייבט ע־, ־ערבארמט ער זיך אין זיין גענאָר.

דריקן די ערד־געפאַנגע'ע. פאַרקרימען אַ מענטש אין זיין רעכט (בריבו) מיין הער זעט עס נישט! ווער זאָגט און ס'זאָל געשעען און מיין הער — נישט געבאָטן? נישט פון זיין מויל גייט אַרויס דאָס גוטע ווי דאָס שלעכטע.

וואָס קלאָגט זיך אַ לעבעדיקער מענטש?
אַ מאַן — אויף זיינע זינד!

לאָמיר איבערזוכן אונזערע גענג,
פאָרשן און צוריק צום אייביקן קערן.

הייבן די הערצער מיט די הענט
צום שטאַרקן אין הימל!

מיר האָבן געזינדיקט, ווידערשפעניקט,
דו — נישט פאַרציים!

פאַרהילט, 1) זיך אין צאָרן און אונז געיאָגט,
געטייט און זיך נישט דערבאַרמט.

האָסט דיך מיט אַ וואָלקן פאַרהילט,
עס זאָל נישט דורך קיין געבעט.

---

1) I פאַרצוימט.
II פאַרבאָרגן.

האָסט פון אונז עקל [1] און אָפשיי צווישן די
פעלקער געמאַכט

אַלע אונזערע פיינד — די מיילער אויף אונז
געעפנט.

אונז צו טייל איז געוואָרן שרעק און געפאַנ-
גענשאַפט [2], פאַרוויסטונג און אונטערגאַנג.

בוכן טרערן רינט מיין אויג אויפן ברוך פון
מיין פאָלק...

עס פליסט מיין אויג, נישט אָפגעשטעלט, נישט
אויפגעהערט.

ביז קוקן עס וועט דער אייביקער און פון הימל
דערזעען.

מיין אויג האָט מער געטאָן מיין זעעלע,
אַלס אַלע טעכטער פון שטאָט (?) *).

זיי האָבן מיך ווי אַ פויגל געפאַנגען
מיינע אומזיכטיקע פיינד.

מיינע יאָרן אין גרוב פאַרקירצט; שטיינער
אין מיר געוואָרפן.

וואַסער איז איבער מיין קאָפּ געשוואומען,
געטראַכט איך בין פאַרביי [3].

1) שמיץ.—אויסג.
2) געצן.—אויסג.
3) I פארלוירן.
II פארניכטעט.
*) דער פראוע-צייכן—פון פרצן—רעד.

איך האָב, אייביקער, דיין נאָמען גערופן
פון טיפסטן גרוב.

האָסט מיין שטים געהערט, בייג דיינע אוירן
נישט אָפּ פון מיין שווער עטעמען, צו מיין
געשריי 1).

געגעגנט האָסטו זיך, ווען איך האָב דיך גערופן,
געזאָגט: שרעק דיך נישט!

האָסט זיך אָנגענומען פאַר די שמעלונגען
פון מיין זעעל,
מיין לעבן אויסגעקויפט.

האָסט מיין שמעלונג געזען, ריכט מיין געריכט.

דו זעסט זייער ראַכע, זייער נאָכטראַכטן אויף
מיר, —

האָסט זייער שענדן, אייביקער, געהערט,
אַלע זייערע פּלענער 2) ווענן מיר.

די ליפּן פון מיינע געגנער (קמי), וואָס טראַכטן
נאָר ווענן מיר.

וואו זיי זיצן און שטייען, זע, זייער שפּאָט-
ליד בין איך.

1) הילף.
2) געדאנקען. — אויסג.

פאַרגיטיג זיי 1), אייביקער, לויט די ווערק פון
זייערע הענט —
גיב זיי האַרץ־ווי, דיין פלוך אויף זיי.

יאָג זיי מיט דיין צאָרן פון אונטער די הימ־
לען פאַרטיליג. —

---

4. *)

ווי ווערט פאַרטונקלט גאָלד?
פאַרענדערט דער גוטער ערץ 2)
אויסגעשיט 3) די הייליקע שטיינער אין אַלע גאַסן.

די זין פון ציון די טייערע, מיט גינגאָלד נע־
וואָגענע
ווי גלייך געוואָרן זיי זענען צו ערדערנעם
געפעס 4) פון טעפּפערס האַנט?

5) דערלאַנגען די ברוסט, נערן זייערע יונגע,
מיין פאָלקס טאָכטער אומערבאַרמלעך,
ווי דער שטרויס אין דער וויסטעניי.

---

1) צאָל זיי.
*) דער פערטער קאפ. איז אין מאַנוסקריפּט באַצייכנט מיט א ציפער
און ניט מיט קיין אות—רעד.
2) (גינגאָלד? גוטגאָלד? רויטגאָלד?)
3) I פאַרשיט.
II צעוואָרפן.
III צעשפּרייט.
4) (קרוגן, שערבן).
5) וועלף, אומגעהייער, שלאַנג, שאקאלט ועהונד.

דעם זייגלינגס צונג פֿאַר דורשט — צום גומען
צוגעקלעפּט,
קליינוואַרג בעט ברויט, קיינער דערלאַנגט...
פיינשמעקער [1] פֿאַרוויסט
אין די גאַסן; אויף זייד דערצויגענע
דריקן זיך צו מיסט [2].

גרעסער איז אויסגעקומען די זינד פֿון מיין
פֿאָלק אַלס די זינד פֿון סדום, וואָס אומשטונד [3]
איז אין דער סעקונדע געוואָרן, אָן פרעמדע הענד
דערבייַ [4].

אירע אָפּגעזאָנדערטע זענען לויטערער געווען
אַלס שניי, ווייסער אַלס מילך, — גערייטלטער
דאָס לייב אַלס קרעלן, סאַפּירן דער שניט [5]
פינסטערער אַלס שוואַרץ, נישט צום דערקענען
אין גאַס, די הויט צום געביין [6] געשרומפּן [7],
אויסגעטריקנט ווי האָלץ.

בעסער שווערד־אַלס הונגער געפאַלענע,
שהם יזובו מדוקרים מתנובות שדי.

1) (לעקערביסן־עסער).
2) (געמען ארום).
3) (פלעצלעך).
4) (נישט צוגעלייגט).
5) (די געשטאלט).
6) אזופן לייב.—אויסג.
7) I איינגעשרומפן,
II איינגעצויגן.

די הענט פון באַרמהערציקע פרויען קאָכן זייער(ע) קינדער, אַיין עסן פאַר זיי אין גרויסן אומגליק פון פאָלק.

אויסגעשעפט האָט דער א. *) זיין גאַנצן צאָרן, זיין גרים אויסגעגאָסן. אָנגעצונדן אַ פייער אין ציון און אירע פונדאַמענטן.

נישט געגלויבט האָבן די קעניגע פון לענדער און די וועלט באַוואָען (באַוואוינער? — רעד.), דאָס אַ בעדרענגער און אַ פיינד וועלן קומען אין די טויערן ירושלימס.

פון דער זינד פון אירע פראָפעטן, פאַר שולדן פון אירע פריסטער, וואָס פאַרגיסן בלוט פון גערעכטע אין איר.

בלינדע וואָגלען אין די גאַסן, איינגעשמירט אין בלוט, קענען אירע קליידער נישט באַרירן.

טרעט אָפּ, אומריינער! רופט מען צו זיי, טרעט אָפּ, טרעט אָפּ! רירט נישט אָן!
כי נצו גם נעו, אמרו בגוים לא יוסיפו לגור.

---

*) פארקירצט פון אייביקער—רעד.

פני ה' חלקם, לא יוסיף להביטם...
פני כהנים לא נשאו, זקנים לא חננו!

עס גייען אונז נאָך די אויגן אויס צו אונזער נישטיקער הילף, אויסקוקנדיק אויף אַ פאָלק, וואָס גיט קיין הילף.

זיי פאַרפאָלגן אונז טריט אויף טריט, נישט צו גייען אין די גאַסן. געענט זיך אונזער ענד, פול געוואָרן די מאָס פון אונזערע טעג, דען געקומען אונזער ענד.

פלינקער זענען אונזערע יעגער געווען, אַלס די אָדלער אונטערן הימל. אויף 1) די בערג אונז געיאָגט, אין סטעפ אויף אונז געלויערט.

אונזער אָטעם (רוח אפינו) דעם עוויגנס געזאַלבטער איז געפאַנגען אין זייער גריבער, — דער, וואָס מיר האָבן גערעכנט מיר וועלן לעבן אין זיין שוץ צווישן פעלקער.

יי' פראָה אין פריי דיך, אדומס טאָכטער, די באַוואוינערין אין לאַנד עוץ, איבער דיר וועט

1) איבער,—אויבן.

אויף פאַרביי גיין דער בעכער, וועסט זיך באַ־
רוישן און (שענדלעך) אַנטפּלעקן. (אויסגע־
וואָרצלט, אויסגעריסן ווערן).

ציונס טאָכטער—אויסגעלאָזט דיין זינד, מער
טרייבט ער דיך נישט. אָן דיינע אומרעכט
דאַכט, אדומס טאָכטער, אַנטפּלעקט דיינע זינד!

(*

געדענקט, אייביקער, וואָס אונז איז געשען, קוק
און זע אונזער שאַנד.

אונזער אַרב איבערגעגאַנגען צו פרעמדע,
אונזערע הייזער פאַרפרעמדט!

ווייזן זיינען מיר געוואָרן אָן אַ פאָטער,
אונזער מוטער ווי די וויטוועז.

אונזער וואַסער — פאַר זילבער געטרונקען,
אונזער האָלץ קומט צו אונז פאַר באַלוינונג 1)

אויפן האַלז געיאָגטע, מיד געוואָרן, מען לאָזט
נישט אָפּ.

---

*) דאָ דארף קומען קאַפּיטל ה, וואָס איז אין מאנוסקריפּט אינגאנצן
ניט באצייכנט.

1) (פּרייז).

צו מצרים אויסגעשטרעקט די האַנט; צו אַשור — ברויט צו באַקומען.

אונזערע פעטער האָבן געזינדיקט און זענען נישט דאָ; מיר ליידן פאַר זייערע זינד.

קנעכט רעגירן מיט אונז, קיין באַפרייער פון זיי.

מיטן לעבן ברענגען מיר אונזער ברויט, פון דער שווערד אין סטעפּ.

אונזער הויט ברענט אויף אונז 1) ווי דער אויוון, איים הונגער־גלות.

געפּייניקט פרויען אין ציון, יונגפרויען אין די שטעט יהודה, פירשטן אויף די הענט געהאָנגען; אַלטע נישט געשוינט. יונגע טראָגן מילשטיינער, קנאַבן פאַלן איבער די העלזער.

אַלטע קומען נישט צום טויער, יונגע — פאַר־שטערט זייער געזאַנג.

פאַרשטערט אונזער האַרציקע פרייד, אונזער טאַנץ צום טרויער געוואָרן.

1) אונזער הוים (שווארץ — אויסג.) ווי דער אויוון.

אונזער קרוין פון קאָפּ אַראָפּגעפאַלן, ווײ צו אונז, געזינדיקט האָבן מיר!

דערויף האָט ווײ געטאָן דאָס האַרץ, דערויף פאַרפינסטערן זיך אונזער אויגן.

אויף ציונס באַרג וואָס וויסט געוואָרן,
פּיקסן שפּאַצירן 1) אַרוים.—

דו, אײביקער, וועסט אײביק באַשטײן, דײן טראָן — פון געשלעכט צו געשלעכט!

פאַרוואָס האָסטו אונז אויף אײביק פאַר־געסן, אויף לאַנגע יאָרן פאַרלאָזט?

פיר אונז צוריק, לאָמיר קומען צו דיר! באַנײ אונז די יאָרן פון אַמאָל!

נײערט דו האָסט אונז פאַרעקלט, צו צאָרניק ביסט דו אויף אונז.

---

1) גײען דאָרט.—אויסג.

וואַריאַנט.

א.

ווי עלנד איז זיצן געבליבן 1
די פיל באַפעלקערטע שטאָט,
ווי אַ וויטווע וויסט!

די גרויסע צווישן די פעלקער,
איבער לענדער די הערשערין, —
געוואָרן צו צינז.

זי וויינט ביי דער נאַכט, 2
אירע טרערן אויף די באַקן, —
פון אַלע געליבטע אירע
קיינער טרייסט!

געפעלשט אָן איר האָבן
אַלע פריינד!
צו פיינד געוואָרן!

3 * וואַנדערט אוים יהודה
אוים פיין,
אוים אַרבעט שווערע.

* צווישן פעלקער זיך באַזעצט, —
קיין רואיקייט געפונען!

צווישן די גרעניצן דערגרייכן
אים אַלע יעגער.

4 טרויערן די וועגן פון ציון,
צו פעסט־טעג קיינער גייט;
די טויערן אירע — וויסט.

אירע פריסטער זיפצן,
אירע יונגפרויען — אין אומעט.
און איר איז ביטער, ביטער!

5 געגרייסט זענען אירע באַצווינגער,
אירע פיינד — פאַרגעניגט...
* זי האָט אָפּגערוימט דער אייביקער
פאַר אירע זינד!

גייט איר יונגט איר (אין?—) געפאַנגענשאַפט,
פון באַצווינגער געטריבן!

6 איז פון ציון אַראָפּ דער גלאַנץ,

אירע פערשטן, ווי די וויבער,
וואָס פאַרהונגערט גייען
מאַכטלאָז פאַרן יעגער.

7 טראַכט יעצט ירושלים,
* אין די טעג פון פיין און וויי,
אָן אירע קאָסטבאַרקייטן
פון אַמאָל!

אין באַצווינגערס מאַכט געפאַלן
איז איר פאָלק און קיינער העלפט!
ואַלען זיך די פיינד אַרום
און לאַכן אויף איר אונטערגאַנג!

8 געזינדיקט האָט ירושלים,
ווי אַן אומריינע פרוי געבליבן,
אַלע טרעטן זי אָפּ!

אַלע פאַרערער אירע — שענדן, —
ווי האָבן איר שאַנד געזען!
און זי זיפצט אָפּ און טרעט צוריק!

9 דער שמוץ נאָך אין די זוימען...
די פאָלגן נישט פאָרגעזען!
און וואונדערלעך געפאַלן,
און קיינער טרייסט!

זע, אייביקער, מיין פּיין,
וואָס אָנגעמאַכט עס האָט דער פּיינד!

10 אויף אַלע אי־רע קאָסטבאַרקייט
לייגט זיין האַנט ער, דער באַצווינגער!
פּעלקער, וואָס פאַרווערט דו האָסט
* אין דיין געמיינדע אַריין צו קומען!
טרעטן אין דיין הייליקטום!

און איר פּעלקערשאַפט פאַראומערט,
עסן ווערט געבעטן,
פאַר עסן ווערט דאָס טייערסטע געגעבן,
* דאָס לעבן צו דערהאַלטן!
זע, אייביקער, קוק, —
* איך בין אַ פרעסערין געוואָרן;

12 נישט אויף אַייך, איר וועג־פאַסאַנטן,
זעט, קוקט, צי איז פאַרהאַנען
נאָך אַ וויי ווי מיין ווייטאָג,
וואָס אין גרימיק־צאָרניקן טאָג
מיר דער אייביקער האָט צוגעטראַכט!

קהלת

א.

1 די רייד פון קהלת, 1)
דודס זון,
קעניג אין ירושלים —

2 קהלת קינדיקט אייטלקייט,
אייטל נישטיקייט,
אַלץ איז נישטיק נישט! 2)

3 דען וואָס פאַר אַ גוטס דערווישט
און וואָס האָט דער מענטש דערפון,
וואָס ער מיט זיך אונטער דער זון?

1) דער זאַמלער — נאָך זיין געבורט האָט דוד געשיקט נתן הנביא, מען זאָל אים אַ נאָמען געבן ידידיה (דער פריינד פון גאָט). אַלס קעניג הייסט ער שלמה—דער קעניג פון פרידן. קהלת איז דער נאָמען פון אויטאָר און פון בוך — דער זאַמלער און די זאַמלונג. דאַרום (קאַפּיטל י״ב, 9) אמר הקהלת און פריער (קאַפּיטל ז׳, 27) אמרה קהלת — געזאָגט האָט די זאַמלונג. און פילייכט דאַרף דאָ אויך זיין: אמר הקהלת.

2) אין טעקסט: הבל — אַ גענעראַל-וואָרט פאַר פיל באַגריפן: ווינט, אָטעם, הויך, פאַרגעגלעד (ווינטיק), אָן אַ האַפּט און דאַרום אויך: נישט קלוג ווייל נישט צילמעסיק אין אויך—אומרעכט, ווייל נאָר דאָס גערעכטע איז צילמעסיק און האַלטבאַר. כאַראַקטעריסטיש איז, דאָס כסיל איז אַ בייזער אין זאָגלייך אַ נאַר.

4 אַ געשלעכט קומט, אַ געשלעכט גייט, —
און די ערד אויף אייביק שטייט!

5 און אויף=די זון און אונטער=גייט,
און שטרעבט צוריק צום זעלבן אָרט,
און ווידער אויפגעשיינט פון דאָרט!

6 גייט קיין זיד, קערט קיין נאָרד,
קרייזלט דער ווינט אין זיין געיעג: —
און אויפן זעלבן קרייזל=וועג
קומט דער ווינט צוריקגעקערט!

7 צום מעער גייען אַלע טייכן, —
נישט פול דאָס מעער קיין אויגנבליק!
וואו אָנגעקומען, דאָרטן ווייכן
די וואַסערן און גיי'ן צוריק:

8 און ווי אַלע זאַכן—פאַריאָגט, —
דערויף דער מענטש קיין שפּראַך פאַרמאָגט!
דאָס אויג פון זעען זאַט נישט ווערט,
עס האָט קיין אויער זיך פול געהערט!

9 און וואָס ס'איז געשען, דאָס וועט געשען!
וואָס לאַנג געמאַכט, דאָס ווערט געטון!
נישט דאָ קיין נייַ אונטער דער זון!

10 און רופן לייט אַ ניים צו זען,
לאַנג שוין אויף דער וועלט געווען,
און פאַרשוואונדן אָן אַ צייכן...

11 פאַרגעסן געוואָרן די ערשטע צייטן, [3]
און די לעצטע, וואָס אונז פאַרבייטן,
וועלן קומען און וועלן וייכן
און זייער געדעכעניש דערגרייכן,
צו די נאָך לעצטערע אַמאָל
וועט אויך אַזוי ווייניק!

12 איך קהלת בין געוועזן קעניג
אין ירושלים איבער ישראל [4].

13 האַרץ געלייגט און מיט פאַרשטענדיקייט
נאָכגעפאָרשט און איבערגעקלערט
וואָס אונטערן הימל געטון דאָ ווערט?

---

3) אין טעקסט: ראשונים און אחרונים — די ערשטע און די לעצטע, אָבער דערמיט ווערט באַצייכנט נישט מער ווי: דער אַמאָליקער, לאַנג געוועזענער און — דער ערשט געקומענער, דער יעצטיקער, דער וואָס איז ערשט געבוירן. אין קאַפּיטל ה׳, 15 און 17 זענען די אַחרונים די החיים המהלכים תחת השמש—דאָס ערשט-געבוירענע געשלעכט — די יוגנט. עס איז דער זעלבער באַגריף פון ראשון און אַחרון, וואָס אין דער רבנישער ליטעראַטור.

4) וואַרשיינלעך — ווערטלעך, און די שטעלן געהערן צו דער הדיוט-צייט פון שלמה (זע די פאָררעדע). אַזוי טייטשט אויס דער מדרש.

כ׳מיין דעם מענטשנס טעטיקייט,
אים פון מעכטיקן געגעבן,
אַלס באַשעפטיקונג אין לעבן! 5)

14 איך האָב די אַלע ווערק באַטראַכט, —
וואָס אונטער דער זון עס ווערט געמאַכט, —
נישטיק אַלץ און ווינט געזייט! 6)

15 און וואָס קרום איז, גלייך נישט ווערט,
און וואָס עס פעלט,
נישט צו געציילט!

16 טראַכט איך ביי מיר אין האַרצן און קלער,
נון וויים איך מער, און קען אויך מער
אַלס די אַלע, וואָס זענען דאָ ביז אַהער
אין ירושלים פאַר מיר געווען!
און האָב פיל וויסן און קלוגשאַפט געזען!

17 און נעם מיר צום האַרץ, און וויל דערגיין,
וואָס איז פאַרשטענדיק און געשייט,
און וואָס נאַריש, און פאַרשייט?
און זע: אַ נישטיקער געדאַנק!
וואָס מער וויסן, אַלץ מער לייד,
דאָס פילע וויסן מאַכט נאָר קראַנק!

---

5) אין טעקסט—איז לַעֲנוֹת נישט לְעָנוֹת—געפּייניקט ווערן.

6) „רעות רוח״ — רעי האליל (זכריה י״א, 17) מות ירעם (תהילים מ״ט, 15) — דער טויט וועט צעטרייבן. אפרים רעה רוח (הושע י״ב, 2). „רועה״ איז אויך וואַרשיינלעך דער וואָס טרייבט די שאָף.

ב.

1 טראַכט מיין האַרץ נאָך לוסטיקייט,
גוטס געניסן! אויך צו נישט!

2 דעם לאַבער זאָג איך: ביסט צעמישט!
און וואָס טוט די פריילעכקייט?

3 טראַכט מיין האַרץ און ס׳פאַלט מיר איין:
באָדן וועל איך מיך אין וויין,
און פירן מיט פאַרשטענדיקייט,
איך וועל דאָס נאַרישע געניסן,
ביז איך וועל מיך נישט דערוויסן,
וואָס אונטערן הימל עס איז געשייט?
צו וואָס עס האָט דער מענטש צו שטרעבן
אין זיינע געציילטע טעג פון לעבן?

4 און איך האָב*) זיך מיט ווערק אַרומגעשאַנצט!
הייזער געבויט, וויינבערג געפלאַנצט!

5 גערטנער און סעדער, און אויסגעזוכט,
אוןביימער געזעצט פאַר יעדע פרוכט!

---

*) און האב זיך.

6 ציסטערנען געמאַכט, וואַסער, צו לענקען,
דעם ביימער־שפּראָציקן וואַלד צו טרענקען.

7 און פון ביידערליי געשלעכט
האָב איך זיך איינגעהאַנדלט קנעכט,
און אויפגעצויגן אַ הויז־געזינד
און הערטן מער פון שאָף און רינד
געהאַט אַלם אַלע, וואָס זענען פריער
אין ירושלים געווען פאַר מיר!

8 און זאַמל זילבער אָן און גאָלד
און אויפגעזאַמלט *) אַלערהאַנט
קאָסטבאַרקייט פון קעניג און לאַנד
און אַלץ וואָס מענטשן האָבן האָלט!
צום גענוס און צייט־פאַרטרייב,
זינגער, קינצלער מאַן און ווייב!

9 און אַלע וואָס זענען געווען דאָ ביז דאַנען
האָב איך אין אַלעם איבערגעשטיגן!
און מיין קלוגשאַפט איז מיר ביי געשטאַנען,
פאַרשאַף מיר יעדעם פאַרגעניגן!

10 און נישט פאַרוויגערט פון מיר ווערט,
וואָס ס'האַרץ געלוסט, דאָס אויג באַגערט!
און האָב מיך מיט מיין מי געפרייט!

---

*) און אויך געזאמלט.

און דאָס איז געווען איבער דער צייט
פאַר מיין גאַנצער מי מיין טייל! (7

11 און האָב איך אָפּגעשטעלט אַ ווייל
און באַטראַכט די אַלע זאַכן,
וואָס כ'האָב זיך אָנגעמיט צו מאַכן,
און אַלץ איז נישטיק, ווינט געיאָגט!
וואָס אונטער דער זון,— קיין ווערט פאַרמאָגט!

12 און צו דערזיין האָב איך באַגערט,
וואָס אַלזאָ איז פאַרשטענדיקייט,
און וואָס איז נאַריש און פאַרשייט?
דען דער מאַן וואָס וועט זיין ווערט,
וואָס וועט נאָכן קעניג קומען,
און דאָס אַלעס גרייט באַקומען?

13 און אַט וואָס איינגעזען איך האָב:
פון דום און קלוג דער אונטערשייד —
פינסטערניש און ליכטיקייט!

14 דער קלוגער האָט זיין אויג אין קאָפּ
און זעט אויף קלאָר!
עס טאַפּט דער נאַר אין פינסטערקייט!
אָבער אויך נישט מינדער וואָר,
דאָס איין געשיק פאַר אַלע גרייט!

7) „חלק״ — וואָס דעם מענטש פון גאָט איז צו-אָדער אויסגעטיילט, דאָס (איינציקע) וואָס אים באַשערט איז.

15 און האָב געטראַכט אין האַרץ בײַ זיך:
וואָס ס׳טרעפט דעם נאַר, דאָס טרעפט אויך מיך!
וואָס האָט מײַן וויסן מיר געלוינט?
און זע, — די זעלבע נישטיקייט:

16 דום צי קלוג, ווערט נישט געשוינט!
און עס ווערט אויף אייביקייט
קיין געדעכעניש פאַראַרבט! *)
און — ווי שטאַרבט
גלײַך אַ קלוגער מיטן נאַר?!

17 און איך פאַרהאַס דאָס לעבן דערפאַר!
דען עס מאַכט אַ בייז געמיט,
וואָס אונטער דער זון געשיט,
ס׳איז נאָר אַ נישטיק ווינט־געפאַנג!

18 און עס טוט מיר הערצלעך באַנג,
וואָס אונטער דער זון כ׳האָב אָנגעמיט,
נאָך מיר זאָל עס ווער געניסן
און זײַן דערויף דער אייבער־האַר!

19 און וואָס וועט ער — ווער קען וויסן? —
זײַן, אַ קלוגער צי אַ נאַר?

---

*) קיין געדעכעניש פאַראַרבן!
און ווי קען עס שטאַרבן
(גלײַך) דער קלוגער מאַן גלײַך צום נאַר.

20 עס איז נישט רעכט! און אָפּגעטון
האָב איך מיין האַרץ, און זאָג זיך אָפּ
פון מיין גאַנצן האָב און גאָב,
וואָס אָנגעמיט אונטער דער זון!

21 וואָס ס׳מיט זיך איינער מיט פאַרשטאַנד [8]
מיט וויסן און מיט פעיקייטן,
צו פאַראַרבן אַלץ אַ צווייטן,
וואָס וועט געפינען אַלעם גרייט,
איין אומרעכט און אַ בייזע לייד!

22 און וואָס פאַר אַ גוטס דעם מענטש געשיט,
וואָס האָט זיך אונטער דער זון געמיט?
אַלץ געפלייסט זיך און געטראַכט,
פאַרברענגט די טעג אין פיין און לייד,
און נישט גערוט — דאָס האַרץ ביינאַכט, —
אויך די זעלבע נישטיקייט!

23 איז אַ גוטס נאָר איינס פאַרהאַן, —
עסן, טרינקען זאָל דער מאַן,
לאָזן וואויל זיך גיין!
איז עס אָבער, ווי כ׳האָב געזען,
ביי גאָט אין דער האַנט!

---

8) זיך געמיינט, פאַרגלייך קאַפּיטל ד׳, 8: ולמי אני עמל?

24 ווער איז אויסער מיר אימשטאַנד
נאָך צו גענימן און צו צערן?
ווען ער ווילט, טוט ער באַשערן
פרייד און קלוגשאַפט און פאַרשטאַנד, —
און פאַרנעמט דעם זינדיקערס טעג
נאָר מיט זאַמלען און מיט שטרעבן,
דעם גאָט־געפעליקן איבערצוגעבן, —
אויך אַ נישטיק ווינט־געיעג.

—

ג.

1 צייט פאַר יעדעם דינג באַשערט! 9)
אַלץ, וואָס אונטער דער זון פאַסירט,
צו דער צייט ווערט אויסגעפירט!

2 פאַרהאַן אַ צייט ווען מען געבערט
און צום שטאַרבן — אויך אַ צייט!
און אויף פלאַנצן — דאָ אַ צייט
און ווען אויסגעוואָרצלט ווערט!

---

9) אַלץ איז אונגעשטעלט און עס קומט אַליין אַרויס צו דער צייט. (זע ווייטער 11.) דער מענטש נאָר מיינט, אַז ער טוט עפעס מיט זיין ווילן, צו זיין ציל. דאָס איז נאָר די מי פון גאָט געגעבן, ער זאָל באַשעפטיקט זיין מיט איר.

3 און ווען געהיילט און ווען געטייט!
און אויף בויען און צעשטערן,

4 אויף געלעכטער און אויף טרערן,
צום קלאָגן צייט, צום טאַנצן צייט!

5 שטיינער ווען צוזאַמענפירן,
און ווען שטיינער ווערן צעשטרייט!
און ווען געהאַלזט און אָפּגעווענדט!

6 און אויף זוכן און פאַרלירן,
און ווען געהיט און ווען פאַרשווענדט!

7 און ווען געניייט און אויפגעטרענט
און אויף שווייגן און אויף רייד!

8 אויף ליבן צייט, אויף האַסן צייט!
און אויף פרידן און אויף שלאַכט!

9 און דער פלייסיקער וואָס מאַכט
מיט זיין מיען און באַשטרעבן?

10 די גאַנצע זאַך, ווי איך זע איין,
איז דעם מענטש פון גאָט געגעבן,
ער זאָל דערמיט באַשעפטיקט זיין!

11 און אַלעס האָט ער אין דער צייט
אַריינגעפּאַסט און אָפּגעשטעלט!
אין האַרץ אַריין געגעׂ'ן אַ וועלט, 10)
נאָר נישט געגעׂ'ן די מעגלעכקייט
וואָס ער טוט צו האָבן דערקענט,
ס'גאַנצע ווערק ביז אָנהייב ביז ענד!

12 און זע, קיין אַנדער גוטס פאַרהאַן:
עס זאָל לוסטיק זיין דער מאַן
און זיך גוטס טון אינם לעבן!

13 און יעדער מאַן 11) וואָס עסט און טרינקט,
און גוטס צו זען אים געלינגט
פאַר דעם וואָס ער דאָ מיט זיך אָפּ, —
עס איז פון מעכטיקן אַ גאָב!

14 און איך וויים: וואָס באַשערן,
ס'וועט דער מעכטיקער, וועט זיין!
און ס'וועט אויך אייביקלעך געווערן,
מאַכסט נישט מינער און נישט מיין!
און דאָס דער מעכטיקער באַצוועקט,
דאָס דער מענטש זיך פאַר אים שרעקט!

10) צו דערקענען, נאָך נאָך אַ קורצע צייט, דען די צייטן פון פאַרן מענטש ווערן פאַרגעסן און וואָס שפּעטער נאָך אים וועט זיין, אָדער „ווען ער וועט שוין זיין ביי די טויטע", קען דער מענטש נישט וויסן, עס וועט אים קיינער נישט קומען צו זאָגן.
11) נישט נאָר אַ קיניג ווי ער.

15 וואָס ס'איז געשען — איז שוין געשען!
וואָס קומען וועט, איז אויך געווען, —
און דעם נייאָגטן גאָט באַוואַכט!

16 און זע איך נאָך, ווי אונטער דער זון,
וואו רעכט דאַרף זיין, ווערט בייז געטון! [12]
און יעדע שלעכטיקייט געמאַכט,
וואו הערשן דאַרף גערעכטיקייט, —

17 זאָג איך: דער מעכטיקער וועט רעכטן
אי דעם בייזן, אי דעם שלעכטן!
אומרעכט ווער און רעכט געהאַט!
דען אויף אַלץ, פאַר יעדע טאַט
קומט דאָרט אַ צייט!

18 און איך טראַכט וועגן גערייד, —
דאָס פון מעכטיקן אויסגעשיידט [13]
זאָל זיין דער מענטש, און וואַרף אַ בליק, —
זיי זיינען אויך דאָס זעלבע פי!

19 דען איבער אַלע—איין געשיק!
עס שטאַרבן יענע גלייך ווי די!

12) אין טעקסט: במקום — אין דער אַנשטאַלט.

13) צייט אין רעכט איז פאַר אַלע גלייך, ווי עס איז פאַסיק פאַר אַ קולטור וואָס ציט צו פאַראַנטוואָרטלעכקייט אויך אַ שור נגח.

דער זעלבער גייסט [14] פֿאַר פֿי און לײט,
און דער מענטש האָט אויך נישט מער!
דען אַלץ די זעלבע נישטיקייט!

20 אויך איין גאַנג פֿאַר אַלע גלייך!
אַלע — פֿון דער ערד געקומען,
און פֿון דער ערד צוריק גענומען!

21 ווער ווייסט, דאָס צו דער הייך
דער גייסט פֿון מענטש געהויבן ווערט,
און גענידערט צו דער ערד —
דער גייסט פֿון פֿי?

22 איך זע, עס בלייבט דעם מענטש נישט מער,
נאָר זיך צו פֿרייען מיט זיין מי!
דאָס איז זיין טייל און זיין באַשער!
קיינער ברענגט אים, ער זאָל זען,
וואָס נאָך אים עס וועט געשען!

———

14) רוח—גייסט, אָטעם, וואָס באַוועגט זיך אינם מענטש אין איינגעווייט (י״א, 5) און באַוועגט אים אָפּט צום בייזן אין וועלכן דער מענטש קען נישט באַהערשן (ח׳, 8).

1 ווידער האָב איך דעם רויב[15] באַטראַכט,
וואָס אונטער דער זון דאָ ווערט געמאַכט!
די טרערן, וואָס רינען!
פון געשמעלטע
און זיי וועלן קיין טרייסט געפינען!
און פון איבערמאַכט געקוועלטע, —
קיין דערבאַרמונג אין דער נויט!

2 טראַכט איך, בעסער לאַנג שוין טויט,
אַלס די, וואָס לעבן צווישן די ליידן!

3 און נאָך בעסער איז פאַר ביידן
איז דעם, וואָס איז נאָך גאָרנישט געווען
און דאָס בייזע נישט געזען,
וואָס דאָ אונטער דער זון געשיט!

---

15) עשק — נענטער צו אונזער עקספּלאָטאַציע — דאָס יאָגעניש, דאָס איינרייסעניש נישט אָפּגעהאַלטן פון געוויסן און ערלעכקייט און די קריגערייען דעריבער. פון עשק שטאַמט אויך דער עסק, מיט די עסקים ווערט אויך מיטגעריסן דער קלוגער מאַן (ז', 7) און „קלוג" איז דער געגנזאַץ פון שכל און כסיל, אַלזוי אויך—דער גערעכטער. גערעכטיקייט איז צילמעסיקייט.

4 און וואָס מענטש נאָך יאָגט זיך און מיט,*)
דאָס **) פאַרנעם, די טעטיקייט, —
איז נאָר ווייל איינער דעם צווייטן באַניידט!

5 און דער נאַר די הענט פאַרפרעסט
און זיין אייגן לייב זיך פרעסט!

6 בעסער אַ וועניק שטילקייט פאַרמאָגט
אַלס פיל געמאַטערט און ווינט געיאָגט!

7 און נאָך אַ שלימערע נישטיקייט
האָב איך דאָ אונטער דער זון געזען! 16)

8 עס לעבט אַ מאַן מיט איינזאַמקייט,
לעבן זיך ער האָט נישט קיינעם! —
ער האָט קיין זון, קיין ברודער געהאַט
און ער מיט זיך מיד און מאַט,
פון רייכטום ווערט זיין אויג נישט זאַט!

*) און וואס דער מענטש ז ך יאגט און מיט.

**) דער.

16) זעלבסטבאַטראַכטונג פון פאַרלאָזטן (פיליכט געוועזעָ-נעם) קעניג שלמה, וואָס בענקט צו אַ פריינד, נאָך מער צום הויז-גליק אין דרייען — מאַן, פרוי און קינד (זע ווייטער). ער איז אַלט, פאַרלאָזט און עס איז אים קאַלט ווי דעם קעניג דוד (ווייטער 11). עס שטייט אים פאָר די געפאַר קענטיק פון הדד, וואָס איז געקומען פון מצרים און איז אים געווען אַ „שטערעניש" פאַר זיין גאַנצער רעגירונגס-צייט (מלכים א' י"א, 14);

און פאַר וועמען אַלץ אינאיינעם
איך זיך מי און קוועל אָן אַ נוץ,
און זאָג מיך אָפּ פון יעדן גוטס, —
אויך אַ נישטיק בייזע זאַך!

9 איז צוויי שוין בעסער אַ סך
אַלס איינעם!
זיי קען גוטער לוין באַגלייטן,
פאַלט מען, איינער העלפט דעם צווייטן!

10 איינער האָט קיין הילף פון קיינעם —
ווי אים, אויב ער פאַלט!

11 און וואַרעם, ליגן צוויי אינאיינעם,
דעם איינציקן איז — קאַלט!

12 און ווען עמיץ באַפאַלט, —
אין צווייען ווערט לייכטער געפאָכטן!
און אַ זייל אין דרייען געפלאָכטן,
רייסט זיך נישט געשווינט!

13 בעסער דעם אָרעמען קלוגן קינד, 17)
אַלס דעם אַלטן קעניג דעם נאַר,

17) געמיינט הדד (מלכים א׳ י״א, 17).

וואָס זעט נישט קיין געפאַר,
וואָס האָט שוין יעדע פאָרזיכט פאַרלוירן 18)

14 רעגירן איז ער געקומען אַרויס
פון אָפּקער=הויז! 19)
אין זיין קעניגרייך 20) געמיין געבוירן!

15 און כ'האָב געזען, ווי אָנגעשוועבט
קומט אונטער דער זון אַלץ וואָס לעבט,
און זיך מיטן צווייטן קינד געגעגנט, 21)
קעגן ערשטן אויפגעלעגנט!...

---

18) אַלס אַ מאַן פון פרעהס טאָכטער איז אים לייכט געווען דעם הדד, וואָס האָט זיך אויפגעהאַלטן ביי פרעה, ווען ער איז פון אדום אַנטלאָפן, צו באַזייטיקן: ער האָט דאָס נישט געטון ווייל אַלץ הענגט אָפּ אין דער צייט (ג', [1]). וואָס גאָט וועט באַשערן דאָס וועט זיין ([14]) אין „דעם געיאָגטן גאָט באַוואַכט" (·5).

19) אין טעקסט „הסורים", נישט „האסירים" און נישט „הסירים" — מיט אַ „וויו" נישט קיין „יוד" און אָן אַן „אלף" — אַלזאָ נישט געבונדענע און נישט טעפּ, עס שטאַמט פון „סרה" — מאוסקייט: (הכל סר) אויך אַן אָרט, וואו מען קערט אָפּ. הדד, אויבוואָל פון קעניגלעכער פאַמיליע, איז אַ שלעכט געבוירענער, ווייל נישט פון גראָדער ליניע און פּילייכט פון אַ קעפּסווייב.

20) אין אדום.

21) ווער דער צווייטער הדד האָט געזאָלט זיין, פאַר דער כראָניק פאַרשוויגן. עס האָט געקענט זיין אַזוינער, וואָס פיגורירט אין דער לעגענדע אַלס אשמדאי, וואָס האָט דעם קעניג שלמה

16 נאָך גרעסער איז דאָס פאָלק אין גאַנג,
נאָך אומצייליקער די רייען!
און ווען זיך אויך מיט אים נישט פרייען, —
אַ נישטיקער ווינט=געדאַנק!

17 גייסט צו גאָט אין הויז אַריין,
זע, אויף דיינע פּים געאַכט! 22)
און ליבער פּיל=געהאָרזאַם זיין
אַלס ווי נאַרן פּיל געשלאַכט!
דען עס ווייסן נישט די לייט
ווי אַ זינד ווערט גוט געמאַכט *)! 23)

פאַרטריבן, וויניקסטנס אויף אַ צייט. מעגלעך איז אָבער אויך, אַז די סענטענצן פון דעם קאַפּיטל האָבן אויך אַ באַציאונג צום פאָטער דוד, וואָס זאָגט אויף זיך: „ואני איש רש ונקלה" (שמואל א' י"ח, 24) און שמואל אויף אים — הלא יום קטן אתה בעיניך ישמעאל א' ט"ו, 17), וואָס האָט זיך אויף דער עלטער נישט אָפּגעהיטן פאַר זיין זון אבישלום און שפּעטער פאַרן צווייטן זון, אַבישלומס יינגערן ברודער אדניה.

22) איינפאַך — ריין צו האַלטן.

*) צו מאכן גוט א שלעכטע זאך!

23) „עשה" איז טון, אויך פאַרבעסערן, פאַרגיטיקן (כה יעשה לי האלהים) און אויך — רייניקן (ואת הבקר אשר יעשה אברהם...)

1 און פאַר גאָט דאָס מויל באַוואַכט! *)
און נישט פאַרכאַפּט זיך אין די רייד!
גאָט איז אין הימל, דו — אויף דר׳ערד,
דאַרום פאַר גאָט קיין רייד געמערט!

2 דען קומט דער טרוים מיט פּילערליי, —
אַזוי דער נאַר מיט פּלוידעריי!

3 און האָסטו אַ געליבּע געמאַכט,
נישט געצעגערט, אָפּגעבּראַכט!
דען מען האָט קיין נאַרן ליבּ, —
וואָס דו האָסט פאַרשפּראָכן — גיבּ!

4 שוין פיל ליבּער נישט פאַרשפּראָכן,
אַלס געזאָגט און וואָרט געבּראָכן!

5 און אַ זינדיק וואָרט פאַרמייד:
זאָג נישט דעם, וואָס קומט דערמאַנען,
דאָס מען האָט דיך שלעכט פאַרשטאַנען,
עס וועט דער מעכטיקער הערן די רייד,
און ער זאָל בּייז צאָרניק ווערן,
און דיין האַנטוועדק דיר צעשטערן!

---

*) און פאר גאט דיין מויל—באוואך!

6 און ווער ס'איז פיל*) מיט טרוימעריי,
שווערמעריי, גענאַרעריי,
דער אויך די פילע ווערטער האָט, —
ליבער זיך געפּאָרכט פאַר גאָט!

7 און זעסטו רויב אין לאַנד פאַרשפּרייט,
דער אָרעמאַן ווערט אויסגעניצט
פון רעכט באַרויבט די שוואַכע לייט
און פון יעדן גערעכטיקייט!
נישט וואונדער זיך, דאָס ווערט געשיצט
פון דעם, וואָס הויך און העכער זיצט,
און וואָס נאָך איבער זיי געשטעלט!

8 אין אין יעדן פאַך, די ערד
איז איבער אַלעם; איך אַ קעניג
איז דעם אַקער אונטערטעניק!

9 ווער זילבער ליבט, זילבער זאַט נישט ווערט!
און די מענגע ליבן האָט קיין ציל!

10 דען דאָס גוטע וואַקסט צומאָל,
נישט מינדער וואַקסט די עסער=צאָל!
נאָר די אויגן זעען פיל!

*) און איז ווער פול.

11 און זים — דער שלאָף פון אַרבעטס=לייט,
ווייניק אָדער פיל פאַרצערט, —
און דעם רייכנס שלאָף צעשטערט
די זעטיקייט!

12 איז נאָך פאַרהאַן אַ בייזע לייד.
וואָס דאָ אונטער דער זון געשיט
צום באַזיצערס שווער געמיט
ווערט אַ רייכטום צוגעגרייט!

14 אַ שלעכט געשעפט און נאָך אַ צייט,
און דאָס רייכטום גייט פאַרלוירן,
און אים ווערט אַ זון געבוירן
איז שוין דערפון אַלעם בלויז!

15 און ווי פון מוטערס=לייב אַרויס
גייט ער צוריק, ווי ר'איז געקומען!
און פון דער מי, וואָס ער דאָ טרייבט,
אין דער האַנט אים גאָרנישט בלייבט,
און האָט גאָרנישט מיטגענומען!
און דאָס איז זי אויך די בייזע לייד,
דאָס אַ מאַן קומט און — פאַרשווינדט!

16 און וואָס דערלעבט ער איבער דער צייט
וואָס אויפן ווינט ער האָט זיך געמיט? *)
געגעסן אין אַ פינסטערקייט,
אין זאָרג און פיין, **) און צאָרן!

*) וואס ר'האט געמיט זיך אויפן ווינט.
**) און אין זארג, אין פיין.

17 און עס איז מיר נאָך קלאָרער געוואָרן,
דאָס דעם מענטשנס איינציק פאַרמעג
איז עסן און טרינקען און גוטס זיך טון
פאַר זיין גאַנץ באַמיען זיך אונטער דער זון,
אין די געציילטע לעבנס=טעג,
פון מעכטיקן, וואָס איז אים געגעבן, —
דאָס איז זיין איינציק טייל אין לעבן!

18 און וועמען ער גיטער און רייכטום באַשערט,
און דערפון צו עסן אים נישט פאַרווערט,
און ס׳מיט זיך דער מאַן מיט לוסטיקייט,
און האָט זיין טייל זיך אָפּגענומען
פון מעכטיקנס לייטזעליקייט
האָט ער אַ געשאַנק באַקומען!
און טראַכט אויך נישט אין זיין לעבנס=צייט,
דען דער מעכטיקער האָט אים פאַרנומען
מיט האַרציקער פרייד!

ו.

1 און נאָך אַ בייזע לייד דערקענט,
וואָס ווערט אונטער דער זון געשיקט
אויף אַ מענטש און שווער אים דריקט!

2 ווערט אַ מאַן פון גאָט געגענט
רייכטום, גיטער און אויך ערן,
און ער קען זיך לייכט באַשערן
וואָס אַ האַרץ קען באַגערן,
נאָר פון דעם, וואָס ער פאַרמאָגט
אים צו עסן איז פאַרזאָגט!
עס איז אַ פרעמדן צוגעגרייט, —
אויך אַ נישטיק בייזע לייד!

3 ווען הונדערט זין דער מאַן געבערט
און ער לעבט אַ לאַנגע צייט,
און וואָס די יאָרן־צאָל איז גרעסער
און נישט געווען פון גוטן געהאַט
און קיין באַגרעבעניש געהאַט, —
זאָג איך, דעם מפּיל־קינד איז בעסער!

4 ער קומט דער מאַן אין נישטיקייט
און — צו פינסטערניש געווענדט!
זיין נאָמען דעקט די פינסטערקייט.

5 קיין זון געזען און נישט געקענט, —
פיל שוין ליבער דעם אַבאָרט.

6 און העט ער טויזנט יאָר געלעבט,
טאָפּלט, — און קיין גוטס דערלעבט, —
גייט דאָך אַלץ צום זעלבן אָרט!

7 די גאַנצע מי איז פֿאַר דער קעל,
און נישט זאַט ווערט אויך די זעל, —

8 וואָס איז דעם קלוגסטן מער נעגעבן?
און דעם אָרעמאַן, וואָס טויג,
וואָס ער קליגט זיך קענן לעבן? 24)

9 ליבער, וואָס עס זעט דאָס אויג,
אַלס דער קלוגער שנעלן־גאַנג, —
אויף אַ נישטיק ווינט־געפּאַנג!

10 און וואָס געקומען — 25)
אָנגערופן איז זיין נאָמען
און ער איז אַלס מענטש באַקאַנט!
און דער מענטש איז נישט אימשטאַנד
מיטן שטאַרקן צו שטרייטן!
און די מענטשן האָבן רייד,

11 רייד, וואָס מערן נאַרישקייטן,
וואָס פֿאַרן מענטש עס איז געשייט?

---

24) הלך — גיין, אַרויסטרעטן; ידע להלך—וויסן אַרויס־צוטרעטן; הלך נפש— דער געדאַנקען־גאַנג; דערפון שפעטער הלכה, כנגד החיים — געגן דערווירקלעכקייט — פאַנטאַזירן. אויף דער שטעל—וועגן העכערע צילן פון מענטש אין שפעטערן לעבן; ער האַלט עס פֿאַר נישט ריכטיק: „עסן און טרינקען זאָל דער מאַן, דער מענטש מיט זיך פֿאַר דער קעל".

25) דאָס ניי־געבוירענע מענטשן־קינד.

12 און ווער קען אים ריכטיק ראָטן,
וואָס פאַר אים איז גוט אין לעבן,
און די טעג, וואָס דורכצושוועבן
אים באַשערט איז, ווי אַ שאָטן!
און קיינער וועט אים נאָכריכט געבן,
וואָס נאָך אים עס וועט זיך טון
אונטער דער זון!

ז.

1 ליבער אַ נאָמען [26] אַלס גוטע איילן,
און פון געבורט דער טאָג פון טויט!

2 און ליבער אין הויז פון טרויער צו איילן
אַלס אין טרינקער=הויז צו ווײַלן
דען אַלעם ענדיקט מיטן טויט
נעמט זיך דער, וואָס לעבט, צום האַרץ!

3 און ליבער אומעט אַלס געלעכטער!
דען דאָס אָנגעזיכט ווערט שלעכטער,
און געבעסערט ווערט דאָס האַרץ!

4 אין הויז פון טרויער ס׳קלוגנס געדאַנק;
צום טרינקער=הויז דעם נאַרס פאַרלאַנג!

אַ גוטן, איבערגעלאָזט.

5 אין בעסער פון קלוגן — אַן אָנגעשריי,
איידער פון נאַרן צו הערן געזאַנג!

6 דען איינערליי:
צי קנאַקן דערנער אונטער אַ טאָפּ,
אָדער עס זינגט אַ נאַרישער קאָפּ!

7 און נישט *) איז דאָס אַלץ מיטאַנאַנד
דעם קליגסטן מאַן צעמישט דער רויב
און מאַכט דאָס בעסטע האַרץ 27) צו שאַנד!

8 און נישט אין אָנהייב די זאַכן לויב,
וואַרט נאָר, וואָס צו ענד געשיט!
און בעסער לאַנג־אַלם הויך־געמיט!

9 און לייכט אין צאָרן ברעך נישט אויס;
צאָרן רוט אין נאַרן־שויס!

10 און נישט געזאָגט אויך: וואָס באַדייט,
בעסער געווען דאָך פריער די צייט?

11 נישט אויס קלוגשאַפט טוסט עס פרעגן!
גוט איז וויסן, ויען פאַרמעגן!

---

*) און נישטיק.

27) לב מתנה — פון גאָט געשענקט.

12 דערהויפּט פאַר די, וואָס זון גענימען [28]
אין טאָפּלטן שאָטן [29] פון זילבער און ווײסן!
דער פאָרצוג פון ווײסן: די ווײסנשאַפט
גיט איר באַזיצער לעבנס־קראַפט!

13 און דאָס ווערק פון גאָט נעם ווי ס'איז.
וואָס פון אים איז קרום אַרויס, —
דו גלײיכסט נישט אויס!

14 האָסטו העלע טעג, געניס!
און נעם פאַר ליב
אויך די צײטן וואָס זײנען טריב!
דען עס זענען בײדערלײ צײטן
פון גאָט געמאַכט און טוט זײ בײטן,
דאָס הינטער אים דאָס מענטשן־קינד
קײן שפּור געפינט! [30]

---

28) דאָס וואויל־געמיטיקסטע פאַרן אָריענטאַלישן מענטש־ צו זיצן אין שאָטן אונטער אַ דאַך פון אַן אָפענער געבײדע און צו זען און צו גענימען די זון. „ראה" האָט דעם באַגריף פון געניסן: „ראה חיים" — גענימען דאָס לעבן; „ראה שמש" — גענימען די זון — פײן און רואיק לעבן; די שטילקײט וואָס איז בעסער פון פיל מאַטערניש און ווינט־געיעג (ד, [5]). אונטער דעם אויפדאַך ווערן אויפגענומען געסט: „אחרי כי באת בצל קורתי"; דער שאָטן אונטערן דאַך איז דער שוץ וואָס ווערט געגעבן;

29) שוץ (זע פריער 28).

30) גלײיך עמיק גײט אָפּ און פאַרשווינדט, פאַרניכטנדיק נאָך זיך יעדן צײכן. עס איז גאָט נישט צו זען, נאָך אים קײן צײכן צו געפינען און נישט נאָר די צוקינפט איז פאַרשטעלט

15 און האָבן האָב איך שוין אַלץ געזען
אין מיין נישטיקער לעבנס=צייט!
דעם גערעכטן—אונטערגיין
און צוליב גערעכטיקייט!
און דאַגעגן — אויפ:ערעכט
דעם שלעכטן אין זיין שלעכטיקייט!

16 זיי נישט צו קלוג, נישט צו גערעכט, (31
נאָך וואָס זאָלסטו זיך פאַרדאַרבן?

17 און ווילסטו פאַר דער צייט נישט שטאַרבן,
נישט צו דום און נישט צו שלעכט!

18 אָן דעם זיך האַלט און יענץ נעם מיט.
ווער גאָט זיך פאָרכט גייט דורך די מיט!

(דער ווייס קיינמאָל נישט, וואָס נאָך אים וועט זיין, און געשיט וואָס, קומט קיינער נישט אַראָפּ צו די טויטע זיי אָנצוזאָגן), נאָר אויך די פאַרגאַנגענהייט: די אַלטע צייכן ווערן פאַרגעסן. גאָט האָט אַזוי זיין ווערק געמאַכט, מען זאָל עס נישט דערקענען פון אָנהייב ביז צו ענד (ג', 11) און צוואַר דאַרום, מען זאָל זיך פאָרכטען פאַר גאָט (ז'אָרטן, 14). אַלזוי ווערט גאָט נישט געזען אין זיין אָנקומען (די צוקינפט) און נישט אין זיין אָפּגיין (די פאַרגאַנגענהייט). פון איין משה ווערט דערציילט, דאָס ער האָט געזען גאָט פון אונטן; די צוקונפט איז פאַר אים אויך פאַרבאָרגן געווען.

31) קעניג-פּאָליטיק.

19 און דער מאַן וואָס קלוגשאַפט באַזיצט [32]
ווערט פון זיין קלוגשאַפט בעסער געשיצט
אַלס פון שילדן=טרעגער צען, [33]
וואָס זענען דאָ אין שטאָט געווען!

20 און קיינער אין לאַנד איז לויטער גערעכט,
וואָס זאָל נישט האָבן קיין פעלער געמאַכט...

21 און אויף זייערע רייד נישט אַכט!
הער נישט, אויב דיך שילט דיין קנעכט...

22 ווען אין געדעכעניש געזוכט, —
האָסטו אַנדערע אויך געפלוכט!
— — — — — — — —

23 אויסגעפאָרשט דאָס אַלעס קלוג,
און געמיינט, איך ווייס גענוג, —
און עס איז נאָך ווייט פון מיר,

24 און נאָך ווייטער פיל אַלס פריער,
און — אין אַ טיפעניש פאַרשטעקט,
דאָס עס קיינער נישט אַנטפלעקט...

---

32) פון זיך גערעדט.

33) באַציט זיך אויף אַ געשעעניש.

25 כ׳האָב אַלץ אַרום געפּאָרשט גענוג:
וואָס איז באַרעכנקייט און קלוג
און וואָס איז נאַריש ווילד און בייז?

26 און אָט דאָס אײנע, וואָס איך ווייס:
שלימער אַלס דער טויט דאָס ווייב!
זי האָט נעצן און פּאַלן אין לייב,
און ווי מיט שטריק בינדן די הענט,
אַנטרינט נאָר דער, וואָס פאָרכט זיך פאַר גאָט,
דער זינדיקער קיין רעטונג האָט!

27 קהלת זאָגט: מי פאַרשווענדט[34]
די גרויסע ווייבער=צאָל דערקענט
איינס אים איינס געפּאָרשט גענוי,
און נאָך געזוכט, — קיין רעכטס פאַרהאַן!

28 צווישן טויזנטער — געפין איך אַ מאַן,
צווישן די אַלע — קיין איינציקע פרוי!

29 און אויסער דעם, וואָס נאָך איך געפין
גאָט דעם מענטש האָט גראָד געמאַכט[35], —
און זיי האָבן פיל אין זין,
רעכנשאַפטן פיל געמאַכט[36]!

---

34) פון טעקסט זענען אַרויסגעלאָזט איייניקע ווערטער.
35) לעבן, עסן, טרינקען און געניסן.
36) אידעען וועגן צוקונפטיקן לעבן, אויסגעטראַכט פון די וואָס קענען דאָס לעבן נישט געניסן און גייען דאַרום קעגן דער ווירקלעכקייט (ו׳, 7 און 8).

ח.

1 צו דעם קלוגן [37] ווער זיך גלייכט?
און אין געריכט
ווער צום זאַך=באַשייד דערגרייכט?
מענטשן=קענערשאַפט באַלייכט
זיין אָנגעזיכט,
זיין אָנבליק צייכנט אוים די מאַכט!

2 ראָט איך: קעניגס מויל געהיט!
און וועגן שוואור ביי גאָט געטראַכט! [38]

3 ווענדסט זיך אָפּ, — געציילט די טריט!
און צו קיין בייז זיך צוגעשטעלט;
דער קעניג טוט, וואָס אים געפעלט!

דעם קעניגס וואָרט איז רעגימענט!
ער טוט, פון קיינעם אָפּגעווענדט!

און דער מאַן, וואָס היט געבאָט [39]
פאַר קיין בייז צו פאָרכטן האָט!

---

37) גערעדט פון זיך, פון „החכם מכל אדם״.

38) דוד, איבערגעבנדיק שלמהן דאָס קעניגרייך, האָט פאַר. זאַמלט דאָס פאָלק אין האָט געהייסן צו שווערן שלמהן, וואָס דאָס פאָלק האָט אויך געטון.

39) פון קעניג.

6 ווייל צייט און רעכט דער קלוגער היט!
און ריכטיק צו דער צייט פאַרגעלטיקט
ווערט יעדע זאַך, ווייל איבערוועלטיקט
פון בייזן איז דעם מענטשם געמיט!

7 ווייל וואָס קומען וועט דער מענטש נישט ווייסט
און קומט עס, קיינער מאַכט באַקאַנט!

8 עס באַהערשט קיין מענטש דעם גייסט,
איז אים צווינגען נישט אימשטאַנד!
אין טאָג פון טויט דאָך העלפט קיין מאַכט,
און קיין געשיקטקייט אין דער שלאַכט,
דאָס בייזע העלפט נישט צום אַנטרינען!

9 דאָס אַלעס האָב איך אויסגעפונען, —
דען כ׳האָב געפאָרשט און דורכגעטראַכט
וואָס נאָר געשען איז אונטער דער זון,
צייט דעם צווייטן שלעכטס צו טון
עס האָט זיך באַנוצט דער מענטש מיט מאַכט!

10 און וואָרהאַפטיק דאָס איך האָב געזען,
זינדיקע לייט, באַהאַלטן געווען 40)
און — געקומען!

---

40) קֶבֶר—באַהאַלטן, וואַרשיינלעך אין דער ערד באַהאַלטן.

און פון אַ הייליק אָרט געוואַנדלט, 41)
און אין שטאָט זיך איבערגענומען,
דאָס זיי האָבן רעכט געהאַנדלט!
אויך אַן אומגערעכטיקייט!

11 ווייל נאָך דער זינד נישט צו דער צייט
דער שטראָף=באַשייד ווערט אויסגעפירט,
ווערט דאָס האַרץ פון מענטש פאַרפירט
צו אַלדעם בייז! ווייל מען זעט,
דאָס הונדערט זינד אַ מאַן באַגערט
און עס ווערט אים פראָלאָנגירט!

12 אויבוואויל איך ווייס, דאָס (גוט?) וועט זיין
דעם גאָטספאָרכטיקן אַליין
וואָס טוט ערפילן זיין געבאָט

13 און נישט גוט דעם מאַן פון זינד,
וואָס ווי אַ שאָטן ער פאַרשווינדט,
ווייל ער קיין לאַנג לעבן האָט,
ווייל ער פאָרכט זיך נישט פאַר גאָט!

14 איז אַ נישטיקייט פאַרהאַן,
וואָס ווערט געמאַכט דאָ אויף דער ערד,
וואָס דעם גערעכטן איז באַשערט

41) פון „קרנות המזבח” אָדער פּיליכט „עיר מקלט”, וואָס זיי זענען געשיצט געווען פאַרן אויספירן די שטראָף. שלמה האָט נישט געקוקט דערויף (זע מלכים א ב׳, 28)

אָפּט דער לוין פון בייזן מאַן!
און וואָס דעם גוטן צוגעהערט
דאָס באַקומט דער בייזער מאַן!
זאָג איך: אויך אַ נישטיקייט

15 און די פרייד געלויבט זאָל זיין!
דען קיין בעסערס האָט צו טון
דאָס מענטשן=קינד אונטער דער זון,
נאָר עסן, טרינקען און לוסטיק זיין!
און זאָל עס זיין אויך זיין באַגלייט
איבער זיין נישטיק מיאיקער צייט,
וואָס אונטער דער זון באַקומען ער האָט
געשענקט פון גאָט!

16 איך האָב דאָך דערויף מיין האַרץ געווענדט,
איך זאָל האָבן די קלוגשאַפט דערקענט,
צו וויסן, וואָס טוט זיך דאָס אויף דער ערד,
וואָס שלאָפן נישט לאָזט טאָג אַזוי נאַכט!

17 און ס׳גאַנצע ווערק פון גאָט באַטראַכט,
און איינגעזען —
דאָס עס וועט קיין מענטש דערגיין,
וואָס אונטער דער זון עס ווערט געמאַכט
און זאָל ער מיען און זוכן, ער וועט נישט געפינען
וואָס עס שטעקט דערינען!
און מיינען צו געפינען דער קלוגסטער מאַן, —
עס איז קיין מעגלעכקייט פאַרהאַן!

ט.

1 דען איך האָב דאָס אַלעם צום האַרצן גענומען!
און ס'איז פון דעם אַלעם אַרויסצובאַקומען,
דאָס ווען אויך קלוג און ווען גערעכט,
אַזוי זיי, ווי זייערע קנעכט —
זענען ביי גאָט אין דער האַנט!
אויך נישט באַגרייפט דעם מענטשס פאַרשטאַנד
נישט זיין האַסן, נישט זיין ליבן!
אַלס פון פאַר אים — פאַרגעשריבן!

2 און איין ענד פאַר אַלץ מיט אַנאַנד:
פאַר'ן גערעכטן און נישט גערעכטן,
און ווער אומריין איז און ריין,
און צי געאָפּפערט ווערט צי ניין,
און פאַרן גוטן און פאַרן שלעכטן!
און צי שווערט דער מאַן צי נישט!
איין צופאַל אַלע דערווישט!

3 און דאָס איז דאָס שלימסטע אונטער דער זון
פון אַלעם, וואָס ווערט דאָ אָפּגעטון,
דאָס פאַר אַלע דיזעלבע גאָב!

און דער מענטש אין זיין לעבנס־צייט
איז פול בייז און צעלאָזנקייט,
און צו די טויטע אַראָפּ! (42

4 דען ווען מען זאָגט נאָך: בלייב!
האָט נאָך צו האָפן אַ גרונד!
דען בעסער אַלס דעם טויטן לייב,
איז דעם לעבעדיקן הונט!

5 ווייסט דאָך פון טויט דער וואָס לעבט,
פון אַלעם ווייסן אויסגעוועבט
איז דער טויטער שוין!
און נישט פאַרהאַן פאַר אים קיין לוין,
עם ווערט זיין נאָמען נישט געוועקט!

6 און מיט אים צוזאַמען—אויסגעמעקט
זיין ליבשאַפט, האַס און נייד!
און אויף אייביקער צייט
דער טויטער מאַן זיין טייל פאַרלירט
אין דעם, וואָס אונטער דער זון פּאַסירט!

42) די אינטערוועלט: בור, דומה א. אַנדערש — (ז. ישעיה י״ד, פון 9 און ווייטער) און אין תהלים: נישט די טויטע לויבן גאָט און נישט די יורדי דומה (קט״ו 17).

7 גיי [43], עס דיין ברויט מיט פרייד!
וואוילגעמיט דיין וויין געניס!
פון גאָט דיין ווערק געוויליקט איז!

8 און שטענדיק ווייס זאָל זיין דיין קלייד!
און נישט געקאַרגט צום קאָפּ דאָס אייל!

9 און זע אַ לעבן אויף דער וועלט
מיט דעם ווייב, וואָס דיר געפעלט!
דאָס איז אונטער דער זון דיין טייל,
וואָס איז דיר, אין דעם נישטיק לעבן,
פאַר דיין פלייס און מי געגעבן!

10 און וואָס דו קענסט, זיך צוגעשאַנצט,
צו וואָס נאָר עס געניגט דיין קראַפט!
דען אין גרוב, וואוהין דו שפּאַנסט —
קיין וויסן און קיין רעכנשאַפט,
קיין קלוגהייט און קיין ווערק!

11 וואָס נאָך איך אונטער דער זון באַמערק,
דאָס נישט דער פלינקער נעמט ס׳געיעג,
נישט דער העלד די שלאַכט געווינט!
אַ קלוגער מאַן און הונגער=טעג,
און פאַרשטאַנד בלייבט אָן פאַרמעג,

[43] צו זיך געווענדט.

און אין די אויגן נישט געפינט
דער ווינס־דער לייטזעליקייט!
דען צייט און צופאַל מיט אַלעם רעגירט!
און קיינער קען וויסן, ווען עס פּאַסירט.

12 עס זעט קיין מענטש פאָראויס זיין צייט!
און ווי די פיש אין נעצן פאַרכאַפּט
ווי פייגל אין דער פויגל־פאַנג, —
אַזוי ווערט אויך דער מענטש דערטאַפּט,
פּלוצלונג קומט זיין אונטערגאַנג!

13 האָב איך אונטער דער זון געזען [44]
אַ קלוגע זאַך און שאַץ נישט גרינג.

14 איז אַ קליינע שטאָט געווען
און פון מאַנשאַפט האָט זי ווייניק
און זי באַפּאַלט אַ גרויסער קעניג
און בויט אַרום דער שטאָט אַ רינג

15 פון הויכע טורמען. איז דערינען
גראַדע אין דער שטאָט פאַרהאַן
אַ נויט־באַדערפטיק קלוגער מאַן,

44) זעלבסטפאַרטיידיקונג, פאַרוואָס ער פירט נישט קיין קריג און זעט אַלץ דורכצופירן מיט קלוגשאַפט (פּאָליטישע מיטלען), ווי דאָס נעמען אַלס פרויען די טעכטער פון די אַרומיקע קעניגע.

און ער האָט אַ ראָט געפונען
און די מאַנשאַפט איז אַנטרונען —
קיינער דאָך באַהאַלט אין זינען
און געדענקט דעם אָרימאַן!

16 און איך האָב געזאָגט דעריבער:
קלוגשאַפט ליבער
אַלס העלדישקייט!
דעם אָרימאַנס פאַרשטענדיקייט
ווערט פאַראַכט!
און קיינער אַכט
אויף זיינע רייד!

17 און ליבער איז, וואָס קלוגע לייט
ריידן אין דער שטיל,
אַלס דאָס געבריל
וואָס דער נאַרן-הערשער *) מאַכט!

18 און בעסער קלוגשאַפט אָן אַ שלאַכט!
און ס'איז איין זינדיקער אימשטאַנד
צו מאַכן פיל פון גוטן צו שאַנד!

---

*) באהערשער.

י 45).

1 אַ טויטע פליג צו שאַנדן מאַכט
דעם ווירצנס אייל, און יערט זי אויף;
אַ קלוגער מאַן און אויך געאַכט, —
ס׳ביסל דומהייט קווועלט אַרויף 46)!

2 דעם קלוגנס האַרץ — זיין רעכטער האַנט,
דער לינקער האַנט באַפעלט דער נאַר 47)!

3 און אויך אין וועג און אָן פאַרשטאַנד
מאַכט ער אַלעמען באַקאַנט,
אַז ר׳איז אַ נאַר!

4 האָסט דיין קעניג אויפגעבראַכט,
פון אַנטרינען נישט געטראַכט;
אויסגעהאַלטן, מאַכסטו לינד
די שווערסטע זינד!

5 אונטער דער זון אַ בייז דערקענט!
גלייך אַן אירטום פון רעגענט! 48) *)

45) באַטראַכטונגען וועגן זיין דינערשאַפט, הויפלייט און זיינע דיספּאַטאַנטן, וואָס גייען (קעגן לעבן) — קעגן דער ווירקלעכקייט; און קעגן הויף־אינטריגן.

46) „יָקר" — דער עתיד פון „קוֹר". —

47) דער נאַר איז לינקיש אָדער געלינקט.

48) גאָט געמיינט.

*) (מאכט) ; אירטום דער רעגענט.

6 ווערט דער נאַר הויכגעשעצט;
דער רייכער מאַן 49) — אַראָפּגעזעצט!

7 האָב איך רייטן *) קנעכט געזען,
ווי די פּערשטן אויף די פּערד!
און דאַנעגן — פּערשטן גייען
ווי די קנעכט **) צו פוס אויף דר׳ערד ***)!

8 ווער עס אונטערגראָבט, דער פאַלט אַליין
אין געמאַכטן גרוב אַריין.
און פון שלאַנגען ווערט געביסן
ווער אין צוים זיך אײַנגעריסן!

9 ווער שטיינער רוקט, אויף שטיינער פאַלט,
און האָלץ ווער ס׳שפּאַלט
באַקומט מיט אַ שייט!

10 און אַז שטומפּיק איז דאָס אייזן
און עס שאַרפט קיין שנייד צומאָל

---

49) רייך אין פּאַרדינסטן — דער פירשט.

*) רייטן האָב איך.

**) גלייך ווי קנעכט.

***) רייטן די קנעכט
ווי הערן אויף פערד;
און הערן ווי קנעכט —
צו פוס אויף דער ערד!

און קרעפּטיקט זיך אַן איבעריק מאָל
אַלץ זיין קלוגשאַפט צו באַווייזן!

11 אָן אַ קלאַנג
בייסט די שלאַנג, —
וואָס די מער מיט צונגמאַן?

12 מיט פּיינע רייד דער קלוגער קוויקט,
זיך אַליין מיט רייד פאַרשטריקט
נאַרישמאַן!

13 אין אָנהייב — דום, צו ענד — געמיין
און ווילד־פאַרשייט!

14 און ס'האָט דער נאַר אַזוי פיל רייד!
און וואָס שפּעטער עס וועט זיין
ווייסט קיין מענטש און אים פאַרציילט
קיינער, וואָס נאָך אים געשעט.

15 און דער נאַר זיך מיט און קוועלט,
און ווייס אַליין נישט וואו ער גייט!

16 נישט צום באַניידן איז דאָס לאַנד
פון יונגן קעניגס לייכטער האַנט [50]
רעגירט,
וואו ביים אַדל־שטאַנד
ווערט באַגינען טיש געפירט!

---

[50] זאָל דאָס זיין הדר?

17 וואויל דעם לאַנד, וואו עס שאַפּט
דער פרייער קעניג. צו דער צייט
עסן זיינע אַדל=לייט
און צוליב באַקומען קראַפט
און נישט בלוים צום טרינקען!

18 אין פוילקייט וועט דער באַלקן זינקען;
און ביי אָפּגעלאָזטע הענט
רעגנט פון די ווענט!

19 צוליב געלעכטער ווערט געטישט!
דער וויין דאָס לעבן דערפרישט!
מיט זילבער אַלץ פאַרענטפערט ווערט!

20 און אויך אין געהיים ביי זיך
קיין קעניג פליך!
קיין רייכן שילט אין שלאָף=געמאַך!
דען פויגל פון הימל הערט
און פליגלמאַן צעטראָגט די זאַך.

יא.

1 איבערן וואַסער דיין ברויט צעשפּרייט,
דו וועסט עס געפינען איבער דער צייט!

2 און זיבן און אַכט טייל דיין ברויט, —
וואָס אויפן לאַנד עס קומט פאַר אַ נויט,
קענסטו נישט וויסן!

ווערט דער וואָלקן פול מיט רעגן
אויף דער ערד וועט ער גיסן!
און פאַלט אַ בוים, נישט געלעגן
3 אין אָסט צי נאָרד, —
בלייבט ער דאָרט!

4 עס זייעט נישט ווער ווינטן היט[51],
וואָלקן=קוקער זעט קיין שניט!

5 ווי דו ווייסט נישט דעם גייסט=באַטרייב
צווישן די ביינער אין פולן לייב[52],
דאָס זעלבע ביסטו נישט אימשטאַנד
אין ווערק פון גאָט קלאָר צו ווערן,
וואָס ער האָט און וועט באַשערן,
אַלץ מיט אַנאַנד!

6 און באַגינען דיין זאָמען שפּרייט,
נישט אָפּגעלאָזט אויך אָוונט=צייט[53]!
דו ווייסט דען, וועלכער בעסער איז?
מעגלעך, דאָס דיביידע טויגן!

7 און ווי דאָס ליכט איז זיס!
און ווי די זון איז גוט פאַר ד'אויגן!

---

[51] די ווינטן וואָס ברענגען רעגן.
[52] אויסערן בלוט, וואָס איז דאָס לעבן (כי הדם הוא הנפש.) ווייסט מען שוין דאָן פון דעם אָטעם (דער גייסט), וואָס באַוועגט זיך אין פולער טראַכט און באַוועגט דעם מענטש.
[53] דער אַלטער מאַן דאַרף אויך נישט רוען.

8 און דער מענטש, מען זאָל אים שענקען
יאָרן אומצייליקע רייען, —
מיט אַלע וועט ער זיך פרייען,
אויף די טריבע טעג געדענקען, —
נישט ווייניק האָט זיי דאָס מענטשן=קינד
און אַלץ וואָס קומט—פאַרשווינדט!

9 פריי דיך, יונגע, מיט דיין יונגטשאַפט!
און געניס דיין יוגנט=קראַפט
און לויט דיין אויג דיין לעבן לענק,
און אין וועג פון האַרץ געגאַנגען
נאָר דער מעכטיקער, געדענק!
וועט רעכנשאַפט אויף אַלץ פאַרלאַנגען!

10 און לאָז נישט צו קיין בייז צום האַרץ
און ווייט פון לייב די זאָרגן האַלט!
דען יונגשאַפט און לאָקן=שוואַרץ
פאַרשוואינדן *) באַלד!

יב.

1 און דיין באַשעפער אין זכרון
האָב יונגערהייט!
איידער עס קומט די שלעכטע צייט,
איידער עס דערגרייכן די יאָרן,
וואָס דו טוסט שוין נישט באַגערן!

*) פארשווינדן.

2 איידער די זון וועט פינסטער ווערן [54],
און דאָס ליכט, מאָנד און שטערן
און צוריקקערן
די וואָלקן נאָכן רעגן [55]!

3 ווען זיך וואַקלען די וועכטער פון הויז [56]
און די קריגס=לייט קרומען זיך אויס [57]!
און די מילנער [58] קיין אַרבעט דערוועגן.
די קליינע צאָל געניגט נישט מער
און פאַרשוואַרצט די שפּאַלטן=זעער [59]!

4 און ביידע טירן [60] פון מאַרק [61]—געשפּערט!
קוים *) ס׳געריש פון מאָלן געהערט [62]!
צום פויגל=פּיפּ זיך אויפגעשטרעקט [63]!

---

54) די אויגן ווערן פאַרדאַרבן.

55) פאַר געזינטערע אויגן ווערט ליכטיקער נאָכן רעגן.

56) די פאַרנטדיקע ציין.

57) די זייטיקע ציין וואָס שניידן.

58) די באַק-ציין.

59) די וואורצלען און די צאָן-לעכער.

60) דער אונטער-דאַרם און דער אָרגאַן פאַר אורין.

61) דער אונטער-לייב.

62) שלעכט פאַרדייען.

63) דער אַלטער מאַן שטעלט זיך אויף און שטרענגט זיך אָן ביים ריידן און לאָזט נאָר אַרויס אַ דינעם קלאַנג אַ ווייל.

*) ס׳ווערט קוים.

די זינגערלעך — טיף פֿאַרשטעקט 64)
און וואָס עס איז נאָר העכער שרעקט 65) *)
. . . . **)

5 און די מאַנדל 66)—אָפּגעבליט,
דער היישעריק 67) געבווינן מיר!
די קאַפּער=בער 68), די העלפֿט שוין ניט!
עס גייט דער מענטש צום אייביקן הויז
און עס קומען די קלעגער אַרוים
אין מאַרק אַרום, זאַמלען זיך גרייט!

6 און איידער זיך קניפּט די זילבערנע קייט 69)
און איידער די גאָלדענע קויל צעפּליט
און עס פּלאַצט דער קרוג ביים קוואַלן,
ס'ראָד אין ברונען אַריינגעפֿאַלן!

---

64) די שטוב-זייטן זענען אַראָפּגעלאָזט.

65) שוואַכע פּיס.

66) דאָס איי.

67) דאָס מענער-גליד.

68) מענער קראַפֿט.

69) די צעשטערונג פֿון מענטש פֿאַרגליכן צו אַ צעשטע-רונג פֿון אַ ציסטערנע.

*) און וואס נאר העכער שרעקט.

**) און לעכער פול אויף יע ן שריט.

7 און דער שטויב ווערט צוריקגעקערט
וואו ר'איז געוועזן — צו דער ערד!
און צוריק טוט שוועבן
דער גייסט פון גאָט, וואָס האָט'ם געגעבן!

8 און אַלץ — קהלת זאָגט — איז אייטלקייט,
אייטל נישטיקייט!

שפּעטערע צושריפט.

9 און איבער דעם וואָס דער זאַמלער איז
אַ קלוגער געווען,
האָט ער נאָך דאָס פאָלק דערקענטעניש געלערנט,
און פאַרפאַסט און געפאָרשט און רעדיגירט
פיל גלייכעניש.

10 געזוכט האָט דער זאַמלער צו געפינען זאַכן
פון ווערט, ערלעך פאַרצייכנטע ווערטער וואָרע.

11 די רייד פון קלוגע לייט זענען ווי שטאַכעטן
און אַריינגעזעצטע פלעקער, די מענער פון
פאַרזאַמלונגען, פון איין שעפער געגעבן.

12 און מער פאַר זיי, זיי געוואָרנט, מיין זון,
פון פילן ביכער=מאַכן; פיל גערייד מאַכט
מיד דעם לייב.

13 און צו ענד — שוין אַלץ געהערט! פֿאָרכט זיך
פֿאַר גאָט, היט זיין געבאָט, דערויף איז
דער גאַנצער מענטש.

14 ווייל יעדעם ווערק פֿירט גאָט רעכנשאַפֿט
איבערן פֿאַרהוילענעם, איבער גוט און בייז.

הויפּט־וואַריאַנט.

א.

1.

1 * די רייד פון קהלת
דעם זון דודס,
* קעניג אין ירושלים.

2 דום — זאָגט קהלת, דום!
אַלץ אַרום
איז אייטל נישטיקייט,
נאָר פאַרגענגלעכקייט.

3 מיט זיך דער מענטש אונטער דער זון, —
וואָס האָט ער דערפון? 1)

4 עס גייט אַ געשלעכט,
עס קומט אַ געשלעכט, —
שטייען שטייט אייביק די ערד!

5 די זון איז אויפגעגאַנגען;
די זון איז אונטערגעגאַנגען,
נישט אויפגעהערט,
שטרעבט זי צוריק צום זעלביקן אָרט
און שיינט פון דאָרט
אויפ׳ם ניי!

6 גייט קיין נאָרד,
קערט קיין זיד, —
עס קרייזלט פאַרביי
דער ווינט אין זיינע געיעגן, —
אויף די זעלבע געקרייזלטע וועגן
קערט ער צוריק!

7 עס יאָגן, עס איילן
צום מעער די פלאָסן;
* נישט פול דאָס מעער קיין אויגנבליק!
קיין רגע פאַרווײלן, —
וואו אַריינגעגאָסן,
פון דאָרט פליסט מען צוריק! (2

8 און אַלץ פאַרהאַוועט, נישט צום פאַרציילן!
און דאָס אויג ווערט נישט זאַט פון זען.

9 און דאָך ווערן
ווערט נאָר דאָס, וואָס איז שוין געווען,
געשען — וואָס שוין לאַנג געשען.
ס'איז אונטער דער זון קיין ניי'ס פאַרהאַן!

10 עס זאָגט אַמאָל אַ מאַן:
אָט, אַ נייע זאַך!
געווען! שוין פאַר יאָרן און יאָרן אַ סך,
* און פאַרשוואונדן אָן אַ צייכן!

2.

11 אויך אונזער גערעכעניש וועט בלייבן:
נישט דערגרייכן,
נישט דערלאַנגען
די שפּעטערע צייטן!
און אויך יענע וועלן גיין פון דאַנען,
און די וואָס וועלן יענע פאַרבייטן,
וועלן זיי נישט דערמאַנען... 3)

12 * איך — קהלת — בין געוועזן קעניג!
אונטערטעניג
איז ישראל מיר געוועזן 4)!

13 און האָב געפאָרשט 5) און נאָכגעשפּירט
אַלץ, וואָס אונטער דער זון פּאַסירט, —
כ׳וויל אַלץ וויסן און פאַרשטיין!
דאָס אומגליקלעכע 6) באַשטרעבן,
וואָס גאָט האָט איינגעגעבן
אין האַרץ פון מענטשן=קינד,
אים צו באַשעפטיקן דערמיט! 7)

14 אַלץ, וואָס אונטער דער זון געשיט,
איז דום, אייטל יאָגעניש נאָך ווינד, 8)
עס איז דאָ גאָרנישט צו דערגרייכן!

15 דען די אַלע 9) זאַכן
זענען קרום נישט אויסצוגלייכן.
פעל, נישט בעסער צו מאַכן. 10)

.3

16 איך האָב אין האַרץ ביי מיר געטראַכט:
איך ווייס מער און קען מער,
איך האָב עס ווייטער געבראַכט,
ווי אַלע, וואָס זענען ביז אַהער
אין ירושלים דאָ געווען.

17 נון מעכט
איך ווייסן און דערגייין,
וואָס ווילד איז, וואָס שלעכט,
וואָס קלוג און געשיידט...
אויך אַ נאַריש=נאַרישקייט,
וואָס מער קענען, אַלץ מער לייד,
וואָס מער ווייסן, מער פאַרדרוס... 11)

ב.

1 געפּרובט געניס,
לוסטבאַרקייט;
ס'האָט מיין האַרץ מיך נישט געשטילט! 12)

2 צו פאַרוויילונג זאָג איך: ווילד! 13)
און פרעג ביי דער פרייד:
וואָס איז די מער?
. . . .

3 טראַכט איך און קלער:
איך וועל באָדן זיך אין ווייַן,
איך אַליין
בין קלוג און וויל נאַריש געניסן;
ביז איך וועל זיך נישט דערוויסן,
וואָס פאַרן מענטש איז גוט אונטער דער זון...
ווי ער זאָל זיך פירן, וואָס ער זאָל טון
אין זיין קורצער לעבנסצייט, וואָס אים איז
באַשערט 14).

4 האָב איך מיינע ווערק געמערט,
זיך מיט זיי אַרומגעשאַנצט:
* הייזער געבויט, וויינבערג געפלאַנצט,

5 * גערטנער און סעדער, און אויסגעזוכט
און ביימער געפלאַנצט פון יעדער פרוכט.

6 * ציסטערנען געבויט, וואַסער צו לענקען.
* דעם ביימער-שפּראָציקן וואַלד צו טרענקען.

7 און איינגעהאַנדלט קנעכט
פון ביידערליי געשלעכט,
און געמערט מיין הויז-געזינד!
און הערטן פיל, און שאָף און רינד, —
פיל, פיל מער
אַלס אַלע, וואָס זענען ביז אַהער
* אין ירושלים געוועזן פאַר מיר.

8 און געזאַמלט זילבער אָן און גאָלד,
אַלץ, וואָס קאָסטבאַרקייט און ציר, [15]
שאַצן פון קעניג און לאַנד
אַלץ, וואָס מענטשן האָבן האָלט,
זינגער, קונצנמאַכער אַלערהאַנט,
צום צייטפאַרטרייב, —
מאַן און ווייב!

9 און אַלע איבערגעשטיגן,
וואָס זענען געווען דאָ ביז דאַנען!
מיין וויסן איז מיר בייגעשטאַנען,
און זאָג זיך נישט אָפּ פון קיין פאַרגעניגן.

10 עס ווערט באַשערט [16],
וואָס נאָר דאָס אויג באַגערט
און דאָס האַרץ געליסט.
זאָל דען זיין מיין מי אומזיסט?
דאָס איז דאָך מיין גאַנצער פּראָפיט [17]!

11 און שטעל זיך אָפּ און באַטראַכט
מיינע ווערק, וואָס כ׳האָב מיט מיינע הענט
געמאַכט, —
אומזיסט זיך געמיט,
ווינט געיאָגט און ווינט געשאַפט [18], —
אונטער דער זון האָט גאָרנישט קיין האַפט.

12 (ניטא אין הויפט־וואריאנט).

13 קלוג און דום—דער אונטערשייד [19]:
ווי צווישן ליכט און פינסטערקייט!

14 דאָס אויג אין קאָפּ,—דער קלוגער זעט
אין פינסטערניש דער דומער גייט!
דאָס איז קלאָר!
אָבער ס׳איז נישט מינדער וואָר:
פאַרהאַן איין טראַף פאַר אַלע גלייך!
עס ווערט קיינער נישט געשוינט!

15 איך בין קלוג און וויסנרייך
און ענדיק מיטן נאַר צוגלייך.
וואָס האָט דאָס וויסן מיר געלוינט?
און איך טראַכט אין האַרץ דערום:
וויסן איז נישט מינדער דום!

16 ווייל ס׳איז אין באַשטענדיקייט
קיין געדעכעניש פאַרהאַן...
קוים פאַרעלטערט זיך די צייט,
— אַ קלוגער מאַן, אַ דומער מאַן, —
זינקט מען אין פאַרגעסנקייט!
ס׳איז קיין אויסנאָם נישט פאַרהאַן... [20]
ס׳שטאַרבט דער קלוגער ווי דער נאַר, —
דאָס איז שלעכט.

17 פאַרהאַס דאָס לעבן דערפאַר,
ווייל עס פירט זיך דאָ נישט רעכט.

וואָס אונטער דער זון עס ווערט געשפּינט —
איז דום און יאָגעניש נאָך ווינט [21]!

18 און אויף דער מי הויפּט אָן פּאַרדריסן,
אויסגעקליגט, צונויפגענומען,
און נאָך מיר וועט דאָ עמיץ קומען,
וועט מיין האָב און גוטס געניסן
* און זיין דערויף דער אויבער=האַר!

19 * און וואָס וועט ער — ווער קאָן ויסן? —
* זיין: אַ קלוגער, צי אַ נאַר?

20 דאָס איז דום! און ס׳קערט זיך אָפּ
פון פליים מיין האַרץ, פון האָב און גאָב

21 פון אונטער דער זון! קוים געשיט,
דאָס אַ קלוגער זיך באַמיט
מיט פעאיקייטן
און מיט ויסן, און פאַרשטאַנד,
צו פאַראַרבן עס אַ צווייטן,
וואָס קומט, גאָר אָן מי צום גרייטן,
וואָס האָט נישט צוגעלייגט קיין האַנט, —
דאָס איז דום, דאָס איז פיין!

22 און וואָס האָט ער געהאַט פון פליים
אונטער דער זון? וואָס פאַר אַ גענום
פון דעם, וואָס ס׳האַרץ האָט אויסגעטראַכט?

פאַרגאַנגען די טעג מיט שמערץ און פאַרדרוס,
נישט גערוט דאָס האַרץ ביינאַכט — —
אָט דאָס איז דאָס נאַרישקייט!

23 וואויל איז דעם, וואָס טרינקט און עסט,
און געניסט זיין מי מיט פרייד, — —
אָבער נישט פאַרגעסט:
דאָס אַלץ ביי גאָט אין דער האַנט!

24 דען ווער [22] איז אויסער מיר אימשטאַנד
צו פאַרצערן, צו געניסן?
דעם, וואָס אים געפעלט, גיט ער פאַרשטאַנד
און קלוגשאַפט און פרייד!
דעם זינדיקן באַשעפטיקט ער
מיט קלויבן צונויף און זאַמלען, וואָס מער [23]
צו פאַראַרבן דעם, וואָס געפעליקייט
אין זיינע אויגן געפינט...
איז דאָס אַלץ נאָר אייטלקייט
און אַ יאָגעניש נאָך ווינט!

ג.

4.

1 אַלץ איז טערמינירט!
אַלץ, וואָס אונטערן הימל פאַסירט,
האָט זיין צייט!

2 צו געבוירן צייט, צו שטאַרבן צייט!
זעצן און אויסצורייסן פלאַנצן!

3 און ווען געהיילט ווערט, און ווען געטייט,
אויף ברעכן צייט און אויף בויען צייט,

4 אויף וויינען, ווי לאַכן; אויף קלאָגן און טאַנצן.

5 שטיינער צו צעוואַרפן און צונויפצופירן.
און ווען זיך געהאַלזט, און ווען אָפגעווענדט—

6 און צייט אויף זוכן, צייט צום פאַרלירן.
ווען עס ווערט געקאַרגט און ווען—פאַרשווענדט.

7 און צעריסן און צונויפגענייט,
* און אויף שווייגן און אויף רייד;

8 אויף ליבן און אויף האַסן צייט,
און אויף פרידן און אויף שטרייט!

9 און דער טוער וואָס האָט
פון זיין פליים און באַשטרעבן?

10 דאָס האָט נאָר גאָט
דעם מענטשן געגעבן

11 אַלם באַשעפטיקונג [24], און אין דער צייט
אַליין אַלץ פיין און פעסטגעשטעלט
און אין האַרץ אַריין געגע׳ן אַ וועלט,
נאָר אָן דער מעגלעכקייט
זיין ווערק צו געפינען
און צו האָבן דערקענט
פון באַגינען
ביז צו ענד...

12 דאָס איינציקע, וואָס קאָן באַפרידיקונג געבן:
לאָזן זיך וואוילגיין, גוטס טון אין לעבן [25].

13 דאָס איז דער מענטש! שפייז און געטראַנק,
און גאָטס געשאַנק —
דערביי דאָס ביסל פרייד!

14 דען גאָטס ווערק איז אויף אייביקייט,
נישט צו מינדערן, נישט צו מערן!
און ער וויל, מען זאָל אים ערן
און שרעק איז זיין פאַרלאַנג!

.5

15 וואָס געוועזן, — איז פאַרהאַן!
וואָס גרייט זיך קומען — לאַנג געוועזן!
זוכט גאָט דעם געיאָגטן מאַן?

17 אונטער דער זון האָב איך געזען,
וואו רעכט דאַרף צו שפרעכן,

רעגירט פֿאַרברעכן;
אויפֿן אָרט פֿון גערעכטיקייט —
שלעכטיקייט!

17 טראַכט איך: דעם גערעכטן,
זוי דעם אומגערעכטן,
אויף ס'ניי וועט גאָט ערשט רעכטן
און אַנטשיידן וועט זיין וואָרט
דאָרט,
וואו אויף אַלעם קומט אַ צייט

18 מענטשן=גערייד...[26]
גאָט האָט זיי אויסגעשיידט,
פֿאַר זיי אַן אויסנאַם געמאַכט,
און נעענטער באַטראַכט —
דאָס זעלבע פֿי...

19 ס'טרעפֿט דאָס זעלבע יענע, ווי די,
איין טויט פֿאַר מענטש און טיר,
דערזעלבער דאָכט
ווערט אויסגעפּאָכט!
און איך טראַכט אין האַרץ ביי מיר
פֿון מענטש ביז טיר קיין אונטערשייד,
דאָס איינציקע וואָרט
איז אייטלקייט!

20 און אַלץ גייט צום זעלבן אָרט!
פון שטויב גענומען
און צום שטויב צוריק געקומען!

21 און ווער קאַווירט און ווייסט,
דאָס דער מענטשלעכער גייסט
צו דער הויך געהויבן ווערט
און פון פי דער גייסט
נידערט צו דער ערד?!

22 זע איך איין:
עס בלייבט דעם מענטש נישט מיין,
ווי זיין ווערק מיט פרייד צו געניסן!
דאָס איז זיין טייל.
דערווייל, —
ער וועט זיך קיינמאָל נישט דערוויסן,
וואָס נאָך אים וועט זיין!

ד.

6 *).

1 און אויפס ניי,
ווי דאָ ווערט געפירט:
דאָס רויבעריי,
וואָס אונטער דער זון פּאַסירט,

---

*) שרעק און איינזאַמקייט פון אַלטן קעניג..

באַטראַכט —
צוואַנג און איבערמאַכט,
און טרערן רינען, —
טרערן פון געשמעלטע,
וואָס וועלן קיין טרייסט געפינען;
פון אונטערדריקטע און געקוועלטע,
קיין באַפרייאונג פון צוואַנג,
* קיין דערבאַרמונג אין דער נויט —

2 און איך טראַכט, —
בעסער די, וואָס זענען לאַנג,
לאַנג שוין טויט,
איידער, די וואָס זענען נאָך אין גאַנג,
זעען די פיין און די ליידן!

3 און בעסער פאַר ביידן —
די וואָס זענען נאָך דאָ נישט געווען,
און אונטער דער זון נישט געזען
אַלדאָס בייז!

4 און דאָס שטרעבן, און דער פלייס,
דאָס פאַרברענגען אין מי די טעג
איז נייערט די פרוכט
פון אייפערזוכט,
וואָס איינער דעם צווייטן באַניידט!

5 און דער נאַר, אוים נייד,
די הענט פאַרפרעסט
און פרעסט
זיך אויף זיין אייגן לייב!

6 בעסער לוסט אַ ווייל און צייט=פאַרטרייב,
אַלס יאָרן אין געיעג, אין גערודער!

7 איז אונטערן זון נאָך דומערס פאַרהאַן:

8 לעבט אַן איינזאַמער מאַן,
אָן אַ צווייטן, אָן אַ זון, אָן אַ ברודער, —
אים דאָס זאַמלען נאָך וואָס טויג?
און ס'ווערט נישט זאַט זיין גליסטיק אויג, —
און איך וואָס לעב אין פאַרדרוס,
און זאָג מיך אָפּ פון יעדן געֿנוס
און מי זיך, — פאַר וועמען?
אַ נאַריש און שלעכט באַנעמען!

9 פיל שוין בעסער אין צווייען *),
די מי לוינט און קאָן גדייען:

10 איינער העלפט, ווען דער צווייטער פאַלט!
איינער אַליין, — קיין הילף פון קיינעם!

---

*) אין פרידן צוזאַמען געלעבט.

11 וואַרעם — ליגן צוויי אינאיינעם,
איינעם אַליין איז קאַלט!

12 אין צווייען, אויב עמיץ באַפאַלט,
ווערט לייכטער געפאָכטן...
* און אַ דרייל, אין דרייען געפלאָכטן,
* רייסט זיך נישט געשווינד!

13 שוין בעסער דעם אָרימסטן קינד *)
* אַלם דעם אַלטן קעניג, דעם נאַר,
וואָס קאָן זיך שוין נישט היטן מער!

14 פון געפענגניש ***) קומט ער אַהער
רעגירן... דער קעניגלעכער האַר,
(וואָס האָט זיין פאַרשטאַנד פאַרלוירן)
איז אויך אָרים געבוירן!

15 און אונטער דער זון זע איך די שאַר,
די נייע לעבעדיקע רייען,
וואָס באַגלייטן
דעם צווייטן —
דעם שטעלפאַרטרעטער — דאָס קינד!

---

*) ווען אַ קינד אין כונה.

**) אין הויף (אין טעקסט געדרוקט אין ווארשעווער „פריינד", איז יישט אַנגעוויזן, על־פי־טעות, צו וועלכן אָרט דיראָזיקע באמערקונג באַציט זיך.—רעד.

***) אָריענטאַליש: טראָנפאָלגער אין טורמע.

16 אַ פֿאָלק אָן אַ צאָל
געווען דאָס זעלבע בײַ יענעם אַמאָל [27]
און זיי מיט אים וועלן זיך אויך נישט פֿרייען!
אַ נאַ־יש יאָגעניש נאָך ווינט [28].

7 *).

17 קומסט צו גאָט אין הויז אַרײַן,
היט
דײַנע טריט.
און באַווײַז דײַן פֿרום געמיט.
ענדער מיט געהאָרזאַם זײַן,
אַלס פֿאַר נאַרן אָפּפֿער שלאַכטן **):
ז׳ווייסן פֿון קיין בייז צו טראַכטן ***)! [29].

ה.

1 און מיט דער צונג נישט איבעראײַלט!
פֿאַר גאָט קיין ווערטער נישט געמערט!
דו ביסט אויף דר׳ערד
און דער גאָט אין הימל ווײַלט! [30]

---

*) פֿרום-און אַלט-קעניג-פּאָליטיק.
**) פֿלײַש דעם פֿאָלק צו געבן.
***) נישט דאָס פֿאָלק איז דער פֿײַנד פֿון אַלטן קעניג, נאָר, ווי פֿריער דערמאַנט, זײַנס אַ קינד אין געפּענגניש.

2 מישט אוים דער טרוים איין אַלערליי,
אַזוי דער נאַר מיט פּלוידעריי! 31) *

3 און האָסט צומאָל
גאָט וואָס צוגעזאָגט — באַצאָל!

4 דען שווין ליבער נישט פאַרשפּראָכן,
אַלס געזאָגט און וואָרט געבראָכן! *

5 פאַרזינדיק נישט מיט רייד דיין לייב;
ערלעך בלייב!
און זאָג נישט דעם, וואָס קומט דערמאַנען,
אַז מע האָט דיך שלעכט פאַרשטאַנען...
זאָל גאָט אויף דיר נישט צאָרניק ווערן
און דיין האַנט־ווערק דיר צעשטערן! *

6 פאַר גאָט זיך פאָרכט, אָן טרוימעריי,
גענאַרעריי און פּלוידעריי...
— — — — — — —
— — — — — — —

7 הערשט אין לאַנד נאָר רויבעריי,
אונטערדריקט — דער אָרימאַן,
קיין גערעכטיקייט פאַרהאַן, —
זיכער זיי:

אַז דאָס אומרעכט ווערט געשיצט
* פון דעם, וואָס הויך און העכער זיצט,
און פון העכערס איבער זיי! *) 32)

8 אַם געשיידסטן אויפן לאַנד! **)
אויך דער קעניג
* איז דעם אַקער אונטערטעניק...
איין שפּייזערין די ערד! 33)

9 ווער זיך זילבער מערט,
פון זילבער זאַט נישט ווערט...
און ווער עס ליבט און זיך פאַרשאַפט
די מענגע דינערשאַפט
האָט 34) דערפון קיין נוץ! 35)

10 עס וואַקסט דאָס גוטס,
דאָס גוטס ווערט גרעסער; 36)
אויך—די צאָל פון זיינע עסער

11 * און זיס—דער שלאָף פון אַ ר ב ע ט ס=מ אַ ן,
ווייניקער צי מער פאַרצערט;
דאָס זאַטקייט פונם ר י י כ ן מאַן
זיין שלאָף צעשטערט.

---

*) די אַנמאַכט פון אַלטן קעניג קעגן זיין באַאַמטנשאַפט.
**) בענקשאַפט צום לענדלעכן שטיל-לעבן און זעלבסט-באַשעפטיקונג.

8.

12 און נאָך אַ קרענקונג אַ בייז דערקענט,
וואָס דאָ אונטער דער זון זיך טרעפט:
אויף אַ צייט
צו זיין לייד
ווערט איינעם רייכטום געגענט...

13 און דערנאָך, אין אַ שלעכט געשעפט,
גייט דאָס גאַנצע רייכטום פאַרלוירן, —
* און אים ווערט אַ זון געבוירן,
איז שוין דער מיט ליידיקע הענט!

14 ווי פון [37]) מוטער־לייב אַרוים,
גייט ער נאַקעט און בלוים
אַהין, פון וואַנען געקומען;
פון זיין מי אים גאָרנישט בלייבט,
פון זיין האַנטווערק, וואָס ער טרייבט,
אויפן ווינט זיך געמיט,
אָן צוועק און ציל...

15 דאָס מאַכט אַ שלעכט און בייז געמיט:
קיינמאָל גאָרנישט צו דערלאַנגען,
ווי געקומען, זוי געגאַנגען...

16 * און געהאַט — פאַרדרוס אַזוי פיל [38]),
די טעג אין דער פינסטער פאַרצערט,
אין קראַנקהייט... און צאָרן...

---

*) די ציפער פון די פסוקים 11 — 16 גייען אין ענדגילטיקן טעקסט נים נאָך דער אָרדענונג. רעד.

.9

17 איז מיר נאָך קלאָרער געוואָרן,
אַז אַ ווערט
אין דער קורצער לעבנס־צייט,
וואָס איז אונז פון גאָט באַשערט,
האָט נאָר עסן, טרינקען און ס'ביסל פרייד
פון באַמיען זיך און שטרעבן;
דאָס איז אונזער טייל אין לעבן...

18 און האָט וועמען גאָט געגעבן
רייכטום און גיטער און באַקרעפטיקט
פריידיק פון זיין מי צו צערן, —
דער האָט
פון גאָט
אַ געשענק אַ גרויס באַקומען!
ר'וועט אין זיין לעבן ווייניק וואָס קלערן!

19 גאָט האָט אים באַשעפטיקט,
מיט האַרציקער פרייד פאַרנומען! 39)

.10

1 **א**יז אָבער אַ בייז פאַרהאַן
אונטער דער זון, וואָס טרעפט אַזוי שווער:

2 גיט גאָט אַ מאַן
רייכטום, גיטער און ער'
און קיין זעלן־באַגער,

דאַרף ער זיך נישט ווערן...
האָט אים אָבער גאָט קיין האַרץ נישט געגעבן,
צו נעניסן פון לעבן,
פון זיין גוטס צו צערן...
און גאָטס געשענק
אַ מאַן אַ פרעמדער פאַרצערט!
אַ נאַריש=בייזע קרענק! (40

3 און ווען ער הונדערט זין געבערט
און לעבט לאַנג, די גרעסטע לענג,
און וואָס דאָס פאַרמעגן גרעסער,
ווייניקער — די זעלע זאַט,
* און קיין באַגרעבעניש געהאַט, —
איך דענק:
דעם פעל=געבוירט שוין בעסער!

4 אין פינסטערניש געקומען, אין פינסטערניש געעקט,
זיין נאָמען פאַרדעקט
די זעלבע נאַכט... (41

5 די זון נישט געזען, פון זון נישט געטראַכט... (42
אַלץ בעסער דעם אַבאָרט!

6 אַלס יענעם, וואָס ווערט פון גוטס נישט זעוואָר.
און ווען טויזנט יאָר

ער לעבט, און צוויי,
איינערליי!
עס גייט דאָך אַלץ צום זעלבן אָרט!

.11

7 דעם מענטשנס מי איז פאַר דער קעל,
ווייסט אויך די זעל
פון קיין „גענוג“... 43)

8 און ס'איז קיין פּאָרצוג נישט פאַרהאַן —
אַלץ איינס: דום, צי קלוג... 44)
און לעבנס=קענטעניש וואָס טויג
דעם אָרעמאַן!

9 בעסער, וואָס עס זעט דאָס אויג,
אַלס דער קליגסטער זעלן=גאַנג...

.12

און דום איז אַלץ און ווינט=געפאַנג!

10 און וואָס געווען, איז באַקאַנט 45)
אָנגערופן שוין זיין נאָמען!
מענטשן=זאָמען!
* און דער מענטש איז נישט אימשטאַנד
מיט אויבער=מאַכט צו פירן שטרייט...
ער האָט רייד! 46)

11 און וואָס מער רייד, מער נישטיקייט...
וואָס האָט ער מער? 47)

12 און קאָן דען ווער
זאָגן אויף געווים,
וואָס פאַרן מענטש אין לעבן בעסער איז,
אין זיין נישטיקער יאָרן=צאָל,
וואָס ער פּאַסירט נאָך, ווי דער שאָטן... 48)
און וועט דען וועמען ווען געראָטן
צו האָבן אַן אַנונג דערפון,
וואָס נאָך אים אונטער דער זון
וועט זיין אַמאָל?

ז.

.13

1 * ליבער אַ נאָמען, אַלס גוטע איילן,
אַלס פון געבורט — דער טאָג פון טויט...

2 און ענדער אין הויז פון טרויער צו וויילן,
אַלס צום הויז פון טרינקער צו איילן,
* דען אַלעם ענדיקט מיטן טויט... 49)
* נעמט זיך דער, וואָס לעבט, צום האַרץ.

3 און איידער געלעכטער, בעסער שמאַרץ.
וואָס ערגער ס'געזיכט 50), בעסער דאָס האַרץ.

4 * אין הויז 51) פון טרויער—דעם קלוגנס געדאַנק,
* צום טרינקער=הויז—דעם נאַרס פאַרלאַנג...

5 בעסער פון קלוגן אַן אָנגעשריי,
אַלס פון נאַרן צו הערן געזאַנג.

6 דערנער קנאַקן פון אונטערן טאָפּ,
אַזוי דאָס ליד פון נאַרישן קאָפּ... [52]

.14

7 און אַלץ איז דום, דען רויבעריי
אויף דעם קליגסטן מאַן פאַרפירט
און אַ געשענק, ווי אָפּט פּאַסירט,
אויך דאָס בעסטע האַרץ פאַרבלענדט.. [53]

8 פאַרן אָנהייב בעסער דאָס ענד,
און האַלט דיך בעסער קליין, אַלס גרויס,

9 און זיי צו צאָרן נישט איבעראײַלט,
האָב לאַנגעמוט; דען צאָרן ווײַלט
אין נאַ־ן=שוים... [54]

.15

10 און זאָג נישט: אַמאָל איז בעסער געוועזן...
און — פאַרוואָס זענען בעסער געווען
פאַרגאַנגענע טעג?

11 זיי קלוג, נישט פרעג!
גוט איז וויסן מיט פאַרמעג

12 און דערהויפּט פאַר זונען=זעער...
ווערט אָבער געקלערט:
פאַרמעג אָדער וויסן?
וויסן איז מער,
וויסן דערנערט! [55]

13 און זע גאָטס ווערק צו געניסן,
דען איז פון זיין האַנט עפּעס קרום אַרויס,
צו גלייכן אויס
איז שוין קיינער נישט אימשטאַנד! [56]

16.

14 האָסט גוטע טעג, לעב אין גענוס,
לעב איבער שלעכטע אָן פאַרדרוס.
די גוטע צייט, די שלעכטע צייט, —
איינם קעגן צווייטן האָט גאָט געמאַכט,
דאָס דער מענטש זיך נישט דערטראַכט,
און זאָל נישט געפינען קיין באַשייד
וועגן צוועק און ציל... [57]

17.

15 און געזען האָב איך פיל
אין מיין קורצער, נישטיקער צייט...
גייט אַמאָל צו גרונט דער גערעכטער
אין זיין גערעכטיקייט,
און לאַנג לעבט דער שלעכטער
אין זיין שלעכטיקייט!

16 ווילסט דיין לעבן נישט פאַרדאַרבן,
* זיי נ י ש ט צו קלוג, נישט צ ו גערעכט!

17 און נ י ש ט צו ד ו ם, נישט צו שלעכט,
אויב דו ווילסט נישט שטאַרבן
פאַר דיין צייט...

18–20 ניטאָ אין הו פט־וואַריאַנט — רעד. 58).

.18

21 צום האַרץ נישט גענומען קיין מענטשן־גערייד
און שעלט דיך דיין קנעכט—הער נישט צומאָל! 59)

22 וואָלסטו בעסער אין האַרץ געזוכט 60)
און דערמאָנט זיך, וויפיל מאָל
דו האָסט אַנדערע געפלוכט!

.19

23 דאָס אַלץ געפּרובט, געזוכט באַשייד,
געמיינט, כ'וועל עפּעס דערגיין —
עס איז ווייט פון מיר, נאָך ווייט,

24 נאָך ווייטער, ווי געוועזן!
און אַזוי טיף און פאַרבאָרגן,
נישט היינט און נישט מאָרגן
אַרויסצובאַקומען! 61)

.20

25 איך האָב מיר צום האַרצן גענומען
צו שטודירן ;
נאָכצופאָרשן, נאָכצושפּירן
אַלץ, איך זאָל דערינגען
פּלאַן און רעכנשאַפט געפינען... 62)
און צו דערגיין אַזוי אַרום,
וואָס בייז און נאַריש איז און ווילד און דום...

26 און אָט וואָס איך ווייס גענוי:
ערגער אַלס דער טויט איז די פרוי!
אין האַרץ שלינגען געשטעלט,
אַ פאַל=שטריק זי אַליין!
ווער גאָט געפעלט,
דער ווערט אַנטרונען...
דער זינדיקער פאַלט אַריין!

27 דאָס, זאָגט קהלת, האָב איך אויסגעפונען,
אויספּרובנדיק איינע נאָך דער צווייטער —
קיין איינציקע געשייטער!

28 צווישן טויזנט מאַן
איז איינער אַ רעכטער פאַרהאַן...
קיין פרוי קיין איינציקע געפונען!

— — — — — — — — —

29 און נאָך צו וואָס איך האָב זיך דערטראַכט:
איינפאַך האָט גאָט דעם מענטשן געמאַכט
און זיי—טויזנטער פּלענער שפּינען!

ח.

21.

1 * מיט דעם קלוגן *) ווער זיך גלייכט?
אין געריכט
דעם זאַך=באַשייד ווער טראָגט אַרוים? **)
זיין אָנגעזיכט
* מענטשן=קענערשאַפט באַלייכט!
עס צייכנט זיך זיין אָנבליק אוים — ***)
מיט מוט! 63)

2 און איך ראָט:
אויף קעניגס מויל אויפגעפאַסט ****)
ווי דו פאַר גאָט געשוואָרן האָסט!

3 און שטיל, אָן האַסט,
דיין אָרט פאַרלאָזט! 64)
צו קיין בייז זיך נישט געזעלט!
דען ער טוט, וואָס אים געפעלט!

---

*) כּהחכם — מיט ה״א הידיעה—דער וועלטבאַרימטער חכם, „ויחכּם מכּל האדם״.

**) שלמה איז באַרימט אַלס ריכטער, וואָס דערגייט די וואַרהייט דורך וויציקע איינפאַלן.

***) ישׂנא — וישנה לטיב א. ד. ג.

****) געשטאַנען אין אָפּוואַרט, וואָס ער וועט הייסן.

4 * דעם קעניגס וואָרט איז רעגימענט!
* ער טוט, פון קיינעם אָפּגעווענדט!

5 און פֿאַר קיין בייז האָט קיין פֿאָרכט, —
ווער ס׳געהאָרכט!

6 דען צייט און רעכט דער קלוגער היט*)!
קומט די צייט, ווערט אַלץ פֿאַרגעלטיקט 55)
ווייל פון בייזן איבערוועלטיקט
איז דאָס מענטשלעכע געמיט.

7 ווייל די פֿאָלגן ער ניט ווייסט;
קומט עס, טוט מען נישט צו וויסן!

8 דאַרום באַהערשט ער נישט זיין גייסט **),
ער זאָל דעם גייסט אין זיך פֿאַרשליסן!
אין טאָג פון טויט, — העלפֿט קיין מאַכט!
קיין אָפּווענדונג אין דער שלאַכט!
ס׳העלפֿט קיין בייז נישט צום ענטרינען.

9 אָט דאָס האָב אויך (איך?—רעד.) אויסגעפונען;
איך האָב געפֿאָרשט און נאָכגעשפּירט
וואָס אונטער דער זון עס פּאַסירט
פון צייט,
צו זיין לייד,
אַ מענטש איבער מענטשן רעגירט!

---

*) אַלץ האָט זיין צייט, ווען עס גליקט.
**) דעם בייזן ווילן.

22.

10 און וואָס נאָך איך האָב געזען
באַגראָבענע פאַרברעכער גייען
פריי אין שטאָט אַרום.
געקומען פון אַ הייליקער שטעל
און רימען זיך: האָבן דאָס און יענץ געטון!
דום!

11 און קומען קומט עס דערפון,
וואָס נישט אויף דער שטעל,
וואָס נישט אַזוי געשווינד
ווערט נאָך דער זינד
דאָס אורטייל אויסגעפירט...
דאָס, וואָס מען זעט,
ראָס הונדערט זינד אַ מאַן באַגייט, —
און עס ווערט אים פראָלאָנגירט, —
דאָס פאַרפירט.
און ערדרייסט ס'מענטשלעכע האַרץ אין זיי
צו אַלערליי
ביין. [66]

12 איך ווייס,
אַז גוט וועט זיין
נאָר דעם גאָט־פאָרכטיקן אַליין,
וואָס היט זיין געבאָט! [67]

13 און נישט לאַנג וועט געראָטן,
דאָס נישט לאַנג לעבט דער מענטש פון זינד,

דאָס ער ענדלעך פאַרשווינדט,
ווי דער שאָטן,
* ווייל ער פאָרכט זיך נישט פאַר גאָט 68).

14 שלעכט
איז אָבער דאָ אויף דער ערד,
אָפט איז אַ מאַן גערעכט
און ווערט ווי אַ זינדיקער באַלוינט
און פאַרקערט:
עס ווערט נעשווינט
דער שלעכטער
און לעבט, ווי אַ גערעכטער 69).

15 דום. און פאַרן מאַן
איז אונטער דער זון פאַרהאַן
נ י ש ט מיין,
ווי דאָס ביסל פרייד:
עסן, טרינקען און לוסטיק זיין.
דאָס זאָל׳ס. . .
אין. . . 70) *)
. . . . 71)

ט.

23.

1 דאָס אַלץ האָב איך צום האַרץ מיר גענומען,
און פון דעם אַלעם — אַרויסבאַקומען,
דאָס (אויך—אויסג.) קלוג און גערעכט —

*) דא אין דער הויפט־וואר. סנעריכן ביז קאפ. ט.—רעד.

אַזוי די הערן ווי די קנעכט! —
זענען אַלע ביי גאָט אין דער האַנט!
אויך איבערן מענטשלעכן פאַרשטאַנד
איז זיין האַסן און זיין ליבן...
אַלץ פון פריער — פאָרגעשריבן
איז אַלץ מיט אַנאַנד. 72)

2 און איין לאָז דערגרייכט
דעם גערעכטן, ווי דעם אומגערעכטן,
אַלץ איינס, אומריין און ריין,
* און צי געאָפּפערט ווערט צי ניין,
און דעם גוטן און דעם שלעכטן,
און ווער עס איז צום שווערן לייכט
און ווער — פון שווערן אָפּגעהיט...
אָן אונטערשייד! 73)

3 פון אַלעם, וואָס אונטער דער זון פּאַסירט
די שלימסטע נייט!
און דאָס האַרץ פון מענטש איז פון ביז פאַרפירט
פול דאָס האַרץ צעלאָזנקייט
ביי דער גאַנצער לעבנס-צייט,
און דערנאָך — צום טויט! 74)

4 ווענען געזאָגט איז: בלייב!
האָפט ביז דער לעצטער שטונד;
בעסער אַלס דעם טויטן לייב
איז דעם לעבעדיקן הונט... 75)

5 דער לעבעדיקער זעט זיין טויט פאָראויס,
דער טויט איז פון יעדן ווייסן בלויס!
און קיין פאַרגעלטונג און קיין לוין
איז פאַרן טויטן נישט פאַרהאַן;
לאַנג פאַרגעסן שוין
איז דער טויטער מאַן.

6 און זיין ליבשאַפט, האַס און נייד —
פאַרגעסן מיט דער צייט!
אין דעם, וואָס אונטער דער זון געשיט,
נעמט שוין נישט קיין טייל דער טרויט!

7 גיי, עס מיט פרייד
דיין ברויט,
וואוילגעמיט 76)
טרינק דיין וויין,
דען גאָט אַליין
האָט שוין לאַנג דיין טון געוויליקט!

8 * און שטענדיק ווייס זאָל זיין דיין קלייד!
און געביליגט
צום קאָפ דעם אייל! 77)

9 און זע מיט דער פרוי, וואָס ליבסט, אַ לעבן!
איבער דער נישטיקער לעבנס=צייט,
וואָס איז דיר אונטער דער זון געגעבן...
דאָס איז דיין טייל

אין לעבן
אונטער דער זון פאַר דיין מיזעליקייט
און דיין גאַנץ באַשטרעבן! [78]

10 און וואָס צו טון דו ביסט אימשטאַנד,
וואָס עס דערגרייכט דיין האַנט
טו מיט אייגענער קראַפט,
דען קיין וויסן און קיין פאַרשטאַנד,
און קיין רעכנשאַפט
און שוין גאָר נישט פאַסירט
אין גרוב, וואוהין דו ווערסט געפירט!
דאָרט קען שוין גאָרנישט געשען...

.24

11 און נאָך אונטער דער זון געזען!
נישט דער פלינקער — דאָס געיעג
און נישט דער העלד די שלאַכט געווינט.
דער קלוגער אָפט קיין ברויט געפינט
און דאָס רייכטום און פאַרמעג
זיך נישט מיט פאַרנונפט געזעלט, —
נישט דער פאַרשטענדיקער געפעלט
און געפינט לייטזעליקייט,
איבער אַל' צופאַל און צייט. [79]

12 און קיינער ווייס, ווען זיין צייט וועט קומען,
ווי די פיש אין אַ בייזער נעץ פאַרנומען,
ווי די פייגל אין די פאַלן...

און גלייך מיט זיי, אויף דער צוקונפט בלינד־
צאַפּלט דאָס מענטשן=קינד, —
פון זיין אונטערגאַנג באַפּאַלן 80) !

13 און אַ קלוגשאַפט אונטער דער זון געזען
(איך האַלט זי נישט פאַר גרינג !)

14 אַ שטאָט — אַ קליינע געווען,
מאַנשאַפט ווייניק...
באַפאַלט זי אַ גרויסער קעניג,
אַרומגענומען מיט טורמען אַ רינג !

15 איז אין דער שטאָט פאַרהאַן
אַ קלוגער נויטבאַדערפטיקער מאַן
און ער האָט אַ רעטונגס=מיטל געפונען.
* און די מאַנשאַפט איז אַנטרונען, —
און עס האָט קיינער נישט אין זינען
דעם אָרעמאַן —

16 איך טראַכט:
בעסער וויסן. . .
אָבער. . . *)

---

*) דא איז דער מאנוסקריפט צעריסן, עס פעלט טעקסט פון קאפ. י.—רעד.

25.

1 אַ טויטע פליג אין ווירצערס טאָפּ
פאַרדאַרבט דעם אייל, יערט אים אויף. [81]
ער׳ און וויסן, ווען דומהייט אַ נאָפּ, —
קוועלט עס אַרויף! [82]

2 זיין רעכטע האַנט
דעם קלוגנס האַרץ באַפעלט;
מיט דער לינקער זיך קווועלט
דער נאַר! [83]

3 און אויך אין וועג (ווי אָן פאַרשטאַנד!)
* מאַכט ער אַלעמען באַקאַנט:
איך בין אַ נאַר! [84]

— — — — — — — — —

4 האָסט אָנגעמאַכט דיין הערשער פאַרדראָס,
דיין פלאַץ נישט פאַרלאָז!
אויסגעהאַלטנקייט מאַכט לינד
די שווערסטע זינד!

5 האָב איך אונטער דער זון אַ בייז דערקענט:
אַ פאַרזעען פון רעגענט!

6 הויך און העכער — דער נאַר געשעצט,
פאַרדינטע לייט — אַרונטערגעזעצט!

7 געזען האָב איך, קנעכט רייטן אויף פערד.
און הערן, גלייך קנעכט, צו פֿוס אויף דער ערד!

8 דער אונטערגראָבער פֿאַלט אָפּט אַליין
אין געמאַכטן גרוב אַריין;
* ווער אין צוים זיך אַיינגעריסן, —
ווערט ער פֿון אַ שלאַנג געביסן!

9 ווער שטיינער רוקט, דער שלאָגט זיך אָן,
דעם האָלצנהעקער פּלעט אַ שפּאָן!

11 און אויב שטיל, אָן קלאַנג
עס בייסט די שלאַנג
מיטן באַרעדער, וואָס איז די מער? 85)

10 * ס'אייזן שטומפּ, שאַרפט קיין שנייד
און מיט זיך, און אַרבעט שווער...
קלוגשאַפט שטעקט אין פֿאָרבערייט 86)

12 אַ קלוגער רעדט — עס האָט אַ חן,
אין די רייד טוט דער נאַר פֿאַרשטריקן, 87)

13 הייבט אָן דום, ענדיקט געמיין.
און רייד אַזוי פֿיל. 88)

---

*) אין מאנוסקריפּט קומט דער פּסוק 11 פֿאַרן פּסוק 10. אין דעם ענדגילטיקן טעקסט זיינען זיי אויסגעשטעלט אין דעם ריכטיקן סדר. — רעד.

14 קיין מענטש ווייס, וואָס דערפון וועט זיין,
וואָס עס טוט זיך אונטער זיין רוקן [89],
און פירט צו קיין ציל!

15 ניטאָ אין הויפּט־וואר. — רעד [90].

16 ווײ דיר, לאַנד,
* פון יונגן קעניגס לייכטער האַנט
* רעגירט,
און באַגינען טיש געפירט
ווערט ביים עדלשטאַנד...

17 וואויל דיר, לאַנד!
וואו פעסט און פריי דער קעניג שאַפט;
צו דער צייט
עסן זיינע עדללייט
און צוליב קראַפט,
נישט צוליב טרינקען.

18 און פוילקייט מוס דער באַלקן זינקען.
אָפּגעלאָזט די הענט, —
וויינען די ווענט!

19 ניטא אין הויפּט־וואר.

20 אין דער היים ביי זיך
אין שטילסטן אָרט
קיין קעניג פליך,

* קיין רייכן שילט אין שלאָפגעמאַכט, (שלאף־געמאך? — רעד.)
דער פויגל פון הימל כאַפּט דאָס וואָרט,
פלינלמאַן צעטראָגט די זאַך [91].

יא.

1 דיין פאָרראַט איבער וואַסער שפּרייט;
דו געפינסט עס מיט דער צייט...

2 אויף זיבן צי אַכט צעטייל דיין ברויט.
דען וואָס פאַר אַ נויט
עס קען קומען אויפן לאַנד,
איז דיר אומבאַקאַנט!

3 ווען רעגן־פול אַ וואָלקן וואַרט,
גיסט ער אויף דער ערד;
און פאַלט אַ בוים, אָסט צי נאָרד,
ר'בלייבט שוין דאָרט!

4 זייעט נישט — ווער ווינטן היט;
* וואָלקן־קוקער, האָט קיין שניט.

5 דען גאָטס ווערק און וואָס ער מאַכט
דאָס וויים נישט קיינער,
ווי מע ווייסט נישט, צווישן ביינער,

דעם צוג פון ווינט אין פולער טראַכט;
ווערט קיין באַשייד דערויף געפונען!

6 זייע דיין זאָמען באַגינען
און לאָז נישט אָפּ צו אָונט־צייט,
דען דו קענסט נישט וויסן,
וועלכער עס גערייט.
און מעגלעך, דאָס ביידע טויגן 92).

7 און זיס איז דאָס ליכט; די זון צו געניסן
איז אַזוי גוט פאַר די אויגן 93).

8 זאָל צו מאָל
אַ מענטש לעבן יאָרן אויף יאָרן,
מיט אַלע וועט ער זיך פרייען; און זכרון
וועלן אים בלייבן, נישט ווייניק אין צאָל,
... טעג...
... געקומען איז, נעמט זיין וועג... 94) *)

9 פריי דיך מיט דיין לעבנסקראַפט **),
יונג לעבן!
דיין איז, ווי לאַנג יונג דו ביסט,
וואָס דיין אויג זעט, דיין געלוסט

---

*) דאָ איז דער מאנוסקריפט אויסגעריסן און עס פעלן ווערטער פון די אָנהייב שורות. — רעד.

**) דער פ. 9 פארמאָגט ניט קיין גרונד־וואריאנט, נאָר באשטייט בלויז פון וואריאנטן. מיר גיבן אין „הויפט"וואריאנט" דעם לעצטן וואריאנט, וועלכער באַ־ציט זיך אויף גאנצ פסוק 9. — רעד.

און דיין געשענק,
נאָר געדענק 95)
דאָס גאָט 96) וועסטו געבן
אויף דעם אַלעם רעכנשאַפט 97).

10 ניטאָ אין דויפּס־וואר. — רעד.

יב.

1 אָן באַשעפער געדענק יונגערהייט,
איידער ס'דערגרייכט שלעכטע צייט,
יאָרן, וואָס זענען נישט ליב,
וואָס איז דיר אין זיי נישט געלעגן. 98)

2 ווען די זון ווערט טריב
* און דאָס ליכט, מאָנד און שטערן,
און דער וואָלקן קומט צוריק נאָכן רעגן... 99)

3 ווען פאַרצירט (פארצערט? פארציטערט?—רעד.) עס ווערן
די וועכטער פון דיין הויז,
די קריגער קרומען זיך אויס,
די מילנער, געמינער, בלייבן ליידיק שטיין,
די קראַטן־קוקער הערן אויף צו זען. 100)

4 און פֿאַרשפּאַרט אַרום דער גאַנג
דאָס געריוש פֿון מאָלן ווערט קוים געהערט.
אַ פֿויגל פּיפּצט, דער שלאָף געשטערט,
און דערנידערט די טעכטער פֿון געזאַנג,
געבויגן און בלייבט. (101

5 און עס שרעקט די קלענסטע הייך,
שטרויכלונגס אויף גלייכן וועג.
דער מאַנדלבוים האָט אָפּגעבליט
און די שנעקע שלעפּט זיך...
און די קאַפּערבער...
עס גייט די... *) (102
. . . . (103

---

*) דאָ איז דער מאַנוסקריפּט צעריסן און עס פֿעלן די ווייטערדיקע פּסוקים 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 — ביזן סוף פֿון קהלת. עס איז בלויז פֿאַרהאַן אַ וואַריאַנט אויפֿן פּ. 7, געפֿונען אויף אַ באַזונדער בלעטעלע. — רעד.

פאַרשיידענע וואריאַנטן.

1 וואָס בלייבט אים דערפון?

2 פון דאָרט (קערט מען זיך אום — אויסגעשטעקט)׃

3 קיין געדעכעניש ביי לייט!
פאַר ערשטע צייטן. 1)
(און וואָס נאָך שפּעטער אונז פאַרבייטן. — אויסג.)
און נאָך (שפּעטערע. — אויסג.) קומען אין ווייכן
און נאָך שפּעטערע דערגרייכן
וועט זייער געדענקען אויך אַזוי ווייניק.

4 * איך קהלת בין געווען קעניג 2)
אין ירושלים
* אינטערטעניג
* איז ישראל מיר געווען.

5 I האָב איך קלוג (אַלץ. — אויסג.) געפאָרשט.
II און קלוג געפאָרשט.

6 אַן אומגליקלעכע באַשטרעבן.

7 צו באַשעפטיקן דערמיט׃

8 אַלץ, וואָס אונטערן הימל געשיט,
איז אייטל יאָגעניש נאָך ווינט.

9 (דען. — אויסג.) אַלע.

---

1 (פאַר דער לאַנג פאַרשוואונדענער) צייט.
2 איך—קהלת—אין ירושלים קעניג.

10 עס זענען אַלע זאַכן
ניסט אויסצוגלייכן — קרום.
און פעל — ניסט צו רעכט צו מאַכן.

11 I (איך, — אויסג.) מעכט
וויסן און דערגיין
וואָס ווילד איז (און אויסג.) שלעכט.

II איך וויל דערגיין
וואָס שלעכט איז און ווילד, קלוג און געשייט...
איך אַ נאַרישקייט:
וואָס מער וויסן, אַלץ מער לייד.

12 (איך פרוב. — אויסג.) גענום
און לוסטבאַרקייט.
עס האָט מיין האַרץ זיך ניסט געשטילט.

13 צום געלעכטער זאָג איך ווילד.

14 דאָך, איך קלער:
* איך וועל באָדן זיך אין ווייַן!
איך בין קלוג, אַליין
געניסן וועל איך נאַרישקייט!
ביז איך וועל ניסט געפינען באַשייד,
וואָס גוט איז און וואָס געשייט
פאַרן מענטשן-קינד אונטער דער זון, —

15 און (איך האָב מיר. — אויסג.) זילבער און גאָלד
(אָנגעזאַמלט, אויך. — אויסג.) אַלערראַנט.

16 און (אויך. — אויסג.) ניסט פאַרוויגערט (אויסג.) ווערט
פון מיר.

17 פאַר מיין מי מיין איינציק טייל.

18 (אויף וועלכע איך האָב זיך אַזויפיל געמיט
און ס'איז דום, דום. — אויסג.)

19 (און אין באַטראַכט גענומען
וואָס דום איז און קלוג. — אויסג.

20 עס ווערט קיינער נישט געשווינט. — אויסג.

21 (דאָס אַלץ. — אויסג.). וואָס אונטער דער זון געשיט.
(ווייל אַלץ איז. — אויסג.) אַ נישטיק ווינט-געפּאַנג.

22 ווער (נאָך. — אויסג.)

23 מיט זאַמלען און באַשטרעבן. — אויסג.

24 (עס האָט יעדע זאַך איר צייט '
אַלץ, וואָס אונטער דער זון פּאַסירט
האָט זיין צייט באַשערט.
אַ צייט — ווען מאַן געבערט
און אויך צו שטאַרבן צייט!
ווען אויסגעוואָרצלט און געפּלאַנצט!
ווען ס'ווערט געטויט און ווען קורירט.
ווען געבויט און ווען צעשטערט!
און אויף געלעכטער און אויף טרערן.
און געקלאָגט און ווען געטאַנצט.
און ווען שטיינער ווערן צוזאַמענגעפירט.
* און ווען געהאַלזט און אָפּגעווענדט.
און ווען מען זוכט, און מע' פאַרלירט!
* און ווען געקאַרגט און ווען פאַרשווענדט:
צונויפגענייט און אָפּגעטרענט!
* און אויף שווייגן און אויף רייד!
* אויף ליבן צייט, אויף האַסן צייט
* און אויף פרידן און אויף שלאַכט!
און דער פּליסיקער וואָס מאַכט
מיט זיין מי? און איך זע איין,
דאָס פון מעכטיקן געגעבן
איז דעם מענטשן דאָס באַשטרעבן
* ער זאָל דערמיט באַשעפטיקט זיין.

25 זע איך איין ;
נישט פֿאַרהאַן קיין אַנדער שטרעבן
נאָר לוסטיק זיין
(און זיך גוט צו טאָן אין לעבן... — אויסג.)

26 איז עס אָבער מענטשן־גערייד... — אויסג.

27 געווען דאָס זעלבע (שוין—אויסג.) אַמאָל,

28 נאַריש און ווינט־געיעג—(אויסג.)

29 I (גייסט צום מעכטיקן אין הויז אַריין,
* זע אויף דיינע פּים געאַכט
און ליבער שטיל געהאָרזאַם זיין,
אַלס ווי נאַרן פֿיל אָפּפּער־שלאַכט,
* דען עס ווייסן נישט די לייט
ווי גוט צו מאַכן אַ בייזע זאַך).

II (אין ליבער איז (שטיל אויסג.) געהאָרזאַם זיין
אַלס פֿון אָפּפּער פֿיל געשלאַכט
ווי עס טון די נאַרישע לייט,
וואָס ווייסן נישט, ווי גוט געמאַכט 1)
עס ווערט פֿאַר גאָט אַ בייזע זאַך! אויסג.

30 (און פֿאַר אים דיין מויל באַוואַך 2)
נישט פֿאַרכאַפּט זיך אויף די רייד,
ער איז אין הימל, דו—אויף ד׳ר׳ערד,
אין דאַרום—קיין רייד געמערט!—אויסג.)
* גייסט צו גאָט אין הויז אַריין
* זע אויף דיינע פּים געאַכט

31 (עס קומט דער טרוים מיט פּילערליי.
אין דער נאַר מיט פּלוידעריי.—אויסג.)

32 פֿון העכערן נאָך איבער זיי.

---

1 זיי ווייסן נישט, ווי גוט געמאַכט.

2 און פֿאַר גאָט דיין מויל באַוואַך—אויסג.

33 שפייזן שפייזט די ערד.
אין די מענגע דינערשאַפט
ברענגט קיין נוץ.

34 (זעט — אויסג.) קיין נוץ.

35 * (פון זילבער זאַט נישט ווערט,
ווער זילבער ליבט און זיך פאַרשאַפט.— אויסג.)...

36 דאָס גוטס ווערט גרעסער אין גרעסער

37 ווי פון דער.—אויסג.

38 און וואָס (האָט ער.—אויסג.) דערלעבט איבער דער צייט.

39 I (אוןווירקלעך דער מאַן, וואָס גאָט האָט באַשערט
רייכטום אין גיטער און נישט פאַרווערט
צו באַהערשן זיין פאַרמעגט
און צו צערן, צו געניסן זיין מי מיט פרייד) 1)
און האָט זיין טייל זיך אָפגענומען,
האָט אַ געשענק 2) פון גאָט באַקומען
גערענקט נישט פיל.

II און יעדער מאַן, וואָס גאָט האָט באַשערט
רייכטום און גיטער און נישט פאַרווערט
פון זיין מי זיין טייל צו באקומען (געניסן) 3).
האָט אַ געשענק פון...

III צו צערן (און צו געניסן (אויסג.) מיט פרייד פון זיין
פאַרמעגן
און האָט פון זיין מי זיין טייל זיך גענומען
דער האָט אַ געשענק פון גאָט באַקומען
נישט פיל געדענקט ער פון זיינע טעג
גאָט האָט אים מיט פרייד פאַרנומען.

---

1 צו צערן פרייד מיט פרייר.

2 א געשענקען.

3 I צו צערן מיט לוסט און צייט.
II צו צערן איבער דער צייט זיין מי.

40 I אינטער דער זון איין אומגליק פֿאַרהאַן.
און דריקט אַזוי שווער.
גיט גאָט אַ מאַן 1)
* רייכטום, גיטער און ער
קען זיך באַשערן
יעדן האַרציקן באַגער.
און האָט ער פֿאַרזאָגט
צו הערשן איבער דעם,
דערפֿון צו צערן,
און אַ פֿרעמדער עס פֿאַרצערט.

II און אונטער דער זון איין אומגליק פֿאַרהאַן,
וואָס טרעפֿט אַזוי שווער.
אַ מאַן 2),
וואָס גאָט גיט רייכטום, גיטער און ער,
וואָס דאַרף זיך נישט פֿאַרווערן
קיין האַרציקן באַגער. 3)

41 ווען ער הונדערט זין געבער
און לעבט לאַנג, לעבט וואָס מער
און איז פֿון האָב און גוטס נישט זאַט
* און קיין באַגרעבעניש געהאַט —

I ענדער שוין 4) אַ מפּיל־קינד,
וואָס קומט און פֿאַרשווינדט.

---

1 לייטזעליבט
א א מאן. — אויסג.
2 (גאָט גיט. — אויסג.)
א מאן.
3 וואָס א הארץ נאָר קען באגערן.
4 בעסער שוין.

* אין פינסטערניש געקומען, אין פינסטערניש געעקט,
און מיט פינסטערניש דעם נאָמען פאַרדעקט.

II איז ליבער שוין אַ מפיל־קינד, [1]
וואָס אין דער פינסטערניש קומט און פאַרשווינדט,
מיט [2] פינסטערניש דעם נאָמען פאַרגאָסן.

42 קיין זון געזען, קיין ליכט געגאָסן [3], — אויסג.

43 I אַ מענטש מיט זיך פאַר דער קעל;
און נישט זאַט ווערט די זעעל!

II די מי פון מענטש איז פאַר דער קעל,
און די זעל
די האָט קיינמאָל נישט גענוג...

44 אין דום צי קלוג,
ס'איז קיין אונטערשייד פאַרהאַן.

45 און וואָס געקומען (איז געקומען.—אויסג.)

46 פאַרהאַן רייד.

47 און פיל רייד, פיל נישטיקייט
און דער מענטש פאַרמאָגט נישט מער!

48 און ווייס דען ווער [4],
וואָס פאַרן מענטש איז געשייט
אין זיין נישטיקער לעבנס־צייט,
* וואָס ער, ווי אַ שאָטן פאַסירט.

---

1 איז ליבער שוין נפל.—אויסג.
2 אין.—אויסג.
3 קיין ליכט געגאָסן, קיין זון נישט געזען.
4 און ווער וועט זאָגן אויף געווים.—אויסג.

49 ענדער אין הויי פון טרויער צו ווײלן
אַלם צום 1) טרינקערהויז צו אײַלן;
דער טויט (דער — אויסג.) איבער אַלעם שוועבט.

50 ערגער ס׳געזיכט.

51 צום הויז) 2

52 (דאָם אויסג.) קנאַקן פון דערנער אונטערן טאָפּ.
אַזוי דאָם געזאַנג פון נאַרישן קאָפּ.

53 און אַלץ מיט אַנאַנד —
נישטיק נישט!
דער רויב דעם קליגסטן מאַן צעמישט,
און מאַכט דאָם גאַנצע האַרץ צו שאַנד!

54 I בעסער דער ענד פון אַ זאַך
אַלם דער אָנהייב.
בעסער לאַנג· אַלם הויכגעמיט.
און לאָזט (לאָז?) דיין צאָרן נישט לייכט אַרויס
דען צאָרן רוט אין נאַרן-שויס.

II נישט אין אָנפאַנג ערשט צו ענד
ווערט יעטווידע זאַך דערקענט.
ענדער לאַנג· אַלם הויכגעמיט.
* און לייכט אין צאָרן ברעך נישט אויס;
צאָרן ליגט אין נאַרן-שויס.

55 I נישט זאָג: וואָם איז עם געשען?
אין אַמאָליקע צייטן איז בעסער געווען 3)

---

1 אלס אין. — אויסג.
2 צום (הארץ).
3 און זאָג נישט: עס איז בעסער געווען.

ניִשט אויִם קלוגשאַפֿט טוסטו פֿרעגן.
גוט איז קלוגשאַפֿט מיט פֿאַרמעגן 1)
דערהויפּט פֿאַר די, וואָס זעען די זון;
אין שאָטן פֿון וויסן, אין שאָטן פֿון געלט,
שטייגערט די ווינסשאַפֿט
און שטייגערט דעם קענערס לעבנס-קראַפֿט׳

II און זאָג ניִשט, וואָס איז עס געוואָרן?
די אַלטע צייטן זענען בעסער געווען אַלס איצט.
ניִשט אויִם קלוגשאַפֿט איז דאָס פֿרעגן.
גוט איז וויסן מיט באַזיצט
נאָך מער פֿאַר די, וואָס זעען די זון.
אין שוץ 2) פֿון וויסן, אין שוץ פֿון זילבער
קלוגשאַפֿט לעבעדיק מאַכט.

III פֿרעג ניִשט: וואָס איז עס געשען,
פֿאַרוואָס איז פֿאַרצייטן בעסער געווען?
וואָס האָסטו דערפֿון —
פֿון (נאַרישן.— אויסג.) פֿרעגן 3)
גוט איז וויסן מיט פֿאַרמעגן
(דערהויפּט פֿאַר די, וואָס זען די זון. — אויסג.)
אין שאָטן פֿון (זילבער. — אויסג.) אין שאָטן פֿון געלט
גיט לעבנסקראַפֿט
די ווינסשאַפֿט.

IV און ניִשט זאָג:
דאָס אַמאָל איז בעסער געווען.
וואָס איז עס געשעי,

---

1 גיט איז צו פֿאַרשן ווען מען באַזיצט.
2 אין (שאָטן).
3 נאַריש איז דאָס פֿרעגן.

וואָס ערגער ווערט מיט יעדן טאָג...
(וואָס פאַר אַ נוץ
האָט דאָס פרעגן אויסן. 1)
גוט איז ווייסן מיט פאַרמעגן.

V און נישט זאָג, וואָס איז (עס) געשען?
אַמאָליקע צייטן איז בעסער געווען
פאַרוואָס פאַרשלימערט זיך צייט? 2)
איז אַזאַ פרעגן
איז גאָרנישט 3).
גוט איז ווייסן ביי פאַרמעגן.

VI און נישט זאָג
וואָס איז עס געוועזן 4)
אַמאָליקע צייטן איז בעסער געווען
און ערגער ווערט מיט יעדן טאָג 5)
נישט אוים קלוגשאַפט טוסט עס פרעגן. 6)

---

1 I וואָס פאַר אַ נוץ ברענגט דאָס פרעגן.
II נאַריש פרעגן, וואָס ברענגט קיין נוץ.
III דען דאָס פרעגן האָט קיין נוץ.
2 פון וואַנען קומט די שלעכטע טעג.
3 דו פרעג נישט, זוך נישט בעשייד.
4 (און נישט פרעג) וואָס איז עס געשען.
5 I און נישט זאָג,
אויב דו האָסט אַ שלעכטן טאָג
II און נישט רעד פון אונטערשייד
צווישן היינט און נעכטיקן טאָג.
III און פרעג נישט אויף קיין אונטערשייד
צוויש איצט און אַמאָל געווען
6 (וואָס האָסטו דערפון פון אַזאַ פאָרשן און פרעגן

VII (פריער ערוועַרבּ דיר דיין פאַ[illegible] 1
דאַן האָט וויסן אַ נוץ.
אין וויסן שוץ, אין זילבער שו
דאַן וואָס מער וויסנשאַפט)...

VIII אָנגענעמער די זון צו געניסן 2)
אין טאָפּלטן שאָטן פון זילבער און וויסן
וויסן, דערהויפט די וויסנשאַפט,
איז די קוואַל פון לעבנסקראַפט.

IX אין נאָך מער
פאַר די זונען-זעער
גוט איז באַשטעלט
אין שאָטן פון וויסן
אין שאָטן פון געלט...
און וואָס מער וויסן, מער לעבנסקראַפט
גיט די וויסנשאַפט.
* און וואויל איז די, וואָס די זון געניסן 3)
* אין טאָפּלטן שאָטן פון זילבער און וויסן —
און וואָס מער וויסן, לעבנסזאַפט
קוועלט פאַר זיי די וויסנשאַפט 4)

---

1 גוט איז קלוגשאפט מיט ערווערב.

2 גוט איז די זון צו געניסן.

3 וואויל די, וואָס די זון געניסן.

4 און פאַרשן וואָס מער, דען וויסנשאַפט
(איז פאַר זיי לעבנסזאַפט.—אויסג.)

56 און זע גאָט (גאָטס?) וועלט!
זי גלייכט נישט אוים וואָס קרום געשטעלט! 1)

57 גוטע טעג לעב אין גענום
און די שלעכטע אָן פאַרדרוס,
דען די גוטע און שלעכטע צייטן
האָט גאָט געמאַכט איינס קעגן צווייטן
דער מענטש זאָל נאָך אים גאָרנישט געפינען.

58 וואַריאַנטן צו די פסוקים 19, 20, וואָס זיינען אין הויפט־
וואַריאַנט ניטאָ.
I דעם קלוגער (קלוגן?) שיצט דער פאַרשטאַנד 2)
בעסער (די) אַלס די שילדן־טרעגער צען,
וואָס זענען אין שטאָט געווען.
און נישטאָ קיין מענטש אין לאַנד,
וואָס זאָל זיין דורכאוים גערעכט. 3)

II דעם קלוגן שיצט זיין פאַרשטאַנד
מער וו די הערשער צען, 4)
וואָס זענען דאָ אין שטאָט געווען,
און ס'איז אין לאַנד קיין מענטש פאַרהאַן,
וואָס זאָל שטענדיק זיין גערעכט,
וואָס זאָל נישט האָבן קיין פעלער געמאַכט.

---

1 I נעם גאָטס וועלט
ווי זי איז.
II ווי זי איז נעם גאָטס וועלט.
2 שיצט בעסער זיין) פארשטאנד.
3 און נישטאָ קיין (גערעכטער).
וואָס זאָל נאָר גוטס טון און א פעל.
4 קלוגשאפט שיצט דעם קלוגן מאן
בעסער אלס די הערשער צען.

59 און אויף פרעמדע רייד נישט אַכט.

60 דען בײ זיך אין דאַרץ געזוכט.

61 I אַלץ געפּריווט, געזוכט באַשייד,
געמיינט כ׳בין קלוג, עס איז ווייט!
ווייט איז וואָס פאַרגאַנגען
און טיף, נישט צו דערלאַנגען...

II (דאָס אַלץ געפאָרשט, געפּריווט, געזוכט 1)
און געמיינט, איך וועל דערגיין
און עס איז נאָך פון מיר ווייט.
עס איז נאָך ווייטער ווי געווען,
און טיף נישט אַרויסצובאַקומען! —אויסג.)

III זוך איך און פאָרש, קליג מיך און פּרוּוו,
און געמיינט איך וועל דערלאַנגען 2)
ווייסט (ווייט?) פון מיר! וואָס אָפּגעגאַנגען; 3)

62 (איך האָב צום האַרצן זיך גענומען:
צו פאָרשן, וואָס עס האָט אַ האַפט,
וואָס ס׳איז קלוג און רעכנשאַפט. —אויסג.)

63 I צו דעם קלוגן ווער זיך גלייכט?
ווער נאָך ווייס אַ זאַך באַשייד?
מענטשן-קענערשאַפט זיין געזוכט 4) באַלייכט
און זיין אָנבליק — פעסטיקייט.

---

1 דאָס אַלץ געפאָרשט, באַשייד געזוכט.
2 און געמיינט אָט אָט געפין איך וואָס באַשייד.
3 וואָס געוועזן, דאָס איז ווייט.
4 (זיין אָנגעזיכט).

II צו דעם קלונג ווער זיך גלייכט,
אין זאַך־באַשייד ווער טראָגט אַרוים? [1]
זיין געזיכט באַלייכט
מענטשן־קענערשאַפט;
און מיט קראַפט
צייכנט זיך זיין אָנבליק אויס.

III צו דעם קלונג ווער זיך גלייכט?
און אין געריכט, ווער טראָגט אויס (אַרויס?)
דעם זאַך־באַשייד?
מענטשן־קענטעניש באַלייכט
זיין אָנגעזיכט.
עס צייכנט זיך זיין אָנ...

IV צו דעם קלונג ווער זיך גלייכט?
ווער נאָך ווייסט דעם זאַך־באַשייד? [2]
מענטשן־קענערשאַפט באַלייכט
זיין אָנגעזיכט; מיט פעסטיקייט
צייכנט זיך זיין אָנבליק אויס.

64 I קעניגס מונד אויפגעפאַסט! דאַרום [3]
ווי דו ביי גאָט געשוואָרן האָסט,
נישט געאײַלט דיין אָרט פאַרלאָז.

II ראָט איך היטן דעם קעניגס געבאָט,
און געדענק דיין שוואור ביי גאָט,
טרעט צוריק, נישט געאײַלט;

---

1 זאַך באַשייד ווער טראָגט אַרויס.
מעסט זיך מיט דער(ס?) קלוגן ווער?
ווער נאָך ווייסט ווי ער...
2 דאַרום קעניגס מויל געהיט!
3 אָפּ.___אויסג.

III ראָט איך שטרענג ערפּיל
דעם קעניגס געבאָט
ווי געשוואָרן דו האָסט פאַר גאָט,
גייסט פון אים...

65 רעכט און צייט דער קעניג היט;
אַלעס אין דער צייט פאַרגעלטיקט!

66 I אוןווירקלעך איך האָב פאַרנומען, 1)
עס זענען באַשטאַטע פאַרברעכער געקומען,
זיי גייען פון אַ הייליקער שטעל
און רימען נאָך זיך פרעך 2)
(מיט זייער פאַרברעך.—אויסג.) זיי האָבן.
דום! ווייל נישט אויף דער שטעל
די שטראָף נאָך דעם ווערט אויסגעפירט.
ווייל אָפט מען זעט 3),
דאָס הונדערט זינד אַ מאַן באַגייט
און עס ווערט אים פראָלאָנגירט
מאַכט זיי דרייסט 4), דאָס פאַרפירט
צו אַלדאָס בייז.

II און געזען האָב איך פיל:
קומען באַשטאַטע פאַרברעכער,
גייען פון הייליקן אַזיל
און באַנעמען זיך נאָך פרעכער

---

1 און ווירקלעך איך באמערק.
2 און רימען נאך זיך פרעך אין שטאָט.—אויסג.
3 ווייל (דאָס וואָס) מען זעט.
4 (דאָס) מאכט זיי דרייסט.

רימען זיך מיט זייער טון! 1)
דאָס בייזע קומט דערפון,
וואָס עס ווערט נישט געשווינד
די פאַרגעלטונג אויסגעפירט 2).
ווייל מען זעט 3)
* דאָס הונדערט זינד אַ מאַן באַגייט
* און עס ווערט אים פּראָלאָ:גירט,
פון דעם ווערן זיי פאַרפירט 4).

III אין וואָס איך האָב געזען
פאַרשטאַטע פאַרברעכער גייען
פון אַ הייליקן שטעל
און געגאַנגען אין שטאָט אַרום,
באַרימט זיך דאָס און יענץ געט'ן,
דאָס איז דום
און עס שטאַמט דערפון,
(וואָס דאָס אורטייל אויף דער זינד
ווערט נישט אויסגעפירט געשטעל. — אויסג.)
IV (מערק איך פיל
זינדער פאַרשטעקטע
אויפסניי אַנטפלעקטע, 5)
געקומען פון אַ הייליקן אַזיל

---

1 גערימט זיך דאָס און יענץ געטון.
2 וואָס נישט (אזוי) געשווינד
ווערט די פארגעלטונג אויסגעפירט.
3 (און אז) מען זעט
4 אָט מאכט זיי דרייסט.
צו אלדאָס בייז.
5 (פלוצלונג אנטפלעקטע).

גייען אין שטאָט אַרום פרעך
און רימען זיך מיט זייער פאַרברעד — אויסג)

V מערק איך זינדער פאַרשטעקטע
אויפס ניי אַנטפּלעקטע
(גייען פון אַ הייליקער שטעלו). — אויסג)

VI געזען
פאַרשטאַטע פאַרברעכער קימען.
זיי גייען פון אַ הייליק אָרט
און רימען זיך אין שטאָט:
זיי האָבן רעכט געטאָן.

VII און וואָס איך האָב געזען
אין שטאָט אַרום גייען,
מאַנכע באַשטאַטע פאַרברעכער 2)
קומען פון אַ הייליקן אָרט. — — —

67 און איך ווייס
דאָס 3) גוט וועט זיין
נאָר דעם גאָטס-פאָרכטיקן אַליין.

68 דעם זינדיקן 4) קען אַ ווײַלע געראָטן,
ר'וועט פאַרשווינדן ווי אַ שאָטן
דאָס 5) ער קיין לאַנג לעבן האָט.
ווייל ער פאָרכט זיך נישט פאַר גאָט.

---

1 פון א הייליקער שטעל געקומען.
2 באשטאטע פארברעכער (פיל).
3 דאָס (ענדלעך).
4 (און דעם זינדיקן)
5 (דען).

69 I איז אויף דער ערד אַן אומרעכט פאַרהאַן
וועט אַ רעכטשאַפענער מאַן
אַפּט ווי אַ זינדער באַלוינט
און דער זינדער 1) גּנשווינט
און עס גייט אים.

II און דאָך איז עס ניש רעכט 2),
וואָס עס געשיט דאָ אויף דער ערד.
טרעפט אַ מאַן איז גערעכט 3)
און ס'איז אים דעם בייזנס לאָם באַשערט.
און דער שלעכטער ווערט געשוינט
און גלייך אַ גערעכטער געלוינט.
(דאָס האָט אָבער אויך קיין ווערט. — אויכג.).

II דאָך ווי,—אויסג.
שלעכט
פּירט זיך דאָ אויף דער ערד.., 4)
אָפּט איז אַ מאַן גערעכט
אין ווערט ווי אַ זינדער באַלוינט,
און דער זינדיקער ווערט געשוינט
און באַקומט דעם גערעכטנס טייל. — אויסג.)

III איז פאַרהאַן אַ נישטיקייט
וואָס געשיט דאָ אויף דער ערד,

---

1 ווערט.

2 און דאָך איז אַ בייז פאַרהאַן.

3 (טרעפט אויסג.) דעם גערעכטן מאַן.

4 I (דום אויסג.) פּירט זיך דאָ אויף דער ערד.
II און דאָך איז נישט רעכט
(ווי עס;—אויסג.) פּירט זיך דאָ אויף דער ערד...

ווערט דעם גוטן בייז באַשערט
און געשווינט די בייזע לייט. [1]

70 I ליב איך איינציק און אַליין
נאָר די פרייד! אונטער דער זון [2]
האָט דער מענטש נישט וואָס צו טון
נאָר עסן טרינקען און לוסטיק זיין!
דאָס איז באַגלייטן אין זיין מיאיק לעבן,
וואָס איז אים אונטער דער זון געגעבן!

II און איך שאַץ דאַרום די פרייד! [3]
קיין אַנדער גוט (ס?) איז פאַר אַ מאַן
אונטער דער זון דאָ נישט פאַרהאַן
נור עסן און טרינקען און לוסטיק זיין.

71 וואַריאַנטן צו די פעלנדיקע פ. 16 און 17.

16 אַלץ געפּאָרשט אין נאָכגעקלערט,
אום צו קימען צום פאַרשטאַנד,
וואָס דאָ טוט זיך אויף דער ערד,
וואָס מע יאָגט זיך דורכאַנאַנד,
וואָס קיין רו ביטאָג מען האָט
און מען זעט קיין שלאָף ביינאַכט.

II האָב איך געפּאָרשט אין נאָכגעקלערט
קלוג צו ווערן (און דערגיין, — אויסג.)
וואָס דאָ טוט זיך אויף דער ערד.

17 און האָב איינגעזען, אַז גאָט
האָט דאָס אַלץ אַזוי געמאַכט,
דאָס דער מענטש זיך ״ שט דערוויסט [4]

---

1 און עס באַקומט (באַקומען) דער בייזער מאַן (בייזע לייט)
וואָס דעם גוטן צוגעהערט.

2 (און געליבט זאָל זיין די פרייד).

3 שאַץ איך דאַרום די לוסטיקייט.

4 דאָס קיינמאָל זיך דער מענטש דערוויסט.

וואָס אונטער דער זון עס דאָ געשיט (1
און זאָל זיך מיען און זוכן אומזיסט.
עס איז דערפון
קיין באַגריף נישט צו געווינען,
און אויב דער קלוגער צו וויסן מיינט,
אים שיינט,
עס איז גאָרנישט צו געפינען.

72 דאָס אַלע צום האַרץ זיך גענומען,
פון דעם אַלעם אַרויסבאַקומען,
דאָס אַלץ איינס קלוג און גערעכט, —
די הערן און זייערע קנעכט
זענען ביי גאָט אין דער האַנט!
אין דער מענטשלעכער פאַרשטאַנד
שאַפט זיין האַסן און זיין ליבן
אַלץ אָנצייכנט; פאָרגעשריבן
איז אַלץ מיט אַנאַנד.

73 און איין לאָז דערגרייכט
דעם גערעכטן און אומגערעכטן
דעם וואָס אומריין איז אין דעם וואָס ריין (2
און צי געאָפפערט ווערט צי ניין.
און דעם וואָס איז (3 צו שווערן לייכט
און פון שווערן אָפגעהיט... (4
קיין אונטערשייד! אויסג.

1 I וואָס דאָ געשיט אונטער דער זון.
II וואָס עס געשיט דאָ אונטער דער זון.
2 ווער עס איז אומריין (ווער ס'איז ריין).
3 און ווער עס איז. — אויסג.
4 פון שווערן אָפגעהיט.

74 I דאָס שלימסטע, וואָס אונטער דער זון געשיט:
וואָס אַלע איין געשיק דערגרייכט!
און פול בייז און צעלאָזנקייט
איז דער מענטש אין זיין לעבנס-צייט.
(אין, — אויסג.) שפעטער [1] צו דער אונטערוועלט: [2]

II שלעכט וואָס אונטער דער זון געשיט,
דאָס איז איבער דער מאָס
און נאָך וואָס...

75 I ווער צום לעבן אויסגעקליבן,
האָט נאָך צו האָפן אַ גרונד [3]
דען בעסער דעם לעבעדיקן הונט
אַלס דעם לייב.

II דען איז געוויילט צום לעבן ווער
האָט נאָך צו האָפן גרונד [4]
און בעסער איז דעם הונט,
אַלס דעם לייב, וואָס לעבט נישט מער.

III דען ווער געוויילט עס איז צום לעבן,
דעם איז האָפענונג געגעבן.

76 און וואוילגעמיט...

77 אין נישט קאַרג צום קאָפ דיין אייל.

78 אין פאַרגעניגט לעב אָפ דיין וועלט
מיט דעם ווייב, וואָס דיר געפעלט.

---

1 און דערנאָך. — אויסג.
2 און צו די טויטע איבערגעגעבן.
3 האָפט נאָך ווער.
4 דער האָפט. — אויסג.

דאָס איז אונטער דער זון דיין טייל 1)
פאַר דיין גאַנצער מי און שטרעבן
אין דיין קורץ און נישטיק לעבן.

79 I ווידער זע איך 2) ראָ אויף דער וועלט,
נישט דער לייכט געווינט ס'געיעג
און אין געשלעג
זיגט נישט 3) דער העלד.
* דער קלוגער אָפט קיין ברויט געפינט
און פאַרמעג
זיך צו קלוגשאַפט נישט געזעלט
און נישט דער ווינדער געפינט
לייטזעליקייט.

II (נאָך וואָס אונטער דער זון באַטראַכט 4)
נישט דער פלינקער געווינט
דאָס געיעג
נישט דער שטאַרקער זיגט אין שלאַכט
* און פאַרמעג
זיך מיט וויסן נישט געזעלט.—אויסג.).

III מערק איך נאָך, דאָס אויף דער וועלט
נישט דער לייכטער — אין געיעג
אין נישט דער שטאַרקער זיגט אין פעלד.
אַ קלוגער מאַן און הונגער-טעג
(און פאַרמעגן מיט פאַרשטאַנד

---

1 דען דאָס קומט דיר, דאָס איז דיין טייל
פאַר גאָר דיין גאַנצער מי אין לעבן.
2 וואָס נאָך איך זע.
3 נישט זיגט.
4 און ווידער האָב איך באַטראַכט.
נישט דער פלינקער (דאָס געיעג) געווינט.

זעלטן גייען האַנט אָן האַנט — אויסג.)‚ 1)
און קיין אונטערהאַלט געווינט. 2)
און נישט ווייסנדער געפינט
לייטזעליקייט

IV נאָך וואָס אינטער דער זון באַטראַכט.
נישט דער פלינקער ס׳געיעג געווינט.
נישט דער העלד זיגט אין שלאַכט.
אין דער קלוגער אָפט קיין ברויט געפינט.
פאַרמעגן 3) צו קלוגשאַפט זיך נישט געזעלט
און נישט דער פאַרשטענדיקער געפעלט.

V נישט דער וואָס לייכט 4)
אין געלאַף דאָס ציל דערגרייכט
(דאָס) אין קריג
נישט ביים 5) שטאַרקן בלייבט דער זיג.
* דער קלוגער אָפט קיין ברויט געווינט 6)‚
לייטזעליקייט נישט דער ווייסנדער געווינט

VI און אונטער דער זון וואָס נאָך באַטראַכט:
נישט ווער ס׳איז לייכט ס׳געיעג געווינט
און נישט דער העלד זיגט אין שלאַכט.
אַ קלוגער אָפט קיין ברויט געפינט.

---

1 I און נישט האַנט אָן האַנט
גייט דאָס רייכטום מיט פאַרשטאַנד.
II רייכטהום גייט נישט האַנט אָן האַנט
(מיט פאַרשטאַנד).
2 I (ווייסן קיין פאַרמעג) געווינט.
3 רייכטום אויסג.
4 דאָס נישט דער וואָס לייכט.
5 (דעם).
6 פאַרמעג און ווייסן גייען צושיידר.

פאַרשטענדיקער קיין רייכטום מאַכט, 1)
און לייטזעליקייט
דער קלוגער נישט געווינט,
דען איבער אַלעם צופאַל און צייט!

VII און ווידער געזען, דאָס אויף דער וועלט
נישט דער פלינקער קומט געשווינד
* נישט דער שטאַרקער זיגט אין פעלד.
* אַ קלוגער מאַן קיין ברויט געפינט
און נישט צוזאַמען האַנט אַן האַנט
גייט דאָס רייכטום מיט פאַרשטאַנד 2)
און דאָס לייטזעליקייט
נישט דער ווימנדער געווינט.

VIII ווידער זע איך: אויף דער וואַלט
נישט דער לייכטער — דאָס געיעג,
* נישט דער שטאַרקער זיגט אין פעלד;
דער קלוגער מאַן האָט הונגער-טעג.

IX וואָס איז זע נאָך אויף דער וועלט,
נישט דער לייכטער נעמט ס'געיעג
* און נישט דער שטאַרקער זיגט אין פעלד.

80 I און דאָס מענטשן-קינד איז בלינד
פאָראויס זיין צייט זעט קיינער ניש 3),
ווי אין בייזער נעץ די פיש,
ווי פייגל אין דער פויגל-פאַנג 4).

---

1. רייכטום צום קלוגן זיך נישט געזעלט.—איינג.
2. גייט דאָס רייכטום מיט פארמעג.
3. I פאָראויס די צייט זעט קיינער ניש.
II די צייט פאָראויס דאָס זעט ער ניש.
4. ווי (די) פייגל אין דער פייגל=פאנג (געפאלן).

II און ווען די צייט וועט קומען,
דאָס פאַראוים זעט קיינער ניש'.
ווי'ן (אַ בייזער נעץ) די פיש
ווי פייגל אין די פאַנגען
אַזוי ווערט אויך דער מענטש געפאַנגען. 1)
פלוצלונג קומט זיין אונטערגאַנג.

III צייט אין צופאַל אַלץ רעגירט 2)
און קיינער ווייסט נישט ווען ס'פאַסירט
און ווען עס קומט 3) ווייס קיינער ניש.
ווי אין בייזער נעץ פאַרנומען
* (ווי די פייגל אין די פאַלן... — אויסג.)

IV (אין — אויסג.) פאַראוים זעט קיינער ניש,
* ווי'ן אַ בייזער נעץ די פיש
ווי די פייגל אין פויגל-פאַ:ג
ווערט געכאַפּט דאָס מענטשן-קינד 4).

81 מאַכט דעם גאַנצן אייל צו שאַנד.

82 I פיל ערן און פיל פאַרשטאַנד
ווען דומהייט אַ נאָפּ,
קוועלט עס אַרויף
מאַכט אַלץ צו שאַנד.

II ער' און וויסן,—דומהייט אַ נאָפּ,
עס קווועלט אַרויף.

83 זיין רעכטע האַנט דער קלוגער באַפעלט 5)
(טוט, מיט דער לינקער דער נאַר זיך קווועלט און געלינקס)

---

1 אזוי ווערט דער מענטש (באנומען)
2 צייט און צופאל צלע דערגרייכט. אויסג.
3 (און ווען עס קומען וועט)
4 כאפט מען אויף דאס מענטשן-קינד.
5 דער קלוגער באפעלט זיין רעכטע האנט.

84 (און אויך אין וועג אַז האַרץ — אויסג.) איס פּעלט,
קינדיקט ער איך בין אַ נאַר.

85 ווער די בייזע צונג באַדאַרף!

86 ס'אייז (ס'אייזן?) שטומפּ: ער מאַכט קיין שאַרף
און אַרבעט מיט דער לעצטער קראַפט, —
אין צובאַרייט איז קענערשאַפט!

87 (און זיך אַליין
אין די רייד דער נאַר פאַרשטריקט.— אייסג.)
אין אָנפאַנג — דום, צו ענד — געמיין.

88 און פאַרשייט -- אויסג.

89 און ער האָט אַזוי פיל רייד—אויסג.
עס ווייסט קיין מענטש נישט, וואָס ס'וועט זיין!
און עס וועט נאָך אים געשען,
(אים קיינער דערציילט—אייסג.).

90 און דער נאַר מיט און קוועלט,
און ווייסט נישט, וואו אַהין ער גייט.—אייסג.

91 I אין דער היים ביי זיך
אויף קיין קעניג קיין שלעכט געזאָגט,
אין שלאָף־געמאַך 1) קיין רייכן פליך,
דער פויגל פון הימל...

II אין שטילסטן צימער ביי זיך,
אין שטילסטן צימער קיין קעניג פליך.

92 I פון באַגינען 2) דיין זאָמען שפּרייט,
לאָז נישט אָפּ אויך אָוונט־צייט

---

12 אין שלאָף־געמעך קיין רייכן פליך.
מאָרגן פרי—אויסג.

דו ווייסט דען, וועלכער בעסער איז ? 1)
(אין מעגלעך איז. — אויסג.) אויב נישט ביידע 2) טויגן.

II אין דערפרי דיין זאָמען שפּרייט
נישט אָפּגעלאָזט אויך אָוונט-צייט
דו ווייסט נישט וועלכער בעסער איז
(אין. — אויסג.) פיליכט וועלן ביידע טויגן.

93 I אין דאָס ליכט איז זיס,
און גוט איז פאַר די אויגן.

II אין דאָס ליכט איז אַזוי זיס,
און אַזוי גוט פאַר די אויגן
די זון צו זען 3).

94 I און זאָל אַ מענטש צו מאָל
לעבן יאָרן איבער יאָרן, 4)
אַלע וועלן פרייד אים געבן,
נישט ווייניק אין צאָל
(טריבע... — אויסג.) 5)

II און דעם מענטש זאָל מען שענקען
יאָרן אומצייליקע רייען
מיט אַלע וועט ער זיך פרייען
(אין — אויסג.) וועט אויך טריבע טעג געדענקען. 6)
און זייער צאָל ווערט נישט לינד 7)
און אַלץ, וואָס געקומען איז, פאַרשווינד!

---

1 דו ווייסט נישט, וועלכער געדייט.
2 דאָס ביידע טייגן.
3 (די זון צו זען) איז גוט פאר די אייגן.
4 אַ מענטש זאָל יאָרן איבער יאָרן לעבן.
5 אויך טריבע טעג. — אויסג.
6 וועט אויך (האָבן צו) געדענקען.
7 טריבע טעג און נישט לינד איז זייער צאָל.

95 I פריי דיך, יונג לעבן,
ווי לאַנג יונג דו ביסט. 1)
געניס 2) דיין פרישע לעבנסקראַפט
וואָס דיין...

II יונגערמאַן, ווי לאַנג יונג דו ביסט,
פריי דיך מיט דיין לעבנסקראַפט,
וואָס דיין אויג זעט, דיין האַרץ געלוסט...

III ווי לאַנג יונג דו ביסט,
פריי דיך מיט דיין לעבנסקראַפט,
געניס דיין יונג לעבן,
וואָס דיין אויג זעט, דיין האַרץ געלוסט,
נאָר...

IV פריי דיך, אָ, יונג לעבן,
ווי לאַנג פריש און יונג דו ביסט,
פריי דיך מיט דיין יונגער לעבנסקראַפט
וואָס דיין אויג זעט, דיין האַרץ געלוסט,
איז דיין געשענק,
נאָר געדענק... 3)

96 דאָס (פאַר) גאָט.

97 און נישט פאַרגעס, דאָס רעכנשאַפט
וועט אויף אַלעם גאָט דערלאַנגען.

98 I פון באַשעפער טראַכט (נאָך) יונגערהייט,
איידער עס קומט די בייזע צייט,
אין וועלכער ס'איז דיר נישט געלעגן.

---

1 (פריי דיך) ווי לאַנג יונג דו ביסט.
2 פריי דיך מיט.
3 נאָר וויס.

II אין דעם באַשעפער געדענק יונגערהייט ! (1
אײדער עם קומט די שלעכטע צייט,
די יאָרן וואָס זענען נישט ליב...
(און די טעג גלייכגילטיק ווערן—אויסג.)

III אין פון דיין באַשעפער געקלערט (2
נאָך יונגערהייט,
* אײדער עם קומט די בייזע צייט
אין די טעג שוין אָן אַ ווערט (3,
ווען דו פרעגסט, וואָס האָב איך דערפון?

99 I ווען טינקל ווערט די זון דיר ווערן
און דאָס ליכט — מאָנד און שטערן,
און צוריקקערן
ווערט דער וואָלקן נאָכן רעגן.

II ווען די זון (פון אויב(ן)—אויסג.) ווערט טריב,
(און טונקל ווערט ווערן—אויסג.)
(און—אויסג) דאָס ליכט, מאָנד און שטערן.
דער רעגן איז פאַרביי און פון אַלע עקן
(וואָלקן זיך שטרעקן...—אויסג.)

100 I און ס'וואַקלען זיך די וועכטער פון (דיין—אויסג.) הויז
און די קריגס-לייט קרומען זיך אוים.
און די מילנער (מאָלן נישט מער, ליידיק גייען...—אויסג.) (4
די צאָל איז קליין
(און פאַרטונקלט די קראַטן-זעער. — אויסג.)

---

1 אָן באַשעפער דענק יונגערהייט.—
(אײדער עס קומט...—אויסג.)

2 און פון באַשעפער פון דיינעם געקלערט.

3 די יאָרן וואָס האָבן פאַר דיר אַ ווערט.— אויסג.

4 און די מילנער שטייען פוסט און פאַס.—אויסג.

II און עס וואַקלען זיך די וועכטער פון דיין הויז
און די קריגער קרומען זיך אוים,
און די מילנער שטייען פוסטע פאַס 1).
די קליינע צאָל געניגט נישט מער.
און די וואָס דורך די לעכער קיקן 2) ווערן שוואַרץ 3)

101 פארשפארט די טירן צו דער גאס 4).
ווייל דאָס געמעל איז געפאַלן 5)
(און יעדער פיפץ פין אַ פויגל וועקט.—אויסג.) 6)
די זינגערלעך אַראָפגעלאָזט 7).

102 און עס שרעקט אויב וואָס העכער 8)
און דער וועג איז פול מיט לעבער.

103 וואַריאַנט אויף פ. 7. (אין הויפט-וואַריאַנט פעלט).
ס'גייט דער שטויב צוריק צו דער ערד,
וואו ר'איז געווען
און דער גייסט צוריקגעקערט
צו גאָט.

---

1 פוסט און פאַס.
2 און די וואָס קוקן דורך די שפּאַלטן—אויסג.
3 פארפינסטערט די זעער. אויסג.
4 I פארשפארט די טירן (אין גאַס אריין.—אויסג.).
II און עס שליסט זיך די טיר ארויס.
III און (ס'ווערן,—אויסג.) אין מאַרק (די טירן) געשפערט.
5 (און—אויסג.) דאָס געמעל (ווערט קוים געהערט—אויסג.).
6 I צום פויגל-פיפץ זיך איפגעשטרעקט—אויסג.
II צום פויגל-פיפץ זיך (אויפגעשטעלט—אויסג.)
7 I די זינגערלעך (ערגע(ץ) טיף פארשטעקט—אויסג.)
II די זינגערלעך ערגעץ פארבויגן—אויסג.).
8 און די קלענסטע הייך דערשרעקט.

צוגאָב־וואַריאַנטן

צום הויפּט־וואַריאַנט.

קאַפּ. א.

פּסוק 16.

איך האָב אין האַרץ ביי מיר געטראַכט:
איך האָב עס ווייטער געבראַכט,
איך ווייס מער און קען מער,
אַלס די אַלע, וואָס זענען ביז אַהער,
אין ירושלים דאָ געוועזן.

קאַפּ. ב.

פּסוק 4 שורה 2.

און זיך מיט זיי אַרומגעשאַנצט.

פּסוק 5.

גערטנער און סעדער... אויסגעזוכט,
און ביימער געפלאַנצט פאַר יעדער פרוכט.

פּסוק 7.

און איינגעקויפט זיך מעגד און קנעכט
פון ביידערליי געשלעכט,
און געמערט דאָס הויז־געזינד

און הערטן—ייאָף און רינד —
און פיל, פיל מער,
אַלס אַלע, וואָס זענען ביז אַהער
אין ירושלים געוועזן פאַר מיר.

פסוק 8, שורה 2.

און וואָס נאָר קאָסטבאַרקייט און ציר.

דערזעלבער פסוק, שורה 4.

און אַלץ, וואָס מענטשן האָבן האָלט.

פסוק 9 און 10.

אַלע, וואָס זענען געוועזן פאַר מיר,
איבערגעשטיגן.
און נישט פאַרוויגערט ווערט,
וואָס דאָס אויג באַגערט,
און יעדעס פאַרגעניגן,
וואָס דאָס האַרץ פאַרלאַנגט.
דאָס איינציקע, וואָס כ'האָב דערלאַנגט
מיט אַלע מיינע ווערק.

פסוק 11.

און קוק זיך אום,
און נעם מיין גאַנצע מי און באַטראַכט —
געוועזן בלינד!
אַלץ, וואָס איך האָב געמאַכט,
איז דום,
אייטל יאָגעניש נאָך ווינט!
אונטער דער זון האָט גאָרנישט קיין ווערט...

דרוק־פעלערן אין קהלת.

זייט	שורה		דארף זיין	אנשטאט
24	12	פון אויבן	דער פון . . .	דערפון
״	—	—	איז די איינטיילונג פון די פסוקים ניט אויף אן ארט: וואו ציפער 14 — דארף זיין 13; וואו 15—14; ביי די ווערטער: „און דאס איז זי אויך (שורה 18 פון אייבן)— ציפער 15; ביי די ווערטער: געגעסן אין א פינסטערקייט (שורה 4 פון אונטן — ציפער 16.	
27	7	״	זעלן־גאנג . . .	שנעלן־גאנג.
34	—	—	פעלן די ציפער פון די פסוקים 4 און 5, וואס דארפן קומען ביי די ווערטער: „דעם קעניגס ווארט —4; „און דער מאן״— 5.	
57	—	—	דארף קומען דער ציפער פון קאפ. 2 נאך פ. 11, ניט פאר אים.	
61	—	אנהייב עמוד	פעלט דער ציפער פון קאפ. 3.	

זייט	שורה		דאַרף זיין	אַנשטאָט
65	2	פון אונטן	דעם מענטשן־קינד .	דעם מענטשן
71	„	פון אויבן	אַ פאַלק אַן צאַל .	אַ פאַלק אַן אַ צאַל
74	3	פון אונטן	דאַרף דאָס שטערנדל פון פ. 16 קומען איינגערינגלט, ווי אַ הערה.	
103	לעצטע שורה	„	פעלט אַ ווערטל: אויסג.	
123	13	פון אויבן	פעלט אַ ווערטל אויס־געמעקט צום סוף שורה.	
„	15	„	געווינט	געפינט
110	3	„	פעלט אַ קלאַמער נאָכן וואָרט אויסגעמעקט.	
112	5	„	פעלט אַ קלאַמער אין וואָרט: שיצט.	

אסתר

אין רייםען פאַרײדישט

אין די טעג פון אחשורוש,
אחשורוש, וואָס געקיניגט
האָט פון הודו ביז צו כוש —
הונדערט זיבענע צוואַנציק לענדער!

אין יענע צייטן, ווען געזעסן
ס'איז דער קעניג אחשורוש
אויף זיין טראָן אין שושן־בורג, —
צום דריטן יאָר פון זיין רעגירן
האָט אַ טרינקמאָל ער געגעבן
פאַר די פערשטן און די דינער
און סאָלדאַטן, אויסגעווײַלטע —
פּערסיאַנער, מעדיאַנער
און רעגענטן פון פּראָווינצן,
וואָס פאַר זיין געזיכט געשטאַנען!

און ער באַווייזט דערביי דאָס רייכקייט
פון זיין קעניגלעכער הערשאַפט,
אייפגעגנומענע זעלטנהייטן
פון זיין גרויסקייט, און עס דויערט
גאַנצע הונדערט אַכציק טעג!

ערשט דערנאָכטן מאַכט דער קעניג
פאַר די שושן=בורג באַוואוינער
פון גרויס ביז קליין אַ טרינק=געלעגער
אויפן פאָרהויף פונם קעניגס
גאָרטן=ווילע, — זיבן טעג!

אויסגעהאָנגען שטאָפן ווייסע,
פאָרהענג גרינע, הימל=בלויע,
און די שנירן — ביסוס, פורפור,
זילבער=שטאַנגען, מאַרמאָר=זיילן!

די דיוואַנען — גאָלד און זילבער,
אַלאַבאַסטער אויסגעפלאַסטערט,
מאַרמאָר, גלאַנצשטיין און פאָרפירען!

און די בעכער זענען גאָלדן,
פאַרשידנאַרטיקע געפעסן, —
מאַסן קעניגליכע ווייַנען,
ווי עס איז אימשטאַנד אַ קעניג!

און דאָס טרינקען, לויט דער פאָרשריפט,
נישט צו נייטן! דען באַפוילן
די הויז=באַדינ(ער) האָט דער קעניג
צו טון יעדעם מאַן זיין ווילן!

און אין קעניגלעכן פאַלאַץ
וואָס צום קעניג אחשורוש

ושתי מאַכט — די קעניגינע —
אַזאַ טרינקמאָל פאַר די פרויען!

און צום לעצטן זיבטן טאָג,
וואויל געמיט פון וויין דער קעניג,
שיקט ער זיינע זיבן דינער,
וואָס פאַר זיין געזיכט געשטאַנען:
מהומן, בזתא און חרבונא,
בגתא אבגתא און דעם זתר
און דעם כרכס און באַפּעלט זיי,
צו דער קעניגינע ושתי,
דאָס זי זאָל פאַר אים ערשיינען
אין דער קעניגלעכער קרוין,
דען איר שיינקייט וויל ער ווייזן
פאַר די פעלקער און די הערן, —
ז׳איז אַ שיינע פון געשטאַלט!

אקדמות

(פריי פאַרויידישט)

א.

איידער כ'טו די לעפּצן אויף,
בעפאָר דאָס וואָרט איך שפּרייט,
בעט איך די ערלויבעניש
פון אייער ליבלעכקייט...

זינגען וויל איך פון באַשעפער
און זיין הערלעכקייט!
דאָך אומענדלעך איז זיין מאַכט,
ווער שעפּט זי אויס מיט רייד?

און ווען הימלען — לויטער פּאַרמעט, —
ווייט אַרום און ברייט.
אַלע וועלדער לויטער פּענעס,
שרייבער — קינד און קייט!

נאָך קיין טראָפּן נישט פון ים —
פון זיין אַלמעכטיקייט;
נאָך קיין אָפּגלאַנץ פון אַ שטראַל
אין זיין הערלעכקייט!

ווי די פאָרהענג האָט ער הימלען
אויס- און אויסגעשפּרייט!
און די ערד האָט ער געזעצט
אויף נישט אין פעסטיקייט!

אין טעג אין זעקס דאָס אַלץ באַשאַפֿן,
קיין מי, קיין מידיקייט!
איינציק מיטן וואָרט גערופֿן —
אַלעס שטעלט זיך צו דער צייט!

און איז זיך אויף זיין טראָן געשטיגן,
לויטער ליכט — זיין קלייד!
און זעקס-פֿליגלדיקע שׂרפֿים,
כּרובים זיין באַגלייט!

שווימען שאַר און שאַר פֿאָרביי,
פֿאַרצוקט אין לויטערקייט,
אין פֿאַרביק-רעגנבויגנדיקער
שטילער הערלעכקייט!

קוקן אויס זיין וואונק און וואַרטן,
צום ערפֿילן גרייט,
מיט דער שטרענגסטער דונער-קראַפֿט,
בליצן-שנעליקייט!

שווימען מיט געזאַנג פֿאָרביי
יעדע האָט איר צייט!
רוישן כּרובים און גלגלים
אין באַשטענדיקן פֿאַרבייט!

און אַלץ נייע, נייע שאַרן, —
כאָרן און באַגלייט!

שווימט פאַרביי, דער קאָפּ געבוקט,
פליגל — אויסגעשפרייט!

און אויף יעדער צונג: די ליב:
„אויף אייביק־אייביקייט
„זאָל געליבט זיין נאָמען זיין
„און זיין מאַכט — געשפרייט!

„און געהייכט, און געקריינט
„איבער אָרט און צייט,
„אייביק—פון אומענדלעכקייט
„ביז אומענדלעכקייט!"

ב.

ווער אָפּגעליבט און שווימט פאַרביי,
קומט נישט צוריק זיין צייט!
און אויפן פאָלק ישראל ווערט
אַראָפּגעקוקט מיט נייד!

ווייל עס ווערט זיין ליבגעזאַנג
טאָג אויף טאָג באַנייט!
און ער איז פון האַר אַליין
געוויילט צו דעם באַשייד!

און אויף אַלע וועלטן מעג
זיין זיין ליב צעשפרייט,

און אויף אַלע שבעה ימים —
זיין געזאַנג צעזייט.

איז אַ מלאך אויפצווזכן,
זיי צו זאַמלען גרייט,
און ער זוכט און זאַמלט זיי
מיט ליב און צערטלעכקייט!

און פון יעדן לויב־געזאַנג,
פאַרצוקט אין שטילער פרייד,
פלעכט ער קרוינען צום באַשעפערס
קאָפּ אין הערלעכקייט!

און אויסגעקריצט אויף יעדער קרוין
איז דער באַשייד:
וואויל דער אומה, גליק און הייל,
וואָס דינט דער איינציקייט!

ג.

וואָס איז „וואויל", „גליק" און „הייל",
פון דעם יעצונד באַשייד!
די קעניגן — זיי שטייען אויף,
פערשטן, גרויסע לייט

אינם פאַלש פאַרבלענדטן שטאָלץ
אויסצושפּעטן גרייט,
רוישן ווי די וואַסער-אינדן,
פרעגן אונז פאַרשייט:

„ווער איז דיין געליבטער, זאָג,
„דיין האַרציק פיין און לייד?!
„ווער איז דער געטרויטער דיין,
„קינדיק, שפּרעדע מייד״! 1)

„פאַרבּרענגסט אומזיסט אין בענקעניש
דיין גאַנצע לעבנס-צייט״.
און ראָטן: קום צו אונז און טייל
אונזער לוסט און פרייד!

הער, די קעניג, פערשט און פאָלק,
מיין קורץ און שאַרף באַשייד.
אייער לוסט איז אַש און שטויב,
לויטער נישטיקייט!

אייער פרייד—פאַרבלענדעניש!
אייער דרייסטיקייט
און אייער רום, און אייער שטאָלץ —
אייטל-אייטלקייט!

---

1) אַיינגעשפּאַרטע יונגפרוי.

עס קומט דער טאָג פון אונזער טרייסט,
פון לוין און זעליקייט,
ווען ער באַווייזט זיין פראַכט און מאַכט,
און זיין גערעכטיקייט!

וואָס געדריקט, דאָס ווערט באַפרייט, —
געזאַמלט, וואָס צעשפּרייט,
הייליק־ציון — אויפגעבויט,
זיין קעניגרייך באַנייט!

עס איז דער טאָג פון גליק און הייל,
דער טאָג פון לוין און פרייד!
אויבן נעפּלען, ווי קרישטאָלן,
ווי די חופּות אויסגעשפּרייט,

אונטן שפּרייטן באַלזאַם־טייכן
זייער ליבלעך־דופטיקייט
און אין קרוינען, און אויף טראָנען
זיצן גוטע, פרומע לייט.

און זיי לייבטן, ווי די שטערן,
עטעמען מיט געטלעכקייט,
אָ, דאָס איז נישט צום באַשרייבן,
נישט צו מאָלן מיט קיין רייד!

דאָס האָט נאָך קיין אויג געזעען,
קיין פּראָפעט נאָך פּראָפעצייט!

די לבנה — זיבנפאַרביק,
און די זון — אַרויס פון שייד!

אַלע זיבן הימל — אָפן,
און דער מערמל־שטיין — געשפּרייט!
ער אַנטפּלעקט זיך און באַווייזט זיך
אין זיין הערלעך הייליקייט!

אָ, דאָס איז ער, מיין געליבטער!
און אין גרויס לייטזעליקייט 1)
וועט ער נעמען מיך און פירן
אויפן שטעג פון אייביקייט!

און עס ווערט אין אַלע הימלען
דער פריידן־שאַל געשפּרייט:
מיט זיין פאָלק ישראל האָט
ער זיין בונד באַנייט!

ד.

און עס הייבט אַ קאַמף זיך אָן
גרימיק און פאַרשייט
מיטן ווילדן שור־הבר
דער לויתן־שטרייט!

1) און אין (זיין—אויסג.) גרויס לייטזעליקייט.

דער האָט אייזערענע פלאָסן,
און ער עפּנט ווייט און ברייט
קעגן שור־הבר די שלונד
און אַ שפּרונג, צו שלינגען גרייט!

יענער שטעלט די הערנער אויס
שטאָלן, שפּיציק און געדרייט,
קעמפןביידע אומגעהויער
און אויף טויט און לעבן גרייט!

גייט דער גוג־ומגוג־שפּיל,
געווערן ווערט דער שטרייט — —
ניין, דער שעפער צוקט די ברעם
און די שווערט אַרויס פון שייט.

ביידע, ווי פון בליץ געטראָפן,
לעבלאָז, אויסגעשפּרייט!
צו דער סעודה פּאַר צדיקים
ווערט שוין, איילנדיק, געגרייט

אויף די טישן פון גאָרפונקל,
יאַספּיס אויסגעשפּרייט!
און עס פּערלט זיך אין בעכער
אין ווין קלאָריקייט

דער ווײַן אין דער טרויב געהיטן
פון דער אָנהייב צייט!
אַלץ איז אָפֿן, אַלץ אַנטפּלעקט,
אויס פֿאַרבאָרגנקייט!

ה.

און האָב איך צינדערט מיט פֿאַרלויב
געענדיקט מיינע רייד,
בלייבט מיר נאָך צו ווינטשן אייך,
גוטע, פֿרומע לייט!
דערמאָנען זאָל ער זיך אָן אייך,
ווען עס קומט די צייט!

איר זאָלט פֿון אַלעם דעם גענים
אין דער ערשטער ריי, נישט ווייט,
פֿון זיין גלאַנץ און פּראַכט, און לויטער
הייליק, הייליק הערלעכקייט!

אָ, דאָס ווינטש איך אייך פֿון האַרצן,
און זאָל הערן מיינע רייד
ער, געלויבט זאָל זיין זיין נאָמען
פֿון אייביקייט ביז אייביקייט!

ערשטער וואַריאַנט.

.I

* איידער כ'טו די לעפצן אויף,
* בעפאָר דאָס וואָרט איך שפּרייט,
* בעט איך די ערלויבעניש
* פון אייער ליבלעבקייט!

פון באַשעפער וויל איך זינגען
* און זיין הערלעבקייט!
* דאָך אומענדלעך איז זיין מאַכט,
* ווער שעפּט זי אוים מיט רייד?

אין ווען די הימלען — לויטער פּאַרמעט, —
* ווייט אַרום און ברייט.
* אַלע וועלדער — לויטער פּענעס,
* שרייבער — קינד און קייט!

יוען (ווענט?—רעד.) קיין טראָפּען נאָך נישט זיין
אין ים פון אייביקייט
און קיין איינציק־שטראַל פון גלאַנץ
פון זיין הערלעבקייט!

אַלץ וואָס לעבט האָט ער באַשאַפן: *)
הימלען — אויסגעשפּ(ר)ייט!
און אויף גאָר נישט די ערד געזעצט
אין פעסטיקייט! **)

---

*) (די גאנצע וועלט—אויסג.) האָט ער באשאפן.

**) און (די ערד
געזעצט אויסג.) אין פעסטיקייט.

אין די גאַנצע וועלט בעשאפן
קיין מי און מידיקייט!
* איינציק מיטן וואָרט גערופן,
געקומען צו דער צייט!

אויף זיין טראָן איז ער געשטיגן,
לויטער ליכט — זיין קלייד! *)
* און זעקספליגלדיקע שרפים,
* כרובים — זיין באַגלייט!

שווימען שאַרן און שאַרן פאָרביי,
* פאַרצוקט אין לויטערקייט.
* אין פאַרביק-רעגנבויגנדיקער
שטילער זעליקייט.

און זיי קוקן אויס, זיין וואונקען
* צום ערפילן גרייט!
* מיט דער שטרענגסטער דונער-קראַפט,
* בליצן-שנעליקייט!

שווימען אין געזאַנג פאָרביי,
יעדער האָט זיין צייט!
* רוישן כרובים און גלגלים,
* אין באַשטענדיקן פאַרבייט.

אַלץ-אין-איינעם שאַרן נייע,
* כאָרן אין באַגלייט!
פליט פאָרביי, דער קאָפּ געבוקט,
די פליגל אויסגעשפרייט.

---

*) (און ער האָט זיך איינגעהילט
אינעם ליכט — זיין קלייד—אויבנ.),

* און אויף יעדער צונג די לויבּ;
* אייף אייבּיקייט,
זיי, דו האַר דער וועלט, געקריינט,
און דיין מאַכט צעשפּרייט!

און געלויבּט זאָל זיין דיין נאָמען
אויף יעדע אָרט און צייט
פון אומענדלעכקייט
* בּיז אומענדלעכקייט!

II.

ווער אָפּגעלויבּט, שווימט פאַרביי,
צוריק קומט נישט זיין צייט!
* אין אויפן פאָלק ישראל ווערט
* פֿאַראָפּגעקיקט מיט נייד!

* ווייל עס ווערט זיין לויבּגעזאַנג
* טאָג אויף טאָג באַנייט!
און איז פון האַר אַליין געווילט
צו דעם באַשייד!

* און אויף אַלע וועלטן מעג
* זיין זיין לויבּ צעשפּרייט,
און אויף שבעה-ימים זיין
לויבּ-געזאַנג צעזייט.

אייפצווזוכן, זיי צו זאַמלען
איז אַ מלאך גרייט,
* און ער זוכט אין זאַמלט זיי
מיט ליבּ׳ און צערטלעכקייט!

און פון לויב און לויב-געזאַנגען,
פאַרצוקט אין גרויסער פרייד,
קרוינען פלעכט ער צום באַשעפערס
* קאָפּ אין הערלעכקייט!

* און אויסגעקריצט אויף יעדער קרוין
* איז דער באַשייד:
* וואויל דער אומה, גליק און הייל,
* וואָס דינט דער איינציקייט!

וואָס איז „וואויל" און „גליק און הייל"?
פון דעם אַצינד באַשייד!
ווייל מלכים שטייען אויף,
פירשטן, גרויסע לייט.

און די הערשער און באַצווינגער,
* אויסצושפּעטן גרייט,
* רוישן *) ווי די וואַסער-אינדן,
שפּעטיש און פאַרשייט:

* „ווער איז דיין געליבטער, זאָג,
* „דיין האַרציק פּיין און לייד?
* „ווער איז דער געטרויטער-דיין,
„קינדיק, שטאָלצע מייד?

„וואָס פאַרברענגסט אין בענקעניש
„די גאַנצע לעבנס-צייט!
„פאַרגעס אין קום צו אונז און טייל
* „אונזער לוסט און פרייד"!

---

*) ברומען — אויסג.

קעניגע, פירשט און פאָלק!
הערט מיין קורץ באַשייד!
אייער לוסט — אַש און שטויב!
דאָס ליכט איז פינסטערקייט!

פון פינסטערניש פאַרבלענדעניש
שטאַמט די דרייסטיקייט,
אייער הייך און אייער שטאָלץ —
אייטל-אייטלקייט! *

און עס קומט פאַר אינז דער טאָג
פון לוין און זעליקייט, *
פון טרייסט און לוין! דער גרויסער טאָג
פון זיין גערעכטיקייט!

וואָס גענידערט ווערט געהייכט!
געזאַלט, וואָס צעשפּרייט! *
הייליק-ציין — אויפגעבויט, *
זיין קעניגרייך באַנייט! *

אויבן נעפּלען, ווי קריסטאָלן, *
ווי די חופות אויסגעשפּרייט! *
און עס פליסן באַלזאַם-טייכן
און צעשפּרייטן דופטיקייט:

און געקריינט, איך טראָגן גאָלד'נע
זיצן גוטע, פרומע לייט! *
און זיי שטראַלן, ווי די שטערן,
און עטעמען מיט געטלעכקייט!

אָ, דאָס איז נישט צום באַשרייבן, *
נישט צו מאָלן אוים מיט רייד!

דאָס האָט נאָך קיין אויג געזעען,
און קיין נביא פראָפעצייט!

זיבנפאַרביק — די לבנה
און די זון — אַרויס פון שייד!
און ער אַנטפּלעקט זיך און באַווייזט
אין זיין הייליק הערלעכקייט!

אַ, דאָס (איז?—רעד.) ער, מיין געליבטער,
אין געוועקטער האַרציקייט!
און ער נעמט מיך, און ער פירט מיך
אינם שטעג פון אייביקייט!

און אין אַלע הימלען ווערט
אָט דער שאַל צעשפּרייט:
מיט זיין פאָלק ישראל האָט
גאָט זיין בונד באַנייט!

ג *).

און עס הייבט אַ קאַמף זיך אָן,
גרימיק און פאַרשייט,
מיטן ווילדן שור־הבר
דער לויתן־שטרייט!

אַ פיש מיט אייזערנע פלאָסן
און אַ שלונד ווייט און ברייט,
ווי אַ פינסטער אָפּגרונד אָפן
דעם שור־הבר צו שלינגען גרייט!

---

*) פון דאנען אָן גייט די באצייכענונג פון די קאפּיטלען מיט יידישע אותיות. אָבער אָנשטאָט קאפּ. ג׳ האָט דאָ, לויט דעם ענדגילטיקן טעקסט, געדאַרפט קומען ד, און די באצייכענונג פון קאפּ. ג׳, וואָס האָט געדאַרפט קומען פאַרן פערז: „וואָס איז „וואויל“ און „גליק און הייל“? ז. 18—פעלט אינגאַנצן.—רעד.

יענער — מיט די הערנער — שטאָל?
שפּיזן—שפּיציק און געדרייט!
* קעמפן ביידע אונגעהויער
* און אויף טויט און לעבן גרייט!

עס איז דער גוג ומגוג-שפּיל,
געווערן וועט דער שטרייט?
ניין, דער שעפער ציט זיין ברעם,
צוקט די שווערט פון שייד!

* ביידע, ווי פון בליץ געטראָפן,
טויטע אויסגעשפּרייט!
געדעקט דער טיש און די סעודה
פאַר צדיקים גרייט!

אויף די טישן פון גאָרפונקל
און יאַספּים געשפּרייט!
* און עס פּערלט זיך אין בעכער
אין זיין קלאָריקייט

דער וויין, וואָס איז אין טרויב געריט
* פון דער אָנהייב צייט!
* אַלץ איז אָפן, אַלץ אַנטפּלעקט,
* אוים פאַרבאָרגנקייט!

ה.

ציינדערט האָב איך, מיט פאַרלויב,
ג'ענדיקט מיינע רייד!
* בלייבט מיר נאָך צו ווינטשן אייך,
* גוטע, פרומע לייט!

אַז דערמאַנען זאָל ער אייך,
* ווען עס קומט די צייט.
און איר זאָלט געניסן דאָך
פון זיין הערלעכקייט!

און איר זאָלט אַ פּלאַץ באַקומען,
פון דער הערלעכקייט נישט ווייט?
אָ, דאָס ווינטשן (ווינטש איך? — רעד.) אייך פון האַרצן
און זאָל הערן מיינע רייד

* ער! געלויבט זאָל זיין זיין נאָמען!
און זיין גלאַנץ צעשפּרייט
איבער אַלע, אַלע וועלטן,
אין דער אייביקייט.

צווייטער וואַריאַנט.

איך טו די לעפצן אויף!
* בעפאָר דאָס וואָרט איך שפּרייט,
בעט איך ד׳ערלויבעניש
* פון אייער ליבלעכקייט.

פון באַשעפער זינג איך
און זיין אַלמעכטיקייט!
אומענדלעך איז זיין מאַכט,
* ווער שעפּט זי אויס מיט רייד?

ווען אַלע הימלען — פאַרמעט!
און ווייט אַרום און ברייט —
* אַלע וועלדער — פּענעס,
* שרייבער — קינד און קייט, —

נאָך קיין גאַנצער שטראַל
פון גלאַנץ אין אייביקייט!
ער האָט די וועלט באַשאַפן
אָן מי און מידיקייט,

נאָר איינציק מיט זיין וואָרט
די הימלען אויסגעשפּרייט,

און די ערד באַפּעסט, —
אין טעג און זעקס — די צייט;

און האָט זיך איינגעהילט
אין זיין הערלעכקייט,
געזעצט זיך אויף זיין טראָן,
און דאָס ליכט — זיין קלייד.

און טויזנטער, טויזנטער שאַרן
* פּאַרצוקט אין לויטערקייט,
אין רעגנבויגן־פאַרביקי
* שטילער זעליקייט,

קוקן אויס זיין וואונק
* צום ערפילן גרייט,
מיט דער דונער־מאַכט,
* בליצן־שנעליקייט;

און אַלע זינגען שירה,
יעדער אין זיין צייט;
כּרובים און גלגלים
רוישן אין פאַרבייט;

און אַלץ נאָך נייע שאַרן
כאָרן און באַגלייט.
ווער עס קומט — געבוקט;

* די פליגל אויסגעשפרייט !
אויף יעדער צונג די ליבב :
* „אויף אייביק־אייביקייט !

„זיי, דו האר, געלויבט !
„און דיין (מאכט?—רעד.) צעשפרייט
„פון אומענדלעכקייט
„ביז אומענדלעכקייט !"

און אפגעלויבט — פארביי !
ס'קומט ניט צוריק די צייט ;
יעדן מארגן־פרי —
שאר און כאר באגייט ;

אומענדלעך איז די צאל
פון כארן און באגלייט ;
און אויפן פאלק ישראל
ווערט געקוקט מיט נייד ;

עס איז פון האר אליין
געוויילט צו דעם באשייד ;
זינגט עס פרי און שפעט,
לויבט צו יעדער צייט ;

מעג אויף אלע וועלטן
* זיין זיין לויב צעשפרייט."

אױן איבער צלע ימים
* זײַן געזאַנג צעזײט !

זײ זוכן, זײ צו זאַמלען
װי (איז? —רעד.) אַ מלאך גרײט !
זאַמלט ער די תּפילות
מיט גרױסער צערטלעכקײט, —

פלעכט ער פון זײ קרױנען...
אױף יעדער קרױן באַשײד :
„גליק און הײל דער אומה,
װאָס דינט דער אײנציקײט !"

דעם באַשעפערס קאָפּ
אין לױטער הערלעכקײט,
מיט די קרױנען קרױנט ער,
פֿאַרצוקט אין ליכטיקײט !

דאָס איז „װאַױל" און „הײל" !
פון לױן אַצינד באַשײד !
פערשטן שטײען אױף,
שפּעטן יעדער צײט !

מלכים שטײען אױף,
* אױסצושפּעטן גרײט !
װי די װאַסער-אינדן,
ברומען זײ, פֿאַרשײט ;

„חער איז דיין געליבטער,
* „דיין הארציק פיין און לייד !
„ווער איז דיין געטרויטער,
* „קינדיק, שטאָלצע מייד !

„צו וואָס אזוי פארטרויערט
* „דיין גאנצע לעבנס-צייט ?
„קום צו אונז און טייל
„גלאנץ און לוסטיקייט !"

קעניגן און פערשטן,
* הערט מיין קורץ באשייד !
אייער שטאָלץ און גלאנץ —
* לויטער נישטיקייט !

אייער זיס'ס איז ביטער !
ליכט — נאָר פינסטערקייט !
קעגן דעם גרינגסטן שטראַל,
וואָס קומט פון אייביקייט !

אייער הויך איז שפל !
גייטל-אייטלקייט !
און עס קומט דער טאָג
פון זיין גערעכטיקייט !

דער טאָג פון הויכן לוין —
* בעזאמלט, וואָס צעשפּרייט !

און עס קומט דער טאָג
פון לויטער זעליקייט!

ציון אויפגעבויט,
זיין קעניגרייך — באַנייט; *
אין דעם הימלס פּראַכט,
געטלעך לויטערקייט;

געפלען — ריין קריסטאַל,
ווי חופּות אויפגעשפּרייט;
און פון באַלזאַם־טייכן
ווערט דער דופט צעשפּרייט;

און גינגאָלדענע קרוינען,
און טראָגען זענען גרייט
פאַר צדיקימס קעפּ;
לוין — פאַר ערלעכקייט;

שטראַלן זייערע פּנימער —
שטערן אין הימל צעשפּרייט;
באַווייזט זיך כּביכול
אין הערלעך־הערלעכקייט;

— „דאָס איז ער, דער געליבטער,
„געקומען איז די צייט:
„און ער וועט מיך פירן
„אין גלאַנץ פון אייביקייט;“

צינדערט הייבט זיך אָן,
צאַרניק און פאַרשייט
מיט דעם שור-הבר
* דער לויתן-שטרייט;

אייזערנע פלאַסן,
שלונד — ווייט און ברייט;
ווי אין אַפּגרונד אָפן,
אַ וועלט צו שלינגען גרייט;

און יענער — הערנער — שאָל.
שפּיציק און געדרייט;
אונגעהויער צווייִ,
אויף טויט און לעבן גרייט;

דער גוג-ומגוג שפּיל...
ווי ענדיקט זיך דער שטרייט?
דער שעפער ציט זיין ברעם,
* צוקט די שווערט פון שייד;

ווי פון בליץ געטראָפן,
ביידע אויסגעשפּרייט;
און — מעדני מלך
* פאַר צדיקים גרייט;

אויף טישן פון גאַרפונקל
* און יאַספּיס געשפּרייט;
עס פּערלט זיך אין בעכער,
* אין זיין קלאָריקייט

דער ווײַן אין טרויב געהיט

* פון דער אָנהייב צײַט;

אַלעס ווערט אַנטפּלעקט,

* אויס פאַרבאָרגנקייט;

בלײַבט מיר נאָר צו ווינטשן,

אַ, גוטע פרומע לײַט,

באַקומט אײַער פּלאַץ

* ווען עס קומט די צײַט,

אין דער ערשטער רייע

פון לויטער זעליקייט,

בײַ דעם טיש, געדענקט (געדעקט?—רעד.)

פון זײַן גערעכטיקייט;

און זעט דאָס ליכט, דאָס ריינע,

די זון — אַרויס פון שייד;

דאָס ווינטש איך אײַך פון האַרצן,

דער האַר הערט (מײַנע?—רעד.) רייד;

געלויבט זאָל זײַן זײַן נאָמען

* און זײַן גלאַנץ צעשפּרייט

* איבער אַלע וועלטן

* אין דער אײביקייט;

חד גדיא

פאַריידישט פון י. ל. פרץ

דער טאַטע האָט אַ ציגעלע
פון ערגעץ-וואו געבּרענגט, —
פאַר צוויי גילדוין אַ ציגעלע
די קינדערלעך געשענקט.
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

טאַנצט אַרום דאָס ציגעלע
דאָס ווייסינקע אין הויף.
איז אַ שוואַרצע קאַץ פאַרהאַן,
כאַפּט זי, פרעסט עס אויף *).
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

היט זיך, היט זיך, קעצעלע,
דער הונט איז אויפן פלאַץ!
ער גיט אַ בּיל, ער גיט אַ שפּרונג, —
איין עק שוין פון דער קאַץ!

אויסגעצויגן ליגט זי שוין
צעבּיסן און דערשטיקט,

*) כאַפּט זי און פרעסט עס אויף—אין פינסקיס אויסגאַבּע.

די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פאַרציקט!
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

קומט אַרוים דאָס שטעקעלע,
אַ שטעקעלע פון וואַלד,
וואַרפט זיך אויפן הונט אַרויף,
וואַרפט זיך און צעשפּאַלט

דעם הונט, דעם הונט, דאָס קעפּעלע,
וואָס האָט די קאַץ דערשטיקט,
די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פאַרציקט!
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

פליט אַרוים פון ערגעץ-וואו
און באַפאַלט דעם שטאָק,
אַ פייערל מיט רויטינקע
צינגעלעך אַ שאָק!

מיט צינגעלעך, ווי שלענגעלעך,
צישט עס און פאַרברענט —

דאָס שטעקעלע, וואָס האָט דאָ ערשט
געבראָכן ריק און לענד

און קאָפּ דעם הינטעלע,
וואָס האָט די קאַץ דערשטיקט;
די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פֿאַרציקט!
פֿאַר צוויי גילדוין,
פֿאַר צוויי גילדוין,
פֿאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

פֿליסט זיך אָן אַ וואַסערל,
דעם וואַסערל פֿאַרדריסט:
„וואָס ברענט אַזוי דאָס פֿייערל?"
נעמט עס שנעל, פֿאַרגיסט!

פֿאַרטיליגט שוין דאָס פֿייערל,
וואָס האָט דעם שטאָק פֿאַרלענדט,
ווייל ער האָט דעם הינטעלע
געבראָכן ריק און לענד

און קאָפּ *) דעם הינטעלע,
וואָס האָט די קאַץ דערשטיקט, —
די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פֿאַרציקט!
פֿאַר צוויי גילדוין,
פֿאַר צוויי גילדוין,
פֿאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

*) און דעם קאָפּ—אין פּינסקים אויסגאַבע.

דאָס דערזעט אַיין עקסעלע,
צום וואַסערל אַ שפּרונג!
וויל דער אָקס זיך נוקם זיין,
צי גלאַט, ער וויל אַ טרונק!

ווער פאַרשטייט, וואָס וואַלגערט זיך
אין מוח׳ל ביי אַ רינד?!
אַ שפּרונג, אַ זופּ און אַ לעק,
און דאָס וואַסערל פאַרשווינדט!

אוים דאָס וואַסערל, וואָס האָט
דאָס פייערל פאַרלענדט —
דאָס פייערל, וואָס צאָרניק האָט
דאָס שטעקעלע פאַרברענט.

ווייל ער האָט דעם קאָפּ געפּלעט
דעם הונט, וואָס האָט דערשטיקט,
די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פאַרציקט!
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

באַווייזט זיך באַלד אַ שוחטל,
גערעכט צי נישט גערעכט,
כאַפּט אַרוים דאָס חלפל,
כאַפּט דעם אָקס און שעכט!

דעם אָקס, דעם אָקס, דעם גרויסן אָקס,
וואָס האָט דאָס וואַסערל פאַרלענדט,
ווייל פאַרנישט *) דאָס פייערל,
וואָס האָט דאָס שטעקעלע פאַרברענט!

ווייל ער האָט דעם קאָפּ געפּלעט
דעם הונט, וואָס האָט די קאַץ דערשטיקט,
די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פאַרציקט!
פאַר צוויי גילדרוין,
פאַר צוויי גילדרוין,
פאַר צוויי גילדרוין דאָס ציגעלע.

האָט עס דער מלאך פון טויט דערזען,
מיט די טויזנט אויגן!
צעשפּרייט ער באַלד די פליגל שוואַרץ,
קומט ער אָנגעפלויגן.

„אוי, וואָס האָסט דו, מענטש, געטון?"
געווערט עס קוים איין אויגנבליק,
כאַפּט דעם שוחט ביים גרגרת,
כאַפּט דאָס מעסערל און — כיק!

ווייל ער האָט דעם אָקס געקוילעט,
וואָס האָט אַ וואַסערל פאַרלענדט,
ווייל עס האָט אַ פלאַם פאַרגאָסן,
וואָס האָט דאָס שטעקעלע פאַרברענט,

*) פארלעשט—אין פינסקים אויסגאבע.

ווייל עס האָט דעם קאָפּ געשפּאָלטן
דעם הונט, וואָס האָט די קאַץ דערשטיקט.
די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פאַרציקט!
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

ווערט דער כביכול צאָרניק:
„נאָר געראַנגלט און געפּאָכטן!"
און האָט, אין זיין גערעכטיקייט,
דעם טויט אַליין אויף טויט געשאָכטן!

און, ווי אַלע טויטע טויט,
ליגט דער מלאך אויסגעשפּרייט,
וואָס האָט דאָס שוחטל געקוילעט,
ווייל ער האָט דעם אָקס געטייט!

וואָס האָט דאָס וואַסער אויסגעטרונקען,
וואָס דאָט דאָס פייערל פאַרלענדט,
ווייל ער האָט מיט רויטע צינגלעך,
דעם האָלצערנעם שטאָק פאַרברענט,

ווייל ער האָט דעם קאָפּ געפּלעט
דעם הונט, וואָס האָט די קאַץ דערשטיקט,

די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פאַרציקט!
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

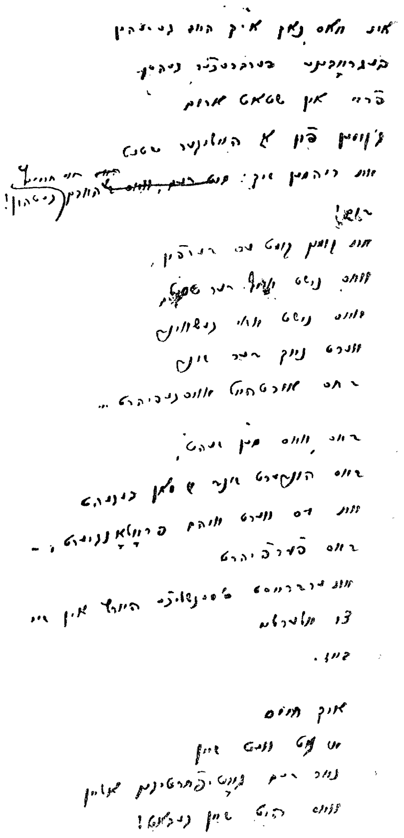

פּרצס אַוטאָגראַף פון קהלת

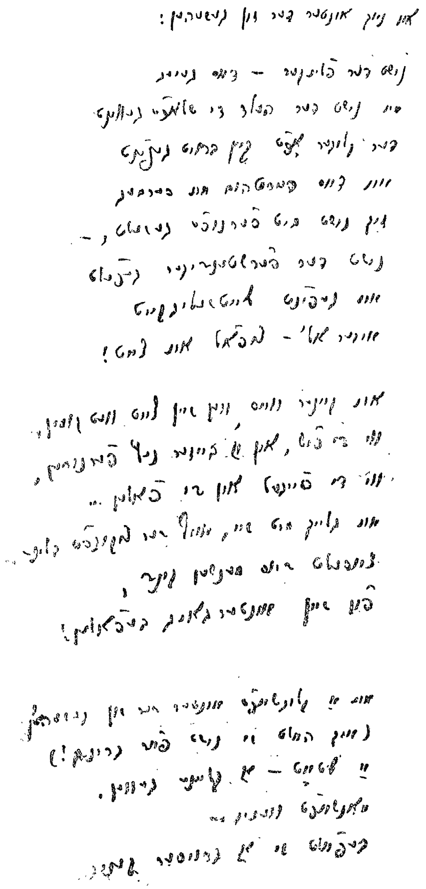

פרצס אױטאָגראַף פון קהלת

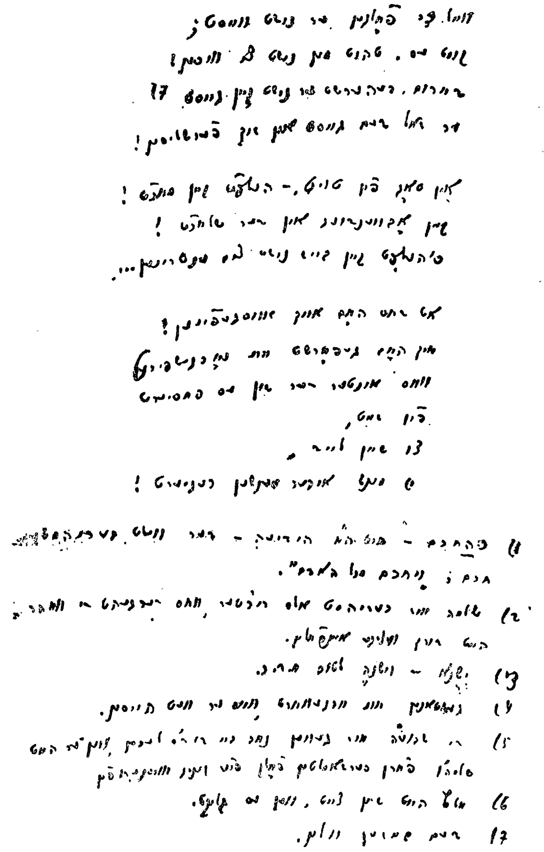

פּרצם אַוטאָגראַף פון קהלת